

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 13 25 03 016 1

BINDING SECT. SEP 12 1966

DR
440
G6
v.1

Gökalp, Ziya
Türk medeniyeti tārīhī

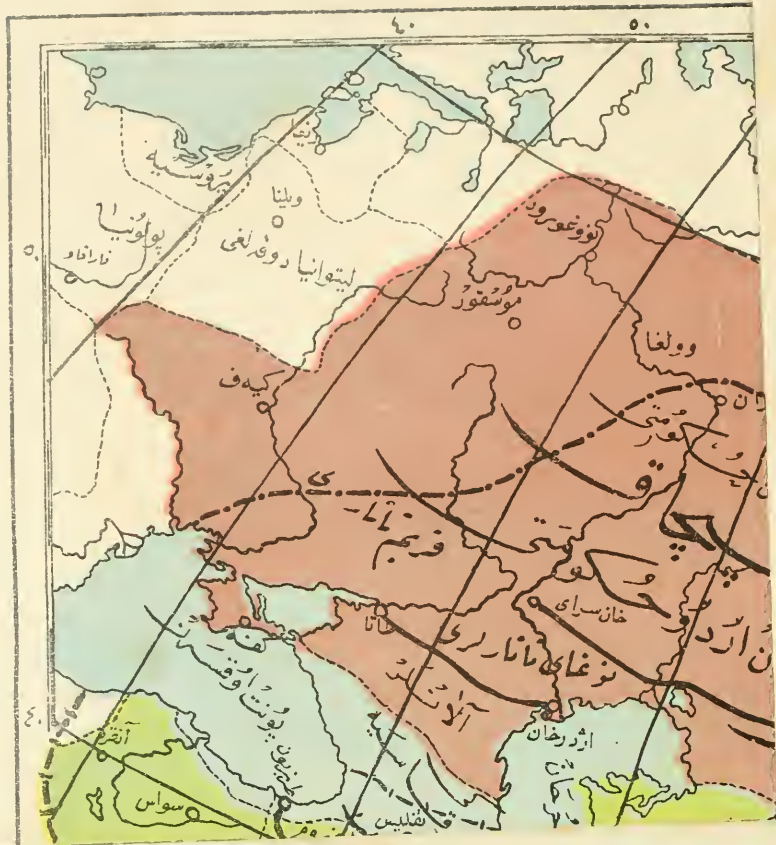
PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

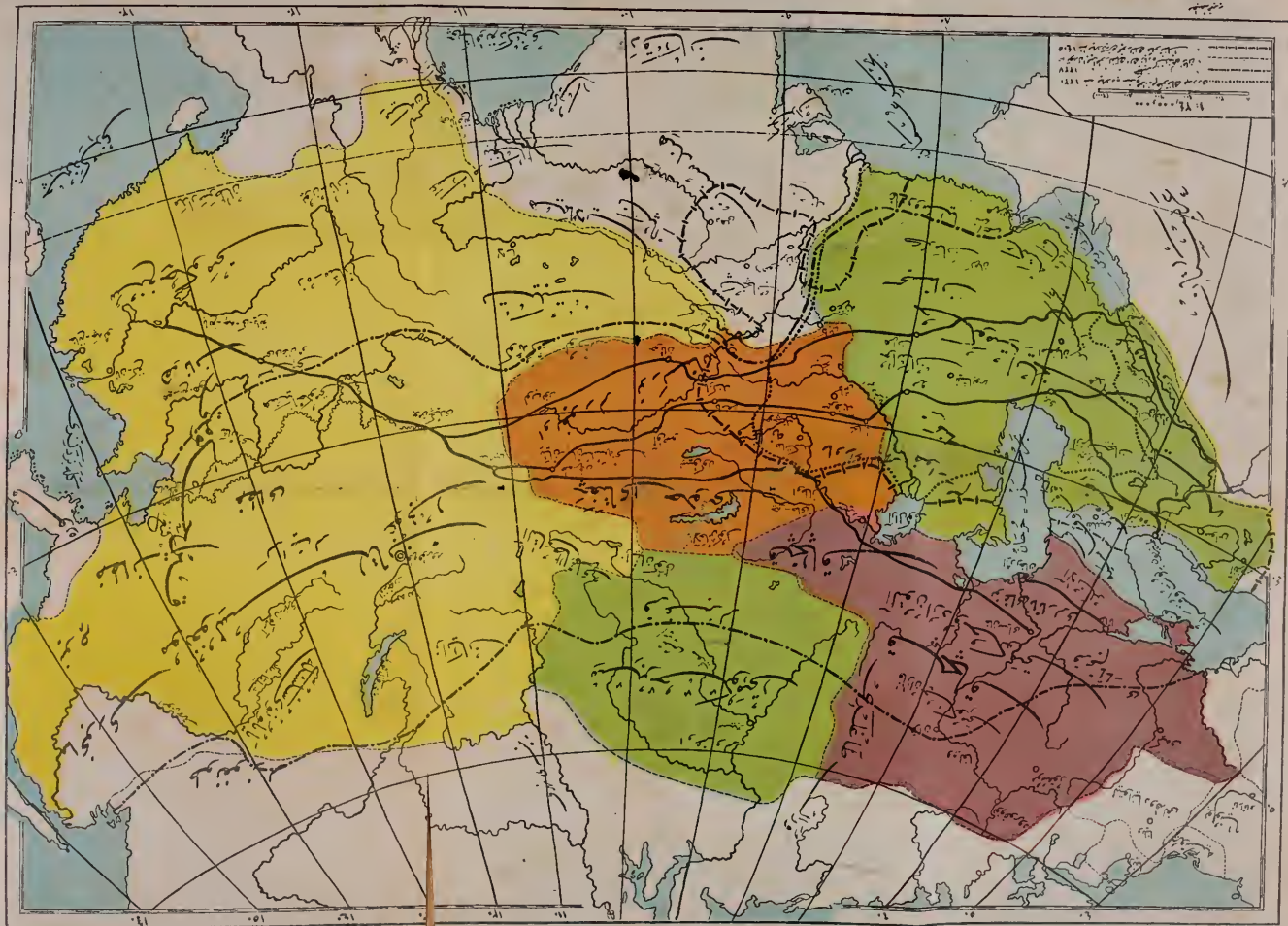
UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

تقسیمات اقلیم در ایران

بقره کبریٰ ہجرتی

مخالفہ کالی شہزادانہ

تورک ماہنامہ

برہمی قسم

اسلامیتدن اول تورک مدینتی

مؤلفی

ضیا کوک آلپ

لیسہ لڑک ایکنجی دورہ سنہ مخصوصدر

استانبول — مطبعہ عامرہ

۱۳۴۱

EF

24

UNIVERSITY OF TORONTO

OCT 17 1965

1015458

مقدمه

عمومیات

مدینیت ، مدنیك وتمدنك . تورك مدینیت دورلرینك تفسیمی . حرث و مدینیت .
حرث دورلرینك تفسیمی . اجتماعی بنیویات : كوچهلك و تورك توره سی . اجتماعی حساندەكى
تبدلر . له تون قاهونك خطالری . ایسته نه چك تصنیق . چنكیز خانك حكومتی ، برایلخانلق
دكل ، بر سلطانلقدی . جغرافی محیطك اجتماعی انموزجلره تأثیرى : ایرمانلرك ، داغلك ،
واهلرك ، چیتلرك ، قوم دكرینك تأثیرلى ؛ تودونلر ، یابقولر ، خاقانلر ، ایلخانلر ناصیل
وجوده كلیر . مدینیت و عرق . توركلك اصلى ومنشأى .

باشلانچ

۱. — مدنیت نهلر دکلدرد

مدنیت و مدنیتک . — بعضیلرینه کوره ، مدنیت ، مدنیک و متمدنلک دیمکدر . اتنوغرافیا تخریلری ، بدویلرده ، حتی وحشیلرده ، کندیلرینه مخصوص بر مدنیت اولدیغنی میدانله قویدی . متمدنلک و مدنیکسه تکامل ایتمش ملتله مخصوصدر . احوالده ، بو کلهلرک معنالیغنی بر بزدن آیرمق لازم کلیر .

اصطلاحلر :	(۱) مدنیت	La civilisation
	(۲) مدنیک	La civilité
	(۳) متمدن	Civilisé
	(۴) مدنی	Civil

مدنیت بر دکلدرد . — بوتون انسانلر ، عینی مدنیتله منسوب دکلدردر : مدنیت ، بر دکل ، متعدددر .

هانکی زمانده و مکانه یاشارلرسه یاشاسینلر ، بر برینه قومشو اولدقلری ایچون ، عینی مؤسسهلره مالک اولان جمعیتلرک مجموعنه (مدنیت زمره سی) ده نیلیر [مدنیت ، بو جمعیتلر آراسنده کی مشترک مؤسسهلرک مجموعیدر] . مدنیت زمرهلری ده ، سیاسی و دینی جمعیتلرکی ، تعینی علماً قابل حدودلرله بر بزدن آیریلشلردر . مدنیت زمرهلرینک ده ، ملتلرکی ، خصوصی تاریخلری واردر . بر مدنیت زمره سی ، معین بر مکان و زمان ایچنده ، دوغار ، یاشار و اولور .

مشهور مدینتہ . — آسٹریلیا آدالری توتہ میزیم دینہ مستند بر مدینتہ
دائرہ سیدر . شمالی آمریقانک شرق جہتندہ کی ہندیلر دہ ، داہا متکامل بر
توتہ میزیمہ استناد ایدن ، باشقہ بر مدینتہ دائرہ سیدر . شمالی آمریقانک غرب
طرفندہ او طوران تملینیکیتلر ، ہایدالر و کوا کیوتلر دہ ، تابعیلہ برابر توتہ ملرک
(پوتلاج) مؤسسہ سی واسطہ سیلہ فردیلہ شعبہ سنہ استناد ایدن ، آیری بر
مدینتہ دائرہ سی تشکیل ایتشلر در .

قرون اولادہ بر مصر مدینتی دائرہ سی ، بر الجزیرہ مدینتی دائرہ سی و
بونلردن فینکھ لیلر واسطہ سیلہ ، بر چوق مؤسسہ لر اقتباس ایتش اولان بر
(آق دکنز) مدینتہ دائرہ سی واردی .

قرون وسطادہ آوروپادہ بر خرسٹیان مدینتہ دائرہ سی ، آسیادہ و
آفریقای شمالیہ بر اسلام مدینتہ دائرہ سی تشکیل ایتدی . رہنسناس
ورہ فورمدن صوکرادہ ، اوروپادہ (لایبق) بر مدینتہ وجودہ کلدی . ایشتہ ،
بوتون بواجتماعی دائرہ لر ، بر مدینتہ زمرہ سنک ، بر مدینتہ جامعہ سنک
دائرہ لریدر . بونلرک ہپسنہ (مدینتہ زمرہ سی) نامی ویریلیر .

بر جمعیت مدینتہ دائرہ سی دیکشیدرہ بیلیر . — مثلاً ، تورک قومی ایکی کرہ
مدینتہ دائرہ سی دیکشیدردی : اسلامیتی قبولدن اول ، (اقصای شرق مدینتی)
دائرہ سنہ منسوبدی . اسلام اولدقن صوکر ، (شرق مدینتی) دائرہ سنہ
کیردی . کچن عصر دن بری دہ اوچنچی بردائرہ یہ ، (غرب مدینتی) نہ یعنی لایبق
بر مدینتہ دائرہ سنہ کیرمکہ چالیشیورز .

تورک مدینتی ناربخنک دورلری . — تورک ملتی ، بو اوچ مدینتک ہر
برندہ آیری بر حیات یاشامشدر . بوسیبیلہ ، تورک مدینتی تاریخی اوچ دورہ
آیریلیر :

(۱) اسکی دور ؛ تورک قومنک ظہورندن اعتباراً تورک کرک اسلام دینہ
کیرمہ سی زمانہ قدر .

- (۲) اورته دور؛ اسلام دينه کيرمه سندن، غرب مدنيتنى قبولى زمانه قدر.
(۳) يکى دور : غرب مدنيتنى قبولدن بۆكونه قدر.

۲ — تورک حرثى و تورک مدنيتى

مدينه و حرث . — برمدينه، متعدد ملتىك مشترك ماليدىر. چونكه هر مدنيتى، صاحبلى اولان متعدد ملتىك، مشترك برحيات ياشايهرق، وجوده كتىر مشلردىر. بوسببها، هر مدينه، مطلقا، بين المللىدۇر. فقط برمدينه، هر ملتده آلدينى خصوصى شكللىرى واردىر، بونلره (حرث) آدى ويريلير. مدينه مرنىك فرقى . — (۱) مدينه بين المللى اولدىغى حالده، حرث مليدىر.

(۲) مدينه برملىدن باشقه برملىك كچه بيلير، فقط، حرث كچه مزى. (۳) برملىك، مدينه دىكىشديره بيلير؛ فقط، حرثى دىكىشديره مزى، (۴) مدينه اصول و عقل واسطه ليله ياپيلير. حرث، الهام و حدس واسطه ليله ياپيلير. (۵) مدينه، اقتصادى، دينى، حقوقى، اخلاقى الحافىرلىك مجموعيدىر. (۶) حرث دينى، اخلاقى، بدىي دويغولرىك مجموعيدىر. (۷) توركلرده، بر جمعيتك اجتماعى بنهسى بر دنبره يوكسه بيلير. بر قومك اجتماعى بنهسى، آز زمانده، عشرت بنه سندن ايل بنه سنه، كوچوك ايلدن، اورته ايله، اورته ايلدن بويوك ايله، بويوك ايلدن ده اك بويوك ايله قدر چيقاييلير. (۸) بر قومك سياسى بنهسى ده، تودونلكدن يابغولغه، يابغولقدن خاقانلغه، خاقانلقدن ايلخانلغه يوكسه بيليردى. (۹) مدينه دىكىشديرىن برملىكده حرث ده دىكىشيدى. فقط، بودكىشمه، صنعى بر صورتده اولمازدى. طبيعى بر تكاملله كندى كندى بر آنده اك يوقارى به قدر آشهرق چيقاردى، كندى كندى به حصوله كليردى. (۱۰) اقتصادى سلسله مراتبى ده بر بر كچردى :

۱ : آوجيلر

۲ : سورو صاحبلىرى

۳ : تارانچىلر (ا كىنجىلر ، چىفتچىلر)

۴ : سارتلر (تىجارلر)

۵ : صنعتكارلر . كوك توركلرله اوغوزلر ك اتالرى دىمىرچى ايدىلر .
دىمىرچى يە موغوللر (دارخان) دىرلردى . دو قوز اتاسى دىمىرچى اولان ادام
شامان اولوردى . شامانلر ك بويوكلرىنە (تارخان) آدى وىرىلدى . بوندن
آ كلاشيلر كە دەمىرچىل ك اسكى توركلر جە صنعتلر ك محترمىدى .

مىنىنى مرقىمە كى نىسبى قولايلىق . -- حرثى تىشكىل ايدن دو يىغولر ،
درونى وصىمى اولدقلىرى ايجون ، كورولمىلرى و تدقيق ايدلمىلرى پك كوچدر .
مدىتسە ، خارجدە ، تىلر ايتىش مفهولمىلردن ، قاعدەلردن ، خلاصە ، برسورو
مؤسسەلردن مر ك ب اولدىنى و بومؤسسەلر خار جى بر كوزلە شىئى بر صورتە
تدقيق اولونە بىلدكلىرى ايجون ، حرثە نىسبتلە داھا قولاي تدقيق اولونە بىلرلر .
بوندن دولايىدر كە ، بر ملت ك حرثنە دائر بر تاريخ قولايىجە يازىلە ماز .
فقط ، بر مدىت حقندە تاريخ يازىلە بىلر . بر ملت ك كچىر مىش اولدىنى مدىتلىر تدقيق
اولونور كىن ، بو يىن الملىل حياتلر ايجندە هر ملتە ، مىلى حرث ك ناصل انكشاف
ايتدىكى و ناصل استقامتلىر آلدىنى سزىلە بىلر ؛ مثلاً ، اسلامىتدن اولكى تورك
حرثى (۱) (اقصى شرق مدىتندە باشايان بر تورك حرثى) ايدى .
(۲) اسلامىتلە برابر دوام ايدن تورك حرثنە (اسلام مدىتندە كى تورك
حرثى) دىندى .

(۳) تىظىماتلە باشلايان تورك حرثە دە (غرب مدىتندە كى تورك حرثى)

دىنلىيور .

بناءً عليه ، تورك مدىتى تاريخك قرون اولاسندە بونلردن برنجىسى ،
قرون وسطاسندە ايكىنجىسى ، قرون جديده سنده اوچىنجىسى كورە جكز .

بو كتاب ، ايكى قىسمە تقىم ايدىلدى . اقصى شرق مدىتى اهمىتنە مبنى

برنجی قسمی اشغال ابتدی . شرق و غرب مدینتیرینک هر ایکسینی بر تک قسم عد ایتمک کافی کلدی . محتویاتی واسع اولدیغندن ، بو اثر ، مفصل بر کتاب حالتی آلدی . طلبه من ایچون بویوک اولدیغندن، بو اثرک برده کوچوکنی وجوده کتیرمک لزومی حاصل اولدی .

کوچه لک و تورک توره سی

اجتماعی بنیویات . - اجتماعی بنیویات ، او یله بر علمدرکه ، بزه ، جغرافی محیطک ، جمعیتلر اوزرنده کی تأثیرینی او کره تیر .

تورکلرک جغرافی ساحه سی او قدر کنیشدرکه ، تورکلر ایچون یالکز بر تورلو جغرافی محیط کوستریله مر . تورکلردن هنوز سیریانک بوزلوچوللرنده یاشایان یاقوتلر بولوندیغی کچی ، هنوز آلتایلرده یاشایان بارابینزلر واردر . بونلرک فوقنده قارا قیرغیزلر ، قیرغیزقازاقلر ، باشقوردلر ، قاراقالپاقلر و تورکانلر کایر . بونلرهنوز ایل حیاتی یاشامقده درلر . بونلرک فوقنده تارانجیلر ، صارتلر ، کاشغر تورکلری ، شمال تورکلری ، اوزبکلر و تورکیا تورکلری کلیر .

بوکون ، چین تورکستانی اولان کاشغر اولکه سنده اوچ رنگده چادیرلر

کورولور :

(۱) قارا چادیرلر (محکوم اولان قارا کیمیکلر کدر) (۲) آق اوتاقلر (حاکم اولان آق کیمیکلر کدر) (۳) قیزیل اوتاقلر (آلتون کیمیکلرک یعنی آلتون کیمیک اولان تکینلر کدر . وقتیه بوتون حاکمیت ، بو آلتون کیمیکلره عائددی .)

اجتماعی صیامتیه کی تیرلر . - له تون قاهون ، قیرغیز کله سنه یاکلش معنا ویرمشر . اوکا کوره ، (قیرغیز) کله سنک معناسی (سرسری) و (دربدر) در . حالبوکه ، قیرغیزلر ، ایللرینک و آدلرینک منشأینی (قیرق قیز) ده کورییورلر . بر خاقان قیزینک معینی اولان بو قیرق قیز ، بر کیجه ، صباحه دوغرو ، سلطانلریله برابر قالمشلر ، تنزه ایچون قیره چیقمشلر ، پارماقلرینی

آلتون ايشيغك لمعسيه پارلايان برايرماغك صوبنه دالدير مشلر وبوندن دولاي قرقى ده كبه قالمشلا . سرايده بونلك كبه قالدقلى دويولونجه ، قرقى ده برابر بر داغه نفى ايدلمشلا . اونلك دوغوزدقلى ارلك و قيز چوجوقلردن (قيرغيز) ايلي وجوده كلش . (مونثك نشر ايتديكي فرانسزجه يكي بر جغرافيا كتابك بياننه نظراً ، (قازاق) كلهسى (قاز) توتهمندن مشتقمش : قازاق ، قازلى ديمكش . بو صورتده ، قيرغيز كلهسى ، (قازاق) كلهسك محرفى اوله بيلير . قيرغيزلر بوتون جمعيتلرده موجود برانمودج دكلدر . استقلالنى چوق سون وبوندن دولاي ايلخانقلردن اوزاق داغلرده ياشايان بر ايلك آيدير .

قازاقلر ديمكدر — حكمدارلرله ، ياخود اقتدار موقعنده بولونان بكلرله كچينه ميهرك چوله چيقان قاقاقلره (قازاق) ديرلردى . مهته ، آتپلا ، سلچوق ، چنكيز ، تيمور ، حريرلر ايجون ، ايلك اول ، كندى متبوعلرينه قارشى قازاق اولمشلردى .

قازاقلر ، قيرغيزلر كچي ، خصوصى بر ايل دكلدى . هرايلك قاقاقلرينه (قازاق) دينيله بيلردى . قيرغيز قازاقلر اژدرخانده كى آق اوردو دولتسك قازاقلردى . صوكرا بونلر ، قيرغيز قازاق ناميله يكي بر ايل وجوده كتيرديلر . لهئون قاهونك بر خطاسى ده ، اسكى توركلرك ضيافت كونلرندن ماعدا كونلرده ، هيچ قويون ، اوكوز و آت كسمه مهلرى ايدى . بونك سببى ده ، سورونك آزاله مهسى ايمش .

حالبوكه ، اسكى توركلرده هر كون طويلر (ضيافتلر) وشوله نلر (ضيافتلى مى اجتماعلر) اولدينى كچي ، بونك خارچنده ده ، هراؤ كندى كندينه ضيافت چكردى . اسكى توركلر ، بوتون زمانلرني كوزله يمك ، كوزله كيمك ، كوزله ياشامقلا كچيرلردى . اسكى توركلر ، دنياك اك تهلكه آرايان بر قومى اولدينى كچي ، اك چوق ذوقلر ر اكلنجهلر ايجنده ياشايان بر قومى ايدى . سوروسنك آزاله جفنى هيچ دوشونمزدى . حتى ، سوروسنك يغما اولونمه سندنده او قدر انديشه ايتزدى : شو ضرب مثل ، شو آتا سوزى ، بزه ،

« بورکن کوچیدر، واره واره دوزهلیر ، دیهرك ، سوروسی یغما ایدیش بر (ایل) ك نه صورتله ، اسکی حالی بولدیغنی آكلاتیر .

لهئون قاهون ، بر نقطهده داهالاندانی : اوکا کوره اسکی تورکلرك اسلامیتی پك سطحی قالمشدر . اسکی تورکلر ، موسویلك ، نستطوریلک ، مانیلک ، آتشیپرستلک ، مجوسیلک کبی بر چوق دینلردن کچدیله . اك نهایت اسلامیتده قرار قیلدیله . فقط ، اونلرك فطری تمایللری بونلردن هیچ برینه متوجه دکلدی . تورك ، فطرة (بودیست) دی . وجد ایله قبول ایتدیکی دین آنحق (بودیستك) دی .

لهئون قاهون ، شامانیزمك آنحق اسکی تورکلرك سحری سیستمی اولدیغنی ، اسکی تورکلرك دینی سیستمی ایسه ، (تویونیزم) آدینی ویره بیله جکمز خصوصی بر دیندن عبارت بولوندیغنی بیلیموردی . اسکی تورکلرك بودیزمه قارشى دکل ، ایشته بو تویونیزمه قارشى فطری تمایللری واردی .

بو حقیقتك بر دلیلی ده ، بیلکه خانه قایین باباسنك سویله دیکی سوزلردن آ کلاشیلیر : بیلکه خان قایین باباسی اولان بر تارخانه (بودا) دیننه کیرمك ایسته دیکنی سویله دی . قایین باباسی دیدی که : « بو تصوریکز ، ایکی سبیدن دولایي جائز دکدر : (۱) بودا دینی حیوان اتی یمکی منع ایدر . بزایسه ، دأما طویلر مزده و شوله نلریمزده ، آو ضیافتلریمزده حیوان اتی یرز . (۲) بودا دینی حربی قبول ایتمز ، قان دوکمه نك شدتله علیهندهر . بزم ایسه ، آوجیلقله محاربلك ایکی اقتصادی استحصال منبعمدر . بر یالکز ملی مفکوره لر ایچون دکل ، بر آزده کوزه ل پاشامق وقارتمزی دویورمق ایچون حرب ایدرز . »

لهئون قاهونك بر باشقه خطاسی . — لهئون قاهونك بر باشقه خطاسی دهله واردر . دیورکه : « کوچیلر ، جغرافی محیطك اجباریله ، ضروری اوله رق کوچیلر لر . بونلره ، اوطورمق امکانی حاصل اولدیغنی دقیقهده ، درحال کوچیلر لکی بر اقوب اوطوراق حالنه کیرلر . »

فقط لهئون قاهون بیلیمورکه کوچیلر نظرنده ، کوچیلک حالی ، اونلرك

حریت و استقلالنی تأمین ایدن، اجتماعی بر وضعیتدر . بو خصوصدهده بیلکه خانه، قاین باباسنک ویردیکی جواب، کوچهرلك نه دوشوندیکنی کوسترر ! بیلکه خان، قاین باباسنه بر شهر تأسیس ایدرک، ملتیه برابر اوراده یاشایه جغنی بیلدردی . قاین باباسی دیدی که : « شهرده وکویده یاشامق بزم ایشمزه کلز . شیمدییه قدر، حر و مستقل قالممز کوچهرلك سایه سندهدر . کوچیه اولدیغمز ایچون، ایسته دیکمز دقیقهده چینه آقین وچاپول یپارز . چینیلر، ایشدن خبردار اولوب سفربرلك اعلان ایدنجهیه قدر بز عائله چادیرلرمله برابر، چینیلرک یتیشه مهیه جکی اوزاق اولکهره چکیلمش بولونورز . بوضورتله چینیلر، ایسترلرسه، بش یوز بیکلک حتی، بر میلیونق عسکرله اوزرمزه کلسین، بزه هیچ برشی یاپه ماز . »

بوسوزلر، بیلکه خانی شهر یاقمقدن واز کچیردی .

سلچوقنامه مؤلفی ده، بو کتابنده، یازیورکه « دایم دایما بزه نصیحت ایدردی، دیردی که : (صاقین اولمایه که شهرلرده اوطوره سکز، یرلشه سکز . زیرا، شهرده اوطورانلرک ایلی وبوبی معلوم اولماز، اصالت و شرافتی قالماز؛ بکلک و اصالت آنجق کوچهرلكده وتورکنلکدهدر) . »

کورولیورکه، کوچیه، کندی حالتی اوطور اقلرک حالنه ترجیح ایتدیکی ایچوندرکه (مقیم) قالمده ایدی . کوچهرلك، برعشیرتک، یاخود بر (ایلک) دائمی سفربرلك اعلان ایتمه سی دیمکدی . بوسفربرلك یا تعرضی، یاخود تدافعی اولوردی . بو سفربرلك، تدافعی اولورسه مشروعدی ؛ تجاویز اولورسه، بوکونکی قناعتمه کوره مشروع دکلدی . فقط، متمدن اولمایان قوملرا ایچون، بوده براقصادی ثروت منبعیدی . اسکیدنبری برچوق قوملر، ایلر و عشیرتلر، آقین وچاپولرله زنکین اولمشلردی . اسکی تورکلرک کچینه یوللرندن بری ده، مع التأسف بونلردی . (شارل ژید)، خیرسز لنی بیهه اقتصاددی براقصالی مؤسسسه سی عد ایدیور . او حالده، آقین وچاپولده، بر نوع اقتصاددی استحصال منبعلی صایله بیلر . بونلر، اسکی مدنیتلرده «نورمال»

مؤسسہ لردي؛ فقط، بوکونکی مدنیتده «نورمال» دکل مرزیدر. مع مافیہ، بوکونکی کونده ده اک متمدن ملتر حرب اثناسنده، آقین وچاپولک اشغنی یامیورلرمی؟

اسمه هم چک تصنیفی. — انسانلرک اقتصادی فعالیتلرینه کوره «آوجی»، سورو بسله یین، چفتجی «آدرلیله اوچه آریئاسی قابا برتصنیدر. ایسته نه چ، آدلی عالم، انسانلری، بو نقطه نظر دن، یدی انموزجه آیرمشر:

(۱) عادی طویلا بیلیر: بونلر، هیچ بر آلت، آوادانلق یا خود سلاح قوللانمقسزین، یوللرنده راست کلدکلری، نباتی محصوللرله کوچوک حیوانلری طویلا بهرق کینیرلر.

(۲) آوجیلر، متنوع برزمه تشکیل ایدرلر: بونلرک رقمی آوآولارکن عینی زمانده، طبیعی محصوللری اقطاف ایدرلر. دیکرلری خالص آوجیدرلر. بعضیلری ده آوجیلقله بالقجیلق آره سنده دونوب دورورلر. اک صوکیلر، آوجیقله، ابتدائی برزراعت یا خود ابتدائی بر سورو بسله بیلک علاوه ایدرلر.

(۳) بالقجیلر، طبیعتیه آوجیلرک تقسیماتی محتویدر.

(۴) کوچیه چفتجیلر یا خود چفتجی آوجیلر.

(۵) اوطوراق چفتجیلر؛ فقط، هنوز دون بر موقعه درلر، تالی اوله رق

آوله، نقلیه جیاکله، سورو بسله مکله ده مشغول اولورلر.

(۶) یوکسک چفتجیلر؛ بونلر، کوبره ورمک، اراضی بی اسقا ایتک،

متکامل آلتلر قوللانمق اصوللری ده تطبیق ایتمکده درلر.

(۷) کندی سورولریله برابر دولاشان، کوچیه سورو صاحبلیری.

تورکلر، بویدی انموزجدن هانکیسنه تقابل ایدر؟ شهبه سزه یدنجیسنه!

اسکی تورکلر، کوچیه ایدیلر؛ فقط، عینی زمانده، اجتماعی حیات

اعتباریه، یوکسک برانموزجه منسوبیلر. تورک ایللری، عرب، کورد،

بربر عشیرتلینه بکرتک دوغرو دکلدر: اونلر، هنوز عشیرت دورینی

کچمه مشلردر . اسکی تورکلرسه ، قاچ کره سیاسی حیاتک تودونلک ، یابقولق ، خاقانلق انموذجلرندن کچهرک ، ایلخانلق انموذجنه قدر یوکسلمشلردر . تورکلرک اک آشاغی درجه سی ایلدر . ایل ایسه ، برعشیرت دکل ، کوچوک برملدر .

تورک حیاتنک اک طبیعی شکلی واک حقیقی انموذجی (ایلخانلق) دی . اسکی تورکلرک سیاسی هدفی دائماً بوانموذجه اولاشمقدی . مع مافیه ، ایلخانلق تورکلرک لندن چیقدینی زمانلرده ده ، اونلرک عمجه زاده لری اولان تاتارلرک اننه کچردی . یالکیز برکره ، موغوللرک اننه کچدی . فقط ، بوزمانلرده ده ، عموم تورانده رسمی لسان آنجق تورکجه اولوردی . رسمی قانونده ، تورک توره سندن عبارت بولونوردی .

چنکیز حکومتنک توره جیسی ده ، دو قوز اوغوزلردن « یهلو - تاشی » آدی برتکیندی . برکون بو پرنس چنکیزخانه دیدی که ، « برسلطنت ، آت اوزرنده تاسیس اولونه بیلیر ، فقط ، آت اوزرنده اداره اولونه ماز . »

چنکیزخانک حکومتی ، بر ایلخانلق دکل ، بر سلطنتدی . زیرا ، بودولت ، موغوللرک تورکره مسلط اوله سندن حاصل اولمشدی . تورک اینخانلقلری ، ده موقرات و حریتپور اولدقلری حالده بو حکومت اصیل ایلره قارا اولوس دییوردی . چنکیز خانیلر ، شرقی تورکستانده ، چغتای لسان وادیاتی ، شمال تورکلرنده « آلتون اوردو » لسان وادیاتی یعنی اوزبکجه ایله قپچاقجه یی حصوله کتیردیلر . ایلخانیلره تابع اولان ایرانده ده ، جامع التواریخ ، جهانکشای جوینی ، روضه الصفا ، حبیب السیر کبی تاریخلر یازدیردیلر . بو تاریخلرده چنکیز خانک (تورک خان) و (اوغوزخان) ک طورونلرندن ارلدیغنی کوستره ن شجره لر دوزدیلر و تورک خانلری آراسنه (موغول خان) آدی بر موغولی قویهرق ، اوغوزلری یعنی تورکمنلری اوندن اوره تدیلر .

چنکیز یاساسنک ، تیمور توزوکلرینک ، حتی اسلام دورنده کی خاقانیه ، سلجوقی ، عثمانلی ، آق قویونلی ، رمضان اوغوللری ، ایرانده کی افشاروقاچار

دولتريڭك الخ قانوننامەلرى ، عموميتلە ، كوك تورك تورەسندن واوغوز تورەسندن آلتىشلردى .

اسكى توركلرك كوچىلكرلە تورەلرى آراسندە بر مناسبت واردى . كوچىلكرلرى تورەلردن وتورەلرىدە كوچىلكرلردن فيض آليورلردى .

جغرافىيە مېطىك اجتماعى انموزجەلەرە ئاثيرى . توركلردە كى مختلف اجتماعى بنيهلرى ياپان جغرافىيە مېطدر . اسكى توركلرك اجتماعى مېطلرندە كى باشلىجە عامللرى شونلردى .

(۱) ايرماقلر وداغلا : تودونلكلرى وجودە كتيردى .

(۲) واحەرلر : يابقولقلرى وجودە كتيردى .

(۳) چيتلر وسرحدلر : خاقانقلرى وجودە كتيردى .

(۴) چول دكزى : ايلخانقلرى وجودە كتيردى .

ايرماقلر وداغلا . — ايرماق بويلرى ، اوغوز بويلرىڭك وسائر تورك اوغوشلرىڭك و اوماقلىرىڭك قيشلاقلرى ايدىلر . داغلردە بونلرك يايلاقلرى ايدىلر . بويلرى ، اوغوشلرى ، اوماقلىرى وجودە كتيرەن بو يايلاقلرلە قيشلاقلردى .

كوربيورزكە برنوع اجتماعى انموزجە ، معين برجغرافىيە مېطىك محصوليدر . قيشين ، كندىلرى وسورولرى ، كندى ايرماقلردن صو ايجرلر ، ايرماقلرى كئارندە ، سورولرىنى اوتلاتىرلر ، آوجىلق وبالىقچىلىق ايدرلردى . جوارلرندە يابانچىلر و دشانلر وارسە ، اونلرە آقن وچاپول ياپارلردى .

يازكئنجە ، كندى يايلاقلرى اولان داغە كيدەرك اورمانلردە ، قوش وسائر حيوانلر آولايەرق بسلە نىرلردى .

واحرلر . — هر واحەدە ، بو ايرماقلردن وداغلردن ، كئيتىلجە واردى . هر ايل ، كندى واحەسندە ، كندى بويلرى ، اوغوشلرى ، اوماقلىرى عددنجه ، ايرماق وداغ بولمق مجبوريتندە ايدىلر .

واحه لر، قوم چوللری واسطه سیله، بربرندن آیریشلردی. بر واحه دن دیگر واحه یه کچه بیلیمک ایچون، کرک کندیلرینک کرک حیوانلرینک اوچ دورت کونلک ییوب ایچه جکلرینی برابرلرینه آلدقلری مکاری حیوانلرینه یوکلکه یوب برابر کورتومک مجبوریتنده ایدیلر. زیرا بر واحه دن دیگر واحه یه کیده بیلیمک ایچون، اک آز اوچ دورت کونلک یول واردی. بو یولده ایسه، نه بر داملا صو، نه بر یاپراق اوت، نه آولانه جق اک کوچوک بر حیوان بولونمازدی.

دیمک که واحه لر، بربرندن قوم چولیه آیریش یشیل اوتلقلردی. بورالرده صودن باشقه هر تورلو آغاجلر، بوستانلر، سبزلر و میشلر بولونوردی. بوندن باشقه، حسابسز او حیوانلری ولذتلی بالقلر بولونوردی. بر واحه یه کیرن چیچکلکی آغاجلی و ایرماقلی، بز چمنزاره کیردیکنی آکلاردی. بوراسی، چوللرک ایچنده بر معموره، جهنملرک اورتیه سنده بر جنت کیدی.

ایشته، ایللرده کی معشری وجدانک وحدتی، جمعیتک تسانیدنی وجوده کتیرن بو واحه لردی. واحه، خارجه قارشنی (قابالی) بر جمعیتدی. داخله قارشیده دایما اجتماع حالنده بولونان بویوک بر عائله مشابه سنده ییدی.

ازدواج، (ایل) ک داخلنده اولمق لازم کلدیکی ایچون نه یابانچی بر ارکک، نه ده یابانچی بر قیز، (ایل) ک ایچنه کیره مزدی.

واحه ایچنده، پنیجیلکده برنجی بولونان تورکلرک بر ایکی ساعت ظرفنده برلشمه لری غایت قولای اولدینی ایچون، هر کون خانلر خانن، یاخود بکلربکی برطوی یاخود برشولهن یاپه رق بوتون ایلی دعوت ایدردی. بونلر ییوب ایچدکن، یکی الیسه لر کینتوب بورجلری ده ویریلدکن صو کرا، دعوت صاحبنک تکلیفیله، اونده هر نه وارسه، عموم دعوتلیر طرفدن یغما ایدیلردی.

بو حالده کوستریورکه، هر ایل، دائمی بر قومونست حیاتی یاشایان، خارجه قارشنی قابالی برعائله نمودنک تشکیلاتی محافظه ایدن قابالی بر جمعیتدی.

طوی وشولهن ضیافتلرنی یاپان بعضاًده سائر بکلردی . بر اوغلی اولوق ایستهین ، برطوی یاهرق قویوندن (قوچ) ، آتدن (آغیر) ، دوه دن (بوغرا) قیردیرر، تپه قدرت ات بیغار، کول کبی قیمیز صاغدیرر، بوتون ایچ اوغوزی طاش اوغوزی دعوت ایدر ، آچ اولانی دوپورور ، چپلاق اولانی کیمدیرر، بورجلیلرک بورجینی ویرردی .

اسکی تورکلرده (ایل تشکیلاتی) مقدسدی . ایل بکلری ، کرامتلیدلر . بونلر نه زمان هپ بردن یوزکوک طوتسهلر ، ال قالدیروب دعا ایتسهلر دعاری مستجاب اولوردی . زیرا اوزمانده بکلرک آلقیشی آلقیش ، قارغیشی قارغیشدی . یعنی ، دعاری دعا ایدی ، بد دعاری بد دعا ایدی [کتاب دده قورقود ، ص ۳۸]

کوریلیورکه ، بوتون ایلاری یاپان واحهلدر . واحه بویوک اولورسه ، ایچنده کی (ایل) ده بویوک اولوردی . واحه کوچوک اولورسه ایچنده کی ایلده کوچوک اولوردی . ایل واحه نک آینه سیدی . برتورک ایلی کوردیککز زمان اونک ناصیل بر واحه دن چیقدیغنی آکلایه بیلیرسکز .

هینلرده خاقانلقلر ناصل درغاردی — خاقانلقلرده چهلردن یاخود چیتلردن دوغاردی . چین، هند، ایران، روس، فینوا، مجار، اولاح، بولغار کبی، تورک سرحدنده بولونوبده ، تورک حاکمیتی آلتنه کیرمکه قابلیتلی اولان ملتره (چیت ملتری) یاخود (چته ملتری) عنوانلری ویریلردی . ایشته ، خاقانلقلر ، تورک سرحدلرنده کی بو کبی ماکل ملتلردن دوغاردی . تورک خاقانلغی ، مطلقا ، یاقیننده استثمار ایده بیله جکی اقتصاداً قوتلی ، عسکرلکجه ضعیف بر ایکی ملته محتاجدی . تورک خاقانلغنی دوغوران و بسله یین ایشته بو ضعیف ملتلردی . کوریلیورکه تورک خاقانلقلری ده جغرافی بر وضعیتدن دوغویوردی .

ایلمخانلقلر ناصیل درغاردی . — توران یاخود بویوک تورکستان دیدیکمز

واسع قطعه ، معظم بر قوم دکزندن عبارتدر . واحه لر ، بو قوم دکزینک آدالریدر . آرابالر ، دوه لر ، آتلا ، اوکوزلرده بو دکزک کیملریدر .

بو معظم دکزک آدالری آراسنده سیروسفره هیچ بر مانع یوقدر . یولک زاد و ذخیره سنی برابر آلان بر کروان ، بو دکزک بر اوچندن اوتنه کی اوچنه قدر کیده بیلیر . توران قطعه سنک اولکه لری آراسنده کیدوب کلمک ایچون هیچ بر حائل یوقدر : نه آشیلماز داغلا ، نه کچیلمز ایرماقلر ، نه مرور ایدیلز ، کوللر ، نه ده عبور ایدیلز دکزلر یوقدر . مجارستاندن مانچوریایه قدر غایت کنیش بر قطعه واردر که تورک آتله پینه رک بو قطعه نک بر اوچندن اوتنه کی اوچنه قدر هیچ بر حائل راست کلکمزین کیده بیلیر .

تورک ایلیخانلغنی خالق ایشته بو دکزدر . بو قوم دکزی اولماسه یدی ، هیچ بر وقت ، تورک ایلیخانلی وجوده کلیه جکدی .

مع مافیه ، بو ایلیخانلغنی تشکلی نه قدر قولایسه ، انحلالی ده او قدر قولایدی ؛ زیرا ، ایلیخانلق ، دوغرودن دوغرویه فردلردن مرکب اولمایوب خاقانقلردن مرکبیدی . خاقانلق ده فردلردن مرکب اولمایوب یابغولقلردن مرکبیدی . یابغولوق ده دوغرودن دوغرویه فردلردن مرکب اولمایوب تودونلکلردن مرکبیدی .

تورک خاقانلی و ایلیخانلی بر (ایل) دن چیقار . بو ایل ، اک بویوک ایلسه ایکی مثل بویوک ایللردن مرکبدر ؛ بویوک ایللردنسه ایکی مثل اورته ایللردن ترکیب ایشدر ؛ اورته ایللردنسه ، ایکی مثل کوچوک ایلارک بر ایشه سنندن حاصل اولمشدر .

کوروولورکه تورک جمعیتی ، ایلارک تضاعفیه تکامل ایشدر . بو جمعیتک انحلالی ده تناصف طریقیه اولور .

تورک جمعیتده ، (تالی زمهرلر) ایجه اریمه مش ، جمعیت (قطعوی) شکلندن چیقهمامشدر . تالی زمهرلر ای اریسه ، (مسلکی زمهرلر) وجوده کلکه باشلار . (اجتماعی تقسیم اعمال) مکمللشیر . جمعیتک تالی زمهرلری

بومسلكى زمره لر اولمش اولور. اوزمان، جمعته ده (متعضى جمعيت) آدى ويريلير.

متعضى جمعيتلر قولايجه انحلال ايتزلر. چونكه بونلر ك زمره لرى، بربريله ذوبان ايدر ك امتزاج ايتمشلر در. كيمياده كى (امتزاج) ده بونك كيدير.

تورك دولتلك بر دئبره پارلاماسى رسومى . — تودونلك حالنده بر تورك دولتى تشكىل ايدرسه، اونك، آرزمانده ايلخانلغه قدر چيقمىسى ممكندى. تورك دولتى، بر مرديوهن كييدى. اونك بر باصاماغنه آياغنى باصان اوراده، دائمى صورتده قالامازدى. مطلقا، يايينه جك، ياخود صوك باصاماغنه يعنى ايلخانلغه قدر چيقه جقدى.

تورك ملتى باشقه ملتله بكنزه مزدى. باشنه بر قهرمان كليرسه، سياستده ومدنيتده، بردن بره پارلار، سياسى ومدنى سويه سى بر دئبره يوكسه ليردى . باشنده بر قهرمان بولونمازسه، انقسامه وانحلاله باشلاردى. انحطاطه باشلاينجه ده بر آن ايچنده سونوب كيديردى.

بو حالك سببى آرايىلم :

تورك دولتلك انقراضى چابوقلاتان عامل، حكمدارك وفاتندن صوكرا ايالتلر ك شهزادلر آراسنده، تقسيم ايديله سيدى . اسلاميتدن صوكرا، كورديكمز مثاللر، اسلاميتدن اولكى احوالى ده بارز بر صورتده كوسترر : كاشغرده كى خاقانيه دولتنده، هر ايالتك باشنده بر (تكين) ك حكمران اولديغنى كوربيورز. سلچوقيلرده ده، هر ولايتى اداره ايدن بر شهزاده يدى. خوارزمشاهيلرده، جنكيز خانيلرده، تيموريلرده ده عيى حال كورولور . يالكز عثمانيللر، بر شهزاده دن فضله سنى اولدورمكله، دولتلك مركزيتنى تايمين ايتمشلردى . فقط بو حركتده صوك درجه وحشيانه ايدى . دولتلك بر دئبره پارلاماسى ده، برلشمه لرى ده، غايت قولاي تشكىلاتلر ك يان يانه بولونمه سندندي .

مدینت و عرق

مدینت زمره سی و عربی . — بعض مؤلفر، تورکری، بعض مؤسسہ .
لرینک یاخود کله لرینک مشترک اولماسی دولایسیله، (آلتای) عرقندن یاخود
(اورال - آلتای) عرقندن صایورلر. بعض مؤسسہ لرک مشترک اولمسی
یاخود آدلرنده اشتراک بولونمسی بویله بر عرقک موجودیتنی تأمین ایدمز.
عرقلر، برطاقم تشریحی انموذجلردرکه قفا طاسنک اوزون یاخود یاصی
اولمسیله، صاج و صاقال و بیبقلرینک ده سیاه یاخود قومرال اولمسیله، تعین
ایدر .

مدینت زمره سنه کلنجه بو تشریحی وصفلرله تشخص ایتمز . اجتماعی
مؤسسہ لرک مشترک اولمسیله تعین ایدر .

تورک لرک اقربالنی آرازیرکن، مدینت زمره لرینک بعض مشترک مؤسسہ .
لرینه استناد ایدرک، اونلر واسطه سیله اقربالق آرانامالیدر . تورک لر، مختلف
زمانلرده، چینلیرله، تبتیلیرله، موغوللرله، تونغوزلرله، فینوالرله، مجارلرله
عینی ایلخانلغک مشترک سیاسی باراغی آلتنده، مشترک برسیاسی حیات
یاشادقلرندن، وکاه مشترک برمدینت زمره سی ایچنده مشترک برمدینت حباتی
یاشادقلرندن، برچوق مؤسسہ لری مشترک اولشدر .

سیاسی ومدنی اشتراکلردن دوغان مشارکتلری، عرقی بروحدنک تجلیلری
کچی کورمه مه لیدر .

تورک لرک اوتهدن بری قاچ کره ونه قدر مدت ایلخانلق تشکیل ایتدکری
معلومدر . حتی، تاتارلرک وموغوللرک یاپدق لری ایلخانلقلرده عصر لرحه تورک لرک
— عینی بایراق آلتنده — برلشمه سنی تأمین ایتدی . چونکه، بو ایلخانلقلرک
عمومی ورسمی، حتی ادبی لسانی تورکجه ایدی . عمومی حرثی، تورک حرثیدی .
تورک لر، آلتای عرقنه واورال - آلتای عرقنه منسوب دکلردی . تورک لر،

بونلره اوزون مدت، سیاستجه و یاخود مدنیتجه برابر یاشامشلردی . تورکلرک بونلره کورولن آز چوق ظاهری مشابهلری بو مشترک حیاتک نتیجه لیدر . تورک عرقه دائر تدقیقاتده بونان (اوژن پیتتار) ، « عرقلر و تاریخ » آدی اثرنده دییورکه : تورکلر ، کندی باشلرینه بر عرقلرله . باشقه عرقلرک بریسندن آیرلمش دکدلرله . تورکلرله موغوللر و تونغوزلرله تانارلر ، عینی ایلخانلقلرک عصرلرجه دوام ایدن مشترک تریبه سنی آملر و متقابلاً بربری تمثیل ایتشلردر .

ایلخانلقلر بولونمادیغی زمانلرده ده ، مشترک بر مدنیتک مشترک بر مدنی حیاتی بولنوردی . ایشته ، (تورک) عالمنده (عرق) آدی ویریلن ، مشترک اوصافک منشائی ، بویکی جامعوی حیاتدر . تورکلرک موغول ، تونغوز ، ساموئید فینوا ، ماجارکی قوملره اولان بعض مشارکتلری ده ، شوسیاسی و مدنی اشتراکلرک نتیجه لیدر .

تورکلرک منشائی . — اسکی تورکلر آیری بر عرق اولدقلری ایچون ، اصل و منشالری اوله ماز . تورکلر ، قبل التاریخ زماندنبری مستقل بر عرقلرله . مستقل بر عرق تشکیل ایده جک قدرده چوقدلرله . « اوژن پیتتار » دییورکه : « تورکلرک قطعی منشائی بزه کیم سویله یه جک ؟ » . بز بوراده عموم تورکلردن بحث ایده جکز : غربی تورکلر ، عمومیتله ، اوغوز و قارلق حاکمیتی آلتنده یاشایان تورکلرلدر . بز تورکلرله تورکئی آیری یورز . تورکلر ، (سالور قارا خان) و (چاناق خان) ، (صاتیق بوغرا) و (ایلک خان) آدلرینی ده طاشیان بر خاقانیه دولتی حکمدارینک زماننده اسلامیتی قبول ایدن و هنوز اسلامیتی قبول ایتمه مش اولان شرق تورکلریله مجاهده ایدن بر ایللر و قوملر مجتمعه سی ایدی .

تورکلرک کله سی ، (تورکه بکزه یین) دیه کدی . آرالرنده دین فرقی اولدینی ایچون دوغروندن دوغرویه (تورکز !) دییه میورلردی . تورکلرله کلنجه بولر ، تورکلر آراسنده هنوز (ایل حیاتی) یاشایان

و حالا کوجه لکی ترک اتمه مش اولان بر اوغوز ایلدر . بونلری یوروکلرله قاریشیدیر ماملی .

(۱) چیتاقلر : بونلر ، سلجوقیلرله برابر کیشلردی .

(۲) یوروکلر : جلال الدین خوارزمشاهله کیش اولان تورکمنلردر .
مثال : چاودارلر ، تککلر ، قارامانلر ، صاریلر ، قارا کچیلر ، قانقلیلر ، قارا پاپاقلر ، یومودلر (حمید اوغوللری) ، ایلبکلیلر ، کوهکلر ، سالورلر الخ .
(۳) آذری تورکمنلر : بونلر آق قویونلیر و قارا قویونلیرله برابر کیشلردی .

(۴) چیغلر : بوکونکی تورکمنلردر . بونلره خصوصی اوله رق (تورکمن) دیمه لی ! تورکمان هپسنک مشترک آیدر . بوتورکمنلردن مرعشده (دول قادیرلر) ، آدانده (رمضان اوغوللری) دولتلیر تشکل ایتدی .

اصطلاحلر . — جمعیت کله سی ایکی مختلف معناده قوللانیلمقده در .
La société و L'association معنالینه ! بونلردن برنجیسی ، طبیعی و دواملی اولان سیاسی زمره نك آیدر . ایکنجیسی ، صنعی و دوامسز اولان سائر زمره لرك عنوانیدر .

(جامعه) کلمه سی . — بوکله نك فرانسزجه سی یوقدر . جامعه ، برچوق جمعیتلری محتوی اولان بر جمعیتلر جمعیتدر : مثلا ، اقصای شرق مدنیتی جامعه سی ، اسلام جامعه سی ، تورک جامعه سی دیرز . (ملتلر جمعیتی) یرینه ده ، (ملتلر جامعه سی) دیمک داها دوغرودر .

خلاصه ، جمعیت ، ایچنده یاشادیغمز ، سیاسی و اقتصادی زمره در . جامعه ایسه ، جمعیتلر جمعیتی دیمکدر . جمعیت مدنی ، دینی ، قومی الخ جامعه لری نك جمعیت اوزرنده تاثیرلری واردر ؛ جمعیتکده کندی جامعه لری اوزرنده ، تاثیرلری اولدینی ، کبی !

برنجی کتاب

اسلامیتدن اول تورک دینی

برنجی کتاب

۱ — اسلامیتدن اول تورک دینی

اسکی نور کوردو و بیه اصطلاحلری . — اسکی تورک دینه (نوم) آدینی ویریلردی (دیوان لغات) . دین کتابنه ده (نوم) دیرلردی (جهانکشا) . تورک دیننک روحانی رئیس لرینه (تویون) آدینی ویریلردی . کاهن و سحر بازه ده (قام) دیرلردی . (شامان) کلهسی بو (قام) کلهسندن دوغمشدر . (شامانیزم) اسکی تورک کوردو ، کھانتک و روحانی طبابتک اسمیدی . مع مافیه شامانیزم ، داها اول مادری توتهمیزم دورنده بر (دین) دی . تویونیزمدن صوکر صوکر ماھیتنه کیردی . بوسبیله صوکرالری شامانیزم ، اسکی تورک دینی دکل ، سحری برسیسته می اولدی . اوروپالیر ، تورک دینک بوتون دینی سیسته ملرینه شامانیزم دیمکله خطایه دو شمشلردر . تاریخ سخنه یه چقدقدن صوکر اسکی تورک دیننه (تویونیزم) یاخود (نوم) دیمک لازم کلیر . جهانکشاده ، تورک دیننده اولانلره (نومی ، نومیان) دینیلیر . بو کتابک بیاننه کوره خاقان حضورنده ، نومیلرله قاملر امتحان اولشلر . نومیلر قاملری مغلوب ایتمش . نومیلرک النده (نوم) آدلی برکتابلری ده وارمش . اسکی تورکجه ده (یالوی) سحر معناسنه ییدی . (یالواج) کلهسی بو اصلدن اشتقاق ایدر . (یات) کلهسی ده سحر دیمکدی [محمود کاشغری] . (یشم) طاشنه (یات طاشی) ، (یدا طاشی) دینیلیردی .

اسکی تورک کوردو ملتر دین نقطه نظرندن ، دوزت زمراهه آیریلردی :
« تورک ، تات ، تاتار ، تاوواج »

تورک ، هم تورکجه قونوشان ، هم ده تویونیزم دیننده اولان ملتردی .

تات ، فارسیلره و تورک اولسون یا خود اولماسین عموم کافرله اطلاق اولونوردی . تاتار ، تورک دینه و مدنیتنه هنوز کیرمه مش اولان بدوی عشیرتله دینلیردی . احتمال که بونلر لسانجهده تورک دکلدیلر ، موغول ، تونغوز یا خود باشقه بر عرقه منسوبدیلر . شیمدیکی شمال تورکلرینه تاتار دینلمه سی یا کایشدر . تاریخجه یالکز آوارلرله سوارلرک و جوجنرک تاتار اولدیغی معلومدر . تاتار کلهسی (تاتاری) تعیرندن دوغمشدر . تورکلر تاتارلری ملی دوشمان طانیلردی .

« تاوواج » کلهسی « تف » کلهسندن کلیر . « تف » کلهسی محمود کاشغری به کوره (حیه و مکر) معناسنهدر . بناءً علیه ، « تاوواج » ، « حیه کار » دیمکدر . تورکلر چینیلره « تات » دیمزلردی . دیمک که دین اعتباریله چینیلیری کنیدیلرندن آیرمازلردی .

اسکی تورکلر ، تورکجه قونوشمایان ملتله « سوملیم » دیرلردی . هم لسانجه ، همده دینجه تورکه بکزه مهینله « سوملیم تات » دیرلردی . بوندن آکلاشیلورکه « تورک » کلهسی تورکلری ، دیگر قوملردن یالکز لسانجه و سیاستجه آیران بر تعیر دکلدی ؛ اونلری دین اعتباریلهده یا بانجیلردن آیریوردی . ظاهری اشتقاقنه باقیلیرسه ، « تورک » کلهسی ، « تورهلی » دیمکدر . توره ، « تعامل و عادت La coutume » معناسنهدر .

الاهلرک وارر اهلک ماهینی . — اسکی تورکلرک دینی برنوع جمعیتسز- لکدی . اسکی تورک دینی ، اجتماعی بذیهنک تحوللرینه تبعاً دیکشیردی . اسکی تورک دیننه هراجتماعی زمره نك معشری وجدانی یا بر الیه یا خود بر روح صورتنده ادراک اولونوردی . بناءً علیه ، اجتماعی زمره لر و جمعیت دیکشدکجه ، الاهلرده دیکشیردی . اسکی تورکلرده ، لاهوت ، تمامیه ناسوتک بر معکسیدی . تورک تاریخنه عاقد هر هانکی بر دورک الاهلرینی بیلیرسهک ، او دورده جمعیتک قاچ عشیرتدن مرکب اولدیغنی ، بوندن قولایجه استنباط ایده بیلیرز . اسکی تورک دینی توته میزیم دینی کبی بر « جمعیتپرستلک » دی . فردلر ،

منسوب اولدقلری جمعیه و اونک مختلف زمره‌لرینه طابارلردی . بونلرک معشری وحدانلری فردی وجدانلرک فوقده ، کرچکدن برر الاه کیدی . دینلرک ماهیتنی آ کلامق ایچون « توتهمیزم » ه عائد تدقیقلر قدر تورک دیننک تدقیقاتی ده فائده‌لی اوله بیلیر . فقط ، تأسف اولونورکه اوروپالیر ، تورک دیننی لایق اولدیغی اهمیتله تدقیق ایتمیورلر . بز بوراده ، الاهلرک وارواحدک سیاسی وعائلوی زمره‌لره ناصیل قارشیلشدیغنی وهرالاهک برزمره‌یه عائد معشری وجدانه ناصیل تمثال اولدیغنی کوستره جکیز . بوتدقیقلر ، سیاسی جمعیت وعائله دیکشیدجکه ، الاهلرک وارواحدک ده عینی قانونلره تبعاً دیکشیدیکنی اراءه ایده جکدر .

تورک دیننک ماهیتنی . — اسکی تورک دینی ، ظاهرده بر « ناتوریزم » یعنی « طبیعتپرستلک » دی . حقیقتده ایسه ، بر « سیمبولیزم » یعنی « تمثالچیلک » دی . تورکلر ، طبیعی موجودلره و حادثه‌لره طابارکن ، بونلرک ، اجتماعی زمره‌لرک تمثاللری اولدقلرینی بیلمزلردی . فقط ، بوکونکی سوسیولوژی علمی کوستریورکه بوتون اسکی ملتلر ، جمعیه و اونک زمره‌لرینه تمثال اتخاذ ایتدکلری اشیايه طابمشلردر . « توتهمیزم » دورنده بوتماللر حیوانلره نباتلردر . « ناتوریزم » دورنده ، طبیعی موجودلر و حادثه‌لردر . « پولی‌تئییزم » دورنده ، تشخص ایتدیریاش الاهلردر . فقط ، بونلرک هپسی معشری وجداننرک ظاهری تمثاللرندن باشقه شیلر دکدر . بوتون اسکی ملتلر ، خبرلری اوله دن « جمعیتپرست » و « ملتپرست » ایدیلر . وطنپرورلک وعائله‌پرورلک او ملتلرده ، ملتنک وجدانسه و اونک ، داخنده بولونان عائلوی زمره‌لرک وجدانلرینه طابق صورتنده تجلی ایتمشدی . انک ایچون ، بز بوراده ، دینی تکاملک مختلف صفحه‌لرینی جمعیه وعائله‌یه عائد تکامللره قارشیلشیدیره رق تدقیق ایده جکیز . بناء علیه اولا تورک دولتی مبحثنده ، کوستردیکمز « ایل » ک مختلف تکامل صفحه‌لریله دینک تکامل صفحه‌لرینی قارشیلشیدیره جغیز .

۲ -- تورک مدنیتده کی اجتماعی تصنیفلر

تورک مدنیتک اساسی . — کچن فصلده کی سوزلردن آکلاشیلدی که ، اسلامیتدن اول ، توپونست تورکلر فارسیره کافر نظریله باقدقلردن ایران مدنیتنه قیمت ویرمیورلردی . چینلیره قارشى ایسه ، بر نوع احتراز کار حرمتلری واردی . تورکلرک چینلیره کوستردیکی بوتایل ، چین حرثیله تورک حرثی آراسنده بعضی مشترک مؤسسهرک بولوندیغنی ایما ایدر . ملتر آراسنده مشترک اولان مؤسسهرک مجموعی ، بین الملل بر مدنیت وجوده کتیردیکنی یوقاریده کوردک . عییا کرچکدن چینلیره تورکلر آراسنده مشترک مؤسسهر و باشقه تعیرله مشترک بر مدنیت وارمیدی ؟ بویله بر مدنیت وارسه ، باشقه ملترده بوکا داخل اولمامشرمیدی ؟

(دورقایم) ایله (موس) ک L'année sociologique ک ۶ نجی جلدنده نشر ایتدکلری (تصنیفک ابتدائی شکللری) عنوانلی مقاله ، بزه چینلیر ، مغوللر ، تبتیلیر ، قامبوجیلیر ، سیاملیلر ، تونغوزلر آراسنده مشترک اولان بر طاقم ابتدائی تصنیفلر بولوندیغنی کوسترمکده در . وقنیه ، (ملی تبعلر مجموعسی) نک ۳ نجی صایسنده نشر ایتدیکم بر تدقیقنامهده تورکلرده بو تصنیفک بولوندیغنی حتی سیریانک قورییاقلر وشوقشهرکی ابتدائی قوملریله فینوالر ، هندیلیر ویرانیلیر آراسندهده بونک بعضی ایزلرینه راست کلندیکنی کوسترمشدم .

بو ابتدائی تصنیفلر ایلك نظرده اهمیتسز کورونور . بر مدنیتک تملمی بویله اساطیره مربوط تصنیفلرک تشکیل ایدمهیه جکنی اعتراض اوله رق ایلری سورهنلر بولونه بیلیر . فقط ، (دورقایم) ایله (موس) ، بو تصنیفلرک یالکیز موجودیتنی خبر ویرمکه قالمادیلر ؛ بونلرک بر طرفدن اوزمانکی اجتماعی منطقه اساس اولدقلرینی ، دیگر جهندنده ایچنده تشکل ایتدکلری زمانده کی اجتماعی تشکیلاتلرک دوغرو بر معکسلری بولوندقلرینی میدانه قویدیلر . صوکرادن ،

(دور قایم) ، « ایلک جمعیتلرده دینی حیاتک ابتدائی شکللری » آدلی کتابنده (موس) ده (هور) له برابر « دین تاریخنه داثر تدقیقلر » آدلی مشترک اثرلرنده بومسئلهیی تعمیق ایتدیلمر. (لهوی بورول) ده « ابتدائی جمعیتلرده روحی افعوله لر » آدلی کتابنده بوتصنیفلرک وجوده کتیردیکی ابتدائی منطقی تحلیله و بوندن علمی و مجرد منطقه ناصیل کچیلدیکنی کوسترمکه چالیشدی . بوابتدائی تصنیفلر ، چینده خلق تاؤئیزمنک اساسنی و Li-king آدلی مقدس بر کتابک ده موضوعنی تشکیل ایدر . چینلیلر اسکی زماندن بری (تہقنق) لر یعنی (فنیلر) اعتباریله جوق ایلریله مش برملت اولدینی حالده ، بیلکی نقطه نظرندن بوکون بیله ابتدائی برسویه ده در . چونسکه ، چین بیلکیسی حالا بوابتدائی تصنیفلرک چرچیوله لرندن قورتولاماشدر . ایلریده کوروله جکی وجهله بر بنا یاپیله جنی ، بر مزار قازیله جنی ، بر یولجولغه چیقیله جنی زمان ، هانکی حرکتک اوغورلو یاخود اوغورسز اولدیغنی آنجق بو تصنیفلر کوستریر . تورکلرک (نوم) آدلی کتابیله (اوغوزنامه) اسمنده کی کتابی غائب اولدقلری ایچون ، بونلرده ده ، بر فالنامه نك موجود بولونوب بولونمادیغنی بیلمیورز . فقط ، تورکلرده اجتماعی تشکیلاتک تمامیله بو تصنیفه او یغون اولدیغنی (تورک دولتی) و (تورک عائله سی) مبحثلرنده کوردک .

۳ — تورک دینک تکاملی

تورکلرده دینی نظامک صفحہ لری . — تورک عشیرتلی کیتدکجه توحید ایدره رک کوچوک ایل ، اورته ایل ، بویوک ایل واک بویوک ایل صفحہ لرندن کچدیکی کبی تورک دینی ده ، تمامیله بونلره متناظر اولق اوزره ، کوچوک ناتوریزم ، اورته ناتوریزم ، بویوک ناتوریزم واک بویوک ناتوریزم صفحہ لرندن کچمشدر . تورک دینک بو تکاملی افقیدر . برده عمودی تکاملی واردرکه مکافات الاهلری اولان یوقاریکی سہانک تا کریلریله مجازات الاهلری اولان بر آلتی سہانک الاهلرینک تقابل ایتہ سی صورتنده انکشاف ایتمشدر .

تسینلرک دینی سیاستھی

کومیوک نانوریزم ونسینلرده کی بلمیسی . — کوچوک ناتوریزم ابتدا « تسین » قومنده کورولمشدر . تسین قومی ، چینه اسمنی ویرن ، وچینه ایلك دفعه اولهرق مختلف حکومتلری برلشدیرهرك ، عمومی بر ایمراطورلق قوران خاندانی وجوده کتیرمشدر . (ادوار شساوان) ه کوره ، تسینلر تورکدر . بوکله تورکجهده (طوسون) معناسنه یاقلاشیور ، تورک قوملری ایچنده ، (تسین) اسمنه مشابه بر آد طاشنیان (تخسین) لردر . احتمال که بوتخسینلر اسکی تسینلرک بقیه سیدر .

ادرارشارانک تورکلر مقننه نظریه سی . — ادوارشاوان (تورک قومی) آدی اثرنده شویله یازیور : « بش عنصر نظریه سی » چینه دوغماشدر . (قبلالمیلاد ۳۷۰ - ۳۳۵) تاریخنده Wei اولکه سنک حکمداری اولان (Houei) زماننده و (۳۱۱ - ۲۷۹) ده (Yen) اولکه سنک حکمداری Tcav زماننده یاشایان Tseouven درکه چین مملکتنده ایلك دفعه اولهرق بوندن بحث ایشدر . فقط ، بونک تلقینلری ده عکس صداسز قالدی ، چینی روحنه درین بر صورتده نفوذ ایده مدی .

عنصرلر عقیده سی چین تاریخنده آنجق Che-houang-ti دن سوکرا ، اهمیتلی بر موقع آلهیلدی . فی الحقیقه (صو) یك برکتیله حکم سوردیکنی اعلان و بوتون اولچولری و قانونلری بو عنصرلرک خاصه لرینه کوره تعیین و تقریر ایتدی . بونکله برابر ، بو حکمدار آتالرینک مثالنی تعقییدن باشقه بر شی یاپمادی . چونکه ، عنصرلر نظریه سنک اساسی (تسین) حکمدارلرینک چوق اسکی بر زماندن بری یوقاریده کی (دورت خاقان) ه کسدکلری قوربانلرده مند مجدر : یشیل خان ، صاری خان ، قیزیل خان ، آق خان .

او حالده عنصرلر نظریه سنک پک اسکی بر زماندن بری ، یوقاریده کی

(تسین) مملکتتندہ موجود اولدیغی کورونور کچی اولویور . فقط ، (تسین) اولکهسی ، یابانجی بر دولت اولدیغندن ، Tseou-yen طرفدن کندیلرینه اوکره تیلاجیه قدر چینلیر بونک جاهلی قالدیلر و آنجق (تسین) پرنسلیرنک بوتون چینہ حاکم اولهرق ، خارجدن کتیر دکری فکر لری چینیلره ابرام ایله عرض ایتدکدن سوکر ادر که چینیلر بونلری قطعی بر صورتده قبول ایتدیلر . فی الواقع ، Tseou-yen داها بادیته بش عنصر دن بحث ایتدی و اوندن سوکر ا ، عنصر لر دائما بش صایلدی . فقط ، پک اسکی زمانلرک اعتقاد لرینی د کیشدیر مه دن محافظه ایدن دین ، تسین اولکه سنده یالکیز دورت خانه عبادت ایدلدیکنی خبر ویریور . او حالده ، اوزمان یالکیز دورت عنصر بولوندیغی آکلاشیلیور .

وقتا که (هان) سلاله سنک مؤسسی اولان چینی Lieou pang تسین اولکه سنی اله کچردی ؛ تسین بکرینک یوقارده کی دورت خانه عبادت ایتدک لرینی کوردی (قبل المیلاد ۲۰۵) و تعجبی بو صورتله افاده ایتدی : « بن کوکده بش سلطانک اولدیغی اوکر مشدم . حالبوکه ، بوراده دورت دانیه اینانیلیور . بونک حکمتی ندر ؟ » کیمسه بومسئله یی ایضاح ایدمه دیکی ایچون ، کندیمی شو یولده جواب ویردی . « آکلادم ، بونلرک بشه بالغ اولماسی ایچون بن بکه نیوردم . »

ادوار شاوان ، بوسوزلری سویله دکدن سوکر ا ، (یوقارده کی خانلر) عنصر لر منظومه سنک خصوصی برحالی اولدیغی و عنصر لر تسینلرده دورت ایکن ، چینیلرک اوکا بر بشنجی علاوه ایتدک لرینی ، و تسینلرک ایسه تورک اولدق لرینی ، تورکر دورت جهته مرکزی قاریشیدر مازکن ، چینیلرک بو عنعنه یی تورکلر دن آلهرق دورت جهته مرکزی ده علاوه ایتدک لرینی ایضاح ایدیور [Le cycle turc] .

۴ . — دورتلی تمثالرک تورک دیننده کی رولی

دورت جهته توره میزمده مضامینی . — دورت جهتهک اولا توتهملری

اولدینی آکلاشیلور. ادوارشاوانک اثرنده کی برقیسه فقره بزه، دورت جهتک و مرکزک توتهملرینی بیسلیدریور: (Li Ki نك Yue ling صحیفه سنده کی) آیلق امرلری دییورکه: « سمانک اوغلی ایلك بهارك اوچ آینده (قویون)، یازک اوچ آینده (خروس)، سنه نك اورته سنده (اوکوز)، صوك بهارك اوچ آینده (کوبک)، قیشک اوچ آینده (طوموز) آتی یر .

دورت جهتک دورت موسمه تقابلی . — واقعا، یوقاریده کی افاده ده توتهملر، موسملره عاڈ کورینور . فقط، دورت موسمک ده دورت جهتک تمثالرندن باشقه برشی اولمادینی نظره آلنجه توتهملرک اساساً جهتلره عاڈ اولدینی آکلاشیلیر؛ تسین دیننه کوره، شرقک موسمی (ایلك بهار)، جنوبکیکی (یاز)، غربکیکی (صوك بهار)، شمالکیکی (قیش) در . بوصورتله، صایدیغمز توتهملر موسملردن زیاده جهتلرک توتهملری اولمق لازم کلیر .

دورت رنکک دورت جهتک تقابلی . -- دورت جهتک تمثالرندن بری ده دورت رنکدر . شرقک رنکی (کوك)، جنوبکیکی (قیزیل)، غربکیکی (آق)، شمالکیکی (قارا) در .

دورت ضاقانک اسمری . — سمانک دورت معنوی خاقانی بو رنکلرله افاده اولونمشدر :

شرقده : کوك خان
جنوبده : قیزیل خان
غربده : آق خان
شمالده : قارا خان

دورت عنصرک جهتلره تقابلی . — دورت جهتک برنوع تمثالریدی ده عنصرلدر . شرقک عنصری (آغاج)، جنوبکیکی (آتش)، غربکیکی (دمیر)، شمالکیکی (صو) در .

نمائلر عشرتله عاژدر . -- مع مافیه ، بومثالرك دوغرودن دوغرویه دورت جهته عاژد اولملری دوغری دکلدیر . تورك ایلنك ایلنك صفحه سی اولان (کوچوک ایل) دورت اوزدن یعنی (عشرت) دن مرکب دی . تورك ایل بریده قوناقلادینی زمان ، بودورت عشرتدن هر بری دورت جهتدن یالکز برنده اوطوره بیلیردی ویاخود حکماً او جهت کندیسنه عاژدی .

۵ . - تورجکده (مانا) نك مقابلی

مانا زر ؟ - ابتدائی جمعیتلرده (مانا) دینیلن منتشر برقوت واردرکه هانکی جسمه تماس ایتسه ، اوکا قدسیت ویریر . انسانلر ، قدسیت اکتساب ایدن بوشیئی - ایستر بر آغاج یاخود نبات اولسون ، ایسترسه سائر طبیعی موجودلردن یاخود حادثهلردن بولونسون - الیه عدایدهرك اوکا طاپارلر . اسکی تورکلرده (مانا) معناسنه دلالت ایتک اوزره (قوط) کله سی واردی . (قوطلو) دیمک مقدس یاخود مانالی دیمکدی . قوطلو اولان موجودلره عبادت ایدیلیردی . دیمک که بونلر الیه ماهیتنی حائر ایدیلر . اسکی تورکلر ، (قوط) ک بر نور ستونی شکلنده سمان ایندیکنی کورورلر مش . طرفدن (آلتون ایشیق) تسمیه اولنان برنور ستونی هر نهیه تماس ایتسه اونی قوطلو قیلاردی . تورکلرک برعشق طبیعی کیجه لری ده واردی . بوکیجه اثناسنده ، نور ستونی نهیه تماس ایتسه ، اونی کبه بیرا قیردی . آق کیمک و آلتون کیمک اولان ایللرک هپسی بوضورتله اورده مشلردی .

دورت رنك مانانك دورت نوعنی کورتر . -- تورك ایل دورت عشرتدن مرکب اولدینی ایچون ، (قوط) کده دورت نوعی اولمق لازم کلیر . هر رنك (قوط) ک برنوعنی افاده ایدر .

(ایل) ک نمائلدی . -- عشرتلرک بر توتومی ، عنصری ، موسمی ، جهتی ورنکی اولدینی کبی ، دورت عشرتدن مرکب اولان (ایل) کده بو

نوعدن تمثاللری واردی : مثلا (ایل) ك ٔ توتە می (اوکوز) دی [تیب
 اوکوزی دینیلن برنوع یاقدر . تورکجه آدی (قطاس) در] . (ایل) ك
 رنکی (صاری) یاخود (آلتون) در .

(ایل) ك موسمی . — (سنهك اورتاسی) در . بوسبندنرکه ، قوربان
 اولان اوکوز ، سنهك اورتاسنده کسلیلر . عنصری (طوپراق) در . کوچوک
 ایل دورنده کی تورکلر ، (ایل) ك عمومی تمثالی اولان معبودده (اوغان)
 آدینی ویرلردی . آلتایلیله کوره اوغانك اوغوللری (صوخان) ایله (دمیر
 خان) در . صوخانك قاراخانه ودمیر خانك آقخانه تقابل ایتدیکی آشکاردر .
 [بونلر آراسنده اودخاله آجاج خانده اولمالیدرکه سیستم تمام اولسون؛ فقط ،
 هرهندهسه ایکی تانه می اونوتولمشدر]

۶ . — یر صولر نه در ؟

کوچوک ناتوریزم دورنده کی الاهره (یر صو) آدی ویریلیر . بونلر ،
 (یر) ك وَ (صو) يك حامیلری حکمندهدرلر . کوچوک ایله ، یر صولرک
 بش دانه اولدیغنی کوردک . بونلردن ، (اوغان) آدی اولان بوتون (ایل) ك
 تمثالدر . ودیگر یر صولرک باباسیدر . کوچوک یر صولرک دورت خان اولدیغنی
 کوردک .

کوک خان	شرقده کی عشرتک
قیزیل خان	جنوبده کی »
آق خان	غربده کی »
قارا خان	شمالده کی »

یر صولریدر .

بر صولرک روللری . — هر یر صو کندی عشرتتی ، قان دعواسنه ،
 آقینجیلغه ، حربه سوقایدر . محمود کاشغری بونلره (جیوی) آدینی ویریر .

اوکا کوره ، ایکی زمره قاوغا ایده جکلی کوندن اولکی کیجده ، بونلرک جیویلی دوئللو ایدرلر مش . هانکی جیوی غالب کلیرسه ، ایرته سی کون اونک جیویسی غالب کلیر مش . اوغانک وظیفه سی قان دعواسنه ، آقینلره مانع اولمقدر : بر (ایل) ک داخنده کی عشرتله آراسنده آقین وقان دعواسی اوله ماز . آقین (ایل) خارچنده اولور . (اوغان) بو قاعده لره نکهبانیدر . رولی ، ایله عائد تساندی محافظه ایتکدر .

۷ . — (ایل) ک ماهیتی و رولی

(ایل) کلمه سنک معناری . — (ایل) کله سنک الک اسکی معناسی (صلح) در [محمود کاشغری] . (ایلچی) کله سی بو معنادر کلیر : (ایلچی) بدایتده (صلحچی) معناسه ایدی . تویونیزم ، بر صلح دینیدر . بر جنسدن اولان عشرتله آراسندن ، قان دعواسی ، آقینی و محاربه یی بودین نهی ایتمشدر [بر جنسدن اولان عشرتله کله سنک مجموعنه شرق تورکلری « بودون » آدینی ویریرلردی] . ایل دینی عشرت قاوغالینه نهایت ویرنجه هر بودون آیری بر حکومت حالنی آلیردی . بو صورتله (ایل) کله سنک ایکنجی معناسی ده (دولت) اولدی . اورخون کتابه سنده (ایل) کله سی بو ایکنجی معناده قوللانیلمشدر . تورکلرک عشرت دوری تاریخدن اول کچمشدر . تاریخ تورکلری (ایل) حالنده یعنی کوچیه دولتله شکلنده کورمشدر .

کوجوک ایده صلح مبردی هانکسیر . — کوچوک ایله صلح مبردی [(اوغان) در ؛ دیگر یصولر عشرتله یی حربه تشویق ایتدکاری حالده اوغان ، بونلری حربدن وقان دعواسندن منع ایدر .

ایل کلمه سنک صوکرکی معناری . — صوکرادن (ایل) کله سی ، ورکک هر سیاسی جمعیتنه اطلاق اولونمغه باشلادی . بوندن (خلق) معناسی دوغدی : ایلله قارا کون بایرامدر . صوکر ، بو خلقک او طور دینی

اوپوردینی اولکه معناسنه گلکه باشلادی : ایچ ایل ، طاش ایل ، روم ایل
کبی . دها صوکرالری (یابانچی) معناسنه گلکه باشلادی : کاتب بنم بن
کاتبک ایل نه قاریشیر .

۸ . — تورک توتهمیزی

برصوره عبادت ناصیل یایلیر . — یوقاریده کوردک که معبودایلك بهارده
(قویون) یر . دیمک که بو موسمده (کوك خان) ه کندی توتهمی اولان
(قویون) قوربان ایدیلیر . دیکرلرینه کندی موسملرنده کندی توتهملی
قوربان ایدیلیر . توتهملر ، توتهمیزم عبادتنک خارجنده کسپله مهیه جکندن
بو قوربان کونلری ، آوسترالیا لیلرک (اینتی شیوما) سنه معادلدر .

نوتهمیزمه سمیلرک آدلری نوتهملرک آدلری اولور کیرک . — خالص
توتهمیزم دورنده بو قاعده مطلق صورتده جاریدر . فقط ، توتهمیزمک
یالکز بعضی ایزلرینی محافظه ایدن دینلرده ، توتهم اسملرینی سمیه لرده
آرامق لازم کلز . بونکله برابر ، اک اسکی تورک عالمنده ، بو توتهملرک
اسملرینی طاشیان بش قوم کورمکده یز .

(۱) (تخسین) عمومی ایل (طوسون) معناسنه در ، چینلیلر « تسین »
شکلنه صومشلردر . بونلر مستقل تورک دولتی یرینه ایلک دفعه اوله رق
چینده بویوک بر ایمراطورلق وجوده کتیرمشلردر .

(۲) هیونع نولر ، هونلر ، قونلر کبی مختلف آدلرله آکیلان (قویونلیر) در .
محمود کاشغری یه کوره (قون) کلکسی (ارغو = اورخون) لهجه سننده
(قویون) معناسنه در . قویونلیردن (مه ته) ایکی کره چین ایمراطورلنی
النه کچمشکن ایسته مدی و ایلک دفعه اوله رق برملی تورک ایلخانلنی تشکیل
ایتدی .

(۳) شمالده طونفوزلره کندی اسمنی ویرمش اولان تورک شعبه سیدر .

(۴) غربده (ایت باراقلر) که اوغوز خان بونلرله حرب ایتمشدر .
و چیچاقلری اوزرینه کوندرمشدر . بوکون بیره جکده (باراق) اسمنده
بر تورک ایلی واردر .

(۵) جنوبده کی یوئه شیلرکه سوکرادن (قوشان) آدینی آلدیلر .
بونلرکده قوشلر اولمه سی ممکندر . بو صورتده دورت جهته عاٹ توتهملر ،
دورت جهته کی تورک قومنک اسملرینی طاشیدقلری کبی ، مرکزی توتهمده
(عموم ایلی) ک اسمنی یعنی (تخسین ، تذن ، طوسون) آدینی طاشیمقده ایدی .
شو فرضیه یه کوره ، قبل التاریخ بر زمانده ، تورکلر بویله بر تشکیلات
حالنده ایشلر :

	تونغوزلر	
ایت باراقلر	تخسینلر	قویونلیر
	قوشلر	

بو تصنیفک مینبیلرده کی شکل . -- بو تصنیفک تفصیلاتی چینلیلرک
(تاؤئیزم) آدی دینی سیسته ملرنده کورورز . (تاؤ) چینجه (طبیعت)
یاخود (یول) دیمکدر . تاؤئیزم بر نوع (طبیعتچیلک = ناتوریزم) در .
بو ، بربرینه تداخل ایتمش بر طاقم منظومه لردن مرکبدر . استناد ایتدیکی
اک اساسلی عمده لردن بریسی فضانک . دورت اصلی جهته کوره تقسیمیدر .
بو جهتلردن هر برینه ، اونک اداره سنه موکل اولان بر حیوانک اسمی
ویریلیر .

شوقده	کوک اژدرها
جنوبده	قیزیل قوش
غربده	آق قاپلان
شمالده	قارا قاپلومباغه

بو تصنیفک مینبیلرده کی روی . -- هر جهت کندی حیواننک آدینی
آلیر و مختلف حاللره کوره ، اوغورلو یاخود اوغورسز صاییلیر . فضایی

اداره مأمور اولان تمشالی حیوانلر ، سما کبی یری اداره ایدرلر . بر تبه یاخود جغرافی بر تشکل قاپلانہ بکزه دیمی ؟ تاؤئیزمه کوره ، بو قاپلاندر . بناء علیه غریبه در . براژدهایه بکزییورمی : اوحالده ، اژدرهادر و شرقده در . بر یردن کوچ ایدیله جکی زمان اطرافده کی اشیا به باقیلیر . اکر بونلر کندی جهت لینه متوافق شکلله مالک ایسه لر مثلاً غریبه بولونانلر قاپلانہ ، شرقده بولونانلر اژدهایه بکزییورلر سه بو سیاحت اوغورلیدر (آنه سوسیولوژیک جلد ۶ ، صحیفه ۵۶) .

تورکلرک (طاندیرمه احکامی) و (کچه کتاب) آدلرینی ویردکلری قاعده لر ، چینلیرک تاؤئیزم احکامنه بکزر . ایکیسی ده عینی مدنیتک بقیه لیدر .

بو تصنیف لر تورکلرک — شاوان دییورکه : « بودورتلی تصنیف تورکلرکده و چینلیرکده باشقه باشقه در . چونکه ، اولا چینلیرکده ، عنصرلرک صایبسی بش اولدینی حالده ، تورکلرکده دورتدر . ثانیاً ، چینلیرکده غربک عنصری (معدن) اولدینی حالده ، تورکلرکده روز کاردر . تورکلرک دورت عنصری هندلیرک عنصرلر تصنیفته بکزه مز . چونکه ، هندلیرکده آغاج عنصری رینه طوپراق عنصری واردر . اوحالده بو عنصرلر خالص تورک منظومه سیدر .

بو تصنیفده تورکلرک دورت حیوانی ده چینلیرک کیلر دن باشقه در :

(تورکلرجه)	(چینلیرجه)	(جهتلر)
قویون	اژدرها	شرق
خروس	قوش	جنوب
کوپک	قاپلان	غرب
طوموز	قاپلومباغه	شمال

تورک تصنیفک اجمالی . — تورکلرک دورتلی تصنیفی شو وجهه اجمال ایدیله بیلیر :

(جهتلر)	(موسملر)	(يرصولر)	(عنصرلر)	(توتهملر)
شرق	ايلك بهار	كوك خان	آغاج	قويون
جنوب	ياز	قيزيل خان	آتش	خروس (طاووق)
غرب	صوك بهار	آق خان	دمير	ايت
شمال	قيش	قاراخان	صو	طوموز

بوتصنيفلرک اساسلى ررلرلى ياللز تورک تشکيلاتلرله راردر . —
 تورکلرده لاهوتى تصنيف ، اجتماعى تصنيفک عيندر . ديمک که برنجى
 ايکنجيدن دوغمشدر . بو تصنيفک اک مهم رولى اجتماعى تساندرلى تقويه به
 خادم اولمه سيدر . چونکه ، اجتماعى تساندر ، معبودلره بايلان عبادتلره
 قولته نير . اعتقادلرده ، بو تساندرلرک قوللرلى آر تيرير . چينليلرده ايسه ،
 بو تصنيفلرک اجتماعى تشکيلاتلره هيچ برمناسبتى يوقدر . ديمک که بوتصنيفلر ،
 تورک جمعيتندن دوغورق ، صوکرادن چينليلره کچمش . ادوار شاوان ،
 بوتصنيفلرک تسينلر طرفندن چينه ادخال اولونديغى ادعا ايدييور . بزم تدقيقلر مزده
 بو نتيجه به منجر اوليور .

۹ . — تورک تقويمى

اوره ايکى هيرانه . — تورک تقويمى ده تسين دينندن دوغمش کورونيور .
 تسين تورکلرى هر اون ايکى سنه به (چاغ = Cycle) آدينى ويريرلردى .
 بو اون ايکى سنه به اون ايکى حيوانک آدلريله افاده ايدرلردى . بو حيوانلرک
 آدلرى : طاووق ، آت ، طاوشان ، اوکوز ، ايت ، دوموز ، مایمون ،
 ييلان ، صيچان ، پارس ، قويون ، تمساحدر .

برآدام هانکى حيوانک ييلنده دوغمشسه ، کنديسنه اوسنه نك قدسيتى
 اسناد ايديلير : مثلا « فلان آدام قويون ييلنده دوغمش » دينلديکى زمان عاداتا
 توتهمى قويون ايمش کى عد اولونور . بو تقويم چينه ، تيبته ، هند چينى به ،

مانچوریلره و موغوللرده کیرمشدر . بونی ده چینه سوقانلر - ادوار شاوانه کوره - تسین تورکلیدر . هند چینیده بر حیوانک ییلنده دوغان ارککه قادین ، باشقه باشقه چاغله منسوب اولسهلر بیله ، برریله اولنه مزلر . یعنی ارکک برنجی (اون ایکی ییل) ک (اوکوز) سنه سنده ، قادینسه ، ایکنجی (اون ایکی ییل) ک ینه (اوکوز) سنه سنده دوغمش اولسهلرده ، ینه بررریله اولنه مزلر . چونکه ایکیسی ده (اوکوز تولدی) دیرلر . موسیو Doolittle ک بیاننه کوره عینی حیوانک ییلنده دوغانلر بررینک تدفین مراسمده بولونه مازلر [آنه سوسیولوژیک ، جلد ۶ ، صحیفه ۶۲] . بوجالر کوستریورکه بو حیوانلر اسکی توته ملرک بقیه لیدرلر . ذاتاً تدقیق ایدیلرسه ، کورولورکه دورت جهتک توته ملری ده بو اون ایکی حیوان آراسنده در . دیگر اسملرده ، بو دورت حیوانک - چینیلره نظراً - مترادفلیدر . مثلاً ، (پارس) کویکک مترادفیدر . (صیچان) دوموزک مترادفیدر . بو منوال اوزره بو اون ایکی حیوانی دورت جهتک اوچ طاقیم حیوانلرینه ارجاع ایتمک ممکندر . تورک تقویمنده کی حیوانلرک اسملری شو وجهله در :

کتاب علم النافعه	دیوان لغاتده
کسکو (صیچان)	سجقان
اوت (اوکوز)	اود
پارس (قاپلان)	برس
طاوشقان (طاوشان)	توشغان
لوی (اژدرها)	ناک (تمساح)
ییلان	یلان
یوند (آت)	یئند
قوی (قویون)	قوی
یچین (مایمون)	یچن
داقوق ، داووق (طاووق)	تاغوق

ایت
تنکز

ایت
طنغوز (طوموز)

آیلك آدری . — توركار سنهیی ، دورت جهتك توتهملیله افاده ایتدکری کچی ، سنه نك آیلرینی ده ینه دورت جهتك توتهم اسملریله افاده ایدرلردی : محمود کاشغری یه کوره ، توركار ایلك بهار آیلرینی (اوغلاق) ه نسبت ایدرلردی [معلومدرکه قویون ، قوزو ، کچی ، اوغلاق کلهلری مقدس منطقه بربرینک مترادفلریدیله] .
ایلك بهارک برنجی آینه (اوغلاق آی) ایکنجی آینه (اولو اوغلاق آی) ، اوچنجی آینه (اولو آی) دینلیرمش . دیگر آیلرده بو منوال اوزره یعنی موسملرک توتهملیله آدلانیرمش [دیوان لغات] .

۱۰ . هیونغ نولرک و اوغوزلرک دینی سیستمی

بو سیستمک مؤسس کیمر . — چینک اورتوس ولایتندە میلاددن ایکی یوز دو قوز سنه اول (مهته) آدی بر حکمدار واردی . بو ذات هیونغ نولرک یعنی قویونلیرک حکمداری ایدی . بو ذات یکرمی دورت تومان [اون بیک نفر دن مرکب قطعه یه اسکی تورکار تومان دیرلردی .] سواری عسکری وجوده کتیردی . بونلری ایکی قوله آیردی . هر قولی بر بکلر بکنک قومانداسنه ویردی . و بونلردن باشقه ، اوردوده آلی بویوک آمرک تأسیس ایتدی [ده کینی] . یعنی یکرمی دورت بوی آلی بویوک قسمه آیردی . عنعنیه کوره تورکارک منقبوی بر حکمداری واردرکه اوده عینی تشکیلاتی وجوده کتیرمشدر . بو عنعنوی حکمدار (اوغوزخان) در . (اوغوزخان) ده (یکرمی دورت بوی) وجوده کتیرمشدر . کویا اوغوز خانک آلی اوغلنک یعنی (کون ، آی ، ییلدیز) و (کوک ، داغ ، دکز) خانلرک دوردر اوغلی اولمش و اوغوز خانک یکرمی دورت طورونندن یکرمی دورت بوی وجوده کیش .
(کون ، آی ، ییلدیز) خانلر بویوک اوغوللری اولوب بونلردن صاغ قول

اولان (بوز اوقلر) نوره مشدر. کوچوك اوغوللری اولان (كوك، داغ، دكز) خانلردن ده سول قولى تشكيل ایدن (اوج اوقلر) وجوده كلكشدر. كوروليور كه اوغوز خانله مه ته بر برینه بکزه یور. حال بو كه مشابته بوندن عبارت دكلدر. مه ته، اوردوسنی قوتلندیرمك ایچون ایصلیق چالان غایت مدھش بر اوق ایجاد ایتمش و اوردوسنی بو اوقله تسلیح ایتمش. اوغوز خانه كلنجه، بونك اسمی اولان (اوغوز) كلهسی (اوق) و (اوز) تعبیرلرندن مرکبدر. بناء علیه، بو تعبیرك معناسی (اوق اری) یاخود (اوق عشرتلری) در. مه ته نك اوق اری اولهسی، مشهور ایصلیق چالان اوقی ایجاد ایته سندن دولاییدر. اوغوزلر كده بو آدی آللاری، مه ته نك تأسیس ایتدیكى یكرمی دورت تومانك طورونلری اوللرندن در. احتمال كه، مه ته، داهای او زمانده اوردوسنه (اوق ارلری، اوقیلر) آدی قویمشدر. اوغوزلر ك یكرمی دورت بوی، بو اوردونك یكرمی دورت تومانك دوامندن عبارت اولدیغی ایچون، بو آدی محافظه ایتشدر. (اوق) جوهری بالخاصه اوغوز اینلك ایكى قولنه حاد اسملرده تظاهر ایدیور: بوز اوق، اوج اوق.

اوغوز خانله مه ته نك عینی شخصیت اولدیغنه باشقه دلیلده وارد: اوغوز خان باباسیله حرب ایتمش و باباسی بو حربده مقتول دوشمش. مه ته ده، چین تاریخلرینه كوره، باباسیله حرب ایتمش و باباسنی اولدورمشدر.

ایكى وقعده ده اولادله بابانك آراسنی آچان بر آنه یاخود اووهی آنه در. بوندن باشقه مه ته ایله اوغوز خانك عینی ملتله محاربه ایتملری و بوتون تورك ایللرینی بر حاکمیت آلتنده طویلایهرق بر توران ایله خانلغی وجوده کتیرمه لیدر. اك صوگرا، ایکسنگده یکی بر دین، و یکی بر یاسا تأسیس ایدر ك میدانه چیقمه لیدر. بوندن باشقه، عنعنهیه كوره، اوغوز خان تشکیلاتی تماملامغه موفق اولان، وزیری و اوغوللری اوزرنده وصیسی، مشهور ایرقیل آتادر. اوغوز اینلی یكرمی دورت بویه آیره رق هر برینه بر آد، بر معبود، بر اونغون، بر سوکوك، بر تمغا ویره ن (ایرقیل آتا) در.

اورته ایل و بنیسی . - اوغوز خانك تأسیس ایتدیگی یکی ایل، ایگی کوچوک (ایل) ك برلشمه سندن حصوله کلشدر. مثلاً، (بوز اوقلر) بر کوچوک ایلدر، (اوج اوقلر) ده دیگر بر کوچوک ایلدر. بونلرک برلشمه سندن یکی بر ایل وجوده کلدی . بو ایله (اورته ایل) آدینی ویره جکز که کوچوک ایل ، دورت جهندن مرکب اولدیغنه کوره، (اورته ایل) ك سکز جهندن مرکب اولماسی اقتضا ایدر . بو سکز جهندن ایکیسی خاقانله خاتونه ، آلتیسی آلتی اوغوله عأددر :

خاقان

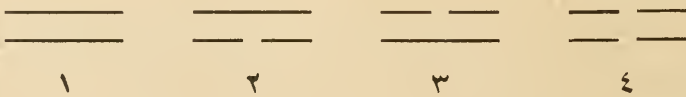
کوک خان عشرتی	کون خان عشرتی
« داغ خان	« آی خان
« دکز خان	« بیلدر خان

خاتون

۱۱ . - اوغوز تشکیلاتنک چینده کی شکلی

ایکیلی، دورتی و سکزلی تصنیفلرک هینره کی ماهیتی . - دورتلی و سکزلی تصنیفلر، چینده اسقولاستیک فلسفه نك، دینی فالنامه نك و عنعنوی منطقك اساسنی تشکیل ایدرلر. بو فلسفه یه کوره، (یانغ) آدینی آلان (-) اشارتی، ارکک، ضیا، خیر علامتیدر. (یهن) آدینی آلان (- -) اشارتی دیشی، ظلمت و شر علامتیدر.

چینلیرده، بو ایکیلی تصنیف، دیگر تصنیفلرک اساسیدر. حتی، دورتلی تصنیف بیله چینلیرده بو ایگی اشارتک ایکیشر ایکیشر برلشمه سندن حصوله کلیر :

بو قادرولرك محتوالرى شونلردر :

- (۱) كونس، حرارت، ذكاه، كوزلر، الخ .
 - (۲) آى، برودت، احتراصلر، قولاقلر، الخ .
 - (۳) ييلديزلر، فخر، شكل، بورون، الخ .
 - (۴) سياره لر، كيجه، انسان، تسلى، آغيز، الخ .
- بو ايكي اشارتك اوچر اوچر برلشمه سندن ده سكرزلى تصنيف وجوده

كلير :

=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====
=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====
=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸

محتوالرى :

- (۱) كوك، خالص ارلك
- (۲) بوغو، تصاعدات، كوللر
- (۳) آتش، حرارت، ضيا
- (۴) ييلديريم
- (۵) روزكار
- (۶) صو
- (۷) داغلر
- (۸) ير، خالص ديشى

بو ايكي اشارت، دوردر دوردرده برلشير. بوضورتله ده ۶۴ شكل وجوده

كلير . چينليلرك بش كتابندن برى اولان yi-king آدلى كتاب بو ۶۴ شكلك
تغيرندن عبارتدر .

چيناييلرده يانغ اللمه بىنك مساوى اولاماسى . — چيناييلرده ايكيلى
تصنيفك ايكي حدى اولان (يانغ) ايله (يهن) قيمتجه بربرينه مساوى دكلدرلر .
و سبيله، يانغ اولان شيلر (اوز، ياخشى، اوغورلو) اولدقلى ايچون (عالى)

درلر . یهن اولان شیلرده (یاووز ، یامان ، اوغورسز) اولدقلری ایچون سافلدرلر . قادینک چینده حقوقه دون اولهسنه بو تصنیفده کی وضعیتی ده تاثیر ایتشدرد .

نورکلرده ایکیلی تصنیف . — تورک تصنیفی ، تورک ایلنک ده موقرات اولدیغنی کوسترر . ایکیلی تصنیفدن طوتکز ، اون یدیلی تصنیفه قدر کوردیکمز تصنیفلرده کی قادرولر بربرینه مساوی ایدیلر . مثلاً ، دورتلی تصنیفده (کوک ، قیزیل ، آق ، قارا) زمهرلری بربرینه مساوی ایدیلر . سکزلی تصنیفده بویله در . زمهرلرک بو مساویلیکندن دولاییدن که تورک ایلی اساساً ده موقراتدی . تورک ایلنک فهئودال ، آریستوقراتیک و امپریالیست اولماسی صوکرادن حصوله کلن مرضی بریکیلکدر .

ایکیلی تصنیفک ایکی تورلو اولدیغنی سویله مشدک . بریمی چینلیلرک (یانغ) و (یهن) کله رینه معادل اولان (آق) و (قارا) تصنیفدر . آق ، قارادن (عالی) و قارا آقه نسبتبه (سافل) اولدقلری ایچون ، بو ایکی صنف بربرینه مساوی دکلدیلر .

تصنیفلرک ایکنجیسنی ده (ایچ) و (دیش) تعیرلریله افاده ایده بیلیرز : ایچ ایل ، دیش ایل کی . هر (ایل) ک قوطی کندیسنه مخصوص اولدیغنی ایچون ، یالکز کندی فردلری اوکا محرمدرلر . باشقه لری ، بونی مقدس یاقمه بربر ، اوکا نامحرمدرنر . ایشه بو ایچ و دیش کله لری (محرم) و (نامحرم) معنالیغنی افاده ایتمکده در . قادیناه ارکک بو تصنیفه کیرمشلردر . بو سببله درکه تورک حقوقنده قادیناه ارکک بربرینه مساوی عد اولونمشلردر .

۱۲ . — اوغوز دیننده کی اجتماعی تمثالار

اوغوز دیننک بنیسی . — اوغوزلرک تشکیلاتی تحلیل ایدیلنجه کورولورکه (بوز اوق) و (اوج اوق) آدی ایکی کوچوک ایلک بری برینک مساوی

و متممی اولمق اوزره ، اتحاد ایتمه سندن ، اوغوز ایلی وجوده کلشدر .
 بو اتحادده ، بوز اوقلر صاغ قولى ، اوچ اوقلر صول قولى وجوده کتیردی .
 بو اتحاد شو وجهله اولیور : صول قولى تشکیل ایدن کوچوک ایلك بش
 یر صوسی اولدیغنی بیلوروز . بونلردن یالکمز (اوغان) ایله (صو خان)
 و (دمیر خان) قالیورلر . دیگر ایکیسی اورته دن چکیلیورلر . فقط ، شوراسی ده
 وارکه اوغوزلرده اوغانه (کوك خان) ، صوخانه (دکز خان) ، دمیر خانه
 (داغ خان) آدرلی ویریلشدر .

صاغ قولى تشکیل ایدن (بوز اوق) آدرلی کوچوک ایلك تمثاللری سماده
 آرانیور و (کون ، آی ، بیلدیز) برر تا کری اوله رق اوچ اوز (عشیرت) ک
 تمثاللری اولیور .

کورییوزکه ایکی کوچوک ایل ، برلشیرکن اوچلی اولیورلر . ایکیسنک
 مجموعی آلتی ایدیور . و آلتی صایسنک آرقه سنده بر (۸) عددی واردر .
 خاقاقله خاتون ، اورته ایلی تمثیل ایتک اوزره ، بو آلتی یه علاوه اولونیورلر .
 خاقاقله خاتونک سماوی تمثاللری (کوك تا کری) ایله (یرسو) در .

اونغونلر . — اسکی اوغوزجه ده (اونغون) توته دمیکدر . آلتی
 اوزک اونغونلری شونلردر :

(اوغون)	(زمهره)
شاهین	کین خان اوزی
قارتال	آی خان »
طاوشانجیل	بیلدیز خان »
سونغور	کوك خان »
چاقر (چاغری)	دکز خان »
اوچ قوش	داغ خان »

اوغوزلرده هراوز کندی اونغوتی مقدس طایر ، اوکا اوق آتاماز ،
 اولدوره مزدی . توته ملرده بویله در . یالکمز ، آلتی عشیرت توته ملردن

عبارت اولان آدلرینی ترك ایتشلر ، یاخود اونوتمشلردر . چونکه ، (بوی) تشکیلاتی قوتله نهرک (اوز) تشکیلاتی کولکده بیراقشدر . بو سببه درکه اونغونلر بویله اسناد اولونیور؛ فقط، هر دورت بویله عینی اونغونه وعینی تاگریله ی رسولره مالک اولمسی بویله قوتلنمسیله اوزلرک ایکنجی صفحه یه چکیلدیکنی کوسترر .

سوکوکلر . -- دولت بختده کورولدیکی وجهله آلتی اوزدن هر برینک برسوکوکی (سوکشی) ده واردی . بوی بکلری شوله نده (ملی ضیافته) کسین قوربانلرک هر اتی ییه مزدی . هر اوزه منسوب بوی بکلری اتلرک یالکزم معین برپارچه سنی ییه بیلیرلردی . سوکوکلر شونلردر .

باش	(۱) خاقان
صاغ قاری یغرین و اوجایله	(۲) کون خان اوزی
صاغ آشیقلی	(۳) آی خان
اویا کو (اویاچه)	(۴) ییلدیز خان
صول قاری یغرین	(۵) کوك خان
صاغ آشیقلی	(۶) دکز خان
اوجایله	(۷) داغ خان
قارین	(۸) خاتون

صاغ قاری یغرین (صاغ بوط) دیمکدر . آشیقلی معلوم . اوجا - دیوان لغاته کوره - صیرت اتیدر . اویا کو قابورغه طرفیدر . بو تصنیف ، چینلیرک (۸) لی تاوئیزم تصنیفه قارشیلاشدیریلیرسه ، ایکسی آراسنده مناسبت وبلکده عینیت اولدینی کورولور . چینلی تصنیفک برنجی زمره سنده (سما) معبودیله برابر (باش) سوکوکنی کوریوروز . سکنزنجی بولومنده (یر) معبوده سیله (قارین) سوکوکنی کوریوروز . ایکنجی بولومده ، (کونش) معبودیله (اویلوق) سوکوکنی کوریوروز . اویلوق بوراده بود معناسندهر .

چينيليرك تاؤوئيرم تصنيفدن اوچ بولومنه مثال : (۱) سما = Kien ، جنوبده ، ضيا عمده-سى ، ارلك ، حر كتمسزلك ، قوت (باش) ، كوك قبهسى ، بابا ، حكمدار ، يووارلاقق ، جدا طاشى ، معدن ، آينه ، قيزيل ، ابي آت ، اختيار آت ، بويوك آت ، براكرى قيليج ، آغاجلرك يمى الخ . (۲) ير = Kwun شهاده ، ظلمت عمدهسى ، ديشى ، ير عمدهسى ، اطاعت ، مواشى ، قادين ، آناير ، اليسه ، قازان ، چوقلق ، قارا بويوك يوك آراباسى (۳) كوش ، نفوذ ، روزكار ، اورمان ، اوزونلق ، يوكسكلك ، كومس حيوانى ، اويلوقلر ، بويوك قيز ، ايلرى وكيرى حر كتملر ، يوزده اوچ قازانچ الخ .

۱۳ . — ياقوتلرك دىنى سيسته مى

اسكى تورك دىنى ، ياقوت تورك لرنده ، حالاياشامقده در . «سيه روزه وسكى» نك ، فرانسزجه (دينلرك تاريخى مجموعه سى) نده ، ياقوتلره دائر نشر ايتدىكى تدقيقنامه ، بو دىن حقه نده اولدقجه معلومات ويرمكده در .

ياقوتلره كوره (ايل) ايكي قولدن مركب اولدىنى كچي ، الاهلرده ايكي قوله آريلير : دوقوز آغا اوزا ، سگنر آغا اوزا .

دورتوز آغا اوزا . — معبودلرك دوقوز بابا عشيرتلى سهاده در . بو سببلره ، اونلره (تنكدر) يعنى (تا كريلر) دىنيلير . هر تا كرى صاغ قولك يعنى دوقوز آغا اوزانك بر عشيرتك تمثالدر .

ياقوتلرده تا كريلر ، مىللى اتحادك تمثالى ، صلحك حاميسى ، سعادتك منبعى ، مساوى صورتده عادل ، و عموم ايچون خير خواه اولان بر اتحاد مجلسى ماهيتده در . دفته شاياندر كه بوقوله منسوب اولان الاهلرك هېسى ، سمانك يوكسك طبقه لرنده اقامت ايدرلر ، انسانلرك ايشلرينه اصلا قاريشمازلر . حياتك جريانى اوزرنده ، بونلرك تاثيرى ، آشاغيده كى قوله منسوب

اولانلرککنه نسبتله داها آزدرد . آشاغیدهکی قولک الاهلرینک الاهلری حدیدالمزاج ، انتقاجو ، یره چوق یاقین ، قان رابطه لریله انسانلره اقربا و چوق قوتلی برعشیرت تشکیلاتنه مالکدرلر . روسلرک یاقوت اولکهنسی فتح ایتمهلرندن اول ، یاقوت ملتنگ رئیس و اتحاد مجلسی ، یاقوت حیاتنده ، یوقاریکی قوله منسوب الاهلرک تاثیرینه بکزر برتائیر یاپورلردی .

اوزمان اتحاد مجلسنک باشنده (تکین) عنوانیه صرف اسماً موجود بررئیس واردی . بونک کبی ، سمادهکی الاهلرک باشندهده ، (آرت توپون آغا) آدی بویوک برالاه واردرکه سمانک دوقوزنجی طبقه سنده اوطورور . [یاقوتلرک برروایتنه کوره سمانک طبقه لری اون ایکی ، دیکر روایتلره کوره اون یدی یاخود بشدر .] آرت توپون ، قدرتلی اولقله برابر غیر مؤثردر . تمثالی اولان کونش کبی نور صاچار ویلیدیمرک سسیله تکلم ایدرسهده ، انسانلرک ایشنه پک آز قاریشیر . یومی احتیاجلر ایچون ، اوکا مراجعت بیهوده در : آنجق فوق العاده زمانلرده اونک حضوری اخلاص ایدیله بیلیر ؛ مع مافیله ، بو آنلرده بیهله ، انسانلرک ایشنه قاریشقی لطفنی پک آز کوستیر . بو الاهک نامنه ، ایلك بهار ازیباهیلری یعنی شنلکلری یاپیلیرکه بونلر ، ملی اتحادک بایراملیدر . کنجلر ، بو الاهک شرفنه قییمیزله دولو اولان دوقوز کاسهینی دوقوزر کره ایچمکه ، و ملی اتحادک « آیهال ، اوروئی ، آیهال ! » نعره لرینی آتمقله اوکا عبادت ایتیش اولورلر . چونکه ، بو الاه قان دوکوله سنی سومدیکی ایچون ، نامه آصیلا قوربان کسيلمز . بو معبود جامعه ایچنده انتقام الاهی دکل ، آنجق صلح وباریشیقلاق الاهیدر . بناء علیه اوکا یاپیله جق عبادتده قانسز ، وجدلی ، نشئه لی اوله بیلیر . مع مافیله ، قان دوکوله سنی ایسته مهین یالکز بو الاه دکدر . سماوی الاهلرک هیج بریسنه قوربان تقدیم ایدیلمز . بونلره متواضع هدیه لر تقدیمه اکتفا اولونور . یالکز ، آوجلیق معبودی اولان (باینای) مستنادر . بونکله برابر ، بوسماوی الاهلر آراسنده یاقوتلرک حیاتنده مهم رول اوینایانلرده واردر . تورک مدینتی تاریخی - ۴

دوقوز آغا اوزايه داخل اولان سماوی الاهلر دوقوز عشیره منقسمدر .
برنجی اولان آرت توپونی آکلادتق . دیکرلری شونلردر .

یاقوتلرله تا کریم . — یاقوتلرک دوقوز قات کوکده کی تا کریملری
شونلردر :

۱ — آرت توپون آغا

۲ — یارادان آق خان (یاقوتجه سی) « اورونک آی توپون »

۳ — طاتلی یارادان آننه (نالیان آی ، کوبای هوللا)

۴ — طاتلی دوغورمه خانمی (تالبریز آبزیت خوتون)

۵ — یر خانمی (تارلارک ، دره لرک خانمی)

۶ — سانتا کورجه زه کا . یدی قارده شی واردر :

ا — قورقونج بالطه خان ، ییلدیریم تا کریمی (سورداه سوکه توپون)

ب — ایشیق و شیمشک تا کریمی (آن جازین)

ت — قدر تا کریمی (تانغاریت جیلاخان)

ث — صاواش تا کریمی (ایلیس خان)

ج — روحلرک اوفکه سنک مژده جیسی (اوردوق حاساین) .

ح — لطفلر مژده جیسی (خان یه هسیت نهدن آی)

خ — قوشلر تا کریمی (سونغ خان سسونقنکان نوزول خولتوررون

خوتوی آی)

(۷) — مواشی تا کریمی (موغول توپون) قاریسی (اوزون قوباخ خوتون)

باشنجی کوکده شرقدہ اوطورورلر . قدرتلی ، زنکین ، خیرخواهدرلر .
آلاجہلی ، وسیاہ حیوانی سورلر : بورنکلرده کی دوارلری بسله یئرلر بویکی
قاری قوجه تا کری نظرندہ توجهه نائل اولورلر .

(۸) — آوجیلق تا کریمی (بای باینای) . بر تونغوز کچی اوزون

صاچلری وار . بو ، اوندن زیادہ چوچقہ اورمانلرده و تارلارده بولونان
سرسری بر تا کریدر . آوجیلر آوده موفق اوله مادقلری یاخود ایچلرندن

بریسى خسته لاندیغى زمان برسیاه ماندا قوربان ایدرلر . شامان بو ماندانك اتلرینی ، باغیر ساقلرینی ، آیاقلرینی یاقار . مراسم اثناسنده (باینای) ك برطاوشان پوسته كسنه صاریلش تخته دن بر تصویرى كسیلن حیوانك قانی ایچنده ییقانیر . دوكلرك اریمه سی صولرى سربست بیراقدیغى زمان ، صویك کنارینه صاحدن بر ایپله باغلانمش قازیقلر چاقیلیر . بو ایپه آلاجه لی بزله صاخلر آصیلیر . بوندن باشقه صویه تره یانغی ، چوركار ، شکرلر ، پارالر آتیلیر . باینای بو ارمانلری آرقداشی اولان بالقجیلر تا کریمی (ووندیق) ایله پایلاشیر . بوققیر اولقله برابر دایما شن ، کوزه ده ، صویتاریدر . بوندن باشقه ، (باینای) ك داها یدی آرقداشی واردرکه بونلردن اوچی آوجیلره دوست دیکرلری دشماندر .

(۹) — کوکك یولنی بکله یین تا کریلر :

(۱) — قایچی (یوزول تو یون) و (بومچا خوتون)

(ب) — ار تا کریمی (باران باتیر) ، دوموزلر آخیرینك و اولونك

تا کریمی (آلاس باتیر)

(ت) — مختلف آتشلرک یدی قارده شی : آل اوت ایچنا ، بیرجه بیتیک ،

کیریس تولوزه ر ، کوندول چاغان ، کوره چاغان ، خون چاغان ، خانان سوتویا ،

ایلغین آرپیا ، بونلردن باشقه (موغول تو یون) عائله سندن فقیرلر تا کریمی

(موچه را) واردرکه بوتون ثروتی شو تور کوده کوستریلشدر :

— اوچ بالیق طوزانغی ، اوچ آغ ،

اوچ بیاض اینك ،

اوچ کوچوک قومرال اوکوز .

بو یله فقیر عائله لرك تا کریمی ، یاریم بالقجیلرک ، یاریم چوبانلرک

اسیرکیمی سیدر . یوقسوللرک قومرال و بیاض تو یلو مواشیسنك حامیسیدر .

سکز اغا اوزا . — یاقوتلرده آشاغی قوله منسوب الاهلر ، یعنی

یرصولر سکزدر :

- (۱) نامتناهينك اولو خانى (اولوتيه ، اولوتويون)
- (۲) تونج باشلى خان (آلتان سايراى تويون)
- (۳) ؟ (تارليخ تويون) ، (تان تارالى تويون)
- (۴) كناه خان (آراخ تويون). آراخ كناه ديمكدر .
- (۵) بالچيق يوركلى خان (يوتورمالاخى تويون)
- (۶) ياقوتلر خسته لنى (تراد)
- (۷) چينلى باقساى خان (كيناي باخسى تويون)
- (۸) ناميق خام (ناميق خوتون)

آشاغى قولده كى الاهلك رئيسى (اولو تويون) در .
(آرت تويون آغا) يوقاريكى قولك دوقوز عشيرت تا كريلينه رئيسلك ايدر . كاشته قوربانسى ، اضطرابسى اولهرق يالكىز طاتلى بر سعادت نشر ايدر . تمثالى اولدينى متحده رئيسى (تمكين) كى اقتدارسى در .
عشيرتلك قان دعواى كى احتراضلينه تمثال اولان (اولوتويون) بالعكس ، ير يوزنده كى اميدلر ، احتراضلر ، كدرلر ، سوينچلر ، آرزولر ، مجادلرله دولو اولان فعال حياتى تمثيل ايدر. اولوتويون (حيات و نامتناهينك فسحتيدر).
(اولو تويون) اساساً شرير دكلدر . فقط ، انسانلره ياقين اولدينى همچون انسانيتك ايشلرينه صوك درجه علاقه داردر . اونى غريده اوچنچى كوكده آرامق لازمدر . فقط ، سببسى يره آدينى آغزه آلىق جاىز دكلدر .
او آياغنى يره باصينجه ير صارصيلير . ير يوزينه اينن يالكىز بودر . او آياغنى يره باvarsه زلزلهلر قومغه باشلار . فانى انسان اونك يوزينه باقه جق اولسه اودى قوپار .

۱۴ — آلتاي توركلرينك دينى سنيسته مى

صاغ قول . — اولو آلتاي توركلرنده كى صاغ قولى تدقيق ايدلم .
(رادلووف) ه كوره آلتاي توركلرى ديسانك بر چوق طبقه لردن مركب

اولدیغنه اینانیرلر . یوقاریده کی اون یدی سماوی طبقه، جنت یعنی ضیا مملکتی تشکیل ایدر؛ آشاغیده کی یدی ویا دوقوز طبقهده جهنم یعنی ظلمت مملکتی تشکیل ایدر . جنت و جهنم طبقه لری آراسنده انسانلرک اقامتکاهی اولان یریوزی بولونورکه بوتون ساکنلریله برابر هر ایکی مملکتک یعنی جنتله جهنمک تأثیری آلتنده در . بوتون اینی روحلر ، ملکلر ، اهلر ضیا حکومتک اک اوست قاتلرنده یاشارلر . بونلر عاجز انسانلری یاراتیر ، حمایه ایدر و سایه آیلرلر . چونکه ، ضیا بوتون انسانلرک دوستی ، طبیعتک بوتون حیاتی تظاهرلرینک بکجیسیدر . ظلمتک آت قاتلرنده اوغورسز روحلرله انسانلره ضرر ویرمک ایستهین ، اونلری محوه چالیشان و نهایت بر جوق مجادلره رغما اونلری ، آشاغییه ، ابدی ظلمته چکن اهلر بولونور .

— سماره کی اهلر . — سماره کی اون یدی طبقه نك اک یوکسکنده یعنی اون یدنچی طبقهده بوتون اهلرک باباسی اولان (تا کری قارا خان) ساکندر . اورادن جهانک مقدراتی تعیین ایدر .

قارا خاندن (تجلی = émanation) صورتیه اوچ بویوک الیه وجود کلیر : (۱) « بای اولکنه » که کوکک اون آلتنجی قاتنده آلتون داغده اقامت ایدر و آلتون تخت اوزرنده اوطورور . (۲) « قیزاغان تا کری » که کوکک دوقوزنجی قاتنده اوطورور . (۳) « آلو انیرد » دهنیلن « مرغن تا کری » که کوکک یدنچی قاتنده اوطورور . یدنچی قاتده کوکی ویری آیدینلاتان (کون آنا) آدی کونش معبوده سی اوطورور . آلتنجی قاتده آی تا کری سی اوطورور . بوکا (آی آنا) دیرلر . بشنچی قاتده اک بویوک یارادانلر یارادانی اولان (قودای یابوجی) اوطورور . یابوجی یارادان معناسنده در . اوچنچی قاتده بای اولکنه نك ایکی اوغلی اوطورورکه برنجیسنک تورکجه آدی (یاییق) در . بودیستلر بوکا (مای نه) دیرلر . ایکنجیسنک تورکجه آدی معلوم دکلدر . بودیستلرجه آدی (مای تهره) در . ینه بوقاتده (سوت کولی) واردرکه سوت کبی بیاض اولان بوکول بوتون حیاتلرک منشایدر . اونک

یاقینده (یدی قودای) یعنی (یدی الاه) ک یوردی اولان (سوروه طاغی) واردر . یدی قودای ، تابعلری اولان یایوجیلرله برابر بو داغده یاشارلر . انسانلرک جتی اولان (آق) یعنی بیاض اولمکده بوراده در .

یرصولر اون یدی خاندنر . بونلردن هربری بویوک طاغلردن برینک قارلی تپه سنده یاخود بر اولمکدی صولریله یشیلله ندرین بر ایرماغنک قایناغنده اوطورور . بونلرک اک قدرتلیسی (اوغان) در . او ، یرک کوبکنده ، یر یوزنده کی آغاجلرک اک یوکسکلری بیتن ، تپه سی بای اولمکنک یوردینه قدر ایریشن برچام آغاجنک بولندیغی مرکزی بر نقطه ده اوطورور . بو آغاج ، اوغانی کؤکده کی اک بویوک تاکریلره دنک قیلیمق ایچون بر تمالدر .

(۲ و ۳) اوغانک ایکی اوغلی واردرکه برینک آدی (صو خان) اوته کینک (دمیرخان) در . بونلر انسانلرک ارمغانلرینی ممنونیتله قبول ایدرلر . (۴) (تالای خان) که دکز پرئسی و اولنلرک حامیسی اولان بو معبوده

(یایق خان) یعنی (جوشه رق بایلمش صو پرئسی) دیرلر . تالای خانک یوردی اون یدی دکزک دوکولوب قاووشدقلری یرده اولوب یر یوزنده کی بوتون صولرک باش حکمداریدر .

(۵) آدم خاندنر . (۶) مورده خان یاخود آباقان خان که آباقان ایرماغنک قایناغنده اولوب اوراده یاغموور ویرن پرئس اوله رق قوطلولانیر .

(۷) آلتای قومنک اسیرکه بیجیسی اولان (آلتای خان) در که یوردی (قاتونیا) وکوکله ره یاقلاشان (به لوجا) قاینافلرنده در .

(۸) قاجیغنک ینسه یی قاینافلرینک زنیکن صاحبی اولان (قیرغین) خاندنر . (۹) (یایاش) خاندنر .

(۱۰) (تهدر) خاندنر .

دیگر یدی یرصو مختلف ایللرده مختلف طرزلرده آدلانیرلر . شمالی آلتایدکی آدلری ششو طرزده در : (یایر خان ، قارا خان ، پوزان خان ، یربری خان ، مانسار خان ، پیرچو خان ، اوقو خان) در .

بر آنى رياسى . — كوك توركلر، ير آلتنده كى معبوده (ياغيزير) اوغوزلر
(قارا ر) ديرلر .

۱۵ . — يوقاريكى و آشاغىكى طبقه لر

اجتماعى طبقه لر . — شيمدى يه قدر كوردىكمز توتهملر زمهرلرك
تمثاللى اولدقلىرى كچي ، صاغ و صول قوللره عائد تا كريلره ير صولدره
جمعيتك صاغ و صولنده كى زمهرلرك تمثاللرندن عبارتدى . عيى زمانده
بو صاغ و صول توتهملره صاغ و صول معبودلر بربرينه مساوى ايديلر .
ديمك كه الاهلر عالمنده ده موقراتلق يعنى مساوات نهجى جاريدى .

فقط ، وقتا كه ، جمعيت ايچنده ، بربرينه مساوى اولمايان زمهرلر و فردلر
وجوده كلكه باشلادى ، او زمان ، توتهملر و معبودلرده زمهرلرك تمثاللى
اولقندن چيقديلر ؛ فردلرك و سلاله لرك تمثاللى اولديلر . بو صورتله ، توتهملره
معبودلرده معشرى ماهيتلىرى غائب ايده رك فرديله شديلر و سلالوى اولديلر .
او حالده ، ابتدا ، جمعيتده حصوله كان مساوات سزلغك ، آريستوقراتلغك ،
ايمپيرياليزمك و فه ئوداليزمك منشاينى آرايم .

بوتلج . — بوتلج ، ابتدائى قوملره مخصوص غايت اهميتلى برعادتدر .
بو قاعده ، بالخاصه ، شمالى آمريكانك غرب طرفنده ياشايان « تيلينكيت
هايدا ، كوا كيوتل » قوملرنده كاليه جاريدر . بو قاعده نك اساسى غايت
مصرفانه ، محتشم بر ضياقتدر . بو ضياقتده ، مسافرلك ييه بيه جكلرندن
چوق فضله غدالر ، كيه بيه جكلرندن چوق فضله البسلر ، وبالخاصه ، تپلر
تشكيل ايده جك قادار باقير قابلره يورغانلق پوسته كيلر و سائره بيغيلير .
دعوت صاحبي ، بوتون بوشيلرك دعوتلير طرفندن قالدريلوب كوتورولمه سنى
تكليف ايدر . كوتورولر . دعوتلير كوتوره مدكلرى تقديرده بويغيلان اشيا
صاحبي طرفندن تخريب اولونور و دكزه آتيلير . مع مافيه ، بو ضياقت ،

ایلك نظرده كورولديكي كبي حسي دكلدر . بو ضيافت ، دعوتليره بايلان
برنوع ميدان اوقومه در . چونكه ، عادت موجبجه ، دعوتلير بوضيافته ،
چوق فائق برضيافته مقابله ايمكه مجبوردرلر . اكر دعوتلير ، داها مسرفانه
و محتشم برضيافته مقابله ايدوب اولكي ضيافته تفوق ايدمه زلرسه ، بوتون
حيثيت و شرفلريني غائب ايدرلر . او زمان ايلك ضيافت صاحبي ، اونلره
عائد معشري توتهمي كندی نامنه ياخود سلاله سي نام و حسابنه غصب ايدر .
بوصورتله دعوت صاحبي ، دعوتنه مقابله ايدمه مين زمريه كندی حاكميتي
آلتنه آير .

توتهم ، معشري وجدانك تمثالي اولديني كبي ، اونك حائز اولديني
ولايت عامه نكده تمثاليدر . بر زمريه عائد توتهمك بر فرد طرفندن غصب
ايديله سي ، او زمريه عائد ولايت عامه نك كندی نامنه غصب ايديله سي
ديمكدر . ابتدائي جمعيتلرده « حاكميت » ، توتهمه صاحب اولانكدي .
بو صاحب ، اكر بالذات جمعيتسه ، حكومت جمهوري و ده موقراتدي ؛
اكر بر زمريه ايسه ، حكومت فهئودال و آريستوقراتدي ؛ اكر بر فردسه ،
حكومت اوتوقرات و امپيرياليستدي .

عموميتله ، توتهميزمك ايلك دورنده ، سميهلر ، ده موقرات و جمهوري
ايديلر ؛ حاكميت فردي دكل ، معشريدی . ديمككه ، بوتون جمعيتلرده ،
عامه نك ولايتي ، فردك ولايتندن داها اول تشكل ايتمشدر . چونكه ، بوتون
قوملر ، « ايلك توتهميزم » دورندن كچمشلدر . بونلر ، جمهوري و ده موقرات
حاللريني توتهميزمك ايكنجی دورنده غائب ايتديلر . چونكه ، بو دورده
« پوتلاج » آدلي يكي بر مؤسسسه ظهور ايدهرك توتهملرك فردلر طرفندن ،
زمريه لردن كندی ناملرينه ، وياخود سلاله لري نامنه غصب ايديله لريني انتاج
ايتدی . بو صورتله ، جمعيتلر ، جمهوري و ده موقرات حالندن ، فهئودال
و آريستوقرات شكلنه كچديلر . ايلريده كوره جكيزكه بو اجتماعي انقلاب ،
الاهلر و ازواج عالملرنده يوقاريكي و آشاغيكي طبقه لري وجوده كتيردي .

بوتونج ر مغازلر . — پوتلاج ، « مقاوله » نكده منشايدر . توتهميزمك ايلك دورلرنده « مقاوله » مؤسسهمسده يوقدى . زمهرلر ، كنديلرينه لازم اولان اشيايه ياباشقه سندن چالمقله ياخود هبه طريقيه مالك اوله بيليرلردى . پوتلاجده ، بر طرفك كندى اموالندن هبه ايتديكى اشيايه مقابل ، ديكر طرفده كنديسنك اعمال و استحصال ايتديكى ماده لرله مقابله ايتك مجبوريتنده ايدى . بومقابله ني ياپمايان ، درحال معشرى پرده ستيريني ، اجتماعى ولايتنى ، عموم آراسنده كى حيثيت و شرفنى غائب ايدردي . بناء عليه ، بهمه حال ، مقابله يه مجبوردي . « سوزنده دورمق » ، « عهدده وفا » كى شيلر ، بصورتله ، معشرى بر مؤيده يه مالك اولمشلردى .

بوكونكى كوردرده بوتونج . — پوتلاجك بر ايزينه بوكونكى كورد عشيرتلرنده تصاف ايديلير : بو ايز « كيروهلك » مؤسسهمسيدر . بر بابا اوغوللرينى سنت ايدده جكى زمان ، اولاهر چوجوغنه بر كيروه بولور .
كيروه نك ايكي وظيفه سى واردر :

برنجيدى ، چوجوق سنت اولوركن اونى برياصدق اوزرنده او طور تدقندن صوكرا ، چوجوغنى اونك ديزلرى آراسنه ويريرلر . كيروه ، چوجوق چيرپيناسين ديه قوللرينى اللريله و باجاقلرينى ده باجاقلريله محكمه جه ضبط ايدر . بوسايه ده سنتى ، ايشنى بويوك بر امنيتله ياپمغه امكان بولور .

كيروه نك ايكنجى وظيفه سى ، سنت دوكونك بوتون مصر فلرينى كيسه سندن خر جامه سى و سنت ياپان عائله نك فردلريله بوتون دعوتليره ، حتى بوتون كويلولره و اوبا خلقنه آيرى آيرى هديه لر و خلعتلر ويره مسيدر . فقط ، كيروه بومصر فلرى بوس بوتون حسبي اوله رق ياپماز . چوجوغك باباسى ، كيروه يه بو مصر فلرندن دها قيمتلى اولمق اوزره ، بويوك هديه لر تقديمنه مجبوردر .

اكر چوجوغك باباسى ، كيروه يه اونك مصر فلرينه فائق هديه لرله مقابله ايتمزه ، خلق آراسنده بوتون شرف و حيثيتنى غائب ايدر . بناء عليه ،

کیروه نك بویوك مصرفری بر نوع اقراض مقاوله سیدرکه افکار عامه نك تقبیحی کبی ، منتشر فقط چوق قوتلی بر مویدیه مالکدر . بو مؤیدیه سایه سنده درکه معنی اقراض ایتمش اولدینی مبلغری مرکب فائضیه برابر آلمش اولور .

بوندن باشقه ، کیروه نك ایکی عائله آراسنده اقربالقدن داهای قوتلی برتساند و تعاون حصوله کتیریر حتی ، قادینرله ارککلر آراسنده کی قاچ کوچی بیله قالدیرر .

بو قاعده ، جنوبی تورکمنلرده موجوددر . بونک کوردلره جنوبی تورکمنلردن کچمش اوله سی و صاغدیجلیغک ده بونک بر شکلی اولدینی بعض اماره لردن آکلاشیلیمقده در .

اسکی تورکلرده بوندرج . — اسکی تورکلرده پوتلاجیه بکزر غایت مسرفانه ، محتشم رضیافت واردی که آدی « طوی » دی .

« درسه خان » دیشی اهلنک سوزیله اولو طوی ایله دی ، حاجت دیله دی . آدنن آیفیر ، دوه دن بوغرا ، قویوندن قوچ قیردیردی . ایچ اوغوز ، دیش اوغوز بکلریخی اوستنه ییغیناق ایتدی . آج کورسه دوپوردی . چپیللق کورسه دونادی . بورجلوی بورچندن قورتاردی . تپه کی اتیغدی . کول کی قیمیز صاغدیردی . « [کتاب دده قورقود : ص ۹] . اسکی اوغوزلرک خانلر خانی و بکلر بکیله برابر یکریمی دورت اوغوز بکنی جامع اولان رسمی طویلرینه « شوله ن » آدی ویریلیدی . شوله ن ضیافتلرنده عینی مصرفلر و اسرافلر یاپیلیدی .

اسکی اوغوزلرده مطلقا هر کون ، اوبالرک برنده شوله ن واردی . بوتون بکلر بو شوله نده طویلانه رق مذا کره یه ضیافته اشتراک ایدرلردی . بویرلرک خلقلاری ده دسمی دیوانلره اشتراک ایتمه مکله برابر ، ضیافته اشتراک ایدرلردی . برلر ، ایچر ، کینیر قوشانیرلر ، بورجلری ویریلیدی .

مع مافیه بو ضیافتلردن هیچ بری پوتلاج ماهیتنده دکلدی . اسکی اوغوزلرده

پوتلاج مؤسسەسى ، تام اوله رق ، يالکيز « سالور قازان » ك اوينى
يغمالاتمەسندە کورورز .

سالور قازان ، قورقود آتا زمانندە اوغوزلرک بکلربکيسى ايدى .
حاکميت اسمأ بايانديرخاندە اولماقە برابر ، فعلاً سالور قازانندە ايدى . بونک
سببى سالور قازانک اوينى يغمالاتمەسى يعنى پوتلاج ياپمەسى ايدى :
« اوج اوق ، بوزاوق ييغيناق اولسە ، قازان اوينى يغمالاتيردى .
قازان بر کون ينە اوينى يغمالاتدى . اما ديش اوغوز برابر بولونمادى .
يالکيزجە ايچ اوغوز يغمالادى .

نەزمان ، قازان اوينى يغمالاتمەسە ، حلالنک النى آلير ، ديشارى چيقاردى .
اوندن سوکرا ، حاضر بولونانلر يغما ايدرلردى . » [کتاب دده قورقود : ص ۱۶۵]
قازان ، بوصورتلە اوينى يغمالاتمق سايەسندە درکە هم ايچ اوغوز ، هم دە
ديش اوغوز اوزرنندە بر پرەستيز و ولايت صاحبي اولمشدى . بوسبيلە درکە ،
بوکرە ، ديش اوغوزى يغما طوينندە بولوندورماقە ، اونک اوزرنندە کى
ولايتنى درحال غائب ايتدى ؛ ديش اوغوز بکلرى بوخبرى ايشيدير ايشيتير ،
درحال ، قازانە کلەبى ترک ايتديلر .

« ديش اوغوز بکلرندن اوروز ، امن ، و قالان بکلر بونى ايشيتديلر .
ديديلرکە باق باق ! شيمدى يە دكين قازانک اوينى برابر يغما ايدرک . شيمدى
نەدن برابر اولماق ؟ اتفاقلە جميع ديش اوغوز بکلرى قازانە کلديلر ، عداوت
ايلەديلر . » [کتاب دده قورقود : ص ۱۶۵] .

ديش اوغوز بکلرى ، بونکلەدە قالمایه رق ، عصيان حاضر لقلرى کورمکە
باشلاديلر :

« اوروز غايت سخت اولدى . ديش اوغوز بکلرينە آدام صالدى :
امن کلسين ، آلپ رستم کلسين ، دونه بيلمز دولک اورن کلسين ، کيرى قالان
بکلر هپ کلسين ديدى . ديش اوغوز بکلرى هپ ييغيناق اولدى . » [کتاب دده
قورقود : ص ۱۶۶] .

اوروزده ، دیش اوغوز اوزرنده کی ولایتی قوتلندیرمک ایچون ، پوتلاججه بکزر بعض شیرل یاپدی :

« اوروز آلابارکاه اوتاقلرینی دوزه دیکدی . آتدن آیفیر ، دوه دن بوغرا ، قویوندن قوچ قیردیردی . دیش اوغوز بکلرینه آغیرلق ایدوب اونلری طویلادی . » [۱۶۶] .

« اوروز جمله بکلری خامتله دی » [۱۶۷] .

فقط ، اوروز اوینی یغمالاتمادینی ایچون ، تام برپوتلاج یامیش اولمادی . ایشته ، کورولورکه ، اسکی اوغوزلرده حقیقی بر پوتلاج واردی . قازان ، ابتدا ، کندی بوینه اوینی یغمالاترق اونلری یعنی (سالور) بوینی حاکمیتی آلتنه آلدی . اوندن سوکرا ، کندی قولی اولان اوچ اوقلره یعنی ایچ اوغوزه اوینی یغمالاترق اونلرک هپسینی حاکمیتی آلتنه آلدی . داها سوکرا ، بوز اوقلری یعنی دیش اوغوزی ده یغما طوینه ادخال ایدهرک اونلری ده حاکمیتی آلتنه آلدی . اسکی اوغوزلرک ابتدا جمهوری وده موقراتیک ایکن سوکرادن آریستوقراتیک و فیه ئودال اوله سی ، بو پوتلاجلرک بر نتیجه سیدر . اوغوزلرک عمومی توتهمی « اوق » دی : « اوغوز = اوق + اوز » تحلیلده کوستریورکه اوغوز ، « اوق عشیرتی » دیمکدی . (بوز اوق) و (اوچ اوق) قوللرینک توتهملری ده اسملرینک مسالیردی . بویلرک توتهملری ده ، اونفونلری ، سوکوکلری و تمغالیردی . قازان زمره لرک حاکمیتی غضب ایچون ، صیره سیله بو توتهملری ده غضب ایتشدی .

ایکیلی تصنیف . --- چینلیلرده یالکنز بر تورلو ایکیلی تصنیف واردر . بوتون اشیا ، (یانغ) و (یهن) صنفلرینه ادخال ایدیلمشدر . چینلیلره کوره (یانغ) اوغورلو ، (یهن) اوغورسزدر : ارککه قادین ده بو تصنیفه ادخال ایدیلش ، ارکک (یانغ) وقادین (یهن) اعتبار اولونمشدر . بونک نتیجه سی اوله رق چینلیلرده ارکک (اوغورلو) قادین (اوغورسز) عد ایدلشدر . (صاغ) و (صول) مفهوملری ده بو تصنیفه ادخال ایدیلش ، صاغ (یانغ) صنفنه ،

صول (یەن) صنفنه نسبت اولونمشدر . بوصورتله ، (صاغ) اوغورلو ،
(صول) اوغورسز اولمشدر .

صوكرادن بو تلقيلرك برچوق اجتماعى نتيجهرلى دوغمشدر . قادينك
حقوقجه دون اولمىسى ، ارککدن قاچهسى كې حاللر (يەن) صنفنه منسوب
اولمىسندندر . صول قولك صاغ قوله مساوى اولمامه سندزده فهئوداليزم
وايمپرياليزم دوغمشدر .

اسكى توركلرده ايسه ، ايكي تورلو ايكيلى تصنيف واردى: برىسى ، تاميله
چين تصنيفك عينيدى . اسكى توركلرده (آق) كلمىسى (يانغ) ك مقابليدر .
(قارا) كلمىسى ده (يەن) ك قارشيلغيدر . چينليرده اولديني كې (آق)
اوغورلو ، (قارا) اوغورسزدر .

ايكنجى ايكيلى تصنيفده (صاغ) و (صول) تصنيفيدر . بوتصنيفك
ايكى طرفىده اوغورلودر، يعنى (آق) در .

برنجى تصنيفده ، ايكى طرف بربرينه قارشى (تابو) در ؛ يعنى بربرينه
قارشى تكيين دكلدر ، چارپار .

ايكنجى تصنيفده ايسه ، ايكى طرف بربرينك لازم و متمميدر و ايكى
طرف بربرينه مساويدر . اسكى توركلر ، ارکكى (صاغ) صنفنه ، قادينى
(صول) صنفنه ادخال ايمككه ، قادينله ارکك بربرينه قارشى (تابو) اولمق
شويله دورسون ، بربرينك لازم و متممى اولمشدر . بناءً عليه ، كرك سياسى
كرك اقتصادى و بديعى ايشلرده دائماً برابر چاليشمهلى ايجاب ايدردى .

بوتصنيفده صوكرام اجتماعى صنفله . — اسكى توركلر ، بدايتده ،
جمهورى و ده موقرات ايديلر . اوزمان ، طبيعى (آق و قارا) تصنيفنه
لزوم يوقدى . فقط ، پوتلاج مؤسسهمسى تطبيق ايديلدكن صوكرام ، تورك
ايلى ايجندهده ، (حاكم) و (محكوم) صنفلىرى حصوله كلدى . بالخاصه ،
آلينان اسيرلر (محكوم) صنفنى وجوده كتيريورلردى .

بو ایکی صنف حصوله کلنجه، حا کلمره (آق سویهك = آق کیمیک) ،
محکوملرده (قارا سویهك = قارا کیمیک) آدرلی ویریلدی .

بو ایکی صنف ، اجتماعی طبقه لرك برنجی درجه سیدی : قارا کیمیک
(دهموقراتلر) ، آق کیمیک (آریستوقراتلر) .

ایلخانلق سلاله لری تشکل ایدنجه ، بو ایکی طبقه نك فوقنده ، اوچنچی
برطبقه داها وجوده کلدی: بوده سلاله یه منسوب اولان (آلتون سویهكلر =
آلتون کیمیکلر) دی .

تورکستان و تبتده سوسیولوژیک برسیاحت یاپان (غره نار) دیورکه :
« کاشغر داغلرنده اوچ مختلف رنگه مالک چادیرلر کورولور ؛ قارا قیرغیزلر ،
قارا چادیرلرده ، ... آق چادیرلرده ، چنکیز سلاله سندن اولان مغوللر قیزیل
چادیرلرده اوطورورلر . » قیزیل چادیر ، آلتون اوتاقلرک یرینه قائم اولمشدر .
چادیرلرک بو اوچ رنگنه باشقه یردهده ، تصادف اولونور :

« خانلر خانی خان بایاندر ، بیلده برکره ، طوی ایدوب اوغوز بکلرینی
قونوقلاردی . کنه طوی ایدوب آتدن آیفیر ، دوه دن بوغرا ، قویوندن قوچ
قیردیرمشدی . بریره آق اوتاغ ، بریره قیزیل اوتاغ ، بریره قارا اوتاغ
قوردورمشدی : « کیمیک که اوغلی ، قیزی یوق ، قارا اوتاغه قوندورک ،
قارا کچینی آلتنه دوشه یك ، قارا قویون یخنیسندن اوکنه کتیرک . یرسه
یه سین ، یمزسه ، قالف سین ، کیتسین دیمشدی . اوغلی اولانی آق اوتاغه ،
قیزی اولانی قیزیل اوتاغه قوندورک . اوغلی ، قیزی اولمایانی الله تعالی قارغامشدر
[تلغین ایشدر] . بزده قارغازز . بللی بیلسین دیمشدی [کتاب دده قورقود :
ص ۶ - ۷] .

بو تعبیرلر ، جغرافیا اصطلاحی اوله رقده قوللانیلیر : آق قوم ، قارا
قوم ، قیزیل قوم .

اجتماعی طبقه لرك الاهلره تأثیری . — پوتلاجدن اول ، اسکی تورکلرده ،
الاهلر آراسندهده طبقه لر یوقدی . تا کر بلرله یرصولر برینه مساوی ایدیلر .

فقط ، پوتلاج نتیجه سی اوله رق ، جمعیت ایچنده غیر مساوی طبقه لر حصوله کلنجه ، الاهلر آراسندهده غیر مساوی طبقه لر وجوده کلدی : یر آلتنده کی سیاه سماده یاشایان الاهلر (قارا) طبقه سنی تشکیل ایتدیلر . یرصولر ، قسماً (آق) و قسماً (قارا) صنفلرینه منسوب اولدیلر . یوقاریکی سمایه منسوب الاهلرده (آلتون) صنفنه نسبت ایدیلدیلر .

اسکی نورکلرده لاهوت . — اسکی تورکلرده ، لاهوت اوچ عالمدن مرکبدی . یوقاریکی سما ، اورته دنیا ، آشاغیکی سما . یوقاریکی سماده تا کریلر ، اورته دنیاده یرصولر ، آشاغیکی سماده جهنم و ظلمت الاهلری یاشارلر . شیمدی یه قدر ، یالکز یوقاریکی سما ایله اورته دنیادن بحث ایتدک . شیمدی ده آشاغیکی سمایه منسوب الاهلردن وجینلردن بحث ایده جکزر .

۱۶ . — آشاغیکی سما

ارغوزلرده دکوک نورکلرده آشاغیکی سما . — اوغوزلرده ، آشاغیکی سمایه واوراده حاکم اولان الاله (قارا یر) ، کوک تورکلرده ایسه (یاغیز یر) دیرلردی .

یاقوت نورکلرده آشاغیکی سما . — (رادلوف) ه کوره آلتای تورکلرند یوقاریده کی اون یدی طبقه جنت و ضیا مملکتی تشکیل ایدر . آلتایلیلره کوره آشاغیده کی یدی ویا دو قوز طبقه ده جهنم یعنی ظلمت مملکتی تشکیل ایدر . جنت و جهنم طبقه لری آراسنده (اورته دنیا) بولونورکه یر یوزندن عبارتدر . یاقوتلرک یر آلتی حقیقه فکریلری مههمدر . اونلره کوره یر آلتی بزم دنیا مزنک عینیدر . بوراده قارا کلق بزندن زیاده در . هوا بوز رنکده در . بوراده یاشایان مضر روحلرک صایبسی و آدلری معلوم دکلدر . چونکه کرک شامانلر ، کرک جسمانیلر بونلرک آدلرینی سویله مکدن قورقارلر . بونکله برابر (سیه روزه و سکی) بعضیلرینک آدلرینی اوکرده نیلمشدر :

(۱) قاذیرقاغان (قاذیرقاغان) بورای توپون — قدرتی بر روحدر .
بالکنز (اولو توپونه) ه کوچی یتمز . کوکک جنوبی قسمند بولونور: بوجهتمده
اوکا بیاض آلینلی یوز بر آت قوربان ایدیلیر .

(۲) (چادای بولوخ) که انسانلرک کوزینه ضرر ویریر . بوکا قان قیرمیزیسی
برقوله اینک تقدیم ایدیلیر . بو اینک کسيلمز . سر بست اوله رق قیره براقیلیر .

(۳) غربده کی اولوسلرک قادینی (مه لاشین آیت) ایله (سیمیکان اوداغان) که
بر چینغراقله تختهدن بر قاب طاشیر اوداغان قادین شامان دیمکدر . بونلرک
هرایکسینه آرقهدن دیزلرینک ایچ طرفی بیاض برقوله قیصراق تقدیم ایدیلیر .
(۴) اک قدرتی قادین روح (دوشون دوباخ) بوکاده بیاض باشلی
بر آلتون قوله قیصراق نذر ایدیلیر .

(۵) (قیواتا قیز خاتین) . بوکاده مائی و بیاض بنکلی بر بوز قیصراق
تقدیم ایدیلیر .

(۶) (کهله تی او بوخو کیون قیر) . (کهله تی) شانلر طرفندن چوق
خیرپالانان روحلردن بری . کنج قیزلره اضطراب چکدیریر . قانلرینی بوزار ،
اونلره دلیلک کتیریر . بونی تسکین ایچون ، شامان ، یره بر طیل قویهرق
قایماق اوزرینه اریمش تره یانغی دوکر . حتی ، پارا سکلری بیله صاچار .

بو روحلرک هپسی (ینه می یایا) آدی دیو قادینک همشیره لیدر .
بونلردن چوق اوزاق اولمایان بریده کوکده قیش کونشنک دوغدیغی یرده
(دالیه رجونوق) آدی قادین روح اوطورور . کوکک جنوبنده اوطوران
بوتون روحلر چوق قدرت لیدرلر . اکثریا انسانلره ضرر ویرلر . اونلری
اک چوق محظوظ ایدن قوربان ، آغزینک یاریسی بیاض بورنی کول رنکنده
کوزلری بیاض اولان آحیق قوله آتلردر . کوکک غرب طرفنده (شامانلر)
پرنسی اوطورور . بو اولو توپون عائله سندن بر شاماندر . بوکا قوربان
اوله رق چلیک رنکنده بیاض لکه لی کوزلریله بورنی آراسنده باشی بیاض بر آو
کوپکی تقدیم ایدیلیر . بو ، اولجه ، (نام) اولوسندن بر شامان دی . انسانلره
بویوک فلاکتلر کوندره بیلن قورقونج بر روحدر .

شاهه دوغرو ویر آلتنده ، (یر آلتنده کی اختیار) ، (آلالرا اوغونور) اوطورور شیمدی ، بوکا ، (ساتانا) آدی ویریلور. یاقوتلر ، خرسیتیانلغی قبول ایتدکن صوکره ، (آرت توپون - تانغارا) نی خرسیتیان تلقیسنه کوره (الله) تلقی ایتدکری کبی یر آلتنده کی اختیاری ده (شیطان) صایدیلر. بوکا بیاض آلینلی و بیاض کوزلو و قیرمیزی چیزکیلی آلتی یاشنده بر دانا تقدیم ایدیلیر . اختیارله برابر (سیاه قارغه چانغ) اوطورور . بو قارغه ، زنکینلرک اولرینی زیارت ایدرهک طبل چالار و بو صورتله خدمتچیلری خسته ایدر . شرقه دوغرو (بیاض طایلی حاتم) ، (دوپولو باغلاچ خوتون) اوطورور . (باغانتای) اولوسندن اولان بر قادین باش آغریلری ، معده خسته لقلری ، کیمک ایچنده سانجیلر حصوله کتیریر ، بوکاده بیاض بر طای تقدیم ایدیلیر .

آلتای نورکرمه بر آلتی سماسی . — آلتایلدیده ، یر آلتنده کی ظلمت مملکتی دو قوز طبقه در . بو طبقه لرک کافه سنده جهنمه مخصوص کونشک قورقورنج نورری منتشردر . بوتون فنا روحلر یعنی انسانلرک پدشنه طاقیلوب دایما اونلره فنالق ایتمکه چالیشان روحلر بولونور . آلتایلدیر بو دوشمان قوتلرینی (تون تریتوس) یعنی (جهنم) آدیله آکارلرکه بوکله ، تورکجه ده ، جهنم معناسنه اولان (طامو) کله سیاه علاقه لیدر . بورو حلرک مختلف نوعلری واردر : چینار ، ایناسلر ، کورموسلر ، نه تکدرلر ، یامان اوزونلر ، جهنمک بوتون بوسا کنلری اوزرنده حکمدار ، کوکک ده حاکی بولونان (قارا خان) در . قارا خاندن سوکرا ، جهنمک حاکی (ارلک خان) در که یر آلتنک بشنجی یا خود دو قوزنجی طبقه سنده سیاه برتخت اوزرنده اوطورور . (ارلک) ، (یرلک) کله سنک خفنی اولایلیر . (یرلک) یرلی دیمکدر . احوالده ، ارلک خانه (یاغیز یر) = (قارا پر) عینی شخصیتدر . ارلک خان کوک آلتنده کندی نابعلری و یوقاریده آدلری کچن ضررلی روحلرله دولودر . (ارلک خان) دن داها درینده (قادرغان) واردر که اوراده دنیاده تورک مدنی تاریخچی — ه

کنناه ایشله یئرلر جرملرینک عادلانه جزالریخی کورورلر. (ارلك خان) هپمزك اوکا عائد اولمقلغمز و اش صوکر اوک طرفندن محو ایديله جکمز ایچون ، (ارلك بابا) عنوانی آلمسنه رغماً انسانلرک ک قورقونج دوشمانیدر. انسانلر، قورقله برابر اوکا حرمت ایدرلر و عبادتده بولوورلر .

۱۷ . ارواح عالمی

آیمیریم : قوط و آلتونه ایشور . — اتنوغرافلرک و سوسیولوغلرک (مانا) دیدکلری شیئه اسکى تورکلر (قوط) دیرلردی . (قوط) منتشر برقدسیتدرکه هانکی شینک اوزرینه قونارسه اونى مقدس قیلار : قوطلو داغ ، قوطلو مرال ، قوط کند (خوقند) کبی .

اسکى تورکلر ، (قوط) ى کوکدن اینن بر نور ستونی، بر آلتون ایشیق صورتده تصور ایدرلردی . بو آلتون ایشیق هانکی انسانه، هانکی حیوانه، هانکی شیئه تماس ایدرسه اونى کبه بیراقیردی .

خلاصه ، شخصی ولایتک وجوده کلهسی ، یاپوتلاج طریقيله ویاخود حرب واسطهسیله مغلوبلرک توتهمنى آلمنک برنتیجهسیدر .

بدایتده یالکمز معشرى روح واردی که (قوط) دن عبارتدی . فردى روح ، فردى توتهمه یعنی فردى ولایته مالک اولدقدن صوکر و وجوده کلدی . فردى روچه ، اسکى تورکلر (اش) آدینی ویرلردی . اش ، انسانک وسائر موجودلرک خارجی اولان روحلریدر . داخلی اولان روچه ، اساساً (نفس) معناسنه اولان (تین) آدی ویریلیر . اسکى تورکلرده (اش) ک (قوط) دن آیریلهرق وجوده کلهسی ، فردى روحک معشرى روحدن آیریلهرق وجوده کلهسنک برتمثلندن عبارتدر .

هورلر . — چارلرده بو معنایه در . مانا ، خارجنده برطاقم ارواحده انتقال ایدرک اونلری (ایذوق) یعنی (مبارک) قیلار . اسکى تورکلر ارواح

طبیعه‌یه (آق چور) و (آق چار) ، ارواح خبیثه‌ی‌ده (قارا چور) ،
و (قارا چار) دیرلردی .

ذاتاً ، یصولر و تا کریلرده ارواح حالنده باشلامشلردی .

فریشلر . — قوطلو جسملر دیمکدر . مانا ، برطاقم جامد جسملره قونمقله
اونلره قدسیت و یریردی . قدسیله‌شن بوجسملره (فه‌تیش) آدی و یریلیر .
اسکی تورکلرده چوق فه‌تیشلر واردز . بونلر آراسنده بالخاصه ، (یشم
طاشی = یات طاشی) ذکره شایاندر . کویا یشم طاشی ، یاغمور یاغدیرمق ،
یانغینی سوندورمک ، هوایی کوزلشدیرمک کی خاصه‌لری حائز ایش . یشم
طاشی بو قدسیتی آلتون ایشیقدن آئیش . کویا ، برکیجه کوکدن اینن برنور
ستونی بر قین آغاجیله بر فستیق جامی اوزرینه اینه‌رک اوراده یشمدن بر قایا
وجوده کتیرمش . اسکی تورکار قوطلو داغ دیه‌رک طواف ایدرلرمش .
تورکلرک شوکت و سطوته سبب‌ده بو طوافش . بر چین سفیری بر تورک
خاقانی آلداتهرق بو قایا اوزرینه سرکه دوکوب اطرافنده کی اودونلره آتیش
ویرمش . قایا ، بوصورتله یانجه پارچه پارچه داغیلمش . سفیر بو پارچه‌لری
آرابه ایله چینه نقل ایشمش . سحر قوتنه مالک اولان بوتون یشملر ، قوطلو
داغک دنیانک هر طرفنه داغیلمش اولان پارچه‌لرندن عبارتدر . و اوندن دولایی
سحر قوتنی و قوطلوق خاصه‌سینی حائزدرلر .

قوروق . — قوروق تابو دیمکدر . مانا ایله توتهمک دوغوردقلری برخاصه‌ده
بعض اشیانک (قوروق) اولمه‌سی در . برشی قوروق اولدینی زمان اوکا
(تکین دکل ، چارپار) دیرز . اسکی تورکلرده (آق) عنوانی آلان شیلر
تکیندی ، هیچ کیمسه‌ینی چارپمازدی . یالکیز (قارا) عنوانی طاشیان
تکین دکلدی ، تماش ایتدیکی انسانلری و حیوانلری چارپاردی . بویله اولان
شیلره (تابو) معناسنه اولهرق (قوروق) دیرلردی . مثلاً ، خاقان وفات ایدنجه ،
آدی (قوروق) اولوردی . بناء علیه ، سنه‌لرجه ، هیچ کیمسه اونی آغزیننه
آله‌مازدی . عینی آدی طاشیانلر آدلرینی دکیشدیرمکه مجبوریدیلر . خاقانی

آ کلامق ایچونده اوکا بر اولوم آدی ویریلیدی . اسکی تورکلرده ، (صوده) قوروقدی . بو سببه درکه قابئر و البسه لر صو ایله تمیزلنه مزدی . بعضی حیوانلری ، خدمتلینه مکافاة ، سربست بیراقیرلردی بونلرده (ایدوق) دیرلردی . آ کلاشیلورکه (ایدوق) کله سی ده هم مبارک ، معناسنه همه (تابو) معناسه در . اسکی اوغوزلرده توتهم قارشیلغی اولان (اونغون) کله سی ده ، مبارک معناسنه اولان (اونوق ، اوینوق) کله سنندن کلمشدر [جامع التواریخ] . یاقوتلرده شامانلرک توتهمنه (کیلا) دینلیدیکنی یوقاریده کوردک .

آلتای تورکلریده . — تورک قوزموغونینسی آلتای تورکلریده کوربیوروز . بونلره کوره ، هیچ برشی یوقکن یالکز ایکی موجود واردی : قاره خان ایله صو . قاره خاندن باشقه کوره ن ، صودن باشقه کورونن یوقدی . صو ، ازلدن بری دالغهلانان بر (قائو) مثابه سنده ایدی ، بر (عما) بر (سواد) ایدی . قاره خان ، بر (علم ازلی) ، بر (کنز مخفی) حکمنده ایدی . قاره خان نهایت یالکزلقدن اوصاندی . کندیسسی کچی کوره ن ، بیلن ، یاپه بیلن بر موجودکده وار اولمه سنی ایستهدی . (کیشی) بی یاراتدی . ایکسی ، ایکی قاره قازکچی صویک اوزرنده اوچمه باشلادیلر . کیشی روحاً قناعتسزدی . قاره خاندن داها چوق یوکسکه فیلامق ، داها یوجه یرلرده اوچق ایستوردی . قاره خان ، کیشینک قلیندن کچن بو مغرورانه فکرلری کوربیوردی . بوکا جزا ویرمک لازم کلدیکنه حکم ایتدی . کیشینک بیلمک قدرتی ده ، اوچق اقتدارینی ده نزع ایتدی . زواللی کیشی ، برطاش پارچه سی کچی تابسز ، توانسز صویک درینلکلرینه باتمه باشلادی . کیشی ایشنک فنالاشدیغنی آ کلادی . توبه ایتمه ، کناهنک عفوینی نیاز ایتمه باشلادی . قاره خان اوکا آجیدی . بیلمک ، طوپراق اوستنده یاشامق قدرتلرینی کندیسنه تکرار ویردی . فقط ، اوچق اقتدارینی اوکا تکرار ویرمدی . کیشینک یاشامه سی ایچون شیمدی بر طوپراق یارچه سی لازمدی . قاره خان دکزک آلتندن بر ییلدیز یوکسه لیدی . کیشیه بو ییلدیزدن بر آووج طوپراق آله رق صویک

يوزينه چيقمه سنى امر ايتدى . كيشى بو بر آوج طوپراغى آليركن ، كنديسى ايچون كيزلى بردنيا ياراتمى دوشونهرنك ، بر پارچه طوپراغى آغزنده كيزلهدى . يوقارى كلنجه ، قاره خان النده كى طوپراغى صويك يوزينه آت ديدى . كيشى النده كى طوپراغى آتدى . قاره خان طوپراغه (بويو !) ديه امر ايتدى . طوپراق بويومهيه ، بويوك بر آدا حالى آلمغه باشلادى . فقط ، عيني زمانده كيشينك آغزنده كى طوپراقده بويويوردى . اكر ، قاره خان ، ايشك فرقىده اوله رق (توكور !) ديه امر ايمه سيدى ، كيشى توكورمهيه جك ، آغزى پارچه پارچه اوله جقدى . كيشينك توكوردى كى طوپراق يرك اوزرينه صاحيلنجه بوندى طاغىر ، دره لر وجوده كلدى .

قاره خان بو بويوك آداني بوش بر اقامق ايچون ، آدانك اورته سنده برچام ، آغاجى يوكسه لتدى . بونك دوقوز دالى واردى . هر دالك آتنده بريكى آدم ياراتدى . بو دوقوز آدمى انسانلر دوقوز عرقى نوره دى . قاره خان انسانلره قولاغوزلق ايتمك اورزه (يايىق) آدى بر ملك كوندردى . (يايىق) انسانلرى دوغرو بوله كوتورمكه چاليشيركن ، كيشى اونلرى باشدىن چيقارمغه تورلو تورلو اكلنجه لره آليشديرمغه اوغراشيوردى . قاره خان بو احق انسانلره قيزدى . يايىغه ، يريوزيتى تارمار ايت ديه امر ايتدى . يايىق يريوزيتى مزاراغيله آلت اوست ايتدى . يريوزنده كى بر چوق دليك ده شيكلرده بصورتله وجوده كلدى . قاره خان ايشى يده ير آتنده كى سمايه قوغدى و آدىنى (ارلك خان) ه تبديل ايتدى .

قاره خان ، يريوزيتى كندى حالته ترك ايدنجه ، يوقارنده اون يدى قات كو كى ياراتدى . كنديسى اون يدنجى قاتى مسكن ايدندى . اوغلى (باى اولكون) ي اون آلتنجى قات كو كده آلتون بر تخت اورزرينه اوپورتدى . بو بويوك الاه هم صلحك ، هم ده عدالتك اك بويوك الاهدردى . (يايىق) باى اولكونك اوغليدر . سمانك هر قاتنده بر الاه يرلشديردى . يدنجى قاتده (كون آنا) ، آلتنجى قاتده (آى آنا) اوپورور . توركلرجه كوش قاديندر . آى ار ككدر .

چو جو قلك حالا (آى دده) ديمه سى (آى آتا) تعبيرندن قالمه در . او چنجى قاندهده جتى ، سوروه طاغنى ، سود كولى ياراتدى . يايوچيلرى ، بونلرك ريسى اولان (يايق) ى ، آيزتى هپ بوراده يرلشديردى .

قاره خان ، يوقاريكى سماءه بو تكويناتى ياپاركن ، ارلك خانده آشاغىكى سماءه قاره بركونش ياراتدى . اوراسنى بو قاره كونشك سياه نورلريله تنوير ايتدى . كنديسى قاره برتخت اوزرنده اوطوردى . كورموزلرى قاره اوزوتلرى اوتكهرلرى ياراتدى . بونلرده كنديسنك ملكلرى ، جنلرى ، شيطانلريد . بوضورتله باى اولكونك مكافات الاهى اولمه سنه مقابل ، ارلك خانده مجازات الاهى اولدى . دنيانك اولنده يوقاريكى سما ايله آشاغىكى سما آراسنده بومجادله لر اولدينى كى دنيانك صوكندهده ارلك خانله يايق آراسنده قورقونج محاربه لر اوله جق . يريوزى بو محاربه لرله آلت اوست اوله رق ييقيله جق . ايشته ، اسكى توركلرجه قيامت بويله قوپاجق .

[بو قوزموغونى ، آق و قاره عنصرينك باى اولكون ايله ارلك خانك ناصل ظهور ايتديكنى كوسترر] . ايلخانلق دىنى ، بر (ايل) ك ديكر ايللرى و بودونلرى جبراً كنديسنه تابع ايمه سيله باشلار . چونكه بوسياسى تحولدن جمعيتلر ايجنده حاكم و محكوم ، حر و اسير اولق اوزره ايكي عنصر حصوله كلير . حاكم اولان ايل ، آقدر . افرادى آق كيمكلر زمهره سى تشكيل ايدر . محكوم اولان بودونلر قاره در . بونلره قاره اولوس ، كون ، اويماقده دنيلير : ايلن اولوسنى آلدى كيتدى ، اينه كونه قارشى ، ايل اويماق كى . بر ايلك بشقه ايللره حاكميتى ايلخانلقدر . ايلخانلقده يالكز حاكم اولان (ايل) ك فردلرى صودر . وطنداش حقوقنه مالكدر . ايشته آق و قاره مفهوملى بوتشكيلاتدن صوكرادر كه تورك تشكيلاتنده برجاى تطبيق بوله بيلدى .

۱۹ . — منقبه لر

درفوز ارغوز منقبه سى . — بومنقبه بزه هم چين منبعلرى ، همده ايران منبعلرى طرفندن نقل ايديلور . بو حال كوسترر كه ، بومنقبه اسكى توركلرجه

غایت اهمیتی ایدی . چونکه ، تورکلرجه بیوک براهیتی حائز اولمایان برشینک چین و ایران کبی بیوک ملتلك نظر دقتنی جلب ایدمهزیدی . بوندن باشقه بومنقبهیی ، کرک چینیلرک و کرک ایرانیلرک دوغروندن دوغرویه تورکلردن آلدقلمده آشکاردر . بربرندن بو قدر اوزاق بولونان بوایکی ملت بومنقبهیی بربرندن آله مازلردی [بوایکی منبعک روایتلری کویرولی زاده فؤاد بکک تورک ادبیاتی تاریخی اسمنده کی اثرینک برنجی کتابک ۷۱ و ۷۲ نجی صحیفه لرندمه محرردر .]

بو منقبهیه کوره دو قوز اوغوزلر اولجه (قوملانجو) آدی ویریلن بر اولکده اوطورورلر مش . بوراده (توغلا) و (سه لینگا) آدی ایکی ایرماق آقارمش . برکیجه اوراده کی ایکی آغاجک اوسته کوکدن بر نور ستونی ایندی . بو آغاجلردن بری (سومو) یعنی (هوش یاخود قین آغاجی Bouleau) ، دیکری (فسوق) یعنی (جهانکشایه کوره پام فیستیغی ، محمود کاشغری یه نظراً فندیق آغاجی) ایدیلیر . [بو آغاجلرک ایلریده کوروله جک اولان دینی و سحری قدرتلری بو نوردن کلشدر .] بو آغاجلردن برینک قارنی شیددی . دو قوز آی اون کون صوکرآ آغاجک قارننده بر قانی آچیلدی . ایچریده آغزلرنده کوموش امزیکلر بولونان بش ارکک چوجوق کوروندی .

داها چوجوقلر دوغمه دن ، بو آغاجلرک اطرافنده اوتوز قدم نصف قطرنده کوموشدن بر دائره وجوده کلشدی . آغاجلردن موسیقی سسلری ایشیدیلردی . [موسیقینک دینی و سحری بر قدرته مالک اولمه سی ده بوندن ایلری کلیور .] کوکدن اینن نور ستونی اوراده (یشم) دن بر قایا وجوده کتیرمشدی . [یشمک دینی و سحری قدرتی ده بورادن کلیر .] اوجواده کی نرکلر بو چوجوقلری بویتدیلر . اسملرینی (سونفور تکین ، قوتور تکین ، ترکک تکین ، اور تکین ، بوغوتکین) قویدیلر . بونلر اون بش یاشنه کلنجه با و آنلرینی صور دیلر . تورکلر اونلری ایکی آغاجک یاننه کورتور دیلر .

ایشته بونلردن بری بابا کز ، دیکری آنا کزدر دیدیلر . [هوش آغاچنک بابا ، چام فیستیغنک آنا اولمهسی لازم کلدیکنی ایلریده کوره جکز .] چوجوقلر آغاچلره بویوک برحمت کوستردیلر . سو کیلی آنامز ، بابامز دییه صمیمی محبتلرینی عرض ایتدیلر . اوزمان آغاچلرده دیله کله رک اولادلری حقنده خیر دعاده بولوندیلر . نهایت ، برکون خلق طوپلانهرق بوغو تکینی خان انتخاب ایتدیلر . چونکه بوغو ، هر بویک دیلنی و اوبالرینک صایسنی بیلوردی . بوغونک اوچ قارغهسی واردی که هر یرده اولوب بیتن شیرلی کندیسنه خبر ویریرلردی . [چوجوقلرک حالا قارغلردن خبر صورمهسی بوندن ایلری کلیر .]

بوغو تکین برکیجه رؤیاسنده بیاضلر کینمش و النده بیاض برعصا طوتان آق صاللی برآدم کوردی . بو اختیار فیستیق شکلنده بریشم طاشی کوستره رک [سماوی نوردن حصوله کلن قیا اولمالی !] « تورکلر بوقوت طاغنی اللرنده طوتدجه دورت بوچاغه حاکم اوله جقلردر . » دیدی .

بوغو خان برکیجه اوتاغنده اویومق ایچون یتاغنه کیرمشدی . بردنبره پنجره نك آچیلدیغنی ایچرییه سماوی بر قیزک کیردیکنی کوردی . بو قیز ملکلردن داها کوزهل ، پرلردن داها جاذبه لی ایدی . بوغوخان نهیه اوغرا دیغنی آ کلاویه مادبغندن کوزلرینی قاپایه رق کندیسنی اویویورکی کوستردی . قیز صاغه دوندی ، صوله دوندی . کنج خاقانی اویاندرمق ایچون چوق چالیشدی . فقط برتورلو اویاندرمه مادی . نهایت امیدنی کسه رک پنجره دن چیقدی کیتدی . ایرتسی کیجه قیزینه کلدی . کنج خاقان ینه کندیسنی درین بر اویوقویه دالمش کبی کوستردی . قیزینه بو اویوقوی حکمداری اویاندرمه مایه رق چکیلدی کیتدی . صباح اولونجه ، بوغو خان قیزکینه کله جکنی دوشونه رک بوکا برچاره بولق اوزره ایشی وزیرینه آچدی . وزیر دیدی که « خاقانم » بونده قورقه جن برشی بوق . بلکه همزک سوینه جکمز بر فال خیر وار . بو قیز بر الاله اولمالی . کلشی سزه قوتلو بیلکیلری اوکره تمک ایچوندر . یارین کیجه ینه کایسه آرق کندیکزی اویقوده کوسترمه یکمز . اوزمان نه ایچون کلدیکنی آ کلار سکن .»

او چنچي کيجه قيزينه کلدی . فقط بوکره بوغو خان اونی احترامه قارشیلادی و اوکا بر الاهییه عرض ایدیلهسی لازم کلن احترامی کوستردی . بو قیز وزیرک کشف ایتدیکی کبی ، کرچکدن بر الاهه ایدی . بوغو خانه یکی بر دین اوکرتمک ایچون کلشدی .

کوک قیزی ، بوغو خانه آرقه مدن کل دیدی . کنچ حکمدار الاهییه تعقیب ایتدی . آز اوز کیتدیلمر ، دره تبه دوز دوز کیتدیلمر . نهایت آق طاغه اولاشدیلمر . اوراده بوغو خانه یکی دینک کیزلی حقیقتلرینی آکلامغه باشلادی . بوندن سوکرا ، هر کيجه کوک قیزی او طاغه کلیر ، بوغو خانی آق طاغه کوتوروردی . بو حال یوزلرجه کيجه لر دوام ایتدی . بوغو خان یکی دینک بتون سرلرینی اوکرندی و بتون دینی و سحری قدرتله مظهر اولدی . بر کيجه آرتق بو اسرار انکیز ملاقاتلرک سوک کيجه سی ایدی . کوک قیزی ، وداع ایدرکن دیدی که « یرده ، کوکده نه وارسه هپسینی اوکرندیکنز . بن آرتق کله یه حکم . یاریندن اعتباراً دنیانک دورت بوجاغنی فتحه باشلا یکنز . و کوستردیکم یولده عدالت یاپکنز . سزه اوکر تدیکم حقیقتلری هر طرفه یایکنز ! »

صبح اولونجه قارده شلرینی چاغیردی . هر برینی بر اردویه نصب ایدرک بویلی دورت بوجاغک فتحنه کونرددی . کندیسیده بویوک بر اوردو ایله چینک اوزرینه یورودی . [دورت بوجاغک دین قدسیتینه ده ایلریده کوره جکیز .] هپسینی سفرلرنده موفق اولدیلمر . بوغو خان قارده شلرینه دیمشدی که : « طیبی انسانلر و کوزهل حیوانلر و نباتلر کوردکجه دائماً ایلری کیدیکنز ! فقط باشی انسان وجودی حیوان ، یا خود باشی حیوان وجودی انسان اولان چیرکین مخلوقلر کورمه که باشلادیغکنز آنده آرتق ایلریله مه یکنز ! چیرکین مخلوقلی اولکه لر بزه یاره ماز . » [بوغو خان چیرکین اولان مخلوقلری حاکمیتی آلتنه آلمق ایسته میوردی . تورکلرده بدیعی ذوقک اسکیلیکی بونکه ده آکلاشیلیر .] نهایت مقرر اولان زمانده (بلاساغون) صحرا سنده بتون اوردولر طوپلانندی . بوغو خان اسیر ایدیش اولان بوتون حکمدارلری برر برر حضورینه قبول

ایتدی . بونلر هپ کوزهل چهره لی ، فکری ، درایتلی انسانلردی . هپسنی
ینه یرلی یرینه کندیسنه تابع برر خدیو اولق اوزره اعاده ایتدی . یالکز
هند حکمداری ، چیرکین بر آدم اولدینی ایچون حضورینه قبول ایتدی .
اونی خدیو اوله رق مملکتده کوندرمدی . [بوغو خان دینی بدیی بر دین
اولدینی ایچون ، بوغو خان چیرکینلری حکمدارلق موقعنه لایق کورمیوردی .]

بوغو خاندن اوتوز کوبک صوکرآ ، طورونلرندن (یولون تکین)
تخته چیقدی . اوزمان چینده (تانغ) سلاله سی حاکمدی . چینلیرتورکلردن
قورقدقلری ایچون فغفور (کیه لی بن) آدی قیزی ، خاقانک اوغلی (غالی تکین) ه
کوندرمکه قرار ویردی . بر ایلچی رفاقتیله پرنسسی کوندردی . ایلچی یوله
تورکلرک سطوت و شوکتک (قوت طانغی) آدی بریشم قایادن ایلری
کلدیکنی اوکرندی . یولون تکینه دیدی که : « حکمدارم سزه اک قیمتی
مجوهرینی کوندردی . سزده قارشیلق اوله رق اوکا بره دیه کوندرمک ایسترسه کز
بزجه مقبوله کچه جک (قوت طانغی) قایا پارچه سیدر . بو قایانک سزجه هیچ
بریمتی یوقدر . بونی حکمدارمه هدیه ایدرسه کز چوق مقبوله کچر . »
یولون تکین ، چین مدنیتنه کندی ملی حرشدن زیاده قیمت ویرن ملیتسز
بر حکمداردی . قوت طانغک اوتوز بطندن بری تورکلرک مقدس بر مطافی
اولدیغنی بیله بیلیموردی . تورکلرک ملی مفکوره سی عاداتا بو یالچین قایاده تمثیل
ایتمشدی . یولون تکین بوملی تمثالی ، بر قیزک بدلی اوله رق ، چین حکمدارینه
ویرمکده هیچ برباس کورمدی . یالکز بونی ناصیل کورتوره بیله جکلرینی
صوردی . چین ایلچسی ، قایانک اطرافنه اودونلر بیغدی . اوزرینه فیچیرله
سرکه دوکدی . اودونلره آتش ویرنجه قایا پاره پاره داغیلدی . ایلچی
بو پارچه لری دقتله طوپلاده رق ، آرابه لره چینه سوق ایتدی . اوراده
سحر بازلر بونی یغما ایتدیلر . هر پارچه سی دنیانک برکوشه سنه کیتدی . بونک
بر پارچه سی زمه کیتدیسه اوراده فیض ، برکت ، سعادت حصوله کلدی .
تورک یوردی ایسه بالعکس بوتون فیضی ، یعنی بردن غائب ایتدی . قوت طانغی

کیدنجه (قوملانیجو) ده بوتون یشیلککرساراردی . ایرماقلرک، دره لرك صونى چکيلدى . سمانک رنكى دكيشدى . بر قسوت باغلادى . بوتون قوشلر ، يابانى حيوانلر، اهلى حيوانلر، حتى مدهه كى چوجوقلر (کوچ ، کوچ ، کوچ !) ديه باغیریشمه باشلادیلر . بر طرفدن صالغین خسته لئر انسانلری قبریوردی . یدی کون صوکر ا یولون تکین اولدی . (کوچ !) سسلری دوام ایدیوردی . تورکلر آکلادیلرکه بواولکه نك یصولری آرتق کندیلرینک اوراده قالمه سنی ایسته میور . چادیرلرینی یقیدیلر . اشیلرینی چولوق چوجوقلرینی حیوانلره یوکلهدیلر . کوچ ایتمکه باشلادیلر . آقشام اولونجه (کوچ !) سسلری دوریوردی . صباحله برابر تکرار باشلیوردی . تورغان اولکه سنه کلنجه یه قدر (کوچ !) ندالری دوام ایتدی . اوراده آرتق بوسسلر کسیلدی . دیمککه بورانک یصولری کندیلرینی قبول ایدیوردی . تورفانده یرلشدیلر . بش اوردونک طورونلری ، غالبا بشلی تشکیلاتی محافظه ایدیورلردی . بوندن دولایی اوله جق که اوطوردقلری یرد (بش بالق) یعنی بش شهر نامنی ویریدیلر . [کاشغرده اولجه آتلی تشکیلاته مالک بر بودون اوطورمش اوله جق که او اولکه یه ده (آلی شهر) نامی ویریلردی .]

بومنقبه، قوطک ظهورینی بیلدیردیکی کبی، تورکلرک ایلک کوچنک ده قوطه قیمت ویرمه لرندن دولایی وقوعه کلدیکنی ایضاح ایدیور . بیزانس مورخلرینک روایتنه کوره اوروپایه کلن هونلرک اوکنده ده کوچکه بکنزهر بر حیوان قولاغوزلق ایدرمش و (کوچ ، کوچ ، کوچ !) باغیریرمش . تورکلر نه زمان ملی حرثه قیمت ویرمه یه رک اجنبی عرفانه قیمت ویرمشلرسه وکندی ملتیرینی بکنمیوب باشقه ملتارک مقلد و پرستشکاری اولمشلرسه بویله بر کوچ فلاکتنه اوغرامشلردر . قوط طاغ ، ملی وجدانک برتمثلندن باشقه برنی دکلدی . اونی چینلیره فدا ایتمک ، غایت بویوک بر کناهدی . کوچ بوکناهاک کفارتی ایدی .

اوغوز نامه منقبه سی . — اوغوز دینی (اوغوز خان) آدی بر قهرمانله باشلار . تورک عنعنه سی ، اوغوز خانک شجره سنی بوسورتله ضبط ایتمشدر :

توركلرك ايلك جدى (تورك خان) ياخود (ابولجہ خان) در . چاير
ياپمسنى ابتدا دوشونوب ايجاد ايدن بوذاندر . بونك : تاوونك ، ايملاق ،
بارسجار ، چكىل نامنده دورت اوغلى اولدى .

تورك خاندن صوكرا يرينه (تاوونك) چكىدى . بو بركون كييك آلامشدى .
كييكي كباب ايدركن برپارچەسى يره دوشدى . مكر اوراسى طوزله ايمش .
كباب طوزك و يردىكي چشنى ايله غايت لذتلى اولدى . تاوونك بولذتك طوپراقدن
كلديكنى آكلادى . بو صورتله طوزى كشف ايتدى .

تاووتكدن صوكرا (كويوك خان) و (ايلچى خان) رئيس اولديلىر . بونلردن
صوكرا (دىباقوى خان) تختە چيقدى . بونك (بوغو خان) اولديغى و ايلك
تورك دىنى بونك طرفندن تاسيس ايدلديكنى كوردك .

دىباقويدن صوكرا ، برطاقم حكمدارلر كلوب كچيور . نهايت (النجه خان)
تختە چيقيور . بونك زماننده اعتقادلر بوزوليور ، عبادتلى ترك ايديليور ،
مقدساته رعايت قالميور . النجه خانك ايكي اوغلى واردر : مغول خان ، تاتارخان
مغول (بوغو ايلي) ، تاتار (تات اري) صورتنده تحليل اولونه بيلير .
(تات) (جاهلى) ديمكدر . ديمك كه بو دورده توركلر مؤمن و جاهلى
ناملريله ايكي قسمة آيريلشلىر . بوايكي شهزادهك اسملىرى ، بوايكي قسمة
عنوانلى اولسه كرك .

مغول خانى ، شيمديكى مغوللرك جدى عد ايتمك خطادر . چونكه
كوره جكمز وجهله ، اوغوزخان وعموم توركلر بونك طورونلىرى عد اولونويور .
تاتارلرك ايسه اوزمان مانچور يده ساكن بولونان (آوار) و (سوار) ، (جوجو آن)
قوملرينك اجدادى اولديغى كوره جكز .

مغول خانك احفاديله تاتار خانك طورونلىرى آراسنده اوزون زمانلرجه
مچار بهلر اولديغى ده كوره جكز . مغول خانك دورت اوغلى واردر : كورخان ،
كوزخان ، اورخان ، قاره خان .

اوغوز خان ايشته بوقاره خانك اوغليدر . اوغوز دنيايه كلنجه اوچ كون

اوچ کیجه آناسنک رؤیاسنه کلدی . « حق دینی قبول ایتمزسهک آچلقدن اولورمده سودیکی اهمه » دیدی . آناسی دینی قبول ایتمدی . اوغوز اوندن صوکر سودینی امدی .

اوغوز ، بریاشنه کلنجه ، باباسی عادت وجهله بریاضافت یاپدی . قومک بوتون بو بوکلرینی دعوت ایتمدی . بونزه « اوغولمز بریاشنه کلدی . بوکابر آد قوییکز ! » دیدی . بونلر سوز سویلکه میدان بوله دن ، اوغوز در حال لاقیردی به باشلادی . « بنم آدم اوغوزدر » دیدی . بونک اوزرینه اوکا بوآدی ویردیلر .

اوغور اوله نه جک یاشنه کلنجه ، باباسی اوکا قارده شی کورخانک قیزی آلدی . اوغوز قیزی کندی دینه دعوت ایتمدی . قیز باباسنک آناسنک دیندن آیریلماه جغنی سویله دی . اوغوز بو قیزدن آیریلدی . باباسی اوکا ایکنجی عمجه سنک یعنی کوز خانک قیزی آلدی . اونکلده عینی نتیجه وقوعه کلدی .

اوغوز برکون آودن دوزرکن ، برچشمه باشنده قیزلرک چاشیر بیقامده اولدقیرینی کوردی . بونلرک آراسنده اوچنچی عمجه سی (اورخان) ک قیزی یانه چاغیره رق قونوشدی . دیکر عمجه لری قیزلرندن کندی دینه کیرمدکلری ایچون آیریلدیغنی ، اکر بودینی قبول ایدرسه ، کدیسیله ازدواج ایتمک ایسته دیکنی سویله دی . قیز دیدی که « بن هانکی دینک حق اولدیغنی بیلیم . فقط سکا اعتماد واردر . سن هانکی دینه اولورسهک بن ده اونی ترجیح ایدرم . » بونک اوزرینه ، باباسنه مراجعت ایدرهک بو اوچنچی قیزله اوله ندی .

برکون اوغوز اوزاق یرلره آوه کیتمشدی . قارده خان عائله سنه بریاضافت چکدی . سوز اراسنده اوغوزک نیچون اولکی زوجه لری ایسته مدیکنی صوردی . کلنلر اوغوزک تکلیفی آکلاتدیلر . مسئله تهله ک لیدی . قارخان ، قومک اولولرینی چاغیره رق مشاوره ایتمدی . اوغوزی آوده یا قالا یوب اولدورمه که قرار ویردیلر . (قارده خان) خبر کوندره رک قومی آوه دعوت ایتمدی . بو مسئله دن خبر آلان کوچوک کلین اوغوزه همان ایشی بیلدیردی . اوغوزده کندی طرفدارلرینه خبر کوندردی . فقط بونلر آزلقدیلر . قاره خانک قارده شلرینک برچوق اوغوللری واردی . بو آرالق اولنرده هپ اوغوزک طرفنه کچدیلر . اوغوز اولنره

(اویغور) نامنی وردی. نهایت محاربه ده (قاره خان) کیمک آتدینی بیلنمین بر اوقله وورولدی. اوغوز باباسنک تختنه چیقدی .

اوغوز حکمدار اولدقدن سوکرا دینی محاربه لرینه باشلادی. برربر بویوک تورک بودونلرینی کندی دینه ادخال ایتدی . بو محاربه لرك تفصیلاتی (جامع التواریخ) ده یازیلیدر.

اوغوز خانک (کون خان ، آی خان ، یلیدیز خان ، کوك خان ، طاغ خان ، دکرخان) ناملرنده آتی اوغلی اولدی . بونلردن اوغوز ایلنک آتی اوغوشی وجوده کلدی . ایلک اوچ شهزاده دن دوغان اوغوشلره (بوزاق) ، صوك اوچ شهزاده دن دوغان اوغوشلره (اوچ اوق) دینیلدی . برنجیلر اوغوز ایلنک صاغ قولنی تشکیل ایتدی . منقبه بوتقسیماتک سببنی شوصورتله آکلاتیور . برکون اوغوز خان بویوک اوغللری کون ، آی ، یلیدیز خانلری کون دوغوسی طرفنه ، کوچوک اوغللری کوك ، طاغ ، دکر خانلری کون باطیسی طرفنه آوه کوندردی . بونلر بر چوق اولرله برابر بولدقلری شیلری ده کتیردیلر . بویوک قارده شلر بر آتون یای ، کوچوک قارده شلرایسه اوچ آتون اوق بولشاردی . اوغوز خان آتون یایی اوچه تقسیم ایدرک هر برینی بویوک شهزاده لردن برینه ویردی . « سزه بوزاق دینیه جک . اوغوز ایلنک صاغ قولنی تشکیل ایده جکسکر اوق یایه تابع اولدینی ایچون حکمدارلق سزک صویکسزده قاله جق ، کوچوک قارده شلریکسزک صویلری وزیر و امیر اولرله رق اونلره تابع اوله جقلدر . » دیدی . اوچ آتون اوقی ده کوچوک شهزاده لره ویره رک و « سزده اوغوز ایلنک صول قولنی تشکیل ایده جکسکر ! و بویوک قارده شلریکسزه تابع اوله جقسکر ! » دیدی . سوکرا هر شهزاده نك دوردر اوغلی دنیایه لکسکه هر اوغوش دوردر بویه آیریلش و اوغوز ایلی یکرمی دورت بویی محتوی اولشدر . بوتشکیلاتک ماهیتنی اینزیده کوره جکسز .

اوغوزخان ، اوغوز ایلنی تنظیم ایتدکن سوکرا بونلری آتی متفق بردونده التحاق ایتدی . بونلر (اویغور ، قارلق ، قانقل ، قیچاق ، فالاج ،

آغاچ اری) بودونلری ایدی . دیتک که اوغوز اینلک آلتی اوغوشیله آلتی ده اولوسی واردی .

اوغوز منقبه سی ، او یغورجه بر مننده باشقه بر شکله آ کلاتیلور . رادلوفدن نقلاً کوپرلی زاده فؤاد بکک (تورک ادبیاتی تاریخی) نده (کتاب ۱ ، صحیفه ۵۹) شو صورتله اجمال ایدیلشدر :

« اوغوز دوغدینی زمان یوزی ماوی ، آغزی آتش کبی قیرمزی ، کوزی صاچی وقاشلری سیاه بردنیا کوزدلبدی . آنه سنک مه سندن ایلک سوتی امدکن صوکر ابرداها امددی . ییه جک ایسته دی ، لاقیردی ایتکه باشلادی . قرق کونده بویودی ؛ دولاشوب اوینا یوردی . اوغوزک آباقلری اوکوزه ، وجودی قورده ، کوکسی آبی یه بکزردی . بوکرلری قیللی ایدی . آت سوروسی کودهر بیکیره بینهرک اذنسز آولانیردی . کونلر کیجه لر کچدی ، دلیقانی اولدی . اوصیراده بومملکته بویوک بر اورمان واردی ایچندن دره لر ، ایرماقلر آقاردی ، حیوانلر ، قوشلر چوقدی . بو اورمانده بیوک برجنوارده واردی ؛ بیکیرلری پارچالایوب یر ، انسانلری یوتاردی . قهرمان اوغوز بونی ئولدورمه ک قرار ویردی . برکون مزراق ، اوق ، یای ، قلیج ، قائلان ایله بیکیره آتلایه رق آوه کیتدی . برکیک یاقالادی . بوکیکی بر آوقیر باجیله آغاچه باغلایه رق چکیلیدی ، کیتدی . صباح اولدی کون دوغارکن اورایه کلدی . لاکن جنوار اونی آلمشدی . بونک اوزینه بر آبی یاقالادی ، آلتون ایشه مهلی کمریله بر آغاچه باغلایه رق چکیلیدی ، کیتدی . صباح اولدی : کون دوغارکن اورایه کلدی ، لاکن جنوار اونی ده آلمشدی . آرتق اوغوز آغاچک آلتنه یرلشدی . جنوار تکرار کلنجه باشیله اوغوزک قائلانه چارپدی . اوغوز مزراغیله اونک قفاسنه وورهرق ئولدوردی . قلیجیله ده قفاسنی کسدی ، چکیلیدی ، کیتدی . تکرار کل-یکی زمان بر آق بابانک اونک بارصاقلرینی یمک ایچون کلدیکنی کوردی : اونی ده ئولدوردی .

اوغوز برکون تا کری یه عبادت ایدیوردی . بردنبره اورته لق قراردی :

کوکدن ماوی بر ایشیق دوشدی ، کونشدن و آیدن پارلاقدی . اوغوز
اوکا قارشی کیتدی : بو ایشیغک اورتہ سنده تک باشنه بر قیز او طور یوردی .
چوق کوزلدی ، باشنده قطب ییلدزی کی یانان پارلاق بر اشارت واردی .
اوقدر کوزہ لدی کہ کولنجہ ماوی کوکدہ کولیور ، آغلا نجہ ماوی کوکدہ
آغلا یوردی . اوغوز اونی کورنجہ عقلی باشندن کیتدی . سودی آلدی .
کونلر کیجہلر چکدی . اوغوزک بو قیزدن اوچ اوغلی اولدی ، « کون ؛ آی ،
ییلدیز ، اسمارینی ویزدیلر . اوغوز بر کون آوہ کیتمشدی . اوزاقدن بر کوک
اورتہ سنده بر آغاج قاپیسندہ یالکز بر قیز کوردی . اوقدر کوزہ لدی کہ کورنلر
بایلیر ، سود ویا قیميز اولوب آقاردی . اوغوز اونی کورنجہ عقلی باشندن
کیتدی سودی آلدی . کونلر ، کیجہلر چکدی . اوغوزک بو قیزدن اوچ اوغلی
اولدی . « کوک ، طاغ ، دکز » آدینی ویزدیلر . اوغوزخان بر شولان
« یعنی عمومی بر ضیافت » یاپدی . شولندن سوکرا تکیئلرہ وخلقہ امرایتدی .
و دیدی کہ : « بن آرتق سزک خاقانکزم ، سز بکا خدمت ایدہ جسکسکن ! »
سوکرا درت طرفہ امرلر ویرہرک خاقانلردن اطاعت دیلہدی . « بکا تابع
اولانلرہ ہدیہلر ویروب دوست بیلہ جکم . اولیانلری دشمن بیلہ جکم » دیدی .
او وقتلر صاغ طرفدہ « آلتون قآن » واردی . اوغوزہ ہدیہلر ،
آلتونلر کوموشلر حقیق وزمردلر کوندردی . صولدہ « اوروم قآن »
واردی . بر چوق اردولرہ شہرلرہ مالکدی . بو قآن اوغوزک فرمانی
دیکہمدی . او وقت اوغوز اردوسنی حاضرلادی . سانجاغنی چکدی ،
آتہ بیندی . قرق کون سوکرا « بوزطاغ » اتکلرینہ کلدی . بر صباح
اوغوزک یوردینہ کون ایشیغہ بکزرہ بر ایشیق کیردی : ایچندہ بوز تویلی ،
بوز یلہلی ارکک قورت کوروندی و اوغوزہ یول کوسترمک ایستہدیکنی
سویلہدی . اوندن سوکرا قوردک آرقہسی صیرا کیتدیار . نہایت قورت
« ایدیل موران » کنارندہ دوردی . اوغوزک عسکری دہ دوردی . اورادہ
سیاہ بر آطہدہ جنکہ کیریشدیلر نہرک صوی قان طماری کی قیب قیرمزی

اولدی . نهایت « اوروم قآن ، قاجدی . مملکتی ، خزینه سی خلقی اوغوزه
 قالدی . اونک « اوروس بت ، آدی بر قارده شی واردی . اوروس بک اوغله
 طاغ تبه سنده « تارانغ موران ، آراسنده مستحکم بر شهر اصهار لامشدی .
 اوغوز او شهره دوغرو یورودی . اوروس بک اوغلی خبر کوندردی .
 « بزم سعادت مز سنکده سعادت کدر . تا کری بو طوپراغی سکا باغیشلامش ،
 بن سکا باشمی ویرر ، سعادت می فدا ایده رم ، دیدی . بوندن اونک آدی ده
 « صقلاب » اولدی . تکرار اردوسیه ای دیلی کچدی . اوراده بر بویوک خاقان
 یاشیوردی . اوغوز اونکده آردینه دوشدی ؛ « ای دیل صویندن آقه جغم ،
 دیدی . اردوده « اولوغ اردو اشپوته نغ ، اسمنده بز تکین واردی . بوراسی
 چوق آغاجلق بر مملکت اولدیغندن اونلردن کسدی ، آغاجلرک اوزرینه
 یینه رک نه ری کچدی . اوغوز کوله رک دیدی که « سن ده بنم کبی بر خاقان
 اول ، سکا قیچاق دینسون ، تکرار یولنه دوام ایتدی . بو آرائق بوزتویلی ،
 بوز یله لی قورت تکرار کوروندی : « اردو ایله یورویه رک تکینلری ، خلقی
 بورایه کتیر ، بن اوکدن سزه یول کوستره جکم . » دیدی . یورودیلر . اوغوزخان
 وادیده بر آغیره بیندی ، اون ی پک سویوردی . فقط آت چوله کوزدن
 غائب اولیوردی . بوراده یوکسک بر طاغ واردی . تبه سی دائماً قارلی اولدیغندن
 « بوز طاغ » دیرلردی . اوغوز آتنک قاجه سنه چوق کدرله ندی . اردوده
 بویوک قهرمان بر تکین واردی . یوکسک طاغه طیرماندی . دو قوز کون
 صو کرا اوغوزه آتی کتیروب ویردی . هر طرفی قارله بم بیاض اولدیغندن
 اوغوز اوکا بر چوق هدیه لره برابر « قارلوق ، آدی ویردی . و بر چوق
 تکینلرک اوزرینه خان یاپدی . تکرار یوله دوزولدی لر . یوله بر بویوک
 او کوردی . طامی آلتوندن ، پنجره لری خالص کوموشدن دمیردندی .
 قاپی سنک آناختاری یوقدی . اردوده « طومور دو قاغول » آدی عقللی
 بر آدم واردی . اوغوز اوکا : بوراده قال ، آچ ، صو کرا اردویه کل ،
 دیدی . و « قالاچ » آدی ویردی . تکرار یوله دوزولدی لر . ینه بر کون
 تورک مدینتی تاریخی - ۶

بوز صاحبی ، بوز یلهلی قورت بردنبره دوردی . اردوده اوکا اویدی .
بوراسی اکیلیر بر اووا ایدی . « چورچیت » دیرلر ایدی . بوراده بویوک
برقوم یاشاردی . بر چوق بیکیرلری ، صیغیرلری ، اینکلری وار ایدی .
برچوق آلتون و کوموشلره ، الماسلره مالکدیلر . بونلر اوغوزه قارشلی
چیقیدیلر . اوق و قلیجه شدتلی بر جنک اولدی . اوغوز غالب کلدی ،
چورچیت خاننک باشلی کسدی ، اهاالینسی اطاعته آلدی . بوراده بر چوق
ماللر آله کچدی . لا کن یوک حیوانلری ، قاطیر ، اوکوز پک آزدی .
اوغوزک اردوسنده « بارماقلاق ، چوزدم بیلیک » آدلی عقللی بر آدم واردی .
همان بر قاغنی یاپدی ، ماللری اورایه دولدوردی . حیوانلری ده قوشدی
هرکس اونک کبی آرابه لر یاپوب اشیا سنی یوکلهمکه باشلادی . اوغوز خان
بونلی کوروب کولدی . و اوکا « ققلی : قاغنیلی » آدین واردی . تکرار
یورودیلر . بوز صاحبی ، بوز یلهلی قورت اوکده ایدی . « تانکقوت »
و « شاقیم » مملکته کیتدیلر . برچوق جنکلردن صوکر اوغوز اورالری ده
آله آلدی . غایت کیزلی برکوشدهده چوق زنکین چوق صیجاق بر مملکت واردی .
آدینه « باچاق » دیرلردی . بوراده برچوق وحشی حیوانلر ، آوقوشلری یاشاردی .
اهالینک یوزی سیاهدی . خاقانی « مازار » آدلی بریسیدی . اوغوز اونلی ده
یکدی ، قاجیردی ، مملکتی ضبط ایتدی . اورادن آتیه پینه رک مملکته ،
یوردینه دوندی .

اوغوز خان طرفنده بیاض صقاللی ، قویو صاحبی ، پک عقللی بر اختیار
وار ایدی . پک آکلایشلی ، پک اینی دوشونور بر آدم ایدی . بر باقیچی
اولان بو آدمک اسمی « اولوغ تورک » ایدی . برکون رؤیاسنده بر آلتون یای
و اوچ کوموش اوق کوردی . بو آلتون یای طوغودن باطییه قدر او زانیور ،
وبو اوچ اوق کیجه طرفنه اوچیوردی . او یانجه بونلری اوغوزه بیلدیردی
وبر نصیحت ایتدی . اوغوز اونک نصیحتنی طوتهرق ایرته سی صباح بویوک
قارده شلری ، کوچوکلری چاغیردی . دیدی که « آرتق اختیارلادم . بنم ایچون

آرتق حکمدارلق قالمادی . کون ، آی ، ییلدیز سز کونشک طوغدینی طرفه ؛
 کوك ، طاغ ، دکز سزده کیجه طرفنه کیدیکز ! ، چوجوقلر بو امری .
 یاپدیلر . کون ، آی ، ییلدیز برچوق حیوانلر وقوشلر ئولدوردکن صوکر آلتون
 بر یای بولدیلر ، و بابالرینه کتیردیلر . اوغوز یایی اوچه آیردی : « ای بویوک
 قارده شلر ، یای سزک اولسون . یای کبی اوقی کوكه فیلاتکز ! ، دیدی .
 او بر اوچی برچوق حیوانلر وقوشلر ئولدوردکن صوکر ، چوله بر کوموش
 اوق بولدیلر و بابالرینه کتیردیلر . اوغوز اوقی اوچه آیردی : « ای کوچوک
 قارده شلر اوق سزک اولسون . یای اوقی آتار ، سزده اوق کیسکز ،
 دیدی . بونک اوزرینه بویوک بر قورولتای طوپلادی . هر کسی چاغیردی .
 او به سنک صاغنه قرق قولاج اوزونلغنده برصیریق دیکدی ، تپهسنه بر آلتون
 طاووق و طاووغک آیاغنه بیاض بر قویون باغلادی . صول طرفنه قرق
 قولاج اوزونلغنده برصیریق دیکدی ، تپهسنه بر کوموش طاووق و طاووغک
 آیاغنه بر سیاه قویون باغلادی . صاغ طرفده بوز اوقلر اوتوریوردی .
 صول طرفده اوچ اوقلر اوتوریوردی . بویلهجه قرق کون قرق کیجه
 اکلندیلر بوندن صوکر اوغوز یوردینی اوغوللری آراسنده تقسیم ایتدی :
 « ای اوغوللرم ، چوق یاشادم ، مزراقله چوق جنک ایتدم ، چوق اوق
 آتدم ، چوق آغیرلره بیندم . دشمنلری آغلاندم ، دوستلری کولدوردم .
 کوك تا کری به هر شیء فدا ایتدم ، سزده یوردمی ویریورم ، دیدی .

دده قوروقود کتابنک برنجی اوغوزنامه سنک موضوعنی تشکیل ایدن
 (بوغاج خان) ده اوغوز خان اولمق ملحوظدر . بوغاج ، (بوغا) کله سندن
 مشتقدر . بوغاج اون بش یاشنه کلنجه به قدر آدسزدی ، بو یاشده ، دوکوش
 ایچون حاضر لاشمش بر بوغایی مغلوب ایدرک اولدوردکن صوکر ، بوغاج
 اسمنی آلدی . باباسنک قرق یکیدی بوغاجی قیصقاندقلری ایچون ، اذنسز آوه
 چیقور دیبه علمنده افتزاده بولوندیلر . باباسی ، اوننی اولدورمک ایچون
 بر سورکون آوی ترتیب ایتدی . آوده اوغلنی اوقله یارلادی . خلق کتابلری .

آراسنده (شاه اسماعیل) اسمنده برکتاب واردرکه بونک قهرمانی اوغوز خاندن باشقه برشی دکدر . شاه اسماعیلده اون بش یاشنه قدر آدسز قالیور . اوکاده بابایی دشمان اولویور ، اوده اوغوز خان کبی اوچ قیزله اوله نیور . بودورت منالک مقایسه سندن اوغوز خان منقبه سنک مشترک برشکلی چیقاریله بیلیر .

شاه منقبه سی . — (شاهه) تورکلری جوجوان تاتارلرینک حاکمیتندن قورتاران قهرماندر . شاهه مغولجه ده (قدرت) معنا سنه در . (پورته چنه = شاهه) (بوز قورت) دیمکدر . تورکلری ارکنه قوندن یعنی ملی فلاکتدن قورتاران بو شاهه آدلی قهرماندر . خاقانیه دولتنک مؤسسسی اولان قارلق خاقانلری اسلامیت دورنده بیله (شاهه) نک اولادی اولقله اقتضار اییدیوردی . (مروج الذهب ص :)

کندیلرینی شانیه نسبت ایدن یالکیز کؤک تورکلر دکدی . اوغوزلر و جنکیز زماننده مغولرده کندیلرینی شاهه اولادی عد ایدیورلردی . ذاتاً مغوللر خالص اوغوز اولدقلرینی ادعا اییدیورلردی . (ارکنه قون) منقبه سی یا کلش اوله رق کؤک تورکلره نسبت اییدلشدز . جامع التواریخ و دیگر منبعلر ارکنه قونی اوغوزلره اسناد اییدیور . مع مافیة ارکنه قون اوغوزلرده کؤک تورکلرده ، قارلقلرده مشترکدر . چونکه هپسنک عنغنه و منقبه سننده (قورت خلاصکارلنی) واردر . بوندن باشقه ، جوجوانلره قارشى ایلك عصیان ایدنلر هومی — هولر یا خود تالاسلری یعنی اوغوزلرله دوقوز اوغوزلردر . [ده کینی] . تورک استقلالی بونلرک عصیانیه باشلار . کؤک تورکلر صوکرادن جوجوان بویوندوروغندن قورتولملشلردر .

هره ی هولرده قورت منقبه سی . — «هیونغ — نو» حکمدارلرلرندن برینک غایت کوزه ل ایکی قیزی واردی . برکون کندی کندینه بو قدر کوزه ل قیزلری آدم اوغوللرینه ویرمک مناسب اولوب اولمایه جغنی دوشوندی و نهایت اونلری طوغرودن دوغروه «تاکری» یه تقدیمه قرار ویردی . بومقصدله کندی ایمپراطورلغنک حدودی اوزرنده خالی بر محل انتخاب ایده رک چوق

یوکسک بر قوله یاپدیردی . و تاگری « دن قیزلری کندیسنه زوجه اولهرق
آلمهسنی نیاز و استرحام ایدرک اونلری کوتوروب قوله یه براقدی . نهایت
قوله نك اوکنده اختیار برقورت کوزوکدی . قوله نك دینه یاپیشهرق کیجه
وکوندوز اولومغه باشلادی ، حتی اوراده کندیسنه بر این یاپهرق اوچ آی
هیچ قیمدامه دن اوراده قالدی . قیزلردن بری همشیره سنه دیدی که : « بابامز
بزی تاگری یه تقدیم ایچون بوراده براقدی . صاقین بوقورت تاگری طرفدن
کلش اولماسین ؟ وهان قوله دن اینه رک یانه کیتدی ؟ اونک زوجه سی اولدی .
چوجوقلر دوغوردی . و « هووهی - هو ، لر اونک نسلندن توره دی [۱] .

هووه - هولرک بومنقبه سی ، بوقومک کندیسنی قورت نسلندن عدایتدیکنی
کوسترر . سنجاقلرینک باشنده قورت باشی بولونمه سی ده بونی مؤیددر [۲] .
کرک بونلر وکرک تالاسلر ، قانقلیلر ، اوغوزلر وکوک تورکلر سسلرینک قورت
سسنی آندیردیغنی ادعا ایدرلر ، قورت سسی چیقارمغه چالیشیرلر دی .

ارک زقره منقبه سی . — موغوللره (یعنی اوغوز صوینه) (ایلخان)
پادشاه اولمشدی . تاتارلرک خانیده « سوینچ خان » دی . موغوللر او طرفده کی
بوتون قوملردن داها قالابلق اولدقلری ایچون ، هپسنی آیری آیری ازرلر دی .
موغوللردن چوق ضربه ییه ن « سوینچ خان » قیرغیز خانی و سائر ایللری
قاندیردی ، هپ بردن موغوللر عئینه آیاقلاندیلر . نهایت حیله اینه اونلره
غلبه ایتدیلر . موغوللر هپ برآراده یاشادقلری ایچون دشمانلری اونلری
اورته دن قالدیردیلر . یالکز ایلخانک « قیان » اسمنده بر اوغلی واردی که
اوسنه اوله نمش ایدی . برده (توقوز) آدی بریکنی واردی . بونلر زوجه لر یله
برابر دشمانلرک اللردن قاجوب برملکته کلدیلر . اورده آت ، طاوار ، دوم
مبدولدی . بونلر بوماللری سورهرک برصارب ضاغ ایچنده قار بیغیلی بر یوله
اوغرادیلر . بویول چوق تهله ک لیدی . فقط اورادن کچدیلر . یالکز برتک

[۱] کوپولی زاده محمد فؤاد ! تورک ادبیاتی تاریخی جلد ۱ صحیفه ۶۹ .

[۲] ایضاً .

یولی اولان بوطاغک ایچریسی کنیش و کوزهلدی . آقار صولر و چشمه لر ،
 تورلو سبزه لر ، یشلر ، آو حیوانلری واردی . حیوانلرینک قیشین اتی ،
 یازین سودینی ییوب ایچدی لر . دریسنی کیدی لر . طاغلرک قاری اریدی .
 اورایه « ارکنه قون » دیدیلر . بو ایکی آدمدن چوق نسل اوره دی .
 دورت یوز ییل بوراده قالب چوغالدیلر . نهایت بورایه سیغمایه جقلرینی
 آکلایه رق چیقمه قرار ویردی لر . فقط یول بولونموردی . بر دمیجی
 دیدی که : « بوراده دمیردن برطاغ وار ، اونی اریتم » . همان طاغک کنیش
 یرینه برقات اودون برقات کومور قویدی لر . یتش دریدن کوروک یاپوب
 یتش یره قویدی لر . بیریکوب کوروکله دیلر . درحال یوکللی دوه چیقهبیله جک
 قدر یول اولدی . چقیدیلر و تانارلردن انتقام آلدیلر . بو اثناده حکمدارلری
 « پورته چنه = بوز قورت » ایدی [۲] .

نوکیولرک منقبه سی . — توکیولرک یعنی کوک تورکلرک منقبه سی ایکی
 شکلده چین تاریخلرینه کچمشدر :

(۱) هیونغ نولرله عینی جنسدن اولان توکیولر ، هیونغ نو مملکتک
 شمالنده کی (سو) قرالغندن چیقمشلردر . رئیسلی « قاپان بو » نک اون آلی
 قارده شی واردی که بولردن بریسنک آناسی برقورتدی . قورتدن دوغمش
 اولان Y-uhs-Nii Chouctions روزکارلره و یاغمورلره حکم ایدیوردی .
 دوشمانلری دیگر قارده شلرینی محو ایتدکلی زمان بو ، طبیعتیله اوفلاکتدن
 قورتولدی . بونک ایکی زوجه سی واردی ؛ بری یاز تا کریسنک ، دیگر
 قیش تا کریسنک قیزیدی . بولردن ده ایکیشر اوغلی اولمشدی . کندلی قومی
 بو چوجوقرک اک بیوکی اولان « نوتولوشه » بی حکمدار یاپدی لر ؛ او ، زمان
 « توکیو » آدینی آلدی . بونک اون زوجه سی اولدینی ایچون چوجوقلردن
 هربری آنهلرینک آدینی آلمشردی . « قورت = Assenæ » بو اسملردن
 بریدی ؛ و بو اسمی ایلك طاشیان حکمدار (آهین شه A-hien-che) ایدی .

(۲) توکیولر ابتدا غرب دکیزینک Si.hai - ویا خزر دکیزینک - غرب کنارلنده اوطوریورلردی . قومشو بر قوم بونلری کاملاً محو ایتدی . یالکز برده لیقانی قالدی که اونو اولدورمکه جسارت ایدمه میه رک اللرینی آیاقلرینی کسوب بویوک بر باطاقغه بیراقدیلر . بوراده بر دیشی قورت اوکا باقدی ، ییه جک کتیردی ، حیاتی قورتاردی . بو ائشاده قورت بوندن کبه قالدی . قومشو قومک حکمداری کیدوب بونی ئولدورمک ایچون بر عسکر تعین ایتدی . عسکر کیتدیکی زمان ، قوردی دلیقانلیک یاننده کوردی . قورت بو آراتق بر معبودک یاردیمنه مظهر اولمش کبی دلیقانلییی اورادن آلهرق دیکزک شرق طرفه کچیردی وبرطاغک اوستنه ایندی . بو طاغ « قانوجانغ » مملکتک شمال غربیسنده ایدی . طاغک اتکنده بر مغاره واردی . قورت اورایه کیردی . اوراده یشیلککلره مالامال و ایکی یوز « لی » وسعتنده بر ساحه بولدی . اوراده اون اوغلان دوغوردی که بونلردن بری عائله اسمی اولهرق (آسه نا = شانہ) نامنی آلدی . دیگر قارده شلرک اک ذکیسی اولدیغی جهته بر آرزو کرا حکمدار اولدی و نسلنی اونوتما دیغنی کوسترمک ایچون ، چادیرینک قایسی اوکنه اوزرنده بر قورت قفاسی بولونان بر بایراق دیکدی . نهایت بر چوق نسللردن سوکرا « آهیه نسه » بونلره حکمدار اولدی و قومی اورادن چیقاره رق « جوجن » لرک تابعیتنه کیردی .

سائر منقبرلر . — اسطوره لر ، الاهلره تعلق ایدن ماجرالردر . منقبرلرده قهرمانلره یعنی نیم الاهلره اسناد اولونان سرگذشتلردر . کرک اسطوره لرک ، کرک منقبرلرک ایکی اجتماعی رولی واردر :

برنجیسی آیینی رولدر . یعنی بو اسطوره لر و منقبرلر بر اجتماع ائناسنده منظوم یاخود منشور اولهرق موسیقی ورقصله مترافق و غیر مترافق اوقونورسه ، حتی بعضاً دینی بر تراژده دی حالنده اوینانیرسه سحریاً دینی بر تأثیر اجرا ایدر یاخود بویوک بر ثواب قازانیلمش اولور . ایکنجی رولی اعتقادیدر . بو رولده قیمت منقبرنک موضوعده و معناسنده در . منقبرنک نقل ایتدیکی

وقعه هر هائیکي بر تشکيلاتک يا خود مؤسسہ نك نه صورتله تکون ايتديکني
ايضاح ايتمک ايستر. منقبه لک برنجي رولني، دده قور قورد کتابتک اوغوز نامه سنده
کورويورز. اوزان، بونلري يکرمي درت بوي بکي شوله نده حاضر ايکن،
خانلر خانه خطاباً انشاد ايدر. عيني زمانده قوبوزيني ده چالار. مسلمانلرده
مولد شريف تلاوتي ناصيل آييني ماهيتي حائزسه بو اوغوز نامه لرده اسکي اوغوز
تورکلري ايجون اويله ایدی.

منقبه لک ايضاحکار رولنه کلنجه، بوني بالخاصه ايلخانلق ديننده حاکم
اولان (ايل) ک حاکميتک ايضاحنده کوربيورز ايلخانلقده، بر ايل آق کيمک
طانيليور، ديکرلري قاره کيمک اعتبار اولونه رق بوايلک تابعيتي آتته کيربيورلر.
حاکم اولان (ايل) ک آق کيمکلکني ايضاح ايدن ايشته بومنقبه لدر. يوقايرده
دوقوز اوغوزلري، اوغوزلرک وکوک تورکلرک نه صورتله الاهي وقدي بر
ماهيتي حائز بر قدرتن اوره دکيرينه اعتقاد اولونديغني کوردک. حاکم اولان
ايل، ولايت عامه يي حائز اولمق ايجون مقدس اولمق لازم کلير. مقدس اولمق
ايجون ده يا بر توتهمک، يا بر الاهک سلاله سندن کلهمي شرطدر. الام
قاديئلره يا بر نور ستوني، يا خود بر حيوان وبعضاده بر انسان صورتنده
تجلی ايدر. بونلرک بريسندن کبه قالان بر قادين، الاهزاده لر دوغورور.
بونلردن توره يهن بر ايل، حاکميتي ولايت عامه يي حائز عد اولونورلر.

بوغوخان و اوغوز خان منقبه لرنده نورستونک توتهملرک، سماوي قيزلرک
موجودتي کوستريورکه بوتون تورک منقبه لري ايلخانلق دينک جرثومه لريني
حائزدر. هر بودونک، هر (ايل) ک کنديني مقدس طانيمه سي وديکرزمره لره
مرجج کورمه سي طبيعيدر. ذاتاً، بودون و ايل دوره لرنده ده، ازدواج،
جمعيتک داخلنده در. بر فرد کنديسنه يالکز کندي بودونک يا خود ايلک
قيزلريني کفو کوره بيلير. بوتون بو واقعه لر، جمعيتک الاهي برمنشادن کلهمي
اعتقاديله ايضاح اولونه بيلير.

آلان غوا — آلان آدلي بر ملکه نك چاديرينه کوکدن يشيل کوزلو

بر الامه اینر . آلان غوا بوندن کبه قالیر . قانی سلالهسی بونک ایکی اوغلندن
ئوره (شجره تورکيه) .

قرق قیز — صاغین خان آدلی بر قازاق حکمدارینک قیزی بر صباح
ایرکن قرق جاریه سیله برابر کز مکه حیقار لر . هنوز کونش دوغمامشدی .
بر ایرماغک کنارینه کلیرلر . ایرماغک اوزرینه سماک نورستونی ایندیکی ایچون ،
صولری کوموش کبی پارلاقدی . قیزلر صویک کوزلککنه مفتون اولهرق
پارماق لری ایرماغه دالدر لرلر . بو تماش نتیجه سنده هپسی کبه قالیر . حکمدار ،
بونلرک هپسینی بر طاعه نفی ایدر اوراده بونلرک ذریتی چوغالارق قیرغیز
قومنی وجوده کتیر لرلر .

هیا پرنسیسی — بو اعتقاد چینلیردهده واردر . هیا سلاله سنک ایلک
والدهسی اولان پرنسس بر کیجه دولاشیرکن بر بیلدیزک شاعندن حامله
قالمشدر . (ده کینی ، جلد ۱ ، قسم ۱ ، صیفه ۸) .

عننهیه کوره ژاپون سلالهسی کونش قیزیله بر قوشدن ، تبتیلیر بر
پرنسسه بر مایموندن ، قیرغیزلردن بر قبیله بر پرنسسه بر قیزیل کوپکدن
وجوده کلشدرلر .

اسکی تورکلر بو منبهلری ایضاح ایچون ، سنده بر کره ، طبیعی شهوتک
غلیانیله وجوده کلن بر عشق کیجه سنه اینانیرلردی . بو عشق کیجه سنده ،
قادین هر نهیه دو قونسه کبه قالیردی . چونکه ، بو کیجه نور ستونی — که
بوکا آلتون ایشیقده دیه بیلیرز — هر شیده متجلی بولونوردی . آلتون
ایشیق بعضاً کوزهل برارکک صورتده برقادینک حریمه کلیردی . (آلان غوا)
بعضاً بر بیلدیزک شعاعی یاخود بر ایرماغک صوی و واسطه سیله تماس ایتدیکی
بر آغاجی یاخود بر قیزی کبه بیرا قیردی .

بو عشق کیجهسی ، هر (ایل) ک کندیسنه الاهی بر قدسیت ، سماوی
بر اصابت ویرمه سنه خادم اولویوردی . آلتون ایشیقدن دوغان انسانلر آق
کمیک اولورلردی ، دیگر بو دونلر ایسه قاره کمیک قالیرلردی .

عشق کیجہ سنده الاہلر ، الاہلر وانسانلر آراسنده معاشقہ لر جریان
ایتمہ سندن برصافم اسطوره لر دوغمشدرکہ برقاچنی آشاغیدہ ذکر ایدہ چکز :

۱۹ . — عشق اسطوره لر

کونش خانم . — یاقوتنرہ کورہ اولو تو یون ، آی تو یونک قیزی کونش
خانمہ عاشق اولمش . اولو تو یون ، آلتایلیردہ (اوغان) ، اوغوزلردہ (کوک خان) در .
آی تو یون ، آلتایلیردہ (بای اولکن) ، کوک تورکلردہ (کوک تا کری)
خاقانیہ تورکلرندہ (بایات) در . اولو تو یون ، باباسی (سہ چن) . دیرکہ
« آی تو یونک سہاسنہ چیق . بکا ، اونک قیزی کونش خانمی ایستہ ! نہ قدر
چوق آغیرلق ایسترسہ ہیچ اسیرکہمہ ، قبول ایت ایت .

سہ چن ، همان سہایہ چیقدی ، آی تو یونک اوتاغنہ کیتدی . « اوغلم
قیزی کزی سومش . اونی اوغلمہ ویررمیسکز ؟ دیدی . آی تو یون ،
« پکی ویررم » فقط ، ایکی نشان ایسترم . بری دالغا : کول اینجیسی ، بری
سراب : چول اینجیسی .

سہ چن بوخبری کتیردی . اولو تو یون ایستہ نیلن ایکی نشانک تدارکنی
قولای کوردی . بر اوستندہ ویر آلتندہ نہ قدر جینلر ، پریلر ، روحلر
وارسہ ہبسنی دعوت ایتدی . جملہ سی کلدی لر . اولو تو یون دیدی : « ای قہرمانلر
ایچیکزده ہم ایستہ دیکم ایکی ارمغانی بکا کتیرمکی کیم اوزرینہ آلہ جق ؟
بو ایکی ارمغانی بولمق ، کتیرمک غایت قولایدر . بری دالغا : کول اینجیسی ،
بری سراب : چول اینجیسی . »

جامعتدن بوتکلیفی قبول ایدہ جک ہیچ برقہرمان چیقمادی . اولو تو یون
تکلیفی تکرار ایتدی . ینہ جواب ویرن اولمادی . اوچنچی تکلیفندہ بر قورد
ایلہر قارغا میدانہ کلدی لر . بو ایکی ارمغانی کتیرمہ یی اوزرلرینہ آلیورلردی .
فقط ، قورد دالغای طوتہ ییلیمک ایچون اوزون باجاقلر ایستیوردی . قارغا
ایسہ سرابی کورہ ییلیمک ایچون کسکین کوزلر طلب ایدیوردی . اولو تو یون

ایستدکری شیلری اونلره ویردی . هایدی قهرمانلرم ! کیدک ، بکا دالغا ایله سرابی کتیرک دیدی .

بو ایکی قهرمان یوله دوشدیلر . آرادیلر ، طارادیلر ، چالیشدیلر ، اوغراشدیلر . نه قورد دالغانی طوته بیلدی ، نه ده قارغا سرابی اله کچیره بیلدی . عصرلر کچدی برتورلو ایکی ارمغان کلدی . اولو توپون ، ایسته نیلن نشانلری ویره مدی و کونش خانمی آله مادی .

پولبو خانم . — یاقوتلرجه زهره نك آدی چولبو خانمدر . بوکنج قیز اولکر بیلدیزنی سویور ، اولکرده چولبو خانم ایچون یانوب طوتوشیور . نهمان که چولبو ایله اولکر برحذاده برلشیرلر . قلبلری آتمغه ، کوکوسلری قبارمغه ، نفسلری کورلشمکه باشلار . بو نفسلر برر دالغا اولور . درحال قاصیرغا چیقار ، اورتالنی بری برینه قاتار . بوندن دولاییدرکه یاقوت تورکلری زهره ایله اولکر بر حذایه کلدیکی زمان اورکرلر .

ارکسوز قیز . — برقیش کونی ، اوکسوز برقیز صو آلمغه کیدیوردی . وجودی یاری چیپلاقدی . عریان آیاقلری قاردن شیشمشدی . قارنی آچدی . قولاقلری صوغوقدن دوکمشدی . کوزلری باشلی ایدی . النده دمیر برباقراج واردی . چشمه یه کیدیوردی . بردن بره بر قاصیرغا قوپدی . آی ، یوقارده کی کوشکندن بو زواللی قیزه باقیوردی . دیدی که « مطلقا اوکی آناسی بو قیزه ظلم ایدیور ، قیزه آجیدی . قیز اوصرده بر چالینک ایچنده یورو یوردی . آی چالی یه امر ایتدی . ، قیزی آل ، کل ! دیدی . درحال چالی ، بر آت اولدی بریاندن کوک آچالادی ، بریاندن چالی یوکسلدی . فیز باقراجیله برابر کوکه کلدی .

شیمدی ، آیک خالدن حاله کچمه سی هپ اوکسوز قیزک کچیردیکی سرانجاملره تابعدر . ایلك کیجه آی کوموش بریای کیدر . قیز بو یودکجه آیده بو یور . فقط بعضاً قیز اوتاغه کیرر ، خالی دو قومغه باشلار . اوزمان آی سوکیلسنی

کوره مدیکندن حسرتله یوزی هلاله دوزر. بعضاً قیزک کیفی جوشه رق باقرا جیله برابر کوله قوشار. اوزمان آیک یوزی بدرله نیر.

بوندن باشقه کوکده بریاض آیی واردرکه اوکسوز قیزی سودیکی ایچون آیی طونوب بوغمق ایستر. فقط اوکا کوچی یتمز. یکریمی بش کون آیی غالبدر. یالکز اوچ کون آیی غلبه چالار. ایشته بوزماندرکه آیی کورونمز.

۲۰. — تسینلرده دینی عبادتله و سحری آیینلر

تسینلر. — تسین تورکلرنده سنه بش عبادت اجرا ایدیلردی: ایلك بهارده کوک خانه (قویون) کسیلردی، یازین قیزیل خانه (قوش)، صوک بهارده آق خانه (کوپک)، قیشین قاراخانه (دوموز) قوربان ایدیلردی. سنه نك اورته سنده ده (اوغان) (اوکوز) قوربان ایدیلردی.

هیونق نولرده سنده اوچ بویوک عبادت اجرا اولونوردی: (۱) سنه نك ایلك آینده خاقان و خاتونک ریاستی آلتنده بوتون تکینلر (پرنسلر)، شادلر، یانغولر، تودونلر، تارخانلر، ایچ و دیش بویروقلر، خلاصه عموم بکلر، آق بودون و قارا بودون خاقانک اوردو کاهنه طوپلانهرق بایرام یاپارلردی. بو بایرامده قوربانلر کسپله رک زنکین، فقیر عمومه ضیافت چکیلردی.

(۲) سنه نك بشنجی آینده، (لون-چینغ) ده ایکنجی بایرام یاپیلردی. بوراده بویوک بر قورولتای شکلنده بوتون بکلر و خلق طوپلانیردی. قوربانلر کسپوب یینلکدن صوکر، قوشولر و اویونلر یاپیلردی.

(۳) اوچنجی بایرام صوک بهارده یاپیلردی. آتلیک بسیلی اولدینی بو زمانده (تای-لین) ده بویوک بر اجتماع یاپیلردی. تانژونک اوتاغی شامانلرجه مقدس طانیلان صولده قورولوردی. اوتاغک قاپسی ده غربه باقاردی. بو اجتماعده، هر ایلك بویولری، هر بویک افرادی، آتلی، سورولری صاییلردی. اوسنه ظرفنده حصوله کلن آرتمه ویا اکیلمه

تانزویه و قورولتایه عرض اولونوردی . قورولتای دوام ایتدیکی مدتجه تانزوه صبح کونشه وهر آقشام آیہ عبادت ایتک اوزره اوتاغندن چیقار وهر کسده کندیسنه اتباع ایدردی .

هنازه مراسمی . — اسکی تورکلرک دیننده اجداده طایمق یعنی (مانیزم) یوقدی . جنازه مراسمی چوق احتشاملی یایمق ، یالکز مانیزمه مخصوص دکلدر . وفاتدن سوکرا اولولرک روحلری اقربالری ایچون چوق تهلکهلی اولور . بو تهلکهیه مانع اولمق ایچوندرکه غایت طنطنهلی جنازه مراسمی یاپیلردی . جنازه ایچون طویلانوب آغلامغه (یوغ) آدی ویریلردی . یوغه بوتون بیلدکلردن یوغیچیلر و سیقتجیلر (نواحرلر) کلیردی . بونلر ، کندی کندیلرینی یارالایهرق ، یوزلرینی یرتهرق هر طرفلرینی فان ایچنده یراقیرلردی . بیلکه خانک یوغنه چین ، قیرقیز ، اوتوز تانار ، دوکوز تانار ، تورکش و سائر ملتلردن یوغیچیلر کلشیدی . بونلر دوست خاقانلردن برینی (بالبال = ماتم بایرامنک ریئسی) انتخاب ایدرک یوغ مراسمنک اجراسنی اونک ادارهسنه ویریرلردی . جنازه لرک دفننده برطاق مراسم اجرا ایدرلردی : تابوت ، جنازه نك اجتماعی موقعه و ثروتنه کوره ، آلتون ، کوموش ، مجوهرات و سائر قیمتلی شیلرله تزین ایدیلیردی . جنازه قبره کوتورولورکن خدمتچیلری ، جاریهلری برابر کیدر ، افندیلرینک خدمتنه اسکیسی کچی حاضر بولونورلردی . جنازه نقل ایدیلرکن برچوق قهرمان کنجلرده برابر بولونورلردی . آی کورونور کورونمز ، جلا سینلر محاربه مانه وراسنه باشلارلر ، آی باتجهیه قدر بو مانه ورالره دوام ایدرلردی . قونلرده مزار یوکستتمک عادت یوقدی .

کول تکینک وفاتی اوزرینه ، شرقدہ کولک تورکلرک متبوعی صاییلان (چین ایمپراطوری) یکپاره بر سستون اوزرینه اولونک وقایعنک یازیله سنی و تورکلرده عادت اولدیغی وجهله هیکلنک دیکیلمه سنی ونامنه (بارق) یایلمه سنی امر ایدرک سراینه منسوب آتی صنعتکاری بو ایشه مأمور

ایتمشدی . بیلکه خانک و فاتندن سوکرا ، تعزیه ایچون مأمور کوندردیکی کبی ، بارق یاپیلمه سنی و دیکیه جک (منکوطاش) ک یازیله سنی ده امر ایتمشدی .

دمیر بارامی . — ارکنه قوندن چیقان اوغوز تورکلرندن هر سنه معین کوننده دمیر بارامی یاپیلردی : بر دمیر پارچه سی آتشدن ایصیدیلدقندن سوکرا ، خاقانه مخصوص آلتون اورس اوزرینه قونولوردی . خاقان النده کی آلتون چکیچله دمیره اوره رق دمیرجی تقلیدی یاپاردی . بوندن سوکرا مسرتلی او یونلر و قوشولر یاپیلردی .

قیمیزله قوربانیه . — یاقوتلرک الک بویوک معبودی اولان آرت تویون آغا کندیسینه ، عبادت مقامنده قوربان کسيلمه سنی ایسته مزدی . کنج لرک کندی شرفنه دو قوز بارداق قیمیزی دو قوزار کره ایچمه سنی ایستردی . کنج لر (آیهال ، اوروئی آیهال) نداسیله بو قیمیزلری ایچدکن سوکرا ، سونجلی او یونلر یاریشلر باشلاردی . قیمیز ایچیلمه سی ده برنوع قوربان آییندر .

آزیتک یاز آیینی مبختنده آ کلاتیلمشدر .

آلتای تورکلرنده بای اولکنه قوربانیه کسيلمه سی . — بو آیین برهوش آغاجی اورمانجقنده اجرا اولونور . تورکلر هوش آغاجنه (سومو) دیرلر . بر هوش آغاجنک اطرافنده بر یورد یاپیلیر . آغاجه دو قوز کرتیک آچیلیر . بو کرتیکلر کوکک دو قوز طبقه سنه علامتدر . (شامان ؟) النده کی چالغی آلتی چاله چاله رقص ایدر و هر مرحله ده بر کرتیکه واصل اوله رق اورانک احوالی شرقی واسطه سیله آ کلاتیر نهایت ، دو قوزنجی باصه مقدمه بای اولکنه ک سراینه چیقهرق ، اوندن مغفرت دیلهر و قوربانی تقدیم ایدر . آلتای تورکلرنده بو آینه قادینلر اشتراک ایتمز . چونکه بو ارککلره مخصوص برسحری آییندر .

سحری آیین . — آلتای تورکلرنده قادینلره مخصوص سحری آیینلر اوده یاپیلیر . اوده بر وفات وقوع بولمشه اولونک روحنی اودن چیقاروب

اوزاقلاشدیرمق ایچون ، بو سحری آیین اجرا اولونور . بوندهده آیینک اساسی بر قورباندر . هوش آغاجی اورمانجغنده بای اولکهنه قوربان تقدیم ایدیلدیکی زمان آچیق رنکلی بر حیوان انتخاب اولونور . اولونک روحی اوزاقلاشدیرمق ایچون اوده یاپیلان آیینده ایسه ، کسلیه جک حیوان قویو رنکلی اولمق لازم کلیر . چونکه ، ارلیک خانه تقدیم اولونجهقدر . بو آیینده قادینر بولونه بیلیر .

۲۱ . — توینیزم و شامانیزم

اوروپا علملری ، اسکی تورک دینی ، شامانیزمدن عبارت ظن ایدرلر . حال بوکه شامانیزم ، اسکی تورکلرک ، دینی سیستمی دکل ، سحری سیستمی ملیدر . شامان ، کاهن و سحر باز دیمکدر .

اسکی تورکلرک دینی رئیسلیرینه ، (توین) دیرلردی . سحر باز لرهده (قام) دیرلردی . تیتیلیر ، بوکلهی « قامان » شکله صوقدیلر؛ اوروپالیلرده ، بوکا « شامان » قیلیغی ویردیلر .

شامانیزمک ، (دین) اولمایوب بر (سحر) اولدیغی آشاییده کی دلیللر اثبات ایدر :

(۱) سحر ، دینک ضدینه قیمت ویریر : اسکی تورک دینی صاغی قوطلو طانیردی . شامانیزمسه صولی قوطلو طانیردی .

(۲) دین صاغده اوطوران ارککه قیمت ویردی . شامانیزمسه ، صوله منسوب بولونان قادینه قیمت ویریردی .

(۳) ابتدائی جمعیتلرده ، دین ملتدر . سحرسه ، قوزموپولیتدر . بر آدم دینی آیری ، ملتی آیری ، عرقی آیری شامانلره مراجعت ایده بیلیر ، فقط ، کندی دینندن و جمعیتندن اولمایان دین رئیسلیرینه مراجعت ایده مز . سحر ، طبابت کبی قوزموپولیتدر . فقط ، دین اویله دکلدر .

(۴) شامانیزمک بر دین اولمادیغی ، بر شامانک موفق اولمق ایچون ،

قادین کی صاحبینی کسدیرمه‌سندن ، پیغنی ، صاقلانی تراش ایندیرمه‌سندن
قادین البسه‌سی کیوب قادین اوضاعی طاقینه‌سندن ، جنس مناسبتلرنده
قادین رولی اوینامه‌سندن ، حتی کبه قالب بر طاقم (بالیق ، فاره ، کرتنگله
وسآره کی) حیوانلری دوغورمه‌سندن آ کلاشیلیر . بو کی ضد حرکتلر
سحری دیندن آیریر .

(۵) برده بر شامانک ، بر طیب کی ، یالکز مشتریلری واردر . دین
رئیسک ایسه ، مشتریلری دکل ، مؤمنلری واردر .
(۶) اسکی تورکلرک دیننه (تویونیزم) ، دین رئیسارینه‌ده (تویون)
دینیلردی .

اسکی تورکلر دین کتابلرینی وعمومیتله دینلری (نوم) تسمیه ایدرلردی .
تویون دیننده اولانلرده (نومیلر) دیرلردی .

(۷) اسلامیتدن صوکر ، اوغوز ایلنک قامنی (اوزان) عنوانی آلتنده
کوربیورز . یاقوتلر شامانه (اوپون) دیرلرکه اوزاندن اشتقاق ایتدیکی بلیدر .
یاقوتلر ، دیسی شامانه ، (اودیغان) دیرلر .

(۸) تویونلر ، دینی رئیسار اولدقلری کی عینی زمانده سیاسی رئیسارلردی .
مثلا ، اوغوزک یکریمی دورت بکیله ، ایل بکی ، تویونلردندر .
اسکی یونان سیته‌لرنده‌ده ، دینی رئیسار ، سیاسی رئیسارلردن عبارتدیلر .
دین آینلرینی بونلر اجرا ایدرلردی .

(۹) شامانلر ، هم سحر باز وکاهن ، هم ده سیکر خسته‌لقلرینی تداوی
ایدن بر نوع روحانی طیبیلردی . عضوی خسته‌لقلری تداوی ایچون ،
اسکی تورکلرک (اوتاجیلر) ی و (آتاصاغلر) ی واردی . غیر عضوی
روح وسیکیر خسته‌لقلرینی تداوی ایدنده ، شامانلردی . بوکون (پسیقولوژیک
تداویلر) دینیلن مداراتده ، اوزمانلرده ، شامانلرک اختصاصی دائره‌سنده‌یدی .
(۱۰) تویونیزم ، بر طرفدن منتظم سیاسی تشکیلاته مربوط اولدیغی کی
دیگر جهتندنده لاهوته کی الاهلر تشکیلاتنه مربوطدی .

(۱۱) شامانرك فردی توتهملری و حامیهلری هب قادیندر . تویونلرك
الاهلاشمش آتالریله پوتلاج واسطه سیله فردیله شمش اولان توتهملری وارواح
حامیه سی ، هب ارککدر .

(۱۲) شامان رقص ، موسیقی و شعر صنعتلرینک سحری قوتلریله نفوذ
معنویلرینی تأثیر ایتدیرلردی . شامانک ، شامانلغه مخصوص ، قادین انتاریسینی
آکدیران بر شامانلق انتاریسینی واردی . بوکا بر طاقم چینغراقلر و سائره
تعلق اولونوردی .

الارنده ، شامانه مخصوص بر تف یاخود داوول واردی . آیین یابارکن
کوچوک بر (قامچی) ایله اوکا ووروردی . بوکله یی تحلیل ایده لم :
(قامچی = قام + چی)

کورولویورکه ، بو تعبیرک ایچنده ، شامان معناسنه اولان (قام) لفظی
واردر . بوتربکیه کوره ، (قامچی) کله سنک معناسی (شامانه مخصوص) در .
(۱۳) شامانلره مخصوص ، سحری آیینلر ، ایکی تورلوردر : بری ،
باز آیینلریدرکه (آق شامان) واسطه سیله یاپیلردی . دیکری قیش آیینلریدرکه
(قارا شامان) واسطه سیله اجرا ایدیلردی . برنجیسی بیاض البسه ،
ایکنجیسی سیاه البسه کیردی .

(۱۴) شامان آیینلرندن برنجیسی هوش آغاجی اورمانچغنده ، یکیدن
قورولان بر یورد داخلنده یاپیلردی . قادینلر بو آینه اشتراک ایده مزدی .
ایکنجی قسمی اوده یاپیلردی : بوکا قادینلر اشتراک ایده ییلرلردی .

برنجیسی ، بای اولکهنه قارشنی یاپیلدیغی ایچون بیاض یعنی آچیق رنگلی
بر حیوان قوربان ایدیلردی . ایکنجیسی بر وفات و قوعنده ، اولونک
شریره شمش روحنی اودن اوزاقلاشدیرمق ایچون ، (ارلیک خان) نامنه
یاپیلردی . ارلیک خانه ده ، سیاه رنگلی یاخود قویو رنگلی بر حیوان قوربان
ایدیلردی .

برنجی آق شامان طرفندن ، ایکنجی قارا شامان طرفندن یاپیلردی .

تورک مدنیتی تاریخی - ۷

بو مثاللردن آكلاشيليوركه سحرده ، (آق) و (قارا) اولق اوزره ايكي قسمدى .

(۱۵) تويونلر ، يالكيز جدلرى اولان يرصويه ، ياخود تاكرىيه ، صاحب اولدقلى توتومه ياخود روحه مراجعت ايده بيليرلردى . شامانلرسه ، فردى توتوملرى و ارواح حاميه لرى واسطه سيله ، بوتون روحلره ، توتوملره و الاهله مراجعت ايده بيليرلردى .

(۱۶) شامانلر كؤلاهلرله وساؤر دىي تماللرله مناسبتى اوغولله بابا آراسنده كي سوكى ، حرمت و شفقت دويفولرينه استناد ايديوردى .

شامانلر كؤتوملر ، روحلر و الاهلر اوزرنده كي تاثيرى ايسه (سحرى جبر و تضيق) نتيجه سى ايدى . لاهوتيلر تويونلره ، ايسته يهرك شامانلره ايسه ، ايستر ايسته مز ، سحر قوتنك خبر و تضيق آلتنده مطاوعت ايدرلردى .

(۱۷) تويونيزم صاغه و شامانيزم صوله منسوبدر . بونلر كؤتماللرى اولان ار ككه قادينده ، بوسيله مساويدرلر . ار ككه قادينك مساواتندن قادينك ار ككه قارشى حقوقجه مساويلكى ، قادينك ار ككه قارشى بر (تابو) دكل بر متم اولدينى ، قارينك هر ايشده ار ككه اشتراكى مجبورى اولمىسى ، تستر و حرم ، قاچ كوچ كبي قادينى ار ككدن آيران عنعنلر كؤولمامىسى و بالعكس ، قادينى ار ككه هر ايشده شريك و متمم ياپان عنعنلر كؤوجوديتى كبي قاعده لر دوغمشدر .

(۱۸) تويونلوق ارثيدى . چونكه ، الاهلر و وساؤر تماللر تويونلر كؤآتالريدى . تويونلغك ارثى اولمىسندن باشقه چاره يوقدى .

شامانلق ، بعضا ارثى ، بعضا كسى ، بعضا ده وهى ايدى . نوروزليلر يعنى غير عضوى سيكيز خسته لقلىرى ، وهى شامانلغه چوق قابليتلى ايديلر . وهى شامانلر بزم (اويى شىخلر) . بكنزلردى .

(۱۹) اسكى توركلرده ، دين ، سحرى تحريم ايمه مشدى . سحرده ، دين كبي (حلال) دى . ذاتا اسكى تورك دىي (سحرى - دىي) ايدى .

سحری ده (دیناً - سحری) ایدی . دین سحری نهی ایتمزدی . سحرده . دینه دشمان دکلدی . حتی قیمتجه (دینه سحر) بربرینه مساوی ایدیلر . ایکسی عینی دینک ایکی سیستمه بکزرلردی .
برجیسی اولان دین ، اجتماعی و سیاسی تشکیلاتلرک منتظم منطقنه تابعدی .
متعصی جمعیتی تمثیل ایدردی .

ایکنجیسی اولان سحر ، شعرک ، موسیقینک ، رقصک ، قانادلریله اوچان جوال ، طیار بر حیاتی .

شامانیزم اجتماعی حیاتک متعصی شکلرینی دکل ، منتشر شکلرینی تمثیل ایدردی . معشری وجدانک هنوز تبار ایتمه مش ، حدسی الهاملرینی یاشاردی .
(۲۰) اسکی دینلرده (سحر) محترم اولدینی ایچون ، او زمانک تویونیزمی (عقلیه فلسفه سنی) شامانیزمی ده (شریه فلسفه سنی) وجوده کتیرمشدی .
اسکی تورکلرده ، ایکی فلسفی سیستم واردی و بونلرک بری (دین) دن دیکری (سحر) دن دوغمشدی .

اسلامیتدن صوکرآ ، عقلیوندن یعنی ، دینک متعصی تشکیلاتنه استناد ایدن انموذجندن (متکلم وفقیه تورکلر) انموذجی دوغدی . سحرک مناشر تشکیلاتنه و قوتلرینه استناد ایدن انموذجندن ده ، درویشلر ، خوراسان ارلری ، حیدریلر ، حسن آبدالیلر ظهور ایتدیلر .

شامانلرک ضرر صیتیری . — بر شامانک اولا (فردی توتهملر) ی واردی . شامان توتهمنی اک کیزلی ، قاپالی یرلرده مثلا ، قارلر آلتنده صاقالاردی . چونکه ، توتهمی اولورسه ، شامان کندینک ده اوله جکنه حکم ایدردی . شامان توتهمنک اخلاقنه تابعدی : توتهمی ، (طاوشان) اولان شامان غایت جوال اولوردی . توتهمی (تیلکی) اولان چوق حیله کار اولوردی . توتهمی (آرسلان) اولان چوق یکیت اولوردی .

بوندن ، باشقه ، توتهمک خسته لنی ، ضعیفلکی ، کدری ، طالعسنلکی کبی شیلرده صاحبه سرایت ایدردی . خلاصه ، شامان ، کندی توتهمنک

بر معکسی ، بر تمثالی ایدی . ناصیل که ، توتهمده ، مادری سمیه انحلال
ایتدکن صوکر اونک بر مثلی اوله زرق قالمشدی .

(مادری توتهمیزم) دورنده مادری سمیه لر واردی . وبو سمیه لرك
توتهملری واردی . (هوبه ر) ك بیسانه كوره ، مادری توتهمیزمله برابر
مادری سمیه لر ، انحلال ایتدیلر ، شامانلردن هر بریسی ، منسوب بولوندیغی
سمیه نك توتهمنی فردیله شدیردرك بنسه دی و بوصورتله ، اسکی سمیه لر ،
بالکنز شامانلرك فردیتلرنده متجلی قالدیلر .

کورولیورکه ، شامانیزم ، تاریخی دورده (سحری بر سیستهم) اولمقله
برابر ، قبل التاریخ بر دورده ، اوده ، مادری توتهمیزمدن دوغمش (دینی
برسیستهم) دی . صوکر الری دائماً ، شامانیزمك بر طرفدن مادری توتهمیزمدن
قوت آلمه سی ، دیگر طرفدن مادری سمیه لرك یرینه قائم اوله رق ، قادینلرك
كرك دینجه ، كرك دولتجه ، عائله جه ، اقتصادجه ، صنعتجه یوکسك اولملری
هپ ، بو اسکی مادری تشکیلاتك وتوتهملرك نتیجه لریدی .

آ. اغانلر . — شامانلرك ثانیاً آماغاتلری واردی . اورخون کتابه سنده کی
(اوما ی) کله سنی ، طومسه ن ، (الاهه) معناسنه اوله رق قبول ایتمش
آماغات کله سنی ده لفظاً (اوما ی) کله سندن ، اشتقاق ایتدیکی کبی ، معناه ده
(الاهه) مفهومنه دلالت ایتدیکی آ کلاشیلور .

آماغات ، بر نوع (موز) دره . شامان ؛ صنعتك کالنی اوکا بورجلودر .
(اوما ی) و (آماغات) کله لرینك ایکسی ده مؤنندر . یاقوتلرده ، شامانه ،
(اوبون) دیدکلری حالده ، دیشی شامانه (اودیقان) دیمه لری ده کوستریورکه
قان ، غات) کبی اداتلر ، تأیث اداتلر . بعض کله لرده بوکبی اداتلرك
بولونمسه سی ، تورکجه ده تأیث و تذکیر اولمامه سی قاعده سنی اخلال ایتمز .
خصوصیه ، بو اداتلر ، موغولجه دن ، تونفوزجه دن ، اسکی تانارجه دن
لسانمزه کیرمش کبی کورونیور .

شامانلر ، سحری قوتلرینی مادری توتهملریله ، هربری بر الاهه اولان
آماغاتلردن یعنی (موز) لردن آلیرلری .

برده ، قادين اليسه سى كيوب ، هر خصوصده قادينه بگز مکه چاليشمه لرندن آيردى . برشامان نه قدر قادينلاشه بيلير ، قادين دورينك توتهملرينه موزلرينه الاهلرينه ، اليسه لرينه ، عادتلرينه ياشايش طرزلرينه نه قدر مالك بولونورسه او قدر زياده ، سحر قدرتنه مالك اولوردى .

آه و قارا سحر . — بونلر ، اوروپايليرك (بياض) و (سياه) سحرينه بگزهمز . اوروپايلير ، (بويو) يه (سياه سحر) ديرلر . (بويو) ، بر آدمى خسته ايتك ، فلاكته اوغراتمق ، اولدورمك ايچون ، پاپيلان بدخواهانه دشمنانه ، تحريكارانه عمليلردر . عليهنده (بويو) پاپيلان آدم ، بو ايشدن خبردار اولورسه ، بويوچينك ايسته ديكي خسته لغه يا خود فلاكته هدف اولور ، خبردار اولمازسه ، بويودن هيچ متاثر اولماز .

بوندن آكلاشيلوركه ، (بويو) ديمك ، (تلقين) ديمكدر .

(سياه سحر) تلقينك بر تجليسى اولديغي كبي ، بياض سحرده (تلقينك) بر تجليسيدير . بياض سحر ، خسته ، خبردار ايسه ، خسته يي تداوى ايدر . بويوله نمش بر آدمى ، بويونك تاثيرندن قورتارير . فقط بويوله نمش آدم اولما (سياه سحر) له بويوله نديكندن ، صوكراده بو بويونك فنا تاثيرلرندن قورتاريلق ايچون ، كندى اوزرنده بياض سحر كعمليلرى پاپيلديغندن خبردار اولما ليدر . بويولى آدم بو ايكي عمليله دن خبردار اولورسه ، اولما ، بونك تاثيرى آتنده قالير ؛ ثانياً بو تاثيردن قورتولور .

كورولوركه ، سياه سحر له ، بياض سحر ك هرايكيسى ده (تلقين) دن

عبارتدر .

تلقين ، بر اعتقادك بر دويغونك ، بر اراده نك بر آدم طرفندن ، باشقه بر فردك روحنه آشيلانمه سيدير .

خبرسز مخلوقلره سحر پاپيله ماديني كبي ، سياه يا خود بياض سحره اينانما يانلرده سحر پاپيله ماز . ناصيلكه كندى اوزرنده تلقين پاپيله جق بر فردده ، بوتلقيندن خبردار دكلسه ، اوندن متاثر اولماز .

شامانلر تشكىلاتلىرى . — شامانلر قوزموپوليت و بين الملل اولدقلىرى ايجون
ملى تشكىلاتلر آراسنده ىرى يوقدر .

فقط ، شامانلر ، سياسى جمعيتلرە مربوط اوله رق دكل ، بويوك بويوك
عرقلر آراسنده مشترك اولمق اوزره موجود اولان بويوك قطعهلرە مربوط
قوزموپوليت تشكىلاتلر حالنده موجوددى :

مثلا ، توركلرك ، موغوللرك ، تونغوزلرك ، تانارلرك ، تانغوت تيبترلر
بوسارەنك شامانلرى مشتركديلر . ھېسى ، بومشترك شامانلرە مراجعت ايدرديلر .
ياقوتلرە آيرى آيرى سياسى جمعيتلردن مركبدرلر . فقط ھېسى
— نه قدر كنىش اولورسه اولسون — عىنى قطعهده او طورورلر .

بوساحده ، بويوك شامانلر يالكز دورت دانە اوله بيليرمش . وھربىسى
برجھتك تمثالى ، ممثلى و محافظه كارى ايمش .

كول تكين كتابه سنده ده برى (كول ايركين) اولمق اوزره ، دورت
تارخان واردى . چنكيزيلرە ، غرېدە تويونيزم ، اسلاميت ، خرستيانلق
وياھوديك دينلردن ھېرىنك باشنە ، بر (تارخان) نصب ايتشلردى . بوسورتلە
تارخانلرك يعنى بويوك شامانلرك دورتدن عبارت قالمسى شكندەكى عنعنەينى
محافظه ايتشلردى .

ياقوتلرە بو تشكىلاتدن باشقە ، يكرمى دورت شامان تشكىلاتى واردر .
كوبا ، بويوك پترو ، مقدس قازى كوسترمك اوزره ، ياقوتلردن يكرمى دورت
شامان كوتورمش .

بو يكرمى دورت ممثل ، ھم سياسى ، ھم دە دىنى رياستى نفسلرندە جمع
ايمش . لان (تويونلر) اوله بيلير . ياخود ، شامانلرە ، اساسى قوزموپوليت
اولمق و بوتون بويوك بر قطعه يە شامل بولونمق اوزره ، سياسى تشكىلاتلرە
تقليدأ سحرى تشكىلاتلر يابقم جائز اوله بيلير .

تويونلرك دىنى وظيفلرى . — تويونلر ، (تودون ، يابغو ، خاقان ،
ايلىخان) ناملر يە ، دورت درجەدر .

(۱) مستقل تودونلر : تودونلر ، عشیرتلك توتهملرینی سنهده بر کره قوربان ایدوب بر پارچه سنی هر کس دن اول یمک ، عشیرت الالهه آیین اجرا ایتمک ، بر دیله کی اولانه دعا ایتمک کبی دینی وظیفه لری ایفا ایدر لر .

(۲) تابع تودونلر : اوغوز ایلنده ، یکر می دورت بوی بکیله (یابغو) یعنی (ایل بکی) ، شوله نی ترکیب ایدن ، هم سیاسی ، هم ده دینی ریسلردر . اوغوز ایلینک آصیل روحانی ریسلری بونلردر . بکلردن ، کیمک بر دیله کی وارسه ، یاییلمش شوله نلردن بری ائناسنده دیله کینی عرض ایدر ، یا خود ، کند یسینی بر شوله ن یا پهرق بوتون بوی بکلربله ایل بکنی دعوت ایدر ، دیله کینی سویله ر : بکلر هب برابر یوزلرینی کوکه دیکر لر ، او آدامک دیله کی حاصل اولور . زیرا ، الاهر ، عمومیتله ، بو بکلرک آتالیدر . آتالر طورونلرینک نیازلرینی اسعاف ایدر لر . دده قورقود دیبورکه : « اوزمانده ، بکلرک آلقیشی ، آلقیشدی ، قارغیشی ، قارغیشدی » [یعنی دعالی دعایدی ، بد دعالی بد دعایدی] .

اوغوزلرجه بو بکلرک جماعتجه یابدقلمری دعالر مشر اولوردی ، زیرا ، شوله نده کی اجتماعلرندن ، « معشری وجدان » حصوله کلردی ؛ معشری وجدان ، معنوی دیله کلری ، دوغرودن دوغرویله حاصل ایدردی . مادی دیله کلره کلنجه ، بونلر حصوله کلمه سه ده ، حاصل اولان معنوی دیله کلر آراسنده غائب اولوردی . معنوی نیازلرک حصولی قارشیسنده ، مادی دیله کلرک حصول بولوب بولمادیغنک فرفنده بیله اولمازلردی . مادی دیله کلر ذاتاً همه حال کندیلکندن حصوله کله جک طبیعی قانونلردی :

مثلاً ، توتهم ولان حیوانلر ، و نباتلر ، ذاتاً ، یاورو دوغوره جقلردی بونی نیاز ایدنلر ، توتهملرینک تناسله چوخالدقلمرینی کورونجه ، بو حادثه یی ، کندی جماعتجه یابدقلمری عبادتک روحانی تاثیرینه عطف ایدرلردی . کنج بر بابا ایله آنا ، اولاد ایستیرلرسه ، البته دعالی مستجاب اولوردی . چونکه ، نلرک چوجوغی ذاتاً یولده ایدی . معشری و جدانی قوتله ندرن بر دینی

آیین ، بوايشده بر (منبه) وظيفهسى كورهرك اركك و قادينه هاند جنسى فعاليتلىرى تحريك ايدردى . بناء عليه ، جماعتجه ، پايلان دعالي ، نيازلى ، آيينلى ، عبادتلى ، معنوى ديلهكلرك هپسندە ، عضوى ديلهكلرك بعضيسندە مؤثر اولوردى .

مادى ديلهكلره كلنجه ، بونلرده ، ذاتاً ، كنديلكلرندن حصوله كلن حادثهلردى : مثلاً ، تكرر كونشك دوغمهسنه ، صباح اولمهسنه ، قيشدن صوكرا ، ايلك بهارك كلمهسنه ، صوك بهاردن صوكرا ، قيشك عودت ايمهسنه ، موسملرك وصباح ، كوندوز ، آقشام ، و كچهكى ، كون قسملرينك منتظماً جريان ايمهسنه ، ياغمورلرك ، قارلرك موسملرندە ياغمهسنه ، اكينلرك موسملرندە صاراروب باشاقلانمهسنه دائر اولان ديلهكلر ، ذاتاً ، طبيعى قانونلرك نتيجهسى اولهرق كنديلكلرندن حصوله كلكدە درلر .

بناء عليه ، شولهك جماعتجه ياديفى دعالك ، اكثريسنك حصوله كلهسى ضروريدر . بعضيلرينك حصوله كلهمهسى ، ديكرلى آراسنده غائب اولور . بوسيله ، « اوزمان ، بلكرك دعاسى دعا ايدى ، بد دعاسى ده بد دعا ايدى » دنيلمهسى دوغرو اوله بيلير .

هانانلرك روحانلىكى . — خاقانلق ديوانى شولهك بويوكيدر . شولهنه يالكز بر ايله مخصوص بلكر كليرلردى . ديوانك ، اعضالى ده بر خاقانلق بوتون دينى (عسكرى و ملكى) و بحرى رئيسلريدى . خوزارلرده خاقان ، دنيا ايشلرينى (يليك) ه يراقشدى . بو ايكنجيسى ، جسمانى بر رئيسدى خاقانسه ، روحانى بر رئيسدى . مملكتده ، صالحين خستهلق ، قيتلق ، مغلوبيت كى برفلاكت وقوعنده ، بو حال خاقانك اوغور سز لغنه عطف اولونوردى . خلق ، مملكتك فلاكتدن قورتولمهسى ايجون ، (يليك) ه مراجعت ايدمرك (خاقان) ك اعدامنى ايستردى . يليك ده كوره ، يا بعض تدبيرلره خاقانى قورتايردى ، يا خود ، خلقه قارشى مقاومت ايدمه بهرك خاقانى اولدورتوردى . بو واقعه ، (خاقان) ك روحانى ، (يليك) ك جسمانى رئيسلر اولديغنى كوستيرر .

خاقان ، اسکی مکسیقا ، پرو ، ژاپونیا حکمدارلری کچی ، کندی ملتلی ایچون ، (تابو) ایدی . تابو اولان بر آدم ، کونشه چیه ماز ، طوپراغه باصه ماز ، انسانلره کورونه مزدی . سراینده بر قاراکلق اوداده بارینیردی . خوزارخاقانی یالکز ، سیاسی حکمدار اولان یلیکه کورونه بیلیردی . بوتون ایشر یلیکک النده ایدی .

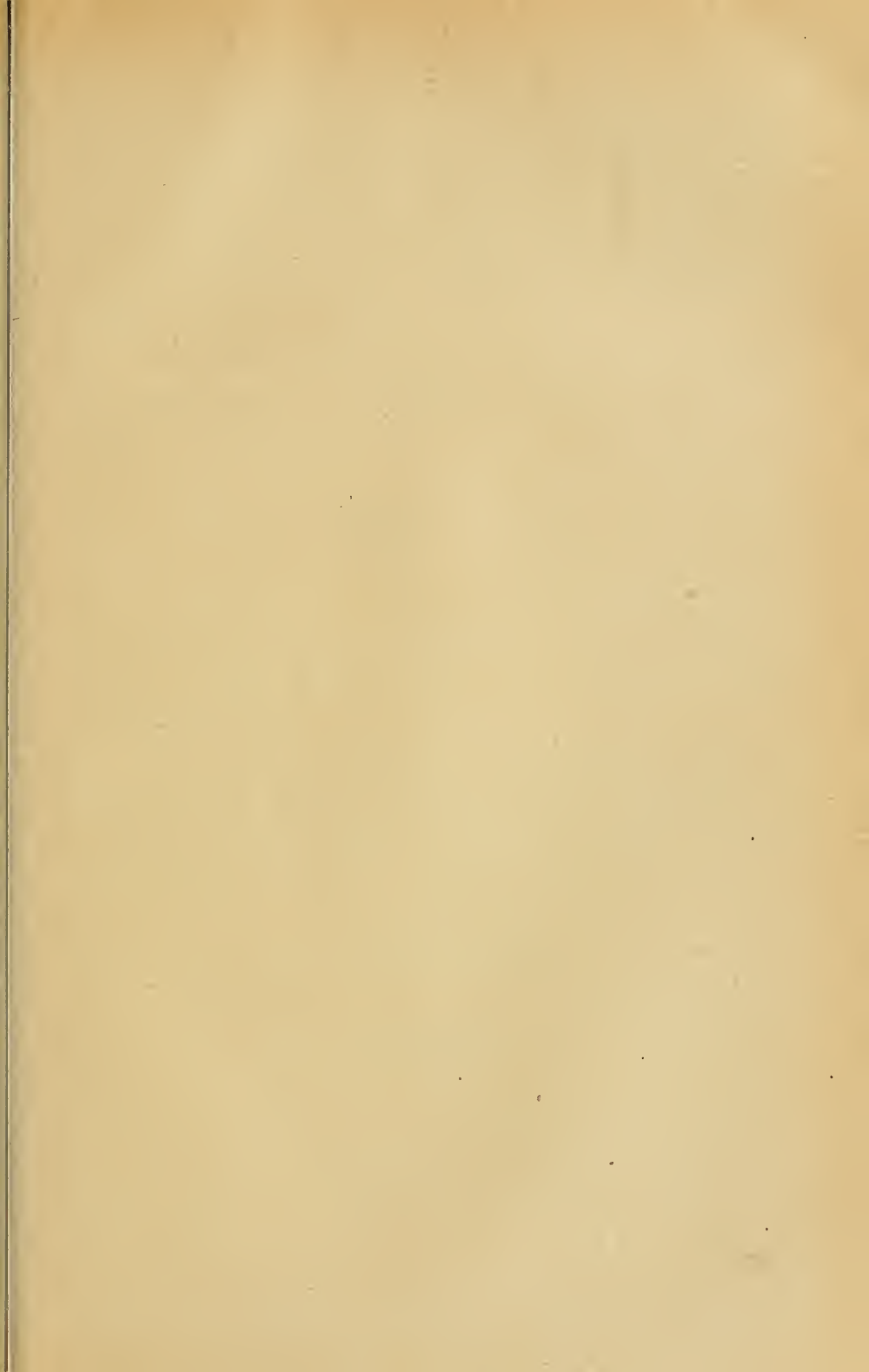
بونکه برابر ، مملکتک اوغرادینی آقتلردن ، بلالردن ، فلا کتلردن یالکز کندی مسؤلدی . یلیک هر ایشک فاعلی اولدینی حالده ، هیچ برملی فلا کتدن مسؤل دکدی .

ایلیخانلرک رهائی وظیفه سی . — کوك تورکلرده هر سنه دمیر آینی یاپیلیردی . بو آینک امامی ایلیخاندی : بر دمیر پارچه سی ، آتشدن نار حمرای کتیریلدکن صوکرای ، ایلیخانه مخصوص بر آلتون اورس اوزرینه قونولور ، ایلیخان بر آلتون چکیجه ، بودمیر پارچه سنه ووروردی . صوکرای قوشولور ، اویونلر ، ضیافتلر باشلاردی . ایشته بو مراسم دینی بر آیندی . آینک امامی ده ایلیخاندی .

اورخون کتابه سنده کوك تورکلرک قورولتای تشکیلاتلری شوپله ایدی : صاغده شادلر وپیت (بوی بکلری) ، صولده تارغات (تارخانلر) و بویروق بکلری . کوریلپورکه تارخانلر صرف سیاسی مجلسلرده ده اعضا ایدیلر .

برنجی کتابک صوکی

ایکینچی کتاب

تورک معارفی

(۱) اسکی تورکلرده منطوق

(۱) اسکی تورکلرده منطق

بوکونکی منطق منظم یك یلیر . — بوکونکی منطقمن آرستوتله باشلامشدر . ابتدائی مدنیتلرک منطق ، آرستوتک منطقدن چوق فرقلیدی . ابتدائی مدنیتلرک دیندن دوغمش عنعنوی منطقلری واردی . بو عنعنوی منطق ، اومدنیته مخصوص عنعنوی علملرکده اساسیدی .

هرمدنیتک منطق ، دیگر مؤسسهلری یعنی دین ، اخلاق ، حقوق ، صنعت ، معامله ، لسان ، اقتصادوفن مؤسسهلری بربرینه منطقی برصورتده باغلابان عمومی برناظمدر . برمدنیتک منطقی بولمقسنزین ، اونک مؤسسهلری کرک طوپلامق وکرک ایضاح ایتمک ممکن دکلدیر . بن بوندن طقوز سنه اول تورک منطقی کشف ایتمش و ملی بتعلیرک اوچنچی نسخه سننده نشر ایتدیکم « اسکی تورکلرده اجتماعی تشکیلات ایله منطق تصنیفلر آره سننده تناظر ، عنوانلی مقاله ده بومنتقک شیفره آناختارینی مختصر بر صورتده اورته یه قویشمدم . اوزماندن بری ، بو آناختارله تورک مدنیتنک بوتون مؤسسهلری تثبیت وایضاح ایتمک چالیشمدم . وسوسیولوژی اصولنک وکشفیاتنک یاردیمیله اولدجه موفق اولدم . بو بخی دیگر مبختلرله قارشیلاشدیره رق او قویانلر ، کوره جکلر درکه تورک مدنیتی بربرینه صیقی رابطلرله باغلی مؤسسهلرک مجموعیدر . وبونلر آراسنده کی بوسیقی تساند و تناظرلری وجوده کتیره ن ده عنعنوی تورک منطقیدر .

۱ — دورتلی دیشلی تصنیف

دورت مهنک رنظر ، تصنیفه کوره ، بزجه رنسر
اولان فزانک هرجهتنک بررنکی واردر :

شمال (قارا)

غرب
(آق)

شرق
(كوك)

جنوب (قيزيل)

دورت جهتك رنكلى اولمى يالكز شاعرانه وافلاطونى برخيالدىن عبارت
دكلى ، حتى جغرافيا و تعبيه علملرنده ، اساس اولان عمومى بركوروشدى .
مثلا ، دكزلى بوتصنيفه تطبيق ايده جك اولورسوق ، آشاغيده كى دكز
آدرى چيقار :

شمال

(قارا دكز)

غرب
(آق دكز)

شرق
(كوك دكز = بحر ازرق)

جنوب

(قيزيل دكز = بحر احمر)

بوتطبيقدن آ كلاشيليركه بودكزلك آدرى اساساً توركچهدر . (بحر سياه ،
بحر سفيد ، بحر ازرق ، بحر احمر) كى تعبيرلر ، توركچهدن ترجمه طريقه
باشقه لسانلره كچمشدر . بوندن آ كلاشيليوركه بوتون توركلر ، دورت جهتك
رنكلرنى بيلورلردى . بناء عليه هانكى جهته كيتمشلرسه اوراده راست
كلكلى دكزه ، اوجهتك رنكى ويرمشلردى .

بربرينه خيلى اوزاق اولان بودكزله عائد آدرلك ، اسكى تورك اساطيرندن
دوغمى ، تورك منطقك نه قدر اساسلى وعمومى اولديغنى كوستيرر بوتصنيفك
برايى ده (قارا ييل) تعبيرنده كوروروز . شمال طرفلرندن كلن روز كارده
(قارا) صفتنى ادخال ايتك تورك منطقنه اويغوندر .

مع مافيه بو عنعنوى تصنيف برماهيته يالكز جغرافى قالمش دكلى ؛ تعبيه كى
عسكر لكجه غايت مهم اولان برفنده اساس اولمشدى . ميلاددن ايكى عصر اول ،

هیونگ-نو (هونلر، قونلر، قویونلیلر) تورکلی چین ایمپراطورینی، قرازگاه
عمومیسنده محاصره ایتشدی . اوزمان تورک خاقانی اولان (مه ته) معیتده کی
دورت یوز بیک سواری بی تورک تصنیفه کوره تعیه ایتشدی . بوسواریلر،
آتلینک رنکنه نظراً دورت لویه تفریق اولونمشدی . بونلردن آنلی
(کوک) رنکده اولان لوا شرقده ، آتلی (قیزیل) رنکده اولان لوا
جنوبده ، آتلی (آق) رنکده اولان لوا غربده ، آتلی (قارا) رنکده
اولان لواده شمالده اولق اوزره یرلشدریلشدی [ده گینی] . دیمک که
عسکری تعبیه لرده بیه اساس اولان بوتصنیف ، کیفی دکل ، دینی ویاخود
سحری برلزومک تأثیری آلتنده ایدی .

چینلیلر ، دورت جهته مرکزی ده علاوه ایتدکلرندن ، بوتصنیفی بشه
ابلاغ ایتشلردی . مرکزک رنکنی ده (صاری) عد ایدیورلردی . بوش
رنک تیتده حالاً رسمی ساحرلرک ، آینلرینی اجرا ایدرکن طاشیدقلری
بش بایراقده ، (سا - کیا - پا) لامالینک کندی زاویه لرینی تلون ایتدکلری
بش رنکده ایزلرینی محافظه ایدیور [۱] .

حتی بوکونکی چینک ملی و تجاری بایراغنده ده آشاغیده کی صیراده وافقی
اولق اوزره بش رنکلی شریت واردر : قیرمزی ، صاری ، ماوی ، بیاض ،
سیاه .

دورت موسمک رنکلی

دورت موسمک رنکلی . -- موسملر ، زمانک جزئلیدر . موسملرک
رنکی وار دیمک زمانک رنکی وار دیمکدر . بوکونکی منطقه کوره ، فضا
کبی زمانده رنکسزدر . فقط ، اسکی تورک منطقه کوره ، دورت جهت
کبی ، دورت موسمک ده خصوصی رنکلی واردی . بورنکلر شووجهله
صیرالانشدی .

قیش

(قارا)

صوك بهار
(آق)

ايك بهار
(كوك)

ياز

(قیزیل)

بوتصنيفدن (قارا قیش) تعبيرينك منشأى آكلاشيلمقدمه در . قیش
موسمنك رنكى تورك منطقنه كوره ، قارا اولديغندن ، بوتعير اساسمز
دكلدر .

دورت عنصرك رنكلى . — تورككرده دورت عنصرك رنكلى

شونلدر :

صو

(قارا)

دمير
(آق)

آغاچ
(كوك)

آتش

(قیزیل)

تبتيلير ، بودرت عنصره طوبراغى ده علاه ايله بشه ابلاغ ايدرلر .
طوبراغك رنكى صاريدر . ديكرلى ده شووجهلدر :

صو (قارا)

آتش (آق)

طوبراق (صارى)

آغاچ (كوك)

معدن (قیزیل)

سياره لردن هربرى ده بوبش عنصردن برر تانه سنه ربط ايديلير : (زهره)
معدنك ، مريخ) (آتشك ، الح ييلدیزلريدلر [۱] بوبش عنصرده ، بش

جهت و موسم کبی یاخشی ویامان، قوتلی وضعیف، والد یاخود مولوددر [۲] بو اعتقادلرک منشائی آرایان ادوارشاوان اونی تورکلرده بولیور : « بش عنصر نظریه سی چینه دوغمامشدر .

بونی اورایه صوقان تسین تورکلریدر ، دییور . [دین مبحثنه مراجعت].

دورت معبوك رنكلى . — تسین تورکلرینه کوره ، معبودلرکده رنكلى واردی : شرق معبودی (کوک خان) ، جنو بککی (قیزیل خان) ، غرب بککی (آق خان) ، شمالککی (قاراخان) دی . چینیلر ، بونلره مرکزک معبودی اولمق اوزره (صاری خان) ی علاوه ایتدیله . تورکلرسه ، بوکا (اوغان) آدینی ویردیله . آلتای تورکلرینه کوره ، اوغانک ایکی اوغلی واردر : صوخان ، دمیرخان .

کورولیورکه اوغانک اوغلی اولمق لازمکن (اودخان) ایله (آغاچ خان) اونوتولمشدر .

بسه نوتە ملك رنكلى . — بش توتەم شو وجهه صیرالانیر :

شمال (طوموز)

شرق (قویون) مرکز (اوکوز) غرب (ایت)

جنوب (قوش)

جهتلرک و مرکزک رنكلىله شوشکلی آیلرلر :
قارا دوموز

کوک قویون صاری اوکوز آق ایت

قیزیل قوش

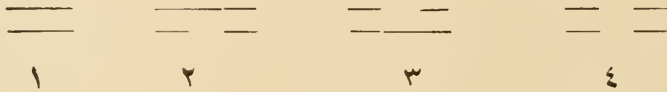
۶. عمومی تصنیف

بوتون بو تصنیف لک برلشمه سندن آشاغیده کی تصنیف وجوده کلیر :

(۱)	(۲)	(۳)	(۴)
جنوب	شرق	غرب	شمال
یاز	ایلک بهار	صوک بهار	قیش
آتش	آغاچ	دمیر	صو
قوش	قویون	ایت	دومور
قیزیل خان	کوک خان	آق خان	قاراخان

بوچرچیومر ، یالکیز صایدیغمز محتوالردن عبارت دکدر . چینلیلرک Y-King آدی کتانبده بوتصنیفه دائر برچوق محتوالر کورولور .

چینلیلرک تصنیفی . -- چینلیلره کوره ، بوتون اشیا (یانغ) و (یهن) ناملریله ایکی بویوک قسمه آیریشدر . (یانغ) ، اوغورلو ، (یهن) اوغورسزدر . چینلیلر یانغی-اشارتیله یه نی ده -- اشارتیله کوستریلر وبونلری ایکیشمرایکیشم برلشدیرمکه آشاغیده کی شکللری وجوده کتیریلر ،

بونلرک محتوالری شونلردر :

- (۱) کونش ، حرارت ، ذکا ، کوزلر ، الح
 - (۲) آی ، برودت ، احتراصلر ، قولاقلر ، الح
 - (۳) بیلدیرلر (ثابتهلر) ، فجر ، شکل ، بورون الح
 - (۴) سیاره لر ، کیجه ، انسان ، تسلی ، آغیز ، الح [۱]
- یوقاریکی تصنیفی تدقیق ایدرسه ک کورورزکه بوکونکی منطقه کوره عینی نوعه ادخال اولونان موجودلر عنعنوی منطقه ، آیری آیری نوعلره ومنتظم

برسلسله مراتبه تقسیم ایدیلشدر . مثلاً (کونش ، آی ، ثابتهلر و سیاره لر) بو کونکی منطقه کوره عینی نوعنددر . چین منطقی ، بونلردن کونشی برنجی ، آبی ایکنجی ، ثابتهلری او چونجی سیاره لری دور دنجی نوزهرلره ادخال ایتمکله ، اونلری هر بری آری بر درجه یی کو سترن عنعوی نوعلر آراسنده تقسیم ایتمشدر . اجرامک آری آری درجه لره ادخال ایدیله سی بوس بوتون معناسز دکدر چونکه بو آریلش پارلاققلری اعتباریله اولمشدر . ینه عینی نوعه منسوب بولونان (کوزلر ، قولاقلر ، بورون ، آغیز) عضولری ده ، دورت عنعوی نوع آراسنده اهمیتلری اعتباریله تقسیم ایدیلشدر . بو تصنیفک بوتون محتوالری چین کتابلرنده آرانجه ، کورولورکه چینلیر بو تقسیملرده بویوک بر مهارت صرف ایتمشدر .

کورولورکه چینلیر کی اسکی تورکرده ده بوتون اشیا و مخلوقلر بودورتلی تصنیفه ادخال ایدیلشدی . بودورت چرچیوه ، اسکی اقصای شرق مدینته عاقد مقدس منطقتک مقدس تصنیفدر .

آساطیری آتالک بومقولله کوره تصنیفی

اویغورلرک آخر تعبیرله دوقوز اوغوزلرک منقبه سنه کوره کندی ایلری بر آغاجدن دوغان بش چو حوقدن تورمه مش . بو چو جوقلرک آدلری شونلردر : سونفور تکین ، قوتورتکین ، توکاک تکین ، اور تکین ، بوغو تکین دوقوز اوغوزلرک عنعنه سنه کوره (تورک) ک دورت اوغلی واردرکه اسملری دورت قبیله نک آدلرندن عبارتدر : بارسجار ، چکیل ، ایملاق ، تاووفک . اوغوز خانک باباسی قاراخان ایله عمجه لری اورخان ، کوزخان ، کورخاندی دورتلی بر تصنیف وجوده کتیررلر .

بشلی تصنیفی چینلیرک بو کونکی بایراغنده کوردیکمز کی ، آشاغیده کی تقسیماتلرنده کوروروز : بش چشید بویو ، بش چشیدغام نوطه سی اولدینی کی ، بونلره سمیه لر آراسنده ده مناسبتلر وارمش که بو ، مسلمانلرک تصوفنده کیرمشدر :

دورت جهتك قطبيله مر كزده كي غوث منقسم اولديني بش قسمك تمثاللرندن عبارتدي . سوكرالري ، طور فاندە يرلش بو (ايل) ك اوطورديني اولكە يە (بش بالق) آديني ویرمه سی ده ، او یغور تشکیلاتنك بشلی اولدیغنی کوستیریر . (۱۱) دورتلی وبشلی منظومه لری تورکلرک وچینلیلرک بعض تصنیفلرنده کوروروز : محمد ثانی قانوننامه سنك درت کین دواتی چنکیز خانك دورت وزیرینه تقایددر (هاممەر) . یا قوتلرده دورت اولو-ك يالکیز دورت بویوک شامانی واردر . [سیه روره وسکی] دده قور قودك بیانه کوره ، اوغوزلر آراسنده دورت قهرمان واردی که یوزی نقابلی کزرلردی بونلر دورت بویوک شامانك معادللری اوله بیلیر . اورخون کتابه سندن آ کلاشید یغنه کوره سحری بر آینه استناد ایدن اجتماعلر ، هریری برجتهی تمثیل ایدن دورت رئیسك ریاستی آلتنده وقوع بولویوردی . بور یس لردن اوچی تارخان رتبه سنده اولوب دردنچیسنه واحتمانکه الك بویوکلرینه (کول ایرکین) آدی ویریلردی . بونلر رسمی برماهیتی حائر اولان دورت بویوک شامانن عبارت اوله بیلیر (قود اتقو بیلک) آدی تورک کتابی ، دورت فصله منقسمدر که موضوعلری شونلردر : عدالت ، قدرت ، عقل ، اعتدال . بودورت ملکه آشاغیده کی درت شخص واسطه سیله تمثیل ایدیلشدر :

(۱) عدالت : کون دوغدی ایلیک خان .

(۲) قدرت : آی دولدی اوقتورمش ، وزیر .

(۳) عقلی : اوکتولمش ، وزیرک اوغلی .

(۳) اعتدال : اوقتورمش ، وزیرک قارده شی .

کتاب بو دورت شخصک مباحثه و مناقشه سنی محتویدر .

فضانك تقسیماتندن چیقاریلان بشلی تصنیف تورکلرک اوردو تعبیهلرنده ده

کورولور :

قار اوول (پیشدار)

صول قول

اوردو (رکاب هایون)

صاغ قول

جغداوول (دمدار)

بوتصنيفى توركلرك اسلام دورنده كى تصوفندهده كورورز : دورت جهتك
 (قطبلر) يله مركزده كى (غوث) اسكى تورك منطقيه ايضاح ايديله بيلير .
 بونصنيفك نوعلى آراسمه مساوات . — دورتلى تصنيف توركلره
 كوره ، عموم موجودلرك دورت مساوى نوعه تقسيم اولونمه سيمدى . بوراده كى
 (كوك ، قيزيل ، آق ، قارا) رنگلى قيمتهجه بربرينه مساوى اولديغى كچى ،
 بونلرك جهتلرى ، موسملرى ، عنصرلرى ، توتهملى ووصولرى ده مساوى
 مساوى ايديلر . چينيلردهده ايسه ، يوقايرده كورديكمز وجهله ، بو نوعلر
 درجه درجه بربردن اوستونديلر . بو درجهلر ۱ ، ۲ ، ۳ ، ۴ ، رقملىله
 كوستريلشدر . (۴) نومرولى نوع ، (۳) نومرولى نوعدن ، اوچ نومرولى ،
 ايكى نومرولىدن ، اوده بونومرولىدن قيمتهجه آشاغيدر . بونقطهده چينيلرله
 توركلر آراسنده اساسلى برآيرلىق واردر :
 توركلرده كى مساوات ، ايل داخلنده كى عشيرتلك مساوى ، بناء عليه ،
 جمعيتك ده موقرات اولديغى كوسترر .

دورت رنگ اسمك مادى ترادفلى . — (كوك ، قيزيل ، آق ، قارا)
 اسملى اسكى تورك مدنيتك معنوى رنگلرينك آدليردر . بو معنويك
 اسلاميتدن صوكراده دوام ايتمشدر . بوكون بيله ، بورنگلرك ايكيشر اسمى
 اولمى وبواسمرك اسكىلرى معنوى قيمتلرى ، يكيلى ايسه ، مادى رنگلى
 افاده ايتمى ، بوادعازى تايد ايدر . مثلا ، برزنجى به يوزى سياه ، كاغذك
 رنگنه بياض دينيلير . برقباحتلى ايچون (يوزى قارا چيقدى) دير معصوم
 ايچونده (يوزى آق چيقدى) دينيلير .

ينه بونك كچى ، (كوك تاكرى) و (كوك تورك) دينيلديكى حالده ،
 (ماوى تاكرى) و (ماوى تورك) دينيله مز . (قيزيل الما) كله سيله (قيرمزى
 الما) كله سى آراسنده درين برفرق واردر . بو قارشىلاشديرمه دن دوغان
 نتيجه به كوره ، مترادف ظن ايتديكمز بودورت رنگك اسكى اسملى مجازى ،
 يكي آدلرى مادى معناره دلالت ايدر :

مجازی معنالر: كوك قيزيل آق قارا
ماوی ، (ماوی) (قیرمزی) (بیاض) (سیاه)
مرکزہ عائد رنکہ کلنجه ، بو چینلیله کوره (صاری) ، تورکلر
کوره (آلتون) : آلتون اوردو ، آلتون سویهك (کیمک) کبی .
بوتصنیفك منشأی . — بوتصنیفك منشأی چینلیلرده آکلاشیلماز .
چونکہ ، اولرده ، اجتماعی تصنیفه بوتقسیمات آراسنده بارز هیچ برمناسبت
یوقدر . تورکلردن ایسه ، بودورت عنعنوی نوع ، اسکی تورک (ایل) ینک ،
منقسم بولوندیغی دورت سسمیه دن عبارتدی . بوسمیله لرك اسکی اسملری ،
توته ملرینک آدلرنده محافظه ایدیلش اولدیغی یوقاریده کوسترمشدک .
تورک تفریمی . — دین بختنده کوردیکمز وحله ، تورک تقویمک
(اون ایکی حیوان) اسملرله (دورت موسم) اسملری ده بودورتلی تصنیفك
توته ملرندن حیقمشدر . احوالده ، بوتصنیفك تطبیقاتنک غایت کنیش برساحه یه
و درین بر عمقه مالک اولدیغی ثابت اولور .

۲ — ایکیلی تصنیف

چینلیلرده ، ایکیلی تصنیف یالکز بر تورلودر . بو بریجک تصنیف ،
اشیانک (یانغ) و (یه) دییه ایکی بویوک صنفه آریله سندن عبارتدر . دورتلی
تصنیفك ، نه صورتله بوندن اشتقاق ایتدیکنی یوقاریده کوردک .
تورکاره کلنجه ، بونلرده ، ایکیلی تصنیف ، ایکی تورلودر . بریسنده
چینلیلرک خلافته اوله رق ایکی طرف بربرینه مساویدر . ایکنجی سنده
چینلیلرده اولدیغی کبی ، ایکی طرف یکدیگرینه غیر مساویدر .
مساوی ایکیلیک . — طرفینی بربرینه مساوی اولان ایکیلی تصنیف ،
موجوداتک (صاغ) و (صول) دییه ایکی مساوی صنفه آریله سندن
عبارتدر . مثلا ، تورک منطقنه کوره ، (۱) ارکک (صاغ) ، قادین (صول)
قادرولرینه قونولمشدر . (۲) (تویونیزم) صاغ ، (شامانیزم) صول جهتته

نسبت ایدیشدر . ینه بونلر کبی ، (۳) اوغوز ایلینی ترکیب ایدن (بوزاوق) و (اوج اوق) زمره لرندن برنجیسی صاغ قول ، دیکری صول قولدر . (۴) لاهوت عالمندهده ، (تاکریلر) صاغ قولی ، (یرصولر) صول قولی تشکیل ایتمشدر . بونستلرک عملی نتیجه لری شونلردر : تویونزمله شامانیزمک یعنی دینله سحرک مساواتی ، قادینک حقوقجه ، سیاسی ، اقتصادی فعالیتلرجه ارککه مساویلکنی انتاج ایتمشدر . بوندن باشقه ، توتهمیزم دورنده باشلا یوب قادینله ارکک آراسنده (تستر) و (حرم) کبی آیریجی احواله ناعث اولان اسرار انکیز ایکیلکده تورکرده یوقدی .

بواجتماعی ایکیلک قادینلرک ابتدائی جمعیتلرده (تابو) وچینیلرده (ینه) عد ایدیله سنک نتیجه سیدر . تورکرده ایسه ، قادین نه (تابو) ، نهده (ینه) اولمادیغندن ، کوزل جنس ، قوی جنسک ضد و تقیضی دکل ، بالعکس اشی و متممی اولمشدر . بوسبیلهدرکه اسکی تورکرده ، نه عصبوی ، نهده پدرشاهی عائله تشکل ایتمه مشدر . چینیلرده ایسه ، هم عصبوی ، همده پدرشاهی برعائله نمودجی حاکمدر وقادینلرده (تستر) ، (حرم) قاعده لری جاریدر . تورکرده ، جنسی تقسیم اعمالده یوقدی . چونکه ، جنسی تقسیم اعمالده ، قادینک (تابو) اولمہ سندن ایلری کلشدی . اسکی تورکرده ، قادین (تابو) اولمادیغندن ، ارککک هر فعالیتنه اشترک ایدردی : آوده ، حریده ، ضیافتلرده ، مشورتلرده ، وعلی العموم دینی ، سیاسی ، بدیعی ، اخلاقی ، لسانی ، اقتصادی ساحهلرده قادین ارککه برابردی (لسان بختنه مراجعت) . خلاصه ، ابتدائی جمعیتلرده جنسی تقسیم اعمال ، قادینله ارککک عینی آلتلره مال دو قوندیرامامه لرینک نتیجه سیدر . تورکرده ایسه ، کرک ارکک و کرک قادین بوتون آلتلره دو قونه بیلیردی .

قادینلر ارککک آیریلمی . — قادینله ارکک یالکز (جنسی توتهم) اعتباریله بربرندن آیریلمدی . چونکه (اینک) قادینک ، (قیسراق) ارککک توتهملریدی . بویوک آنسیقلوپه دینک بیاننه کوره ، قادینله عائد صنمک (اینک) مهلی ، ارککه عائد صنمک (قیسراق مهلی) اولمہ سی ، اینکلری قادینلرک قیسراقلری ارککلرک صاغمه سندنر . بزجه بو صاغمق کیفیتی برسبب دکل ،

بلکه برتدجهدر . یعنی ، اینک ممهلی صنم ، اینکلری صاغانک قادین اولمه سندن
دولای ، قادینک توته می اولمامش ، بالعکس ، قادینک توته می اینک اولدیغی
ایچوندرکه اینکلری صاغمق و اونک دینی بر وظیفه سی صیراسنه کچمشدر .
ارکک ایچونده بویله در .

بوآریله مسارانلی بوزانه برآریله دکلری . — قادینه ارککک توته .
ملری بربرینک ضدی اولان حیوانلردن دکلدی . اساساً ، تورک ملیتنک
توته می (یاق) یعنی تیبب اوکوزیدر . تیبب اوکوزی ، باشی اعتباریله اوکوزه ،
قویروغی اعتباریله آته بکزر . بو مشاهتلر دولایسیله درکه کرک آت و کرک
اوکوز ، (یاق) ک یرینه قائم اوله بیلیر . آتک و اوکوزک عبادت و سحر
قوربانلری اوله رق کسلیمه سی ، تیبب اوکوزینه بکزه مه لری دولایسیله در .
ابتدالری تورکلرده ولایت عامه یه تمثال اولان ، (توغ) تیبب اوکوزندن
یاپیلردی . صوکرالری ، تورکلر آلتایدن اوزا قلاشمق سببیه بو حیوانی
بولامیجه آت و اوکوز قربان ایتمک باشلادیلر .

ایکی تورک مساویلیکی . — دورتلی ایللر مستثنا اولمق اوزره ، دیگر
ایللردن هربری ایکیشر قولی محتویدر . بو قوللرک صاغ وصول قادرولرینه
قونولمه سی مساوی اولدقلری کوستیرر . شیمدی یه قدر ، یالکز بر قولک
داخلنده کی اوز (عشیرت) لرک مساوی اولدیغی کوربیوردق . اوزلرک
مساواتی تورک قومنک ده موقرات اولدیغنه دلالت ایندیکی کبی ، قوللرک
مساواتی ده ینه بو قومک ده موقرات اولدیغی کوستیرر .

یالکز شوراسی واردرکه ابتدائی قوملرده کی ده موقراسی وفه مینیزم ،
بو کونکی ده موقراسی یه وفه مینیزمه بکزه مز . اوزمانکی ده موقراسی وفه مینیزم
شیمدیکی ده موقراسی وفه مینیزم بی دولت قانونلرینه مستند دکلدی . دیندن ،
سحردن ، توره دن دوغمشدی . مساوات ، هنوز آریستوقراتیک دولت و
آتی فه مینیسست عائله تشکل ایتمدیکی ایچون موجوددی . کورولیورکه ماهیتلری
تمامیله مائل اولماقله برابر ، جمعیتک انتهای کبی ابتدا سنده ده بو ایکی تورلو
مساوات موجوددر .

نظامه مساوات . — صاغ ووصول تصنیفنده ایکی طرفک بربرینه مساوی اوله سندن دوغان نتیجه لردن بریده ، (داخلیاً — ازدواج Endogamie) قاعده سیله (وحدت زوجه) مؤسسہ سیدر .

هنوز توتہ میزیم دیندن چیقماش اولان جمعیتلرده ، (خارجیاً — ازدواج Exogamie) قاعده سی جاریدر . بو ازدواج طرزنی ، قادینک کنندی سمیه داشلری ایچون (تابو) یعنی (حرام) اوله سنک نتیجه سیدی . اسکی تورکلرده ایسه ، خالص توتہ میزیم دوری کچمش ، ناتوریزم مرحله سنه اولاشیله شدی . تورک ناتوریزمنده ، (توتہ میزیم) یالکز آرته قالانلر حالنده موجوددی . بناء علیه ، اسکی تورک جمعیتی آسترالیالیلره و شمالی آمریکا هندلیلرینه عاڈ توتہ میزمدن چوق ایلرده بولونیوردی . ذکرایتدیگمز جمعیتلرده ، (خارجیاً — ازدواج) قاعده سی حاکمدی .

اسکی تورکلرده زوجه نك (ایل) دن اوله سی شرطدی . زوجه نك ایلدن یعنی زوجک اقرباسندن بولونمہ سی ، اونی حقوقه یوکسته جک بر عاملدی . چونکه ، اسکی قوملرده ، هر جمعیت کنندیسنی دیگرلردن داها یوکسک واصل عد ایدردی . ازدواج ، اصلنده بربرینه مساوی ایکی فردک برلشمه سی دیمک اولدیغندن ، آنجق ایکی طرفی عینی ایلدن اولان بر ازدواج ، تورک توره سنه توافق ایده بیلیددی . بناء علیه . اوزمان (داخلیاً — ازدواج) قاعده سنک جاری اوله سی لازم کلیوردی .

بعض رئیس لر ، فتوحاتله زنکین اولدقدن صوکر ، زوجه لریله اکتفا ایتمه مکہ باشلادیلر . بونلر ، آلدقلری اسیرلردن یاخود تبعه لری صیراسنه کچن او یماقلردن کوزل مستغرشه لر ایدینمکه ده یلتنیدیلر . توره ، بونلری مشروع طانیما دیغندن ، بونلره خاتون نامی ویریله مزدی . بناء علیه ، اسکی تورکلر بونلره (قوما) آدینی ویریدیلر و برنوع (اودالق) ماهیتنده طوتیدیلر .

قوما ، حقیقی زوجه دن چوق فرقلی ایدی : قوما بر رفیقه کبی دکل ، خاتونک همشیره سی صورتنده عاٹله یه داخل اولوردی . کنندی چوجوقلری

قومایه (تیزه!) دییه خطاب ایدرلردی. (آنه!) دییه خطاب ایده مزلردی. بو عنوانی یالکیز، اوک صاحبه سنه یعنی حقیق زوجه یه توجیه ایده بیلیرلردی. دیمک که آنهک صفتی یالکیز ایلدن اولان حقیق زوجه یه مخصوصدی. بوندن باشقه، قومالرك چوجوقلری بابالرینک ثروتندن ده حصه آله مازلردی. بر حکمدارک اوغلی، قومادن دوغمشه حکمدار اوله مازدی. بوقاعده ایرانده کی قاچار سلاله سنده هنوز حاریدر.

خاقانلر طرفندن چیندن آلنان پرنسسلره (قونجوی) آدی ویریلیردی. بونلر، حقوقه قومالردن یوکسک اولمقله برابر خاتونلردن آشاعی ایدیلر. کورولیورکه تورکلرده قادین حقوقنک یوکسک اولمسی، بر طرفندن ده (داخلیاً - ازدواج) قاعده سنه استناد ایدیوردی.

قادینک اجتماعی فعالیتلره اشتراکی. — قادینک حقوقه یوکسک اولمسی، بر طرفندن ده اشتراک ایتدیکی اجتماعی و اقتصادی حیاتک چوق اولمسنک نتیجه سیدر. قادینلرک، او ایشلرندن باشقه، افتطاف، آوجیلق، چفتجیلک، سوروصاحبلیکی، حرب، عسکرلک، ملی ضیافتلره و مشورتلره هرشولن و قورولتایلره کیرمک کبی برچوق فعالیتلره اشتراکلری واردی. بو فعالیتلرده قادینک حقوقه یوکسک، حر و سربست اولمسنی تأمین ایدیوردی. طرفینی مساوی اولان ایکنجی تصنیفک بوسایدیغمز نتیجه لردن باشقه چوق نتیجه لری واردر. فقط، بونلرک هپسنی صایمغه کتابک حجمی مساعد دکلددر.

۳. — سکزلی و آلتیلی تصنیف

دورت جهته، آرالزنده کی تالی جهتلر یعنی (شمال شرقی، شمال غربی، جنوب شرقی، جنوب غربی) جهتلری علاوه ایدیلنجه روز کار کلنده کی سکز روز کاره تقابل ایدن سکز جهت حصوله کلیر. بو صاییه مرکزک علاوه سیله (۹) مقدس عددی حصوله کلیر. (۹) عددینک مقدسلیکی، سکزلی تصنیفک مرکزله برابر تام برشکلنی حائز اولدیغنددر.

چينيليرده سگزلى تصنيف . — درتلى تصنيفده ياپديغمز كچي ، سىكزلى تصنيفده ابي آكلامق ايچون ، چينيليرك اسقولاستيق فلسفه سنه مراجعت مجبوريتنده يز . بو فلسفه يه كوره ، سگزلى تصنيف (يانغ) نامنى آلان (-) اشارتيله (بهن) آدينى طاشييان (- -) اشارتنك اوچر اوچر برلشمه سندن حصوله كلشدر . بو تصنيفى شكللريله كوستره لم :

=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸

بو قادرولرک محتوالرندن بعضيسنى مثال اوله رق ذکر ايده جگنز :

(۲) كوك ، خالص ارکک

(۲) بوغو ، تصاعدات ، كوللر

(۳) آتش ، حرارت ، ضيا

(۴) ييلديرم

(۵) روزگار

(۶) صو

(۷) داغلر

(۸) ير ، خالص ديشى

سىكزلى تصنيفده (۱) رقتلى قادرو (كوك) ، (۸) رقتلى قادروده (ر) در .

بونلر توركلرك (كوك تا كرى) و (ير صو) معبودلرينه تقابل ايدييور . سما

ايله يرک آراسنده بولونان ديكر آلتى قدرتده شو وجهه در :

(۱) بوغولر ، بولوئر ، تصاعدلر .

(۲) آتش ، حرارت ، كونش ، ايشيق ، شيمشك .

(۳) ييلديرم .

(۴) روزگار و اورمان .

(۵) صو ، ايرماق ، كول و دگزر .

(۶) داغلر .

شو منظومه يي اوغوزك تشكيلاتيه قارشيلاشديرالم : كويا اوغوز خانك (كون خان ، آي خان ، ييلديز خان ، كوك خان ، داغ خان ، دكز خان) آدلرنده آلتى اوغلى اولمش . اوغوز ايلي ، بونلرك طورونلردن مركب آلتى عشرته آيريلش . بو روايتك حقيقتى شودر : بو آلتى اسم ، كوك تاكرى ايله ير صونك اوغوللرينه عايد اسملردر . ديمك كه بونلرده معبود اسملريدر بونلركسكزلى چين تصنيفده بارز مقابللرى واردر . مثلا ، آلتنجى رقم ، ايكي طرفدهده (داغ) در . (۵) نجى رقم ايكي طرفدهده (دكز) در . (كونش) ده هرايكي تصنيفده موجودر . چين تصنيفك تمامى المزدده اولسه يدى ، اوغوزك آلتى عشرته عايد معبودلرى اوراده تماميله كوروردك . مع مافيه ، بونلردن اوچ دائره نك محتوانلردن بعضيلرينى داها كوستره بيليرز :

(۱) سما ، جنوبده ، ضيا عمدهسى ، ارلك ، حركتسزلك ، قوت ، ياش ، كوك قبهسى ، بابا ، حكمدار ، يووارلاقق ، يدا طاشى ، معدن ، آينده ، قيزيل ، ابي آت ، اختيار آت ، بويوك آت ، بر اكرى قيليج ، آغاچلرك
يمشى الخ

(۲) ير ، شمالده ، ظلمت عمدهسى ، ديشى ، ير عمدهسى ، اطاعت ، مواشى ، قادين ، آنا ير ، اليبسه ، قازان ، چوقلق ، قارا ، بويوك آرابه لرى الخ ..

(۳) كونش ، نفوذ ، روزكار ، اورمان (آغاچ) اوزونلق ، يوكسكلك ، كومهس حيوانلرى ، اويلوقلر ، بويوك قيز ، ايلرى و كبرى حركتلرى ،
۱۰۰ ده اوچ فائض الخ

بو تصنيفى اوغوزلرك تصنيفيله قارشيلاشديرلم ، اوغوزلرك تصنيفى شو وجهله در :

خاقان

(صول قول)

كوك

(صاغ قول)

كون

آی
بیلدیز

دکز
داغ

خاتون

خاقان (سما) نك ، خاتون (یر) ك مقابلیدر . دیگر آلتی اجداد اسمارندنده (کون) ك ایکی تصنیفده مشترک اولدیغنی کوریورز .
 مع مافیہ ، اوغوز تصنیفده کی سوکولکر (ملی ضیافتده یالکیز منسوبی اولدیغنی بکلر طرفندن یکیلن ات پارچه سی ، سوکوش) ایله چین تصنیفی قارشیلاشدیریلنجه ، ایکیسندهده برنجی قادروده (باش) ، ایکنجی قادروده (قارین) ، اوچنجی قادروده (ویلوقلر) یعنی (بوط) سوکولکرینک موجود بولوندیغنی کورورز . اوغوزلرده بونلردن برنجیسی خاقانک ، ایکنجیسی خاتونک ، اوچنجیسی کون خان عشرتلیرنک سوکولکدر . اکر بو چینلی تصنیفک تمامی المزده اولسهیدی ، دیگر رقلرک تطابق ایتدیکنی کوره جکدک .
 یتیشه جک کنج چیشناسلرمزدن بو اهمیتی بکله رز .

سکزنجو تصنیفک اصلی . — تورکلرک سسکزلی تصنیفی ، ایکی دورتلی تصنیفک برلشمه سندن حصوله کلشدر . بونک اصلی آراسوق ، ینه اجتماعی تشکیلاتده بولورز . اوغوزلرده (بوز اوق) قولیله ، (اوج اوق) قوی برلشهرک ، اوغوزایلنی وجوده کتیرمشلردر . اوج اوقلرک یر صولری اولان کوک ، داغ ، دکز خانلر ، اوغانله ایکی اوغلی اولان (دمیر خان) له (صو خان) ك مقابلی اولدیغنی کورورز . بو تقابل ، اوج اوقلر اولجه دورتلی بر تصنیفه تابکن ، خاقانله خاتونه یر بوله بیلمک ایچون ، اوچلی بر تصنیفه تابع اولدقلری کی بوز اوقلرده بوکا متناظر بر شکل آلمشدر . بناء علیه ، ظاهرآ آلتیلی بر تصنیف شکلنده کورونن اوغوز تشکیلاتی ، حقیقتده ، سکزلیدره آلتیلی تصنیف . — آلتیلی تصنیف ، سکزلی تصنیفدن دوغمشدر . اوغوزلرده ایکی دورتلی عشرت برلشنجه ، سکزلی برایل حصوله کلشدر . فقط ، بو تصنیفک ایکی خانه سی خاقانله خاتون یاخود کوکله یره آیرلیدیغنی ایچون

تصنيفده آلتى خانه قالمشدر. اوچ تاكرى يعنى (كون، آى، ييلديزخانلر)، بوز اوقلرك، اوچ ير صو يعنى (كول، داغ، دكز خانلر) ده اوچ اوقلرك هم معبود و هم ده جدلريدر. كورولبوركه بو تصنيفده، توركلرك اجتماعى تشكىلاتندن دوغمشدر.

ميينبلمده آلتى تصنيف . — چينليلرده آلتى تصنيف مقدس بر تصنيفدر. (هوهان شو) اسمنده كى چين كتابنده يازيلديغنه كوره، سنه نك اون ايكنجى آينده پايتخت ياخود قوماندانلق مركزى اولان هر شهرك خارچنده طوپراقدن آلتى عدد اوگوز ركز ايديلير (Cycle Turc). دين بختنده كورديكمز وجهله اوغوز عشيرتلىرىنىك تمثاللىرى يالگىز بو آلتى الاهدن عبارت دكلدر. اوغوز عشيرتلىرىنىك اونغونلريله سو كوكلى ده آلتى سر عدددر.

اوغوز ايلنه تابع اولان (اويغور، قارلق، قالاچ، قپچاق، قانقلى، آغاچ اري) ايللىرى ده آلتى در. طورخانه بش بالق ديمه سنك سيني بشلى تصنيف فصلنده كوسترمشك. كاشغر حواليسنه (آلتى شهر) ديمه سى ده اوراده حاكم اولان اوغوز ايلنىك آلتى تصنيفه تابع اولماسندن حصوله ككشدر.

تورك تشكىلاتلرنده (آلتى بولوكه تقسيم) قاعده سنه | برچوق يرلرده راست كلينير:

(۱) كول تكين كتابه سنده « ايشته يكرمى آلتى ياشنده عمجهم قاغانك سلطنت و حكومتنده اولوب بيتلر: آلتى چوب و سوغداقلا اوزرينه سفر ايتدك و اونلرى بوزدق . »

(۲) اسكى زمانده موغوللر (تومان) تسميه اولونان آلتى قسمه منقسمدى. بونلرده جاغوق غار (صاع قول)، براغوق غار (صول قول) نامريله ايكي قوله آيريلدى. صاغ قوله خان قوماندا ايدردى. صول قوله، خانك برادرى ياخود اوغلى [يعنى ولى عهد] طرفندن قوماندا ايديليردى

[غراند آنسیقلوپه دی جلد ۲۴ ، صحیفه ۶۸ ، بلوشه] . موغوللرک بو تصنیفنده ، اوغوزلرک کرک (بوز اوق) و (اوچ اوق) دیبه آلتی اوزه ، کرک آلتی ایله آیریله لرینک بر اشی کورولپور .

(۳) اسکی هیونفغ نولرده ده ، تورک ایلی ، آلتی قسمه تفریقله بویوک آمرک قومانداسی آلتنه ویریلشدی . بو ایلده صاغ قول وصول قول دیبه ایکی به آیریلشدی . قوللره قوماندا ایدن ایکی بویوک بکلر بکی ایدی .

عثمانلی دولتنک قاپی قولی عسکری آراسنده (آلتی بولوک) نامیله سواری اوجاقلری واردی که سپاه ، سلحدار ، علوخیان یمین و یسار ، غربای یمین و یسار بولوکلرندن مرکبیدی . بونلردن سپاه ایله سلحداره (باش بولوکلر) ، علوخیان یمین و یساره (اورته بولوکلر) ، غربای یمین و یساره (آشاهی بولوکلر) دینیلیردی .

سپاهک بایراغی (قیرمیزی) ، سلحدارک (صاری) ، اورته و آشاهی بولوکلرک (آلاجه) ایدی [تاریخ دولت عثمانیه، عبدالرحمن شرف، جلد ۱ ، صحیفه ۳۱۹] .

اسکی عثمانلی تشکیلاتنده (قلمیه) طریقنک صوک رتبه لری نشانچیلیق ، دفتردارلق ، رئیسک ، دفتر امینلکی ، شق ثانی و ثالث دفتردارلقلری ایدی که مناصب مذکوریه (مناصب سسته) تعبیر اولونوردی [ایضاً ، جلد ۱ ، صحیفه ۳۰۶]

اسکی عثمانلی تشکیلاتنده ، ولایت عامه نک تمثالی اولان (توغ) شوووجهله تقسیم اولونمشدی : سنجاق بکنک بر توغی ، بکلر بکنک ایکی توغی ، وزیرک اوچ توغی واردر . صدر اعظم بش توغه قدر قوللانه بیلیردی . آلتی توغ پادشاهه مخصوصدی .

بویوک مأمورلرک تعییننده صدر اعظم استیذانمز بش مأموری تعیین ایده بیلیردی . آلتی منصبک بردن توجیهی پادشاهه مخصوصدی .

۷ عددنک مقدرلکی . — غرب تورکلرنده یدی عددی مقدسدی .

بونك سببیده آشکاردر : یدی عددی ، آتی بولوكه ، ایلی تمثیل ایدن مرکزك علاوه سیله حصوله كمشدر . غرب توركلرنده ، هر فردك یدنجی آتاسنه قدر دده لری معلوم اولمق لازم كلیردی . « یدی آتا » تعیری ، یدنجی کوبکه قدر اولاشان دده لر دیمكدر . « بن قیزی یدی یابانجی یه ویررم » ، « یدی یابانجیدن قیز آلیرم » کبی تعیرلر ، اسکیدن توركلرده دده بر نوع (خارجیا - ازدواج) قاعده سنك جاری اولدیغنی کوستریور .

چوق اسکی زمانلرده ، ازدواج (صوی) ك خارجنده ، (ایل) ك داخلنده ایتمش . ناصیل که ابتدائی جمعیتلرک بر چوغنده ازدواج ، عشیرتک داخلنده وسمیه نك خارجنده اولمق اوزره وقوعه کلکه مجبوردر . شو قدر وارکه تورك ایلنده ، داخلی ازدواج کیتدکجه قوته نتمش ، خارجی ازدواج ایسه ، افعوله سنی ولزومنی غائب ایتمشدر .

(یدی قودای) ده ، مرکزله برابر آتیلی تشکیلاته تقابل ایدن

بر عدددر .

۲۴ بوی . — آتیلی تصنیفدن یکریمی درتلی تصنیف دوغار . چونکه ، آتیلی تصنیفی وجوده کتیره ن ، اوغوزخانک ویاخود دها دوغرو افاده سیله کوك تا کرینک آتی اوغلیدر . بونلردن هر برینك ده دوردر اوغلی وجوده کلکه ، یکریمی دورتلی تشکیلات وجوده كمشدر . شوراسی وارکه آتیلی ویکریمی دورتلی تشکیلاتی تأسیس ایدن هیونف نولرک حکمداری (مه ته) در . مه ته ، قوتلی بر اوردو وجوده کتیرمک ایچون ، سواری اوغیلردن مرکب اولمق اوزره یکریمی دورت (تومان) وجه ده کتیرمشدی . هر (تومان) شیمیدیکی لوا درجه سنده اولوب اون بیك عسکری محتویدی . آتیلی تشکیلات ده بولوالرک دوردر دوردر برلشمه سندن حصوله گلش آتی سواری فرقه سندن عبارتدر .

بو تصنیف « اوغوللردن وطورونلردن دوغمشدر » دیه نلر ، بالنسبه متأخر اولان اوغوزلردر . حال بوکه بو تشکیلاتک ایلک مؤسسی اولان

(مهته) بونلردن چوق اسکیدر. اوحالده ، اوغوزلرک آتیلی ویکرمی دورتلی تشکیلاتی اوغولر وطورونلردن وجوده کله مشدر . اوغوزلرک تشکیلاتی اسکی بر تشکیلاتک (مهته تشکیلاتنک) دوامندن باشقه بر شی دکدر . دیمک که بو تشکیلاتی ای آ کلایه بیلیمک ایچونده اسکی (تورک - چین) منطقنه مراجعت ایتمک لازمدر .

یکرمی دورتلی نصیف زه لرده رار ؟ — یکرمی دورتلی تصنیفه سلچوقیلر و آق قویونلیر صوکزمانلرینه قدر رعایت ایدیورلردی . بو تصنیف ، سلچوقیلردن ایوبیلره ، اونلردن ده مصر کوله منلرینه کچدی . حتی ، کوردلردن (روژکی) متحده سی ده یکرمی دوت عشرتدن مرکبدر . دلی پترو یاقوتلردن یکرمی دورت شامانی پترسبورغه کتیرمش . احتمال که ، بو کلنر ، شامانلر دکلده ، توینلردی . مع مافیه ، شامانیزم ، یکرمی دورتلی تصنیفه ده ، کندی حسابنه قوللانمق اقتدارینه مالکدی . ناصیل که دورت بویوک شامانده دورت جهته منسوب دورت قبیله نک تمثاللریدی .

یکرمی دورتلی تشکیلات موغوللردن (اویرات) لرده ده کورلمشدر . اسکی عثمانلی وزیرلرینک ایچ اوغلانلری ده یکرمی دورت عدددی .

۴ . — دو قوزلی و سکزلی تصنیف

بو تصنیفک منائی . — دورتلی تصنیفک تضاعفندن سکزلی تصنیف وجوده کلدیکی کبی ، بر سکزلی ایله بر دو قوزلینک برلشمه سندن (دو قوزلی - سکزلی) تصنیف وجوده کلشدر . یاقوتلرک تشکیلاتی بو تصنیفه تابع اولدیغی کبی ، احتمال که دو قوز اوغوزلرله دو قوز تاتارلرده بو تشکیلاته تابع بولونیورلردی . بو تقدیرده ، بویاللرک اسملری صاغ قوللرینه نظر آ وضع ، ایدلمشدی .

دو قوزلی تصنیفک باشقه شکلنی . — قارلقلرده ده ، دو قوزلی تصنیف اوچ عدد اوچلی تصنیفدن دو غمشدر . قارلق متحده سنک تشکیلاتی شو وجهه ایدی :

۳ چکیل قبیله سی
۳ هسک (قازاق)

کوالین ، کوکلن
۳ اصل قارلق }
بدا
تخصین }

اوجلی تصنیفک بشلی تصنیفدن ناصیل دوغدیفنی . بزہ (اوغان) له ایچی
اوغلی اولان (صو خان) و (دمیر خان) کوستریر . بوسوکیکی بوتصیف ،
اودخانله آغاچ خانک تصنیفدن چیقاریله سیله حصوله کلشدر .

۹ عددینک فرسیتی . — شرق تورکلرنجه ۹ عددی مقدس اولدیغندن ،
مکافاتیر و مجازاتلر بوعددن و یاخود بونک اضعافندن تشکل ایدردی . مثلاً ،
تارخانلق دو قوزنجی کوبکه قدر انتقال ایدردی . بر خیرسزه چالدینی
مال اعاده ایتدیرلدکن سوکرا ، دو قوز مثلی ده جزای نقدی اوله رق
آلینردی [تاریخ علم حقوق : محموداسعد] . ملی ضیافتلرده و دینی آیینلرده کی
قوربانلر و تقدمه لرده یادوقوز یاخود اونک اضعافندن تشکل ایدردی ؛ مثلاً ،
ابوالغازی به کوره ، اوغوز خان منقبه سنه نظراً ، اونک زماننده یاپیلان بر
ضیافتده مذهب بر اوبا انشا اولونه رق دو قوز یوز آت ایله دو قوز بیک قویون
بوغازلاندی . میشیندن یاپیلان دو قوز حوضه عرق ، دو قسان حوضه قیمیز
دولدورولدی . سلجوقنامه ده ایسه ، شویله ذکر اولونیور : اوطویده دو قوز
یوز باش قیسراق و دو قوز یوز باش صیغیر و دو قسان بیک باش ارکک
قویون بوغازلامشردی .

دوقوز داللی بر چام آغاچندن اقوامک دو قوز اجدادی اولان (دوقوز
آتالر) ک وجوده کله سی ؛ آلتای تورکلرینک (هوش آغاجی) اورمانچغده
یاپدققری آینده ، کوکه حیقمق ایچون مردیوز اتخاذا اولونان بر هرش آغاچنده
باصه ماق مقامنده دو قوز کرتیکک آچیله سی کی موقه لرده ده (۹) رقتک
اساس اولدیغنی کورییوروز . کویا چینلیلرک ایلك حکمداری ده دو قوز وازو
یاپدیرمش .

۵. - اون یدیلی تصنیف

دوقوزلی وسکزی تصنیف لک برلشمه سندن (۱۷) عددی وجوده کلمه .
آلتایدیلده ، کوک قاتلی و تاکیلیری یوزنده کی یصول ، اولسکلر
اوروقلر ، هپ اون یدیدر . (۴) لیک تصاعفندن (۸) لی ، وجوده کلدیکی
کبی (۸) لیک تصاعفندن (۱۶) لی تصنیف وجوده کلمه سی اقتضا ایدردی . بونک
(۱۷) اولمه سی ، صاغ قوله مرکز علاوه ایدیله سندن ایلری کلدیکی یوقاریده
کورمشدک . دیمک که بوتصنیفدهده اساس اولان (۱۶) عددیدر . بو عددی
ژاپون بایراغندهده کورورز : بویراغک زمینی بیاض اولوب اورته سنده قیرمزی
برقرص واردر . بوقرصدن ، کناره قدر اوزانان شعاع شکلنده بولونان
۱۶ تانه شریط دوغمشدر [آلماناق هاشت ۱۹۲۴] . کورولبورکه تورک
منطقنک عددری چین و ژاپون بایراقرینه قدر انتقال ایتمشدر . بو حال تورک
منطقنک نه قدر شمولو و اهمیتی اولدیغی کوسترمکه کافیدر .

۶ - غیر مساوی ایکیلی تصنیف

آه رقارا تصنیفی . - چینیلر ، غیر مساوی اولان ایکیلی تصنیفلری
(بانغ) و (یه) مفهوم لیه وجوده کتیرمشلدر . اسکی تورکلرده ،
(یانغ) ک مقابلی (آق) ، (یه) ک مقابلی قارادر . شرق تورکری
(آق) . (کوک) ، (قارا) یه (یاغیز) دیرلردی .
(کوک تاگری) (یاغیزیر) کبی .

آه - قارا تصنیفنک تورکلرده استعمالی . - تورکلر کاسکی دورلرنده
بوتصنیفه محتاج دکاللردی . چونکه ، اوزمانک تورک تشکیلاتنده ، (ایل) ک
بوتون تالی زمهرلری و فردلری بربرینه مساویدیلر . اوزمان ، (قارا بودون) ،
(قارا اولوس) ، (قارا کون) کبی تعبیرلر و تعبیرلرک دلالت ایتدیکی محکوم
زمهرلر یوقدی ؛ ارلیک خان و اونک سلطنت سوردیکی ی آلتی دنباسی ده

یوقدی . فقط ایرکیچ بو زمره لر والاهلرده وجوده کلیدلر . بناءً علیه ، تصنیفلر ایچنده بونلری ده بر قادیوره قویق اقتضا ایتدی . ایشته ، اووقت ، (آق وقارا) تصنیفی (صاغ - صول) تصنیفک یاننده بر طومتغه باشلادی ، تورکلر ، طرفلری مساوی اولان ایکیلکلی (صاغ - صول) تصنیفه ، طرفلری غیر مس اولان ایکیلکلی ده (آق - قارا) تصنیفه ادخال ایتدیله بو ایکی تصنیفک ایکی تانه اولسندن ، بالخاصه قادین جنسی استفاده ایتدی . چونکه چینلیلر کبی تورکلر ده یالکیز بر تورلو تصنیف موجود اولسهیدی ، چینلیلر اولدینی کبی بالضروره قادین آشاغی اولان صنفه ادخال ایدیله جکدی . حال بوکه تورکلر ، چینلیلرک (یانغ - یهن) تصنیفه قارشی (آق - قارا) تصنیفی قوللانمقله برابر ، آریجه مساوی حدلردن مرکب اولان (صاغ - صول) تصنیفی قبول ایتدیله .

(صاغ - صول) تصنیفی یوقاریده کوردک . (آق - قارا) یاخود (کوك - یاغیز) تصنیفی ده بومحثده تدقیق ایدمکچک .

کوك تورک ، نارابورده . — آریستو قراتلق سیسته می مساواتسز ایکی تصنیفه احتیاج کوستریر . شرق تورکلرنده ، جمعیت ، حاکم لره محکوملردن مرکب اولونجه ، حاکم زمره نك اسمنه (کوك) ، محکوم زمره نك اسمنه (قارا) صفتلری ادخال ایدیلیدی : کوك تورک ، قارا بودون کبی .

بونلرک تمثاللری اولان الاهلرده ، (کوك تورک) ، (یاغیزیر) دینیلیدی . آلتای تورکلرنده برنجی یه (بای اولککن) ایکنجی یه (ارلیک خان) آدلری ویریلیدی . اوغوزلرده برنجی یه (آق) ، ایکنجی یه (قارا) آدلری ویریلیدی . آق سویهك (آق کیمیک) ، قاراسویهك (قارا کیمیک) کبی . بوتعبیرلردن برنجیسی زادکانی ایکنجیسی تابعلری افاده ایدردی .

اسکی تورکلرده بر حکمدار مغلوب اولدینی زمان (قارا خان) یاخود مغولجه عینی معنایه دلالت ایتک اوزره (کور خان) آدینی آیلردی . انتقامنی آلتانجه یه قدر ، دوشمانلرینه غالب اولونجه یه قدر بو عنوانی محافظه ایدردی .

اسازته و محکومیتہ دوشن بر ملتده (قارا) صفتی آیردی . تورکلردن (بولاق) قومی، قیچاقلره مغلوب و اسیر اولونجه (قارا بولاق) عنوانی آلدی . سوکرا، اسازندن قور تولقله قارا صفتی اوزرندن آتدی .

اسکی تورکلرده ارواح (چورل) ده آق و قارا نوعلرینه آیریلشدر : آق چور و قارا چور ، ارواح طیبه و ارواح خبیثه دیمکدر .

• شامانلرکده آتی و قازاسی واردی . آق شامان یاز آینلرینی، قاراشامان قیشن آینلرینی اجرا ایدردی . (آق کون، قارا کون) تعبیرلی ده زمانلک ایکی رنکنی کوستیز .

الاهلر شکیرتی . — ایکی تورلو ایکیلی تصنیف الاهلرک، ایکی توزلو تقسیمی اقتضا ایشدر . بو تصنیفلر شویله در :

(۱)

(صول قول)

یر صولر

(صاغ قول)

تا کریدر

(۲)

آق : کوك تا کری

قارا : یاغیز یر

کوریورزکه بو شکلردن برنجیسی افقی ، ایکنجیسی عمودیدر . افقیلک مساویلیکه ، عمودیلک مساواتسزلغه دلالت ایدر .

۷ . — اوچلی تصنیف

برایکی تصنیفک برلشمسی . — ایکی تصنیفده یوقاریکی سمایه عائد اولان قسم دیکشمیور، یره یاخود یر آتته تعلق ایدن قسم دیکشیور . بو صورتله، ایکیسندہ کی (کوك تا کری) یی عینی شی عد ایدرسهک، تخالف ایدن (یرصولر) ایله (یاغیز یر) ک علاوہ سیله الاهلرک اوچ درجه سی حصوله کلیر . اوزمان بو اوچلی تصنیفی شویله اراہ ایده بیلیرز :

(۱) كوك تا كرى (آق)

(۲) ير سولر (آق وقارا)

(۳) ياغيز ير (قارا)

دييار. - بونلردن اوچ دنيا وجوده كلير :

(۱) يوقاريكي دنيا (آق)

(۲) اورته دنيا (آق وقارا)

(۳) آشاغيكی دنيا (قارا)

ايسته اسكي توركلرك عالم حقنده كي كوروشلري شوشكلده ایدی. بوتون موجودات بو اوچلی تصنيفه ادخال اولونه بیلیردی . فقط ، بو اوچلی تصنيفی یوقاریده ایضاح اولونان اوچ تصنيف ایله قاریشدير ماملیدر .

توركلرده اولرك اوچاغنده كي (آتش)ده اوچ تورلودر. بونلردن هربری بو اوچ دنيان برينه منسوبدر [دین بحثنه مراجعت] .

تویونلر ، بو اوچ دنيایه نسبتلر نه كوره آیری ماهیتلر اکتساب ایدرلر :
(۱) آلتون کیمکله : پرنسلردر . تا کریلر کبی بونلردن هیچ ضرر گلر .
(تکین دکل!) تعبیرتی بوندن دوغمشدر . ضررلی اولانلر حقنده سوبله نیر .

(۲) آق کیمکله

(۳) قارا کیمکله

شامانلرده بو اوچ عالمه نسبتلرنده آیری عنوان آیلرلر :

(۱) تار خان

(۲) آق شامان

(۳) قارا شامان

چادیرلرده اوچ تورلو ایدی : قارا چادیر ، آق چادیر ، قیزیل چادیر .
بونلردن برنجیسی قارا کیمکله ، ایکنجیسی آق کیمکله ، اوچنجیسی آلتون کیمکله مخصوصدی . خاقانلرک چادیرلری آلتونلی ایدی .

(۲) اسکی تورکلرده علم

اسکی ملتدره، اختیاری برتجر به دن دوغدقلرینه بناء، یالکز ته کنیکلر مثبتدی . اونلرک علملرینه کلنجه ، عنعنوی منطقه استناد ایتدکلی ایچون شیئی دکل ، نفسی ایدیلر . بوکچی قوملرده غایت دوغرو ته کنیکلرله خیالی علملر یان یانه یاشارلر . مثلا بوکونکی چینلیلرک ته کنیکلرینه باقسق بویوک بر ترقی بی کوستریر؛ فقط، علملرینه باقسق اوزمان عنعنوی برمنطقدن دوغان باطل عقیدهلر قارشیسنده قالیرز . اسکی مصریلر ، کلدانلیر، ایرانیلرده بویله ایدی ، بونلرده کی مدنیت ، علمی برمدنیت دکل، فنی (ته کنیک) برمدنیتدی . عقلی علملر ابتدا ، اسکی یونانیلرده باشلادی . بناء علیه ، اسکی یونانیلرده مدنیت یالکز ته کنیکلره دکل ، عقلی علملرده استناد ایدیوردی . بوکون اوروپادهده اویله در . بوکونکی اوروپا مدنیتی ده شیئی ، مثبت و عقلی علملره مستنددر . ته کنیکلر بیله ، تامیله علملره اویمش ، تصدیقنامه لرینی علملردن آلمشدر . دیمک که اسکی قوملرکده ته کنیکلرندن ماعدا کندیلرینه مخصوص علملری واردی ؛ فقط مادیات ساحه سنده ایش کورن یالکز ته کنیکلریدی ، علملری یالکز معشری قیمت حکملرینی سینبولیک بر صورتده افاده ایتمک اعتباریله دوغرو اوله بیلیردی . مثلا چینلیلرده هر جهت کندی حیواننک اسمنی آلیر و مختلف حاللره کوره اوغورلو یاخود اوغورسز صاییلیر . فضایی ادارهیه مأمور اولان تمثالی حیوانلر سماکی یری ده اداره ایدر . برته یاخود جغرافی بر تشکل قاپلانه بکزه دیمی ، تاؤنیزمه کوره ، بو قاپلاندر و بناء علیه غربده در ، بر اژدرهایه بکزیورمی ، او حالده اژدرها در و شرقددر . بریردن کوچ ایدیله جکی زمان اطرافده کی اشیایه باقیلیر : اگر بونلر کندی جهتلرینه موافق شکللره مالک ایسلر ، مثلا غربده بولونانلر قاپلانه ، شرقد اولانلر اژدرهایه مشابه ایسلر بو کوچ اوغورلو تلقی اولونور [آنه سوسیولوژیک ، جلد ۶ ، صیفه ۵۵] . بو یوقاریده کوستردیکمز ابتدائی تصنیفلر ، چینده خلق

تأویزمنك اساسنی و Yi-King آدی مقدس بر كتابك ده موضوعنی تشكيل ايدر .
اسكى زمانلرده تورك قومك ده « هانكى شيلر اوغورلودر و هانكى
شيلر اوغورسزدر ؟ » سؤالنه جواب ویرن عنعنوی بر علملری واردی ؛
عملی حیاتلرینه بوعلی ، رهبرك ایدردی . بوکون (تانديرنامه احكامی) یاخود
(كچه كتاب) آدیخی ویردیكمز خلق اعتقادلری و عملیلری اواسكى اوغوزعلمندن
كری قالمش پس ماندهلردر . یابهجنی رایشك اوغورلو اولوب اولمادیغنی بيلمك
بوکون بيله برچوقلرینك روحنی اشغال ایدن اهمیتلی بر مسئله در . بوکون بيله
فلسفهك رولی انسانلره امید ویرمك و اوغورلو ایله اوغورسزى اخلاق
ساحهسنه نقل ایدرهك (ای و فنا) ناملری آلتنده بیکیدن دیرلتمكدر .
انسانلر ، حالا اك دوغرو فلسفهنی دكل ، اك زیاده امید ویرن فلسفهنی
آریورلر . بو اعتبارله اسكى توركلرك عنعنوی علملری ، شأیت اعتباريله
حقیقتدن اوزاق اولمغه برابر ، قیمت و مفكوره اعتباريله چوق و لود ایدیلر .
اسكى قهرمانلرك ، فاتحلك ، جهانكیرلرك موفقیتلرنده كى سرى آرایه جق
اولورسهق ، بونلرك یاننده دائما كندیلرینه امید و ایمان تلقین ایدن (بيلك) لرك
اوزانلرك ، شامانلرك معنوی ارشادلرینی بولورز .

آریستوتك منطقی ناصیل اولورده بواسكى منطقلردن چیه بیلور ؟ . -
ابتدائی جمعیتلرده اشیانی ایچنده صیرالامق ایچون یالکیز اجتماعی قادرولر
واردر . سمیلر یالکیز فردلردن مرکب دكلدر ، برچوق اشیاده بوسمیلره
ادخال ایدیش و بوضورتله ، مقدس منطك نوعلری وجوده كیشدر . سمیلر
برلشهرك قبیله لری ، قبیلهلرده برلشهرك عشیرتی وجوده كتیرمشدر . او حالده ،
سمیلر بر مقدس (نوع) اولدیغنه كوره ، قبیلهلرده برز مقدس (جنس)
وعشیرتده بونلری محیط بولونان (جنس اعلا) ی وجوده كتیریلر .

بو تصنیفلرده برنوعه داخل اولان فردلر ، مادی مشابهنه دولایسیله
بربرینك عینی بولونان فردلر اولمايوب ، بلکه ، عینی سمیهیه منسوب اولمق
علاقه سیله عینی قدسینه مالك اولان شیلردر .

ایشته ، ایلک تصنیفردہ « جنس عالیئک ، جنسلرک ، نوعلرک ، متضمن اولدقلری فردلرک مشابہتی مادی برمشابہت اولمایوب ، منسوب عداولوندقلری عشرت ، قبیلہ وسمیلرک حائز اولدقلری قدسیتلرہ مشترکاً مالک بولونمقدن متحصصل برمشابہتدر . ابتدائی قوملر برطرفدن معشری حیاندہ بو اجتماعی مشابہتلرہ اہمیت ویریرکن ، دیگر طرفدنہ اقتصادی و فنی حیاندہ مادی خصوصیلری وبوخصوصیلردہ کی مشابہتلری دہ نظر دقتہ آلفہ مجبور اولیور۔ لردی . بو صورتلہ دینی تصنیفک مراتبلی منظومہ سی یاندہ بردہ انتظامسز وقاباطاسلاق بر فنی تصنیف تشکل ایتمکدہ ایدی . فقط ، بشری ذکا توحیدہ میال اولدینی ایچون ، بو فنی تصنیفلری ، تشکل ایتدجکہ ، دینی تصنیفک منظومہ سنہ صوقفہ چالیشیوردی . باخصوص ، بری جہتدہ دیندہ دائمی بر استحالہ وتکامل حالندہ اولدینی واجتماعی تشکیلات دائماً دیکشیدیکی ایچون ، دینی تصنیفدہ کیتدجکہ آرتان برالاستیقیت حصولہ کلیوردی . بونک نتیجہ سی اولہرق دینی تصنیفک چرچولری باقی قائلقہ برابر بو چرچولرک ایچندہ کی اشیا ، مادی مشابہت علاقہسنہ تابع اولہرق ظرفلرینی دیکشیدر مکہ باشلادیلر . مثلاً ، دورتلی تصنیفدہ (کونش ، آی ، ثابتلر ، سیارہلر) قیمتلری و قدسیتلری اعتباریلہ آیری نوعلرہ ادخال اولونمشکن ، یاواش یاواش بونلر مادیتلری اعتباریلہ عینی نوعہ ادخال ایدیلمکہ باشلاندی . تہکنیکلرک عملی تجربہلرندن دوغان بویکی تصنیفلرہ یاردیم ایتدیکندن ، بدایتدہ شائیتہ اویمایان عنعنوی تصنیفلرک قادرولرینہ یاواش یاواش شائیتجہ برنوعدن اولان اشیا ومادہلر قونمغہ چالیشیلدی . ایشته بو فہوانی Spontané عملیلرک نتیجہ سی اولہرق ، مادی وشائی نوعلر وجودہ کلدی . بو نوعلرک برلشمہ سندن (جنسلر) وجنسلرک برلشمہ سندن دہ (جنس عالی) تشکل ایتدی . ایشته ، مجرد وعقلی منطلقک عنعنوی منطقلردن تدریجی بر صورتدہ دوغمہ سی شو صورتلہ وقوعہ کلشدر .

اوحالہ ، مجرد منطلقک مفہوملری ، ظرف اعتباریلہ شائی اولان برطاقم

بیلکیردر . بوبیلکیر ، کیتدکجه داهازباده ته کنیک تجربه لک تاثیریه شائیته دوغرو دکیشمک ماهیتی اکتساب ایتمکله برابر ، تصنیفلرینک قادرو لری اعتباریه دائماً معشری قالرلر . عقلک ، معشری تصنیفلره اویغون بر ذهنی تشکیلات اولمه سی بوسبیک بر نتیجه سیدر .

۸ . — اسکی تورکلرده فلسفه

تمثال لسانی . — مدنی ملتر کله لره دوشونورلر ، بناء علیه فلسفه لری مفهومی بر فلسفه در . اسکی تورکلر سه ، کله لره و مفهوم لره دکل ، تمثال لره دوشونورلردی . اسکی تورک فلسفه سنه (تمثالیه) آدینی ویره بیلیرز .

تمثال ، روحزک لاشعوری طبقه سنده یاشایان شعورسز بر قیمت حکمنک ، شعورسز بر مفکوره نک رینه قائم اولان ، شعورلو بر خیالدر . اسکی تورکلرک یازینامش ، بلکه ده سوبله نهمه مش کیزلی دوشونوشنی آکلامق ایسترسه کز ، دینده کی وبالخاصه اساطیرنده کی تمثال لری تدقیق ایتمه لیسکزر .

تمثال لک اصل لری . — تورک تمثال لری هانکی شائیت لری تمثیل ایدیور؟
یونلری برر برر تدقیق ایده لم :

ضبیعی عشق هضامی . — اسکی تورکلر جمعیتک بویوک بحر انلر ، غلیانلر وجدلره دولو اولان ظفر کونلرینک یار آجی آنلر اولدیغنی و بوتون مفکوره لر بو آنلرده یاشانیلان وجدلی حیاتلردن عبارت بولندیغنی شعورسز بر صورتده آکلامشرو بوکونلره (عشق طبیعی کونی)، (عشق طبیعی کیجه سی) کبی آدلر ویرمشلردی . کویا ، بو کونلرده وکیجه لرده طبیعتده کی کلی عشق غلیانه بلردی . اونک فیضی بر نور ستونی شکلنده ظهور ایلردی . بونورک اک اوفاق بر تماشای دو قوندینی جانلی ، جانسز شیلری کبه بیر اقریدی و بوتماسدن دوغان چوجوقدن یکی بر ایل دوغادری . بو ایل ، ظفر لره شان و شرف قازانان بریودوندن عبارتدی .

مفكوره نك كيرديكي روحلری كه بیراقدینی معلوم . اسكي توركلرك ، نورستونندن یا خود آلتون ایشیقندن شعورسز بر صورتده ادراك ایتدكلری شأیت ، مفكوره دن عبارتدی . (قوط) معشری وجدان اولوب بو وجدانك قیمت ویردیكى شی (قوطلو) اولیوردی . مفكوره یاراتچی بر حمله اولدیغندن ، تماس ایتدیكى روحلری كرچكدن كه بیراقدیدی .

قارا نهانه ر صو . — تورك قوزموغونیسنده کی قاراخان ، مفكوره نك طلوعندن اولکی ظلمت حالیدر . قارا خانه آرقداشلق ایدن اوجسز بوجاقسز (صو) جمعیتك (قاتو) حالیدر .

بای اولده نه دارلیك نهانه . — بو ایکیسك ازدواجندن شعورلو بر صورتده معشری وجدان دوغیور . معشری وجدان مسرتلی ، و جدلی بر حالده ایسه ، فردلردن مسرتلی نمایشلر ایسته یور . معشری وجدان ملی بر فلاکت یا خود وطنی بر ماتم زماننده ، دوغمشسه ، انسانلره بویوك برانفعال ایچنده کورونیور و فردلری یاس طومغه ، کندی اللریله یوزلرینی پارالامغه ، صاچلرینی یولغه سوق ایدیور . برنجی حال معشری وجدانك (جمال) ایکنجیسی (جلال) صفتیله تجلیسیدر . بو تجلیردن برنجیسنه (بای اولکدن) دینلیدیکی کبی ، ایکنجیسنده (ارلیک خان) آدی ویریلیور . اجتماعی مکافاتنی یاپان معشری وجدان اولدینی کبی ، اجتماعی مجازاتی یاپانده ینه معشری وجداندر . بای اولکدن برنجی حالتك تمثالی اولدینی ایچون مکافات الاهی اولیور ، ارلیک خاندن ایکنجی حالتك تمثالی اولدینی ایچون (مجازات الاهی) اولیور .

آزیتك ماهیتی . آزیت جنسی اخلاق ایشلرنده معشری وجدانك تجلیسیدر . معشری وجدان ، عصمتیلره مکافات ، عصمتسزله مجازات یاپدینی کبی ، آزیتده عینی ایشلری یاپیور .

یاز آیینی . — معشری وجدان هانکی فردك عصمتلی ، هانکیسك عصمتسز اولدیغنی بیلیور . آزیتده فردلرك جنسی اخلاقه متعلق کناهلرینی

و ثوابلرینی بیلیور . افکار عامه عصمتسزلی قیمتدن دوشوردیکی کبی ، آیزیت ده
عصمتیلیری سراینه قبول ایتدیکی حالده ، عصمتسزلی قبول ایتیمور .
آیزیتک سرایی عمدمک جنسی وجداندن عبارتدر .

اونغونلر . — اونغونلر منسوب اولدقلری زمهره لرك ولایت عامه لرینی
تمشیل ایدن تمثاللردر . اونغون فردیله شیرسه ، ولایت عامه یعنی حاکمیت ده
فردیله شمش اولور . بر زمهره نك اونغوننی ، باشقه بر زمهره غضب
ایدرسه برنجی ، ایکنجینک حاکمیتی آلتنه کیرمش اولور . بو اونغون
بر فردک دکل ده باشقه بر (ایل) ك النه کچمشه ، اونک صاجی اولان
زمهره ده ، او (ایل) حاکمیتی آلتنه کچمش اولور .

رنكلر . — رنكلر ؛ درت جهته و مرکزده منسوب بش زمهره دن
هپسنك مقدس اولدیغنی فقط ، هپسنك قدسیتی بر نوع اولمایوب هر برینك
آیری آیری نوعلری اولدیغنی کوسترر .

سوکوکلر . — سوکوکلر ، بر حیوانی عضویتک عضولریدر . اوغوز
ایلی کندیسینی بر اجتماعی عضویت حالنده و اوزلرینی ده ، بو عضویتک عضو
حالنده ادراک ایتدیکی ایچون بوتون اوزولره برز خصوصی سوکوک تخصیص
ایتمشدر . بو تشبیه جمعیتده کی تساندک جانلی وقوتلی اولدیغنی کوستریر .

مورلر . — محلی افکار عامه لر ، محلی ماهیتده قالان کوچوک معشری
وجدانلردر . بو کوچوک محلی معشری وجدانلر مسرتلی اولدقلری زمان (آق
چور) ، اوفنکلی اولدقلری زمان (قاراچور) تمثالریله افاده اولونورلر .

قبرانه محلی صنم . ارکک جنسنه عائد معشری وجدانک تمثالیدر .
اینک محلی صنم . قادین جنسنه عائد معشری وجدانک تمثالیدر .
اورد آتا ، اورد آتا . — عائله یه مخصوص معشری وجدانک تمثالریدر .
اسه . — فردلرده تمرکز و تجلی ایدن معشری شخصیتک تمثالیدر .

بر صولر . — عشرتله مخصوص معشری وجدانلردر . بونلر یالکز
کندی عشرتلیرنک مظفر اولمه سنی ایسترلر .

اوغانه . — عن المركز اولان يرصورك خصوصى تاثيرلرینه مانع اولوب ، (ایل) ك وحدتى تمثيل ایدن ، عموم ایله مخصوص معشرى وجداندر . تاكریدر . — صلح و مسالمت طرفدازى اولوب ، يرصولره منسوب عشیرتلىرى آقینندن و قان دغواسندن منع ایدن (ایل) مؤسسى عشیرتلىرى معشرى وجدانلرینك تمثالیدر .

كوك تاكرى . — عموم ایله عاٹد معشرى وجدانك مسرت زمانلرنده كى تمثالیدر .

ارليك ضانه . — عموم ایله عاٹد معشرى وجدانك عمومى فلاكت زماننده كى تمثالیدر .

دوقوز دالى جام . دوقوز اوروغه عاٹد معشرى وجدانلرك تمثالیدر . بك مركزنزه كى جامك باى اولكده قدر بوكلمسه اولمسی . — ایكیسیده عمومى (ایل) ك تمثاللى اولان (باى اولكهن) له (اوغان) ك بربرینه مسارى اولدیغنى كوستیر .

(ایل) ك قارا صفتنى آلمسی . — مغلوب یاخود اسیر اولان (ایل) ك قورتولمق وانتقام آلمق ایچون حاضر لاندیغنى كوستیر .

كور ضانه وقارا ضانه . — مغلوب واولكهنسندن مطرود اولان حكمدارك اسكى سلطنتنى اعادهیه وانتقام آلمغه جالشدیغنى كوستیر .

كرك ایل ، كرك خاقان حریتلرینی قازاندقن صوكر ، وصفتى اسملرندن چیقاریرلر . مثلا ، بولاقلر ، قیچاقلره اسیر اولونجه (قارا بولاق) آدی آلدیلر ، اسارتدن قورتولونجه (آق بولاق) آدی تکرار اعاده ایتدیلر .

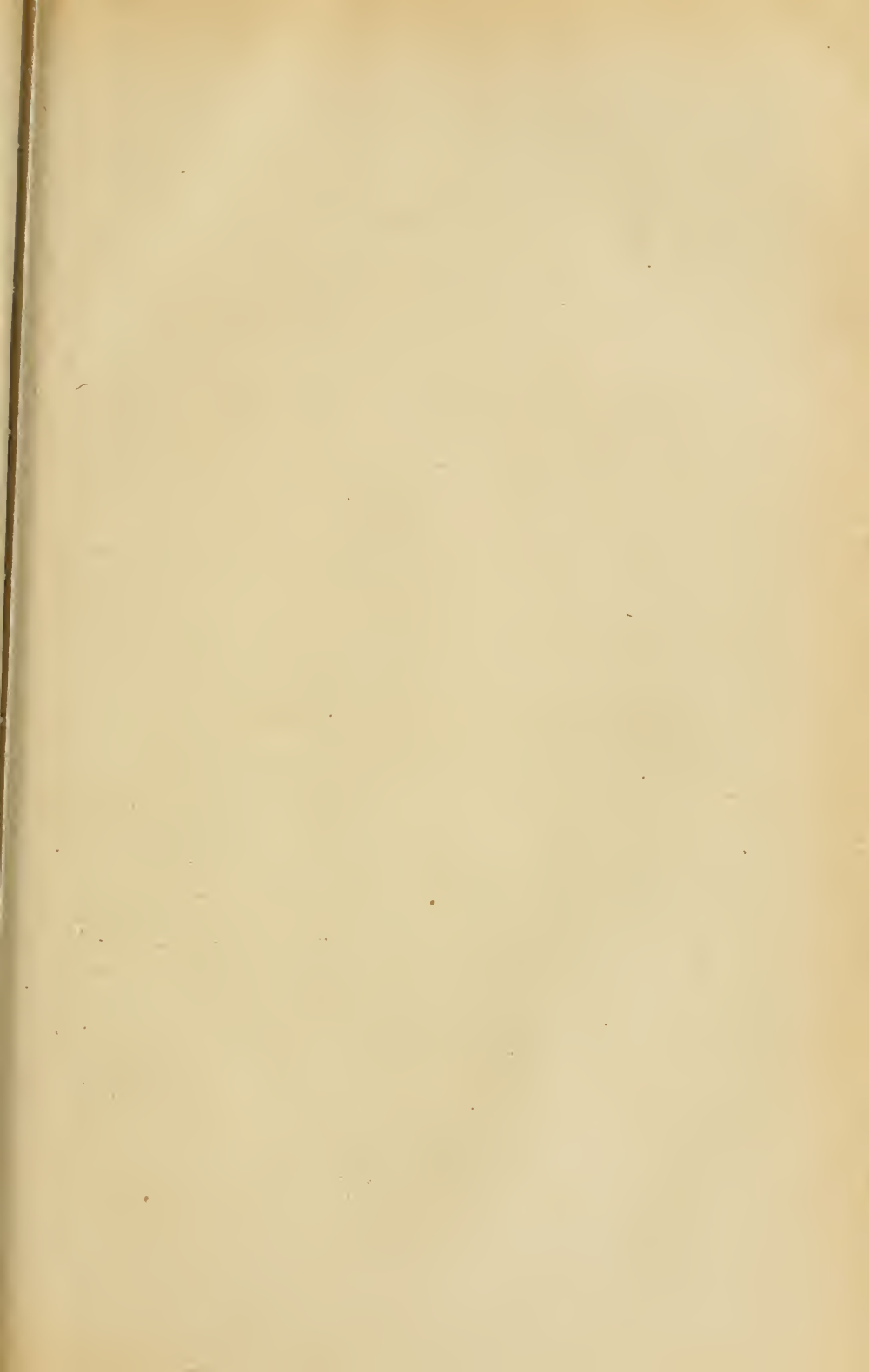
قورد ، آرسونه نونه ملری . — تونه ملری ضعیف حیوانلردن اولان قوملرك ایچنده (قورت) و (آرسلان) كى تونه ملر ظهور ایدنجه ، جمعیتك ایچنده ایمپریالیزم باشلامش اولدیغنى آكلاشیلیر . بو قوی تونه ملر بر ایله عاٹد ایسه ، ایمپریالیزمی یاپان ایلدر . یوق ، برسلاهیة عاٹد ایسه ، اوزمان ایمپریالیزمی یاپان اوسلاهدر .

کوکله یر . -- کوکله یر ، (ایل) ك صاغ قولیه صول قولنه عائد
معشری وجدانلردر .

ایله کونسه . — (آی) ملتده کی ارکک زمره سنک ، (کونش) قادین
زمره سنک تمثاللریدر . بو صورتله هیونغ-نوتانزولرینک چین فغفورینه نامه
یازارکن ، باشنه « کوکله یرک دوغوردینی ، کون و آیک تخته چیقاردینی
قونلرک بویوک تانزوسی چین فغفورندن رجا ایدرکه » یازاردی .
کوکله یر ، صاغ و صول قوللرک معشری وجدانلری اولدیغنه کوره ، حکمدارک
حاکمیتنی بو ایکی وجدانک دوغورمش اولدینی و ارکک عالمیه قادین عالمنک
معشری وجدانلری ده برابر اوله رق اوننی تأیید ایتمش اولدقلری آ کلاشیلور .
تاکری قوطی ، ایمی قوط . — بو تعبیرلردن برنجیسی هیونغ نولره ،
ایکنجیسی اوغور - دو قوز اوغوزلره عائددر . (ایدی) کله سی ده (کوک
تاکری) نک مترادیدر . بو تعبیرلر کوستریورکه قون حکمدارله دو قوز
اوغوز خاقانی کندیلرینی (الاهی حق Droit Divin) ه مالک عد ایدیورلردی .
الاهی حق ، (عمومی وجدانک تأیید ایتدیکی حق) دیمک اولدیغندن ،
قونلره دو قوز اوغوزلرک ، حکمدارلرینی عمومی وجدانک تأییدیه حکمدار
اولمش عد ایتدکری آ کلاشیلیر .

یوقاریده کی مثاللر کوستریورکه ، تورک دینی و تورک اساطیری ، زنکین
بر سوسیولوژیدر . تمثاللرک آرقه سنده شائیتلری کورنلر ، بوسوسیولوژی
بقولایجه اوقویه بیلیرلر . تورک دیننده کی بوتون تمثاللر ، اجتماعی شائیتک وبالخاصه
معشری وجدانک خیالی واستعاروی افاده لرندن عبارتدر . یوقاریده کی اصولی
بوتون تورک اسطوره لرینه و فلسفه لرینه تطبیق ایده جک اولانلر دائماً بوشائیتچی
ساینولیزمی کوره جکلردر .

اوپنجی کتاب

اسلامیتدن اول نورک دولتی

برنجی مبحث

— ایل —

۱. — ایل نهدر؟

اسکی تورکرده ، دولتک اک بسیط شکلی (ایل) آدینی آیردی . شرق تورکلرنده ، — بویوک اولسون ، کوچوک اولسون — سیاسی اولان هر جمعیه (بودون) دیرلردی . محمود کاشغرینک بیاننه کوره بودون ، (خلق) معناسنهدر . بودون مستقل اولدینی زمان (ملت) معناسنه ایدی . اورخون کتابهسندده مستقل اولسون اولماسین بوتون ملتاره (بودون) آدی ویریلشدر . مثلا چینلیلر ، ختایلر ، تیبیلیلر بر (بودون) ایدیلر . مستقل اولان قیرغیزلرده بر (بودون) ایدی . مستقل اولمایوب ، کؤک تورکلره تابع اولان (ترکش) لر بر بودون ایدیلر . کؤک تورکلر ضاغ و صول قوللری تشکیل ایدن (تولهش) و (تاردوش) جمعیتلرینهده (بودون) آدی ویریلکدهدر .

(ایل) کلهسی ، دیوان لغاته کوره (صلح) معناسنهدر . (ایلچی) صلحچی دیمکدر . اسکی تورکلرده ، دولت ، صاح دینندن دوغدینی ایچون دولتهده (ایل) آدی ویریلدی . (ایللی بودون ایدم ، ایلیم ، آمانم هانی ؟) [اورخون کتابهسی] .

غربی اوغوزلرده ، ایل ، (کوچیه بر بودون) معناسنهدر . فقط ، آنجق ، آق بر بودونه یعنی مستقل ویاخود حاکم بر بودونه (ایل) آدی ویریله بیلیر . . (ایل) مطلقا بر (آق بودون) در . بونک محکومی اولان خلقلره ، (قارا بودون) آدی ویریلیر . قارا بودون ، (اولوس ، اویماق ، کون ، تعبیرلریلهده افاده اولونور : ایلنی ، اولوسنی آلدی کیتدی . ایلنی ،

اویماغنی آلدی ، کیتدی . ایله ، کونه قارشى ، ایلدن ، کوندن خارج . بو تعبیرلرده کی (ایل) اق کیمیکلری ، (اولوس ، اویماق ، کون) تعبیرلری ده قارا کیمیکلری افاده ایدر [۱].

بو کتابده ، (ایل) کلهسنی ، اوغوزلرک قوللانیدیغی معناده استعمال ایده جکز . اسکی اوغوزلرده سیاسی ، مستقل و مختار جمعیتلره (ایل) آدی ویریلیر .

اسکی اوغوزلرده وسائر تورک شعبه لرنده ، بودون زمهرهسی کبی ایل زمهرهسی ده ، سیاسی بر زمهره دن عبارتدی ؛ قومی بر هیئت معناسنه دکلدی . بو معناده (اوروق) کلهسنی قوللانه بیلیلیر . اوروق محمود کاشغری به کوره (توخوم) دیمکدر . بر توخومدن کلن زمهره لر (قومی Éthnique) زمهره لر در .

۲ — (ایل) داخلنده کی تقسیمات

اسکی تورکلرده ایلر بر سیاسی جمعیتدر . بوسیاسی جمعیت ، (اوز) لردن یعنی (عشیرت) لردن مرکبدی . اوزلرده [۲] (بوی) لردن مرکبدی . (بوی) لرده (صوب) لردن مرکبدی .

اوغوزلرده ، اوزلرک یالکز قادروسی قالمشدر . (اوزلر) • عانداولان اونفون ، سوکوک ، معبودلر ، بکلر یکی اسلام اولدقلری دورده ، (بویلر) • الحاق اولونمشدر . بوندن آ کلاشیلورکه عشیرت لر بر آرته

[۱] بو تعبیرلردن (اولوس) کلهسی (اوله مک) مصدرندن کلیرکه (حصه لری آیرمق ، تقسیم ایتمک) معناسه در . بر خاقانک بودونی شهزاده لر آراسنده اولوسلره تقسیم ایدیلیر . اویماق محمود کاشغری به کوره (تابع ، خادم) معناسه اولمق اوزره (اویمق) مصدرنددر .

[۲] اوز کلهسی (اقربا) دیمکدر . (عمومی کاشغری) یاقوتلرده (اوزا) شکلنده اوله رق (عشیرت) معناسه در : آفا اوزا = بابا عشیرتی ؛ این اوزا = آنا عشیرتی کبی .

قالاندن عبارتدر . اونلرك يرينه (قبيله لر) قائم اولمشدر . (بوى) كلهسى ، (قبيله) كلهسنگ مقابليدر . اوغوزلرده اك قوتلى اولان تشكيلات بوايدى . بونك مقابله ، كولك توركلر (اوغوش) ديرلردى [طومسهن] . (اوغوش) كلهسى محمودكاشغرى به كوره (عشيرت) معناسنه ايسهده ، استعمالده (بوى) كلهسنگ مقابلى اولمشدر .

(صوب) كلهسى ايسه (سيب) مقابليدر . بوكون ، حالا ياقوتلرده ، (سيب) شكلنده مستعملدر . قيرغيز قازاقلرده ، صاخ وصول قوللرينك منقسم اولدغى زم ملر (سيب) دنيلمشدر . بزدهده (صوى و صوب) تعبيرى ايچنده چككدهدر .

بوزمره لرك جملهسى ، هم سياسى ، هم مده عائلوى بر ماهيتى حازدرلر . چونكه ، (ايل) بر سياسى متحده ايدى . اوزلر ، بويلر ، صوبلرده بوسياسى جمعيتك ادارى تقسيماى ايديلير .

بوزمره لر ، عيى زمانده عائلوى بر ماهيتى حازديلير . چونكه (صوب) زمهرهسى بر بابانك اولادلرندن مركب اولدغى كچى ، (بوى ، اوز) زمهره لرى ده بر بابانك اولادلرندن يعنى عمجه زاده لردن ، اقربالردن مركبديلير . بو قبالى زمهره لرك قادرولرينه يابانچى فردلر قارشيه مازلردى . چونكه (ايل) ، (ديشدن اوله نمه) قاعده سنه تابعدى . ازدواجلر ، آنچق (ايل) داخنده وقوع بولوردى . خدمتچيلر واسيرلر ايسه (ايل) ك خارچنده ايديلير .

سياسى زمهره لرله عائلوى زمهره لر ، بوضورتله ، بربرلرينه قارشىمقله برابر ، بونلرى يكدىكرندن آيرمقده لازمدر . بر زمهرهده سياسى وصفلر ، عائلوى وصفلردن داها قوتليسه ، اونى سياسى زمهره لر صيراسنه قويمالى . بوق عائلوى وصفلر ، سياسى وصفلردن داها قوتلى ايسه ، اونى عائلوى زمهره لر آراسنه قارشىديرمالى !

بويولده بر تفریق ياپيلنجه ، (ايل ، اوز) زمهره لرى سياسى زمهره لر صيراسنه قونولق لازمكلير . (بوى) ايسه عائلوى زمهره لر آراسنه قونولور . چونكه ، (بوى) ده ، عائلوى وصفلر داها قوتليدر .

بویدن سوکرا کی عائلوی زمهرله کلنجه، بونلری، (بوی) ک احتوا
ایندیکی (صوب، صوی، پدري، طائله، ازدواجی عائله) کبی داهاکوچوک
زمهرلرده بوله جغز . بناء علیه بز ؛ عائله مبحثده عائلوی زمهرلرک انکو بویکی
اولان بویدن باشلا یه رق کیتدکجه داهاکوچوک زمهرلره ایندی کمز کبی،
دولت مبحثده سیاسی زمهرلرک انکوچوکی اولان (اوز) دن باشلا یه رق
کیتدکجه دها بویوک سیاسی زمهرلره دوغرو چیقجه جغز .

تورک ایلنک اجتماعی بنیه سنی آ کلامق ایچون، تورک تشکیلاتی اسکی
یونانلیلرله رومالیلرک « مدینه، تشکیلاتیه قارشلاش دیرم :

ایل (مدینه) La cité

اوز (عشرت) La tribu

بوی (قبیله) La phratrie

صوب Les gens

صوی La parentèle

پدري طائله La famille paternelle

ازدواجی عائله La famille conjugale

بو قارشلاش دیرمه کوستریورکه (تورک ایللی) کوچه به بر (مدینه Cité) دن

عبارتدی .

اسکی یونان ولاتین جمعیتلری، بر (مدینه) حالتی آلمدن اول،
مستقل عشرتله صورتنده یاشایورلردی . ایللرک تشکلندن اول، تورکلرکده
مستقل (اوزلر) حالده یاشادقلرینه شبه یوقدر . احوالده تورکلرک سیاسی
تشکیلاتنک تدقیقنه، (اوز) دن باشلامه مز لازمدر .

۳ - عشرت (اوز)

اوغوزلرده عشرته (اوز) دنیلردی . تورکلردن مستقل عشرت یوقدی .
هر عشرت، مطلقا بر (ایل) ک ایچنه کیروب اونک برعضوی اولمشدی .

عشیرت حیاتی مستقل اوله رق، یالکز تاتارلرده کورورز . جامع التواریخ تاتارلرک حیاتی بزه شویولده آکلایور . « تاتار قومی بر چوق شعبه لردن مرکب اولوب تقریباً یتمش بیک خانه بی محتوی ایدی . اولکسی چین حدودیله (بوییر) کولنه مجاوردی . هر عشیرت خصوصی رساحیه مالکدی . تاتارلر اکثر زمانده (خیتای) ایمپراطورلغناک تبعه سی و خراجگذاری ایدیلر . فقط ، اکثریا فلان یاخود فلان عشیرتلی عصیان ایدر و آنجق سلاح قوتیله اطاعت آلتنه آلینیردی . چوق کره ، عشیرتله بربرلیه محاربه ایدرلردی . تاتارلر (کورد) ، (شول = بربری) ، و (فرنک) قوملری کبی اوافق بر منازعه سببیه یکدیگرینه بیچاق یاخود قیلیج سالامقله معروف ایدیلر . بو کون موعوللر آرا-نده موجوداولان ضبط وربط اونلرده یوقدی . کیندار ، غضوب ، انتقاجی ایدیلر . » [دوسون ، ص ۳۲۸]

تاتارلرک آیری بر قوم اوله سی شبه لیدر . تاتار کله سی قومی بر اسم اولمقدن زیاده ، بر صنفی کوستریبور ، بر مسلکی آکلایور . تونفوز اولسون ، موغول یاخود تورک اولسون ، تاتارلر ، هنوز بدویلیکی ترک ایتمه مش ، صنف ایدیلر . تاتارلر ، اورخون کتاه سنده ، خیتانلرله (ختاییلر) تانابیلرله ، آپارپوریلرله برابر ذکر اولونورلر . تورکر تاتارلرک یاشادقلری عشیرت حیاتی جوقدن کچمشلردی . تورکلی الک اسکی دورلرده بیله ایل حالنده بولیوروز .

۴ — ایللرک انحلالندن دوغان عشیرتله

بعضاً بر ایل انحلاله اوغرا دینی ایچون ، ایچنده کی ، یالکز ، مستقل بر حیات یاشادینی واقعدر . مثلاً ، قیرغیز قازاقلرده انحلال نتیجه سی اوله رق هر بری مستقل بر حیات یاشامقده در . بو بویلر آراسنده قان دعواسی و آقین قاعده لری ، جاریدر . قیرغیز قازاقلر ، قان دعواسنه (کون) و آقینه (بارانتا) دیرلر .

تورک نلردن ده (ایل) حیاتی غائب ایدنلر ، اجتماعی بر رجعه دوچار

اوله رق ، مستقل عشیرتله انحلال ایدر لر . مثلا ، خوارزمده کی تورکن عشیرتلی بوکون بو حاله در . بو عشیرتلهك اجتماعی حیاتی یاقیندن کورمک ایچون ، بونلردن بریسنی ، مثلا (تکه) عشیرتی تدقیق ایدم :

« تکه عشیرتی ، خوارزم و ایرانده کی دیگر تورکن عشیرتلی کبی ، (طائفه = بویلر) دن طائفه لرده (تیره = صوب) لردن مرکبدر . تکه لیلرده حاکمیت عشیرت مجلسنده در ؛ هر فرد بو مجلسك اعضاسندندر . بو مجلس ، بر (خان) انتخاب ایدر . فقط ، خان ، خلقی ممنون ایده مزسه ، استغفایه مجبوردر . خانك معینه ، کنجلردن (قرق یکیت) ویریلیر .

بو قرق یکیت تکه لیلرک اجتماعی درجه اعتباریله بر (ایل) دکل ، بر (بوی) اولدقرینی و انتخاب ایتدکلی (خان) کده (بر ایل بکی) دکل ، بر (بوی بکی) اولدیغنی کوسترر . چونکه ، بوی بکنک قرق یکیدی واردر ، ایل بکنک یاخود خانك ایسه اوچ یوز یکیدی اولوق لازمدر] کتاب دده قورقود [.

بو قرق یکیت ، خانك امرلینی انفاذ ایدر لر . فقط ، خانك مالی ، قوتی ، بناء علیه ، خزینه سی یوقدر . خصوصی مقصدلر ایچون (اختیار) نامیله ، بر خلق ممثلی انتخاب اولونور . اتفاق ، مصالحه کبی سیاسی مقاوله لرده ایلیچیلک وظیفه سنی ایفا ایدر .

تکه لیلر اوچ قسمه آیریشلردر : (۱) توقتامشدر (یعنی قالانلر) که مر و واحه سنک شرق قسمنده در لر . (۲) اوتامشدر (یعنی کوچش اولانلر) که غرب قسمنده سا کندر لر . (۳) بکلر که واحه نك منتهای شرقنده اوطورور لر . یوقاریده بیان ایتدیکمز تشکیلات ، بو اوچ زمره نك اوچنده ده ، آیری آیری موجوددر . بوندن برمدت اول ، عشیرت حکومتی ، سرای حکومتنه دوغرو استحاله یه باشلادی . ده موقراسیدن ، قیلیجه قازانیلمش ارثی بر حکمدار لغه دوغرو یورودی . بویکی اداره طرزی (نور ویردی خان) آدلی مشهور بررئسه باشلادی . بو خان ، تکه لیلری (خیوه) و (ایران)

دولتلیله (ساریق = صاری) عشرتیه قارشی مظفریتله نائل ایتدی. خان جسور و کریمی. کندیلرینی حکمدار یاپان انسانلر ائوز جند نبری نفوذی اوقدر بویوکدی که (آق قال) تکلرینک ریاستنی اونغلی (مخدوم قولی خان) . ووردی. کنیدیسی (مرو) واحه سنده کی تکلرک ریاستنی قازانغه . موفق اولدی .

تکلیلرده قان دعوا سی مؤسسه سنک حالا . وجود اولوب اولمادیغنی بیلیمورز . فقط بو عشرتک ایچنده (آقین) عادتک هنوز موجود اولدیغنی بیلیمورز .

تکلیلرده ، (سردار) نامیله (آقین) اداره ایتمه سنی بیلر . برطاقم طبیعی ریئسار واردر بو طبیعی قوماندانلردن بری ، بر آقینه قرار ویردیمی ، اوزرنده اوافق بر بایراق بولونان مزراغنی اوتاغنک اوکنه دیکر و بوتون اینی مسلمانلری حضرت نبی نامنه سنجاغی آلتنه دعوت ایدر . سلاح آلتنه دعوت پک نادر اوله رق اینی بر قبول کورمز (چونکه ، آقینلر اکثریتله شیعیلر و روسلر علیهنده در .) سردار در حال چادیری آاندی . یوزلرجه ، حتی بیکلرجه جنکچی بی کور بر اطاعتله امرینه حاضر بولور . بونلره یالکیز (بیغیناق) یرینی وطوپلانمه زماننی سوبلر ، فقط ، هدفک نره سی اولدیغنی سوبله مز . ، [آسیانک کوبکی ، انکلیرجه] .

تکلیلرک بیان اولونان حاللری ، خیوه تورکنلرینک صوک درجه مساوانجی و ده موقرات اولدقلرینی کوستریور .

اوروپالی برچوق سیاحلره کوره ، خیوه تورکنلری دنیانک ائده موقرات بر قومیدرلر . (غاستون ریشار) دییورکه : « بوقومده مساوات کمالک صوک درجه سنی بولشدر . چونکه ، تورکنلرده اجرتله مستخدم خدمتچیلر یوقدر . اسیرلر سه پک آذرر .

مع مافیله ، خیوه تورکنلرینک ده موقراتلغنی یالکیز ایچلرنده خدمتچیلرک واسیرلرک بولونما سندن عبارت دکلدر .

تکه لیلرده کوردیکمز وجهله ، تورکمنلر عادتاً (ره فهراندوم) اصولیه اداره اولونور بر جمهوریتدر . (خان) ک بر جمهوریت رئیس قادیار بیله حکمی و نفوذی یوقدر . چونکه ، معاش و تخصیصاتی یوقدر . خانی انتخاب و عزل ایدن ، خلق مجلسیدر . غاستون ریشار (میخایلو ف) دن نقلاً دیورکه : « کندی ایسته کیله ، نه سیاسی رئیس ، نه درجه فرقی قبول ایتمین بومساواتچی خلقده ، افکار عامه ، تعدد زوجاته مساعد دکادر . تورکمنلرده بویوک بر اکثریتک یالکمز بر قاریمی واردر و تعدد زوجاتی اصلاً تصویب ایتمزلر . خیهوده کی تورکمنلر ، مستقل عشرتله حالنده ، یاشامقنه برابر ، آرارنده کی اسکی (ایل) رابطه سنی کوسترن بعض عنعنهلرینی محافظه ایتمشدر : « کویا تورکمنلرک هپسی (بیگ قیشلاق) دن چیقمشلر . ایلاک آنالری (صون خان) ایله (اش ایلی) ایتمش . صون خاندن (یوموت) ایله (تکه) دوغمش . (اش ایلی) دنده (چاودار) ایله (سالور) اورهمشدر . (ارصاری) و (کوکلهن = کوواین) عشرتله ربه اساساً بیگ قیشلاقده اوطورورلر مش . بو روایت باقیلرسه ، خیهوده کی تورکمنلرک وقتیه ، ایکی قوله منقسم بر (ایل) اولدینی آکلاشیلور . اوحالده ، بوکونکی مستقل عشرت حیاتی ، اجتماعی بر انحلال نتیجه سیدر .

اسکی بر (ایل) ک مستقل عشرتله انحلالنی اوغوزلردهده کورورز . ابن خلدون بو ایله (جق = چیغ) نامنی ویریوردی . اورخون کتابه سنندهده ، بویله بر ایلدن بحث اولونیور . بونک (بوز اوق) قولی یوزغاده قدر چیقهرق اوراسنی مرکز ایدتمش ، اسمنی ده اولوایه رسمی عنوان اولهرق ویرمشدی . چیغلا اینلک (بوز اوق) ی ، بوکون (تورکمن) آدینی ویردیغمز عشرتله انحلال ایتمشدر .

(قاشغایی = قاش + قایی) بوی شیرازدهدر . (بایات = بای + آت) ایرانده (ماکو) خانلغنی تشکیل ایدیور . سنحاره دوغرو چوله تل اغفر تورکمنلری ، تورکمن چوللرنده ، عینی آدی طاشیان تورکمنلر واردر . (بایات)

بويي موصلا ، (بكنديلى) بويي ديار بكر دن جرابلسه قدر اوزانان ساحده ،
(دوكر) رقهده و اورفده ، (اوركر) آدانهده ، (افشار) عزيزهده ،
(چني) ازميرده و طربزوده ، (سالور) خوارزنده ياشارلر . بو بويلردن
بعضيلرينك آدلري ده ، (حكومت ، سنجاق ، ناحيه ، قضا ، شهر و كوي)
عنوانلري حالته كچمشدر . آدانهده اوركر ، يوزغاده سنجاق ، ديار بكرده
قانقلى ، قارص جهتنده (ايكديز) ، ازميرده (باياندير) و (قنيق) كچي .
بو اوغوز توركنلرنده (بوي) كيتدكجه بويويهرك ، بر (ايل) ماهيتي آلمش
وبر طاقم زمهرله آيريلشدر . شيمدى ، بوتالى زمهرله (اويماق) آدى
ويريليور . (بوي) ك رئيسى حقنده (بك) ، اويماقلك ريسلري حقنده
(آغا) القابى قوللانيليور . اويماقلردن هر برى ده متعدد (اوبا) لر آيريلشدر .
خيوده ويرانده (اويماق) يرنده (طاقه) و (اوبا) يرنده (تيره) كلهلري
قوللانيلمقدهدر .

۵ . - عشيرت حقوقى و اخلاقى

تورك عشيرتى ايچنده ياشاديني ايرماق بوينه مشتركا تصرف ايدردى .
يايلاق و قيشلاق عشيرتكدى . صوكرالى عثمانليرده كورديكمز (اراضى
اميريه) سيستمى ، اك اسكى زمانلرده (اراضى عشيره) حالنده موجوددى .
اسكى توركلرك اراضى تصرفنده كي بوقومونيزمنك سببي نهدر؟ بوسببي توركلرك
اوزمانكى ديننده كوروروز . عشيرت دورنده ، هر عشيرتك خصوصى برمعبودى
واردى . بو معموده (رصو) آدى ويليردى . عشيرتك تصرف ايتديكي (ررك
و (صو) يك اصل صاحبي بومعبوددى .
اسكى توركلرده (صو) مقدسدى . جنكيز ياساننده صويه ايشهمنك ،
اعدام جزاسنى موجب بر بويوك جنائتىدى . جنكيزك اولوسلرنده چامشيرصو
ايله ييقانمازدى . كيرلهن كوملكر آتيلير ، يكيلى كيلردى . قازان ، تجره
صحن كي قاب قاچاقلرده ، صو ايله ييقانمازدى . اوتله ، طوپراقله تميزله نيزدى

صویک بو قدستی اونک ایچنده یاشایان (یر سو) الاهدن کلوردی .
 تورک عشیرتلردن هربری، کندینه مخصوص بر ایرماغک کنارنده یاشاردی
 و اکثریا او ایرماغک آدینی طاشیردی . بو حال ، ایکی صورتله اولوردی .
 بعضاً ، عشیرت ، کندی آدینی ایرماغه ویرر ، بعضاًده ، ایرماغک آدینی
 کندینه عنوان یاپاردی . مثلاً ، (اورقون) تورکلری کندی آدلرینی (اورخون)
 ایرماغنه ، (یماک) تورکلری ، کندی آدلرینی (یمار = آمور) ایرماغنه ،
 (آراس) ایلیده کندی آدینی (آراس) چاینه ، (قومان) تورکلریده
 کندی آدلرینی (قاما) صوینه ویرمشلردی . بولغار تورکلریده آدلرینی (وولغا)
 ایرماغندن آلهرق (وولغا اری) یامشیلردی . بو ترکیب ، صوکرادن
 قاینشهرق (بولغار) صورتنه کیردی . [اصلی او چ نقطهلی (ث) حرفیله در .
 بو حرف ، بزم تورکجه مزده ، هم (ب) ، همده (و) حرفلیله افاده اولونور .
 (وولغا) و (بولغار) کلمهلرنده کی فرقلر ، بو حرفک ایکی مقابللی اولمه سندن
 ایلری کلمشدر . وولغا کنارنده اوطوران ایله (بولغا اری) دینمکله باشلامش ،
 صوکر او ایکی کله قاینشهرق (بولغار) اولمشدر .

کوربلیورکه ، ایرماق آدی ، بعضاً ، بوی آدی اولدینی کبی ، بعضاًده ،
 ایل عنوانی اولمشدر . مثلاً (بولغار) کلهسی غایت بویوک برایلیک آدیدر .
 برایل بویوک بر ایرماق کنارنده اوطورورسه ، ایرماغک شعبه لرینه ده ، ایلیک
 عشیرتلی آدلرینی ویررلردی .

ایللیری وجوده کترین واحه لردی . عشیرتلی یاراتانده او واحه نیک
 ایچنده کی ایرماقلردی . بوندن دولاییدرکه ، هر ایرماغک کناری برعشیرته
 مسکن اولدینی کبی ، هر واحه ده بر ایله ماوا اولمشدر . عشیرتک مسکننه
 (یر) دینیلیر . (ایل) ک ماواسی اولان واحه یه ده (یورد) آدی ویریلیر .
 [غزه نار] (یر یورد) تصویر هر ایکی سنه ده شاملدر .

هر تورک عشیرتنک بر ایرماغی اولدینی کبی ، برده (داغ) ی واردی
 چونکه ایرماق کناری اونک قیشلاخی ایسه ، (داغ) ده اونک یایلاخی ایدی .

کوچه تورکلر ، بعضاً هر سنه دورت موسمی ، دورت آبری موقعه
 کچیرلردی : اوزمان (یاز) ایلك بهار معناسنه ایدی . بزم یاز دیدیکمز
 موسمه ، اونلر (یای) دیرلردی . بناء علیه ، دورت موسمه مخصوص
 مسکنلرک آدلری شویله ایدی :

یازلاق ایلك بهارده کی مسکن

یایلاق یازین بارینیلان مسکن

کوزلهک کوزه مخصوص مسکن

قیشلاق قیشه مخصوص مسکن

بعض عشرتلرده سنهده ، ایکی کره موقع دیکشدریرلردی .

یایلاق

قیشلاق

۶ - یر صولر وچویلر

تورک عشرتی ، کندینی بسلهین وباریندیران ایرماقله داغی مقدس مانیر
 ومعبود تلقی ایدردی : سانکه ، عشرت ، ایرماق ، داغ برلشهرک اوچی
 مقدس برشخصیت اولمشدی .

ایشته بو مقدس شخصیته (یرصو) آدی ویریلوردی . یرصو ، بعضاً
 حاکی اولدینی داغک اسمیله آکیلردی . (آلتای خان) کی . بعضاً ،
 صاحبی اولدینی ایرماغک آدیله تسمیه اولونوردی : (یاییق خان) کی .
 بعضاًده معبوی بولوندینی عشرتک عنوانیله آولانیردی (قیرغیزخان) کی .
 [اسکی تورکلر ، (خان) کی ، (توپون) کی ، حکمدارلره وبکلره مخصوص
 اولان القابی معبودلر ایچوندی قوللانیرلردی .]

تورک عشرتلی داغلرینه ایرماقلرینه اوقدر مربوط ایدیلرکه ، باشقه
 اولکلره کوچ ایتدکلی زمان ، هرعشیرت ، کندی داغک وایرماغک
 آدینی یکی یوردینه کورتورهک اوراده کی یکی ایرماغه وداغه ویرردی . مثلاً

اوغوزلر ، برزمان ، فارابده اوطورورلردی . فاراب شهرینک آدی (قارا جوق) دی . اوغوزلر قیشین بوشهرده اوطورورلردی . یازینده (قاراجوق) آدی داغه چیقارلردی . صوکرادن ، بو اوغوزلر تورکیایه هجرت ایتدیلر . برقمسی موصلده یرلشدی : اوراده یایلا اتخاذا ایتدکلری داغه (قاراجوق) آدینی ویردیلر . دیگر قسملریده دیاربکرده ، بیره جکده ، آنقرده یرلشدیلر . بوندرده اورالرده یایلاق ایدندکلری داغه (قاراجه داغ) آدینی ویردیلر . دده قورقود کتابنده ، اوزمان دیاربکر جوارنده یاشایان اوغوزلرک دیاربکردن کچن دجه ایرماغنه (آمات صوی) دیدکلری آکلایشیلور . [آمات صونک قاپلانی] آمات = آمودریا .

(سییحون) و (جیحون) قییلرندن کلن تورکمنلرده آدانه ولایتنده یرلشدکلری زمان ، بوراده کی ایکی ایرماغه (سیحان) و (جیحان) آدلرینی ویردیلر (بیک قیشلاق) دن کلن تورکمنلرده ، یکی یایلالرینه (بیک کول) آدلرینی ویردیلر .

بو واقعهلردن شو نتیجه بی چیقاریرز : اسکی تورک عشیرتلرندن هریری ، قیشلاق و یایلاق اتخاذا ایتدیکی ایرماق و داغنه کندی خصوصی معبودینک ، (یر صو) سنک آدینی ویریوردی . عشیرت ، معبودله برابر کوچیوردی . ذاتاً عشیرته (کوچ !) امرینی ویرنده کندی (یر صو) سی ایدی .

دین مبحثنده مندرج (کوچ) ! عنعنه سی ، دو قوز اوغوزلرک (توغلا) و (سه لینفا) ایرماقلری قییلرنده کی (قوملانجو) اولکک سندن ناصیل کوچ ایتدکلرینی بزه کوستریور : یر صو ، قوشلرک قوردلرک ، او حیوانلرینک ، هنوز سوت امن مده کی چوجوقلرک دلیلله (کوچ ! کوچ !) دییه باغیریوردی . یر صونک بوا سینه اتباع ایدرک دو قوز اوغوزلر هجرت ایتدیلر . آقشاملری بوسس کسلییوردی . بوسکوت ، قونا قلامغه اشارتدی . صباحلری بنه (کوچ !) نداسی باشلایوردی . بوده یورومه بی آمردی . دو قوز اوغوزلر بوسورتله (بش بالقی) اولکک سنه قدر کلدیلر . بوراده (کوچ !) نداسی قطعی

بر صورتده کسیدیکی ایچون (ر صو) نك بوراسنی (ر) ویورد اتخاذا ایتدیکنی
آکلادیلر . بوسبیله ، بویکی اولکده یرلشدیلر .

آوروپا تاریخلرینک بیاننه کوره (آرپاد) مجارستانی (ر و صو) نامنه فتح
ایتمشدی . یرله صویک (ر صو پریمی) اولدیغنی شیمدی آکلشیلور [اورخون
کتابه سنده چوق کچن بوتعبیر ، حالا ، آلتای تورکرنده قوللانیمقدمه در :
رادولف] .

چین ایمپراطورلغنی تأسیس ایدن وتورک اولدیغنی (ادوارشاوان) طرفندن
ادما اولونان چینده کی (تسین سلاله سی) رئیس (شه هیوانغنی) ده (صو) نامنه
حکمران اولدیغنی اعلان ایتمشدی .

کورولورکه تورک عشیرتلرینک بر یورددن کوچ ایتمه سی ، باشقه بر یوردی
فتح ایتمه سی هپ (ر صو) سنک امریله اولیوردی . (یورد) ک مقدس طانیلمه سی ده
بوندن ایلری کلیوردی .

بر تورک عشیرتی ، آتالر یوردندن آنجق بر صو سنک مهاجرت ایتمه سیله
کوچ ایده بیلردی . کوچ ایتمکه مجبور اولدقدن صو کراده ، هیچ بروقت ،
(یورت اصلی) سنی اونوتمازدی . دو قوز اوغوزلر ، طور فاندن بش بالنی تأسیس
ایدوب او یغورلرله برابر باشامغه باشلادقدن صو کراده ، اسکی یوردلری اولان
(قوملانجوبی) وتلاقیلریله بو یوردی حصوله کترین (توغلا) و (سه له نغا) ایرماق لرینی
بر تورلو اونوته مایه رق ، ملی منقبه لرینه اساس اتخاذا ایتدکلرینی منقبه لر مبحثده
کوره جکز .

محمد کاشغری لغتنده (ر صو) تعبیری یوقدر ؛ بونک یرینه (جیوی)
کله سی واردر . جیوی کله سی ، تورکجه ده ، صو ایرماق مناسنه اولان (چو)
و (چوب) تعبیرینه ارجاع ایدیله بیلیر احتمالکه (چای) کله سی ده بواصلدندر .
محمد کاشغری نك بیاننه کوره ، هر تورک قومنک بر جیویسی واردر . ایکی
قوم قاوغا ایده جکی زمان ، بر کیجه اول ، اونلرک چیویلری مبارزه ایدرلر ؛
بونلردن هانکیسی غالب کلیرسه ، صباحلین یاپیلان صاواشده اونک قومی
غلبه چالار .

محمود کاشغریک بوروایتی، بزه یرصولرک ماهیتنی داهای آکلاتیور .
دیمک که تورک عشیرت لرنده ، (یر صو) کندی قومنک معشری وجدانندن
عبارتدر . عشیرت نه یابارسه ، اوننی داهای اول ایستهین ویاپان کندی یرصوسی
ایدی . غالب یاخود مغلوب اولماسی ده، داهای اول، کیجه صاواشنده یرصوسنک
مظفر یاخود منهزم اولهسنه تابعدی . بوصورتله ، تورکلرک اسکئی دینی
(جمعیتپرستلک) دن عبارت اولدینی آکلاشیلور . (معبود) اولان (یر صو) ،
جمعیتک ، تمبیر آخرله معشری وجدانک تشخص ایتدیریلش بر تمثالیدر .
بوندن دولاییدرکه اوزمان، یوردک ویایلاقله قیشلاغک ملکیتی، عموم عشیرته
طأددی . تکه لیلرده وسائر تورکمن عشیرت لرنده کوردیکمز مساوانجیلق و خلتعجیلق ده
بو دینی تلقینک بر نتیجه سیدر . بوندن دولاییدرکه عشیرتی اداره ایتک
صلاحیتی یالکز بوتون عشیرتداشردن مرکب خلق مجلسنه طأددی .

۷ . — صلحه دعوت

(ایل) کله سنک ، هم (صلح) ، همده دولت معناسنه کله سی، بوایی کله
آراسنده بر رابطه نك وجودینه دلالت ایدر . دولتک تشکلی، مستقل عشیرت لر
آراسنده کی قان دعواسیله آقینک ممنوعیتیه باشلامشدر .
اسکی تورکلرده ، ایل ، (صلح دینی) آدینی ویره بیله جکمز بر دین
سیسته میدر . بودینه یکی بر الیه ، ایل الاهی ، یعنی صلح الاهی ، عشیرت
الاهلرینه غلبه چالهرق ، بویلر آراسنده آقینی ، صوپلر آراسنده ده قان
دعواسنی نهیه باشلادی . آرتق عشیرت قاوغالری یاساقدی . چویلر ، یر
صولر آرتق کندی عشیرت لرینی عشیرت قاوغالرینه تشویق ایتیه جکلردی .
بو صلح دینی قبول ایدنلر ، صلح دائره سنه (ایل دائره سنه) کیرمش
اولورلردی .

بوصورتله وجوده کلن (ایل) دائره سندنک اسکئی تورک دولتی تشکل ایتدی .
تورکلرده دولت، بوایل دینی قدراسکیدر . چینلیلر، مرکزی بردولت قورامیور .

لردي. تسين توركرى ميلاددن ۲۴۵ سنه اول ، ايل ديني اورايه صوفرق ، ايلك دفعه چينده سياسي بروحدت وجوده كتيرديلر. توركر ، بو صلح ديني سايه سنده آسيانك هر طرفه واوروپانك شرق طرفلرينه ياييلهرق اورالرده كي عشيرتلى برلشديريور ، (داخلي صلح) اساسنه مستند دولتر وجوده كتيريورلردي: چينده ، افغانستانه ، بلوچستانه ، هندستانه ، روسيه ده ، مجارستانه ، اولاحلقده ، بولغارستانه ، دولت اساسني قوران توركردي. بدايته بوتون آسياء وشرقي آوروپا قاوغاجي عشيرتلىر حالنده ايديلر . عشيرتلىر دورمقسزين ، بريله غزوه ياپارلر وقان دعواسي تعقيب ايدرلردي. بوايكي سيبدين دولايي آراده سيللر كي قانلر آقاردى . (ايل ديني) بودوكولن قانلره نهايت ويردى . آسياده ، شرقي اوروپاده ، عمومي بر صلح حصوله كتيرمكه موفق اولدى . تورك ايلخانلرى زماننده ، مانچورييادن مجارستانه حتى بعضاً اوروپانك مركزينه قدر ، عمومي بر صلح تاسس ايتدى . بو بويوك ساحه ايچنده هر كس ، باشنه آلتون قويوب سربست ، حر كزه بيليردى . ايلخان ، صلح خاقاني ديمكدر . بومركب گلگنك باشنده كي (ايل) لفظي ، صلح معناسنه در .

بعض بدخواهلمز ، توركرك بويوك ايلخانلقلر قورمق ايچون ، محاربهلر آچدقلىرى ، چوق قانلر دوكدكلىرى يازارلر . حال بوكه ، بو بويوك محاربهلر ، دائمي اولان كوچوك حربلىر قالديرمق ايچون ياپيليردى . هر سنه ، عشيرت قاوغالرينك اولدوردىكي انسانلر ميليونلره چيقاردى .

دولت محاربهلرى ، بونلره نسبتله غايت آز قوربان ويردى . بوندن باشقه ، بر كره بويوك بر صلح دولتي تشكىل ايتدىمي ، آرقق اوزون سنهلر محاربه اولمازدى . و ايلخانلقك داخلىنده ده ، قان دعواسي ، آقبن ، داخلي حرب كي حادثهلر وقوعه گلزدى .

بالخاصه توركرك محاربهلرى ، بوتون ملتلىرى (صلحه دعوت) مفكوره سنه استناد ايتدىكي ايچون ، هر نه زمان مغلوب طرف صلح ايسته سه ، - غالب تورك بولونيوزسه - مطلقاً ، صلح تكليفني قبول ايدردى .

میلادد ۲۳۶ سنه اول ، قرارکاهی محاصره ایدیلن چین فغفوری ،
بورک ایلخانی (مهته) دن صلح ایستر ایسته مز ، تکلیفی قبول ایدیلدی .
[ده کینی] . تورک تاریخنده ، بونک مثالرینه چوق تصادف ایدیلر .

فرانسزجه (غرانده آنسیقلوپه دی) ، (هونلر) ماده سنده ، اک بویوک
مظفریتلر آنده بیله ، آتیلا به نه زمان صلح تکلیف ایدیلشسه ، در حال قبول
ایتدیکنی یازیوز . ایشته آتیلا نك حقیقی سیاسی : دوشمان بیله ، ایسته میهرک
اونک فضیلتی اعترافه مجبور اولیور . آتیلا نك محاربه لری ، داخلی قاوغالره
مذبحه حالی آلمش اولان اوروپاده ، عمومی برصلح وجوده کتیردی . تورک
بویوک صلحی ، روما صلحندن فرقسزدی .

جرمنلرک دولت تشکیله آلیشمه لری ، آرالرنده صلحک ، عدالتک
تقرری هونلرک تربیوی اداره لری آلتنده یاشامه لری سایه سنده وقوعه کلدی .
اوروپالیلره کوره ، آتیلا ، کندی کندینه « اللهمک بلاسی » عنوانی ویریورمش .
بوده اوروپالیلرک برتحریفیدر . اوتوز عصر دنبری بونلرک رسمی بر عنوانی
دیمک اولان (تا کری قوطی) کلهسی اک اسکی اتارلدن بری آلدق لری .
بر عنواندر . معناسی (روح الله) در . چونکه (قوط) کلهسی ، (روح
مقدس) معناسنه دلالت ایدر .

آتیلا نك (مهته) به قدر واوندن یوقاری چیقان دده لری کندی لری (تا کری
قوطی) عنوانی ویرلردی . (تا کرینک کولکسی) یاخود (تا کرینک
مقدس روحی) دیمک اولان بو تعبیر ، ملی بر عنواندر . مطلقاً « تیلا » بن
تا کری قوطی یم ، دیمش ؛ اوروپالیلر اونی - بیله رک یاخود بیلمیه رک -
(اللهمک بلاسی) دیبه ترجمه ایتشلر بو ترجمه ، (تاتار) کلهسنک ، جهنم
معناسنده کی (تاتار) شکلنده اوقونمسی کیدر .

اسکی تورکلرده ، برملت کندی زمره سنه (ایچ ایل) ، کندندن خارج
مستقل ملتله (چولکی ایل = دیش ایل) دیردی . آنادولوده کی وده
قورقود کتانبده کی (طاش اوغوز) تعبیری (دیش اوغوز) دیمکدر . بوراده کی

(دیش) گلهسی (چولکی) گلهسی کبی مستقل اولان ایلیری بیلدیرر . چیغ اوغوزلرنده (ایچ اوغوز) و (اوچ اوق) حکمدارک منسوب اولدینی صول قولدر ؛ دیگر قوله (دیش اوغوز) و (بوز اوق) آدی ویریلک ضروریدی (کتاب دده قورقود) . (ایچ ایلی) تعمیرده ، آرالرنده صیمی بروجدان اشتراکی بولونان برزمرهیه دلالات ایدر . ایلخانلقدرده ایچ ایلیک دائرهسی ، بوتون تورکری احتوا ایده جک درجه کنیشلردی . اورخون کتابهسی چین ، تیب ، خیتای کبی ملتره (چولکی ایلی = دیش ایلی) آدینی ویریور . بو تعمیر کویستیورکه ایلی دینی ، تورکلرده (ملیت) مفکورهسی کبی برده ، (بین المللیت) مفکورهسی دوغورمشلردر . ایلخانلرک یوغلرنده (ماتم بایراملرنده) یالکز ایچ ایلدن اولان ملترک دکل ، دیش ایلدن اولان اجنبی دولتلرکده مرخصلری بولونوردی .

بو افاده لردن آکلایشیلورکه (ایلی) گلهسنک ایکی معناسدن (صلح) معناسنه اولانی داما اسکیدر . (ایلیجی) تعمیر (صلحجی) مفهومنی افاده ایدر . تورکلرک عشرت حیاتی یاشادقلری دوزلرک بعض ایزلری ضرب مثلدرده قالمشدر : « قانی قان ایله ییقارلر ، قالانی صو ایله ییقارلر . » صوکرالری داخلی صلح تأسس ایدنجه ، بو آثار سوزی آشاغیده کی شکله کیردی : قانی قان ایله ییقمازلر ، قالانی صو ایله ییقارلر . « ایشته بو ایکی خلق سانجه سندن برنجیسی بزه مستقل عشرتله حیاتی ، ایکنجیسی ایلی حیاتی کویستیر . تورکلرک اسکی زمانلرده ایلی شکلنده منتظم دولتله تشکیل ایتشلردی . دولتک عشرتدن فرقی ، قان دعواسنی الغایتمه سیدر . بر زمرده قان دعواسی تساندی وارسه ، او ، هنوز دولت اولامش ، عشرت مرحله سنده قالمش ، برسیاسی زمرة قان دعواسنی منع ایتدیمی ؟ آرتق او دولت ماهیتنی آلمش دیمکدر . تورکلرک اسکی قانوننامه لری المزده یوقدر . فقط اونلردن آلمش اولان چنکیز یاساسنده ، قان مسئله لرنده ولایت عامه نیک ولایت خاصه یی منع ایتش وجزا حقنی کندی اوزرینه آلمش اولدینی کورولور . محموداسمد افندینک (دارستک حقوق تاریخی) ندن ترجمه ایتدیکی (تاریخ علم حقوق)

آدی ائرينك (۱۲۲) نجى تحيفه سنده شويله دينليور : « افادات سابقه دن مستان اوله جنى اوزره ، جنكيز خانك ياساسى ، (اسكى انتقام دم) حقنى رفه ايده رك اونك يرينه ، رئيس حكومت نامنه و اونك امريله اجرا ايديل (جزاى حقيقى) نى اقامه ايتشدر . جزاى مالى ، جزاى بدنك فديه سندن عبارتدر . زمانزه قدر و اصل اولان قليل المقدار فقر اتدن استنباط اولنه بيلديكنه كوره طرفين بيننده عقد صلح موضوع بحث دكلدر . »

وندن آ كلاشيلور كه توركلرده اك اسكى زماندن برى (جزا) حقوق عامه ددى . فردلرك حياتى ، عرضى ، مالى محافظه ايتك ولايت عامه نك بورجيدى . بونره قارشى وقوع بوله جق تعرضلرك قاعليرينه جزا تعيين و تطبيق ايتكده ولايت عامه به عايد بر صلاحيتدى . قتل ، جرح كى مدته لرده ديت و يروب او بوشمق ، ولايت عامه نك حقنه تجاوز اولديغى جهته لموشدى .

توركلرده ، مستقل عشيرت حياتى ، آنجق بر انحلال نتيجه سى اوله رق و مشدق . اسكى توركلرده جمعيتك عمومى شكلى (ايل) در . تورك مدنيتنى آ كلامق ، آنجق ايل تشكيلاتى ايني بيلمكه قابل اوله بيلير . بناء عليه ، بر بوراده (ايل) ك مختلف نمودجلرينى تدقيق ايده جكز . تورك ايلي ، مركبلكنك درجه سنه كوره ، آشاغيده كى دورت نمودجه ارجاع ايديله بيلير :

- (۱) كوچوك ايل كه دورت عشيرتك برلشمه سندن حصوله ككشدر .
- (۲) اورته ايل كه ايكي كوچوك ايلك برلشمه سندن دوغمشدر .
- (۳) بويوك ايل كه ايكي اورته ايلك برلشمه سندن ميدانه ككشدر .
- (۴) اك بويوك ايل كه ايكي بويوك ايلك اتخاندن حاصل اولمشدر .

۸ - كوچوك ايل

كوچوك ايل دورت اوزك (عشيرتك) سياسى بروحدت حالته كيرمه سى ديمكدر . اوزلرك مطلقا دورت اولمه سى سببمز دكلدر . بوسبب جهتلرك تورمديتى تاريخى - ۱۱

دورت اوله سیدر . هر عشرت ، جهات اربعه دن برینی تمثیل ایتدیکندن ، کوچوک برایل تشکیل ایدن عشرتلك صایسی ده مطلقا دورتدر . کوچوک ایل ، (کوچوک تویونیزم) آدینی ویره بیله جگمز برینی سیسته مه استناد ایدر . تویونیزم ، توتهمیزمک و آنیمیزمک ده بعضی بقیه لرینی محتوی اولان بر ناتوریزمدر . توتهمیزمک دورت انموزجینی (دین) و (منطق) مبحثلرنده کوره جگمزدن ، شیمدیلک یالکیزسیاسی تشکیلاتلردن وتوره لردن بحث ایده جگمز .

تورککرك کوچوک ناتوریزمنه کوره ، ایل ، هر برینک آیری بر رنکی ، آیری برجھتی ، آیری موسمی ، آیری بر توتهمی ، آیری بر عنصری و آیری بر یر صوسی اولان دورت اوزدن (عشرتدن) مرکبدی . بو دورت رنک احتمالکة عشرتله مخصوص بایراقلرکده رنکلری یدی . بویله اولسون یاخود اولماسین ، بو دورت رنک ، قدرسیتک دورت نوعنی افاده ایدردی . بونلر آیری آیری تمثالرله افاده ایدیلیر :

جهتلر :	شرق	جنوب	غرب	شمال
رنکلر :	کوک	قیزیل	آق	قارا
موسملر :	ایلك بهار	یاز	صوك بهار	قیش
توتهملر :	قویون	قوش	کوپک	دوموز
عنصرلر :	آغاج	آتش	معدن	صو
یرصولر :	کوکخان	قیزیل خان	آق خان	قارا خان

چینیلیر بو دورت رنکه عموم ایلك تمثالی اولان (صاری) نی علاوه ایتدیلر و دورت جهت سیسته منده اوننی مرکزک رنکی اوله رق قبول ایتدیلر . بو بش رنک بو کونکی چین بایراغنده آشاغیده کی صیراده اوله رق موجوددر .

قیرمیزی

صاری

ماوی

بياض

سياه

بورنكلرك تورك ديننه و منطقنه تعلق ايدن جهتلرى بو جلدك دين و منطق
كتابلرنده تفصيل ايديشدر .

بورنكلرك توركلردهده سياسي استعماللرى واردر :

(۱) كوچوك تويونيزمى ابتدا (تسين = تخسين) توركلرنده كوربيوروز .
(تودون شرق توركلرنده طوسون معناسنه در .) ادوار شاوان ، (تورك
چاى Cycle Ture) آدى ائرنده ، تسينلرى تورك صايور و دورتلى تصنيفه
اون ايكي حيواندن مركب تورك چاغنى ، تسين توركلرينك چينه ادخال ايتدكلرينى
ادعا ايدىيور .

تسينلرك ريسى (تسين - شى وانغ - تى) ميلاددن ۲۴۷ سنه اول ،
پوتون چين دره بكلرينى اورته دن قالديره رق چينده مركزى برايمراطورلق
تأسيس ايتدى . چينده جادولر آچدى ، داغلر دلدى ، كندى عمجه زاده لرينك
آقنلرينه مانع اولمق ايچون ، ۲۵۰۰ كيلو مترو اوزونلغنده كى چين سسدى
بايدى . چينليرى ماضيپرستلكدن قورتارمق ايچون چين كتبخانه لرني ياققه
اتهام اولونيور . بو غريب ايمراطور ، توركلرك اون ايكي تونه مدن (حيوان
آدنن) عسارت اولان تورك قوميميله دورتلى تصنيف چينه ادخال ايتدى .
[ادوار شاوان] . چينلير بودورتلى تصنيفه مركزى ده علاوه ايدرك بشه
ابلاغ ايتديلر . مركزك محتوالرى شونلردر :

جهتى	رنكى	اونغونى	يرصوسى	عنصرى
مركز	صارى	طوسون	اوغان	طوپراق

وقتا كه ، (هان) سلاله سنك مؤسسى اولان چينلى (ليه ثوپانغ) ،
تسين اولكهنى اله كچيردى ، تسين بكلرينك يوقارده كى دورت خانه عبادت
ايتدكلرينى كوردى [ميلاددن ۲۰۵ سنه اول] و تعجبني بو صورتله افاده

ایندی : « بن کوکده بش سلطانک موجود اولدیغنی اوکره شدم . حال بوکه
وراده ، دورت تانیه اینانیلیور . بونک حکمتی ندر ؟ » هیچ کیمسه بو
مسئله بی ایضاح ایده مدیکی ایچون ، کندیسى ، شو یوله ، جواب ویردی :
« آ کلام ، بونلرک بشه بالغ اوله سی ایچون ، بن بکه نیوردم . »

ادوار شادان ، بو سوزلری سویلدکن صوکره ، « یوقارده کی خانلر ،
عصرلر منظومه سنک خصوصی بر حالی اولدیغنی و عنصرلر تسینلرده دورت
ایکن ، چینلیلرک اوکا بر تشنجی علاوه ایتدکلرینی و تسینلرک ایسه تورک
اولدکلرینی ، تورکلر ، دورت جهتدن مرکزی قاریشدیرماس کن ، چینلیلرک
و عنضه بی تورکلردن آلارق دورت جهت مرکزی ده علاوه ایتدکلرینی ، ایضاح
ایدیور [تورک چاغی] .

تصنیفده (ایل) ک هیئت مجموعی ، مرکز عد اولونهرق ، بر طاقم
مائلردن مرکزک اهمیتی آتمه سی ، (ایل) ک هیئت مجموعی سنه عائد تسانلرک
آرتدیغنه دلالت ایدر . تسینلر زماننده کی تورک تصنیفده ، مرکز موجود
دکلدی . بوندن آ کلاشیلیرکه ، او زمان ، تسین ایلنده مرکزیت ده یوقدی .
تسین تورکلری ، چین حکومت جکلرینی برلشدیره رک چینده ایلک دفعه مرکز تجی
بر ایمراتورلق یأسپس ایتدیله . فقط ، بو مرکزیت تسین اولسه سنندن
عکس ایتدی . چونکه ، تسینلر ، هیونغ نولر کی بر تورک ایلخانلغی
وجوده کتیرمدیلر ، چینده بر ایمراتورلق سلاله سی تشکیل ایدره رک ،
استقلاللرینی اونک ایچنده غائب ایتدیله .

معافیله ، بو صورتله ارپین ، سراپله کندی عسکرلری ایدی . تخمین
ایلی ، بر مستقل ایل اوله رق محمود کاشغری زمانه قدر یاشامقده دوام ایتدیله .

(۲) تخسینلرک چینجی اولسنه رغماً ، قونلر ، تورکجی ایدیلر . میلاددن
ایکی یوز دو قوز سنه اول ، قون حکمدارلغنه کچمش اولان (مهته) چین
ایمراتورلغی ایکی دفعه انه کچمشکن قبول ایتدی . بوتون تورک ایلارینی

برلشديره رك بر تورك ايلخانلى وجوده كتيرمه يي ، چين ايمپراطورلغنه ترحيح ايتدى .

(مهته) ، تورم يزدده چوق بارعايتكاردى .، چين ايمپراطورنى قرارگاهه . محاصره ايتديكى زمان ، معيتمده دورت سواري لواسى واردى . مهته . بو لوالرى آتلىشك رنكلرينه نظراً وجوده كتيرمشدى . مهته ، بونلرى . آتلىشك رنكلرينه نظراً تعبه ايتدى . آتلىشك رنكلينده اولانلر محصور قرارگاهك ، شرقه ، قيزيل رنكلينده اولانلر جنوبه ، آق رنكلينده اولانلر غربه ، قارا رنكلينده اولانلر شماله تعبه ايديدلر . (مهته) بوتعبييه ياپمغه كىنى بر ايش ياپمى اولمادى . تورمه اويغون بر ايش ياپمى اولدى . (۳) دده قورقوده كورم ، اوغوزك ايچنده يوزى نقابلى يالكىز دورت قهرمان واردى .

(۴) ياقوتلرده بويوك شامانلر يالكىز دورت اوله بيليردى .
(۵) اورخون كتابه سنده ، دىنى اجتماعلرده ، برى كول ايركىن اولمق اوزره ، دورت تار خان بولونوردى .

(۶) دورت جهتك رنكلرى او جهتلرده كى دكزلره ويريلدى :

(شرقده)	(شمالده)	(غربده)	(جنوبده)
كوك دكز	قارا دكز	آق دكز	قيزيل دكز

تورك عشيرتى كى ، تورك ايلي ده دده موقراتدى . عشيرتك فردلرى بربرينه مساوى اولدقلرى كى ، بر كوچوك ايلك محتوى اولدقلى عشيرتلرده بربرينه مساويدلر . دورتلى تصنيف آراسنده كى (آق) و (قارا) رنكلرى قيمتجه درجه افاده ايمز . يالكىز ، بو دورت رنك قدسيتك دورت نوعى كوسترر .

كوچوك ايل تصنيفى تام اوله رق بعض جمعيتلرده كوربيورز :

(۱) اوغوز عنعنه سنه كوره (تورك خان) ك دورت اوغلى واردى :
چكىل ، بارسجار [وارساق] ، ايملاق [ايميل] ، لاونوك [اوتوكن] . بو اسملر ايلك شعبه لرني افاده ايدر .

(۲) موغول خانك دورت اوغلى واردى: قاراخان ، اورخان ، كورخان ،
كوز خان .

(۳) دو قوز اوغوزلرك آنالرى اولان بوغو خانله قارده شلرى ده بش
شعبهلى بر ايلي كوسترر . بونلر ، كوچدن سوكررا ، طورفانه كيدهر .

۹ . - اورته ايل

اورته ايل ، ايكي كوچوك ايلك برله شمه سندن حصوله كلن داها بويوك
برهيئندر . كوچوك ايلك دورت عشرتدن مركب اولديغنى كوردك . اوخالده ،
اورته ايلك ده سسكز عشرتدن مركب اولماسى لازم كايير . سسكزلى تصنيفى
اولا (نايمان) لرك آدنده كوربيورز . (نايمان) موغولجه ده سسكز معناسنه در .
غرب توركلرينك اجدادى اولان اوغوزلرده بو سسكز عشرتك ظاهرده
آلتى يه اينديكنى كورويورز . حال بوكه اوغوز ايلنده ده « شوله ن » ده كي
سو كوكلك [اندام كوشتملك] عددى سسكزد . چونكه ، خان ايله خاتونك ده
سو كوكلى واردر .

سو كوك ، كلهسى سو كوش كله سنك اصليدر كه دىنى و سياسى ماهيتلىرى
جامع اولان مى ضيا فنده [شوله نده] ، مقدس قورباندن ، هر مملك يه بيله جكي
عضوى افاده ايدر . مقدس قوربان ، بداينده تيب او كوزى دينلن ، (ياق) دى .
بو او كوز (ايل) ك تمنا ليدى . يعنى ، اجتماعى عضويتى تمثيل ايدييوردى .
ايلى تشكيل ايدن مختلف زمهر لردن هر برى ده اجتماعى عضويتك بر عضوى
اولديغندن ، معين برسو كوكه (برسو كوشه) مالكدى : او كوزك باشى خانى ،
قارنى خاتونى ارانه ايدر [خاقانله خاتونده (ايل) ك عموميتى تمثيل ايدرلر] .
او كوزك صاغ طرفى ، (ايل) ك صاغ قولنى ، صول طرفى (ايل) ك
سول قولنى تمثيل ايدر . بونلردن صاغ قولى تشكيل ايدن بوز او قلر قولنده كي
اوچ عشرتك سو كوشلرى صاغ بوطله صاغ آشيقلى وقابورغه در . صول بوطله

صول آشقیلی و صیرت اتی ده صول قولی تشکیل ایدن اوقلرک سوکوشلیدر. ایشه اوغوزلرده عشریت بکلری یرینه قائم اولمش اولان بوی بکلریله خان و خاتون بو منطق دائره سنده ، آنجق کندی سوکوشلرینی یه بیلرلردی . (یالکز خانک صیرت اتندن ده حصه سی واردی) بوندن آکلاشیلورکه اوغوزلرده ایل تشکیلاتی ، سکزلی بر تصنیفه استناد ایدیوردی . ذاتاً ، یوقارده اوچ اوقلرک نه صورتله دورتلی تصنیفه خان ایله خاتونه موقع وردکلرینی بیان ایتشدک . بو سوککیلر چیقنجه ، (ایل) ک سوکوشلری آلتی یه ایندی . فقط ، خان و خاتونه برابر تشکیلاتلری یه سکز اوز (عشریت) حکمنده در .

اورته ایلده (اورته توینیزم) آدینی ویرمه یله چکمز بردینه استناد ایدر. اورته توینیزمده ، الاهلر ، کوچوک توینیزمده اولدینی کچی ، یالکز (یرصو) لردن عبارت دکلدر . اورته توینیزمده ، یرصولردن باشقه ، تا کریلرده واردر . اوغوزلرده ، صاغ قولی تشکیل ایدن (کون خان ، آی خان ، ییلدیز خان) ، تا کریلدر ؛ صول قولی تشکیل ایدن (کوک خان ، داغ خان ، دکز خان) یرصولدر . [بو سوککیلر آلتیلیدرده شو آدلری آلیرلر : اوغان ، دمیر خان ، صو خان کچی .] بونلردن هربری آلتی عشرتدن برینک الاهیدر . خان و خاتونک الاهلری اولان (کوک تاگری) و (یرصو) ایله سکزه بالغ اولورلر . صو کرالی ، عشرتلر دوردر بویه آیریلدیلر وموقعلرینی حاصل اولان یکریمی (دورت بوی) . ترک ایتدیلر . بونلری صیراسیله ، کوستره لم :

بوز اوقلر ، آدلری غائب اولان اوچ عشرتدن مرکبدی . بو عشرتلرک آدلری توته ملرینه نظراً شو یله اولمق لازم کلیر : دوغانلی (شاهینلی) ، قارتاللی ، طاوشانجیللی .

اوچ اوقلرک ده عشرتلری توته ملرینه نظراً شو یله اولمالیدر : صونغورلی ، اوچ قوشلی ، چاغریلی .

قانی	}	(۱) دوغانلی بویلی	}	بوز اوقلر
بايان		توته می : شاهین (دوغان)		
آلقه اولی				
قارا اولی				
یازر (یازاری)	}	(۳) قارتاللی بویلی	}	بوز اوقلر
دوکر		توته می : قارتال		
دودرغا				
یایری (یای اری)	}	(۳) طاوشانلی بویلی	}	بوز اوقلر
افشار		توته می : طاوشانجیل		
قریق				
بکدیلی				
قارقین	}	(۴) صونغورلی	}	بوز اوقلر
باياندر				
پچنه				
جاولدر	}	(۵) اوچ قوشلی	}	بوز اوقلر
چینی				
سالور				
ایمور (ایمرالی)				
آلایونادلی	}	(۶) چاغریلی	}	بوز اوقلر
اورکر				
ایکدر				
برکدوز	}		}	بوز اوقلر
بیوا				
قنق				

بویکر می درت بویدن هر برینک کندینه مخصوص بر (تمغا = دامغا) سی و اردی :

محمود کاشغری بہ کورہ	جامع التواریخہ کورہ	محمود کاشغری بہ کورہ	جامع التواریخہ کورہ
۱۱۱	بازر	۱۷۱	قابی
۱۸	دوکر	۱۲۵	بایات
۷۸	دودرغا	۱۱۱	آلقہ اولی
	بایری	۱۱۱	قارا اولی
۱	آفشار		قریق (جرقلغ) بکدیلی
عددی آز تمغاسی مجہول	ایمرالی	۱۱۱	قارغین
♀	آلابوناتلی	۱۱۱	بایندر
≡	اورکر	۱۱۱	پچنہ
≡	ایکدیر	۱۱۱	جاولدر
≡	بوکدوز	۱۱۱	چینی
≡	یوا	۱۱۱	سالور
۱۱۱	قنق		

بو تمغالر، اوغوزلرک حياتنده غایت مهمدی. اوغوز بویلی سوزولری،
 خزینهلرینی بو تمغالرله دامغالارلر ، بربرندن تفریق ایدرلردی . هربری
 هر خصوصی بر معشری و جدانه مالک اولان بویلرک بومعشری وجدانلرینک
 تمغالری ایشته بو تمغالردی . بویک شخصیتی ، تمغاسیله تعین ایدیوردی .
 بر بویک بوتون سوزولرینه، خزینهلرینه عینی تمغانک اورولمهسی اوغوز بویلرند
 بر نوع اقتصادی قومونیزمک موجودیتنی کوستردی .

خاقانیه تورکلرند ، خاقانک تمغاسنه (تفریق) آدی ویریلردی . بویکه
 غرب تورکلرند (طغرا) شکلی آلمشدی . اورخون کتابه سنده کی (تمغاجیلق)
 مأموریتی سلچوقلیلرده طغراجیلق ، عثمانلیلرده (نشانجیلق) آدلرینی آدلیر .
 تفریق ، چنکیزیلرده (طاراق) شکلی آلدی : طاراق تمغا .
 تمغالر ، اسکی بر توتهمیزمک اصللری غائب اولان توتهملرینک بقیهلری
 اوله بیلیر .

اونفونلر . — اونفونلر ، توتهملر دیمکدر . بر بویک اونفونلی ، اونک
 اونک مبارک طانیدینی بر حیواندر . اوغوزلرده ، بو حیوانلر ، آوجی
 قوشلردن انتخاب ایدیشدر . هر دورت بویک مشترک بر اونفونلی واردر .
 چونکه ، بو دورت بوی عینی عشیرتک یرینه قائم اولان قاردهش بویلدر .
 سوکوکلر . — سوکوکلر ، شوله نلرده هر عشیرته منسوب بکلرله خان
 و خاتونک مقدس قوربانندن بییدیکی پارچهدر . اوغوز عشیرتلرینی اونفونلریله،
 سوکوکلریله ، الاهلریله برابر صیرالایلم :

خانک سوکوکلی باش و بر قسم صیرت آتی ، خاتونککی . قارین .
 عشیرت لرکده شووجهلدر :

سوکوکلر	اونفونلر	اهلر	عشیرت لر	
صاغ بوط	شاهین	کون خان	(۱) نومرولی	بوز اوقلر
صاغ آشیقینی	قارتال	آی خان	(۲) د	
قابورغه	طاوشانجیل	بیلدیز خان	(۳) د	

كوك خان	•	(۴)	•	۱
دكزخان	•	(۵)	•	۱
داغ خان	•	(۶)	•	۱
سولغور	•	•	•	•
چاغرى	•	•	•	•
اوچ قوش	•	•	•	•
سول بوط	•	•	•	•
سول آشيقلى	•	•	•	•
سیرت آتی	•	•	•	•

اوغوز تشكىلاتىك عىنى باشقه قوملردهده كوريسورز . قون ايلخانلىغىك
 مؤسسى اولان (مهته) تورك ملتى صاغ قول و سول قول اولمق اوزره
 ايكي قولة آيرمشدى . هر قولة بربكربكي قوماندا ايديسوردى . ولى عهد
 سول قولك قوماندايدى . دولتلك الكبويوك ماموريتلىرى آلتى عدددى . اوردو
 يكرمى دورت تومان (اون بيك كشيلىك قطعه) يه منقسمدى . صاغ قولة
 اون ايكي بك قوماندا ايدردى [ده كينجى] . موغوللردهده عىنى تشكىلاتى
 بولورز . موغوللر صاغ قولة (براغونغار) سول قولة (چاغونغار) ديرلردى .
 اسكى زمانده موغوللر (تومان) آدى ويريلن آلتى قسمة منقسمدى .
 بونلرده ايكي قول تشكىل ايدرلردى . صاغ قولة خان قوماندا ايدردى . سول
 قول خانك برادرى باخود اوغلى طرفندن قوماندا اولونوردى [غراند آنسىقلوپهدى]
 موغوللرده يكرمى دورت بوى تشكىلاتىده كوريسورز . (۱۶۴) تاريخنده قيهلەنك
 يكرمى دورت رئيسى طرفندن تمثيل ايديلن (اويراتلر مجتمعهسى) - اوغراقلر
 مجتمعهسى (۱۱۵ مادهلك بر دستور قبول ايتمش [تاريخ علم حقوق] .

ياقوتلردهده ، يكرمى دورت بوى تشكىلاتى وار . فقط ، بو تشكىلات
 دىنى و سياسى بر تشكىلات دكر ، سحرى بر تشكىلات اوله جق . بويوك پترو
 مقدس قازى كوسترمك ايچون پترسبورغه ياقوتلردن سحرى تشكىلاتك مثللىرى
 اولان يكرمى دورت شامان كتيرتمش . يكرمى دورت عددى ، سلجوق
 تشكىلاتنده ، ايوبيلرده و كوله منلرده ، آق قويونليرده ، خوارزم اوغوزلرنده
 و چيغ اوغوزلرنده (شيمديكى آنادولو و عربستان توركمنلرنده) تشكىلاتك
 اساسى اوله رق كورولور . آنا بكلره ، ايوبيلره ، كوله منلره سلجوقيلردن
 كچمشدر . حتى ، بتليس عشيرتلرندن (روژكى) عشيرتىده ايكي قولة ويكرمى
 دورت بويه آيريشدر . بونكده ايوبيلردن كچمهسى ممكندر .

يکرمی دورت بویک اساسی ، آلتی عشریتدر . آلتی عددینی اوغوزلرک
اویغورلری (تابعلری) اولان آلتی ایلمده کورورز: قانقلی، قالاچ، قیچاق،
آغاچ اری ، قارلق ، اویغور .

اوغوزلرک تشکیلاتی عثمانلیلرده کورورز : عثمانلی دولتی ، روم ایلی
اینه آنادولودن عبارت اولمق اوزره ایکی قوله آیریلشدی. معیت سواریلری
آلتی بولوکدی. سپاه یمین، سلحدار ، علوخیان یمین ویسار، غربای یمین
ویسار . سپاهک بایراغی قیرمیزی ، سلحدارک صاری ، دیکرلرینک آلاجه
ایدی . سپاهله سلحداره باش ، علوفه جیلره اورته ، غربایه آشاغی بولوکدر
دینیلیدی . وزیرلرک ایچ اوغلانلری ده یکرمی دورت عدددی .

۱۰ . بویوک ایل

بویوک ایل ایکی (اورته ایل) ک برلشمه-مندن وجوده کلیر . (اورته
ایل) ک ایلك شکلی سکز اوزدن [عشریتدن] مرکبدر . بوسکز عشریت،
سکز جهته تقابل ایدر : شرق ، جنوب شرقی ، جنوب ، جنوب غربی ،
غرب ، شمال غربی ، شمال ، شمال شرقی .

بوسکز جهته تقابل ایدن اورته ایل ، (بویوک ایل) ک صول قولنی
تشکیل ایدر . صاغ قول ایسه ، بوسکز جهته مرکزک علاوه سیله وجوده
کلن دوقوز سمته متناظردر . بناء علیه ، (بویوک ایل) ک صاغ قولی دوقوز
اوزدن [یا قوتلرده اوزا] ، صول قولی سکز اوزدن مرکبدر . بوندن
دولاییدرکه ، کوچوک ایل دورنده بش عددی ، اورته ایل دورنده یدی
عددی مقدس اولدیغی حالده ، بویوک ایل دورنده ده دوقوز عددی مقدس
اولدی .

اورته ایل انموزچنده ، صوی یدنجی کوبکه چیقاردی . اوغوزلرده هر
فرد ، یدنجی کوبکه قدر آتالرینی صایه بیلیدی . (یدی یا بائجیدن قیز آیریم) ،
(یدی یاته قیز ویریریم) کبی اسکی افادهلر ، (ایل) ک داخلنده و (صوی) ک

حارجنده اولان اسکی تورک ازدواجنی آکلایر . صویک داخلنده اوله تمه نك
موسوعیتی دوری چوقدن کچمش اولمغه ، احتمال که یالکز ، صویک داخلنده
اوله تمه نك مرجحلی قالمش .

بووک ایل انمودجنده ایسه ، (صوی) دوقوزنجی کوبکه قدر چیقار .
تارخانلق امتیازلری ، دوقوزنجی کوبکه قدر انتقال ایدر . یاقوتلرده ، دوقوز
آناسی ، دمیرجی اولان شامان اولور . آلتای تورکلرینه کوره خلقتک
باشلانغجنده ، یر یوزینک اورته سنده ، دوقوز داللی ، برچام آغاجی یاراتیلمش ،
مردالك آلتنده ، بر آدم خلق اولونمشدر . بو دوقوز آتالر ، دوقوز بووک
اوروغک دده لریدر . بونلره حالا (دوقوز آتالر) آدی ویریلیر .

یاقوتلرده کوکک صایسی دوقوزدر . آلتای تورکلرینده ، کوکه چیقماق
ایچون ، شامانه مردیون خدمتی ایفا ایدن (هوش) آغاجی اوزرنده دوقوز
باصه ماق یاپیلیر . بو باصه ماقلردن هر بری ، سمانک دوقوز طبقه سندن بری
کوسترر .

جزائی حقوقده دوقوز صایسنک بووک اهمیتی واردر : خرسزچالدینی
مالی کیری ویردکدن صوکرام بونک بدلنک دوقوز مثلنی ده تأدیه ایتمسه ،
حزادن قورتوله مازدی .

جزای نقدی ده اساس دوقوز حیواندر . بو عدد ، اون بشه قدر چیقما
بیلر عددلردن بریله ضرب ایدیلهرک جزای نقدینک مختلف درجه لرینی وجوده
کنبردی .

یاقوتلر بووک ایل انمودجنده بعضی ایتمشلردر . بو قومده (ایل) ک
صاع قولنه (سکیز آغا اوزا) دینیلیر . آغا اوزا ، بابا عشیرتی دیمکدر .
ایه اوزاده آنا عشیرتی ، آنا صوی دیمکدر .

دوقوز آغا اوزانک تمثالاری ، سمانک دوقوز طبقه سنده ساکن اولان
(دوقوز آتالر) در . سکیز آغا اوزانک تمثالاری ده ، یر یوزنده مختلف
ساحه لرده حاکم اولان (سکیز یر صو) در . یوقاریده بیان ایله دیکمز وجهه ،

تا كریلر ك اك بویوکی اولان (آی توپون آغا) دنیا ایشلرینه قاریشماز .
چونکه ، اوکا متناظر اولان ، یا قوت متحده سنك (ایلنك) عمومی رئیس ده .
هرتورلو سیاسی نفوذدن محرومدر . بورئسه ، (تکین) آدی ویریلیر .

تکین ، اویله بر رئیسدر که سیاسی هیچ بر نفوذی یوقدر . بوتون سیاسی
نفوذ ، عشرت بکلرنده یا خود اولنرک یرینه قائم اولان بویلرک بکلرنده در .
بو عشرتلك (یا خود بویلرک) یر صولری ، تابعلری قان دعواسنه ، آقینه
و داخلی حربه سوق ایدر . ایل دینك روحانی رئیسلری اولان تکینلرک
معبودلری ده تانکزه (تا کریلر) در .

یا قوتلرده ، تا کریلر ك اك بویوکی اولان (آی توپون) ده ، یر یوزنده کی
متناظری اولان (تکین) کبی ، دنیا ایشلرینه قاریشماز . تکین ، سیاسی
حاکمیتی عشرت رئیسلرینه قایدردینی کبی ، اونک لاهوتده کی متناظری اولان
(آی توپون) ده دنیا ایشلرینه قاریشماز . حتی کندیسنه قوربان کسيلمه سنی
ایسته مز . قان دوکوله سندن نفرت ایدر . بوشفقت و محبت الالهه پاییلان
عبادت ، ایلک بهارده یالکز کنجلر طرفندن کندی شرفه دو قوز بارداق
قیمیزی دو قوز کره ایچمکدن عبارتدر . بو راسمه ائناسنده ، (آیهال ،
اورونی آیهال) دییه ندا ایدر لر . راسمه بیتدکن صوکر ، عموم طرفندن
مسرتلی اویونلر ، شطارتلی قوشولر اجرا ایدیلیر .

یا قوتلرده هرکسک هم چوق قورقدینی ، هم ده بویوک امیدلرده بولوندیعی
فعال الاله ، یر صولرک رئیس اولان (اولو توپون) در . بو الاله ، آلتای
تورکلرنده کی (اوغان) ک متناظریدر . اوغوزلرده بونک متناظری (کوک
خان) در .

اولو توپون ، یر یوزینه ایتدیکی زمان داغلا تیتیر . درملر یرندن اوینار .
هرکس امید و قورقو ایله اوکا بوز چویرمشدر .
آلتایلدرده ، اوغانه عايد یر یوزینک تام کوبکنده ، اون آلتنجی قات
کوک قدر یوکسه لن بر چام آغاجی واردر . بو تمثال ، اوغانک قدر تجه پای

اولکانه مساوی اولدیغنی کوسترر . بونک معناسی ، صول قول عشرتلیله
صاغ قول عشرتلینک بررینه مساوی اولدیغیدر . بومساوات ، (ایل) ک
دهموقرات اولدیغنی کوسترر .

یاقوتلرده ، یر صولرک ، تا کریلره نفوذجه غلبه چالمهسی ، (ایل) ک
انحلال ایتمه سندندر . یاقوتلر ، انحلال دولایسیله ، مستقل اوزلره آیریشلردر .
(ایل) ک قونفه دراسیون مجلسی بر (اسمی مجلس) دن عبارتدر . بو مجلسه
ریاست ایدن (تکین) آدی رئیسک قطعاً نفوذی یوقدر . نفوذ ، عشرت
رئیسلینه یاخود اونلرک برینه قائم اولان بوی بکلرینه کچمشدر . یر صولر ،
عشرت لک تمثالری اولدقلرندن ، بویلرک قوتلنمهسی ، یر صولری اقتدار موقعه
چیقارمشدر . ایلی تشکیل ایدن ، وقوتله ندرین صاغ قولک تکینلریدر .
تا کریلر بونلرک ممثلریدر . تا کریلره تکینلر ، (ایل) ک تمثالری اولدقلرندن ،
ضعیفلامه سیله اونلرکده نفوذی آزالمشدر .

ایلریده کوره جکمز یابقولقر ، خاقانلقر ، ایلخانلقر ، سلطانلقرده
باشقه ایللی ایچنه آلمش برر ایلدن دوغدقلرندن او ایلک خصوصیتلرینی
عرض ایدرلر . مثلاً ، عثمانلی نمودجی ، اورته ایل نمودججه منسوب اولان
اوغوز قومندندر و اوده اسکی قون قومندندر . بونلره مخصوص تشکیلاتلرک
آلتیلی اولمق ایچون ، سکزلی تشکیلاتدن ناصیل اشتقاق ایتدیکنی کوردک ؛
دیگر عادتلرکده ، بو عمومی تورهدن ناصیل دوغدقلرینی آشاغیده کی مثاللره
کوستره جکمز .

عثمانیلرده پادشاهک آلتی توغنی واردی . آلتی منصبی توجیه ایتمک
صلاحیتی یالکمز اونده واردی . صدر اعظم ، بش توغدن فضله قوللاناماز ،
رأساً بش منصبدن فضله سی توجیه ایده مزدی . بویوک ایل نمودججه منسوب
اولان کاشغر خاقانلغنده ایسه ، خاقانک - نجاقلری دو قوز عدددی . بو کچی
ساییلر تورک دولتلینک و ایللینک هانکی ایل نمودججه منسوب اولدقلرینی
کوسترر . هانکی (ایل) ک هانکی ایله اقربا اولدیغنی وهانکی ایلک ، هانکی ایل
داخنده خاقانلق و ایلخانلق حیاته اشتراک ایتمش اولدیغنی آکلارز .

ژاپونلرک ملی بايراغنده ، قرمىزى بر قرصك مرکزنده بياض بولونور ،
وقرصدن شعاع شاكلنده (۱۶) قرمىزى شريط چيقار [هاشەت، ص ۳۶۵].
ژاپونلرک الك بويوك ايل انموزجندن دوغدقلىرى ، ملی بايراقلىرىنىك بو اون آلتى
صايسندن آكلاشيلير .

۱۱ . الك بويوك ايل

(بويوك ايل) ك صاغ قولنه عاىد دوقوز عدديله ، صول قولنه عاىد
سكز صايسى جمع اولونجه ، (۱۷) رقمى حصوله كلير . ايشته آلتاى
توركلرنده كوردىكمز (الك بويوك ايل) ك صاغ وصول قوللىرى ، بو (۱۷)
صايسنه چيقمشدر . آلتاى توركلرنده ، دين كىتابنده كوره جكمز وجهله ،
كوكك اون يدى طبقهسى واردر . هر طبقه نك خصوصى برتا كرىسى اولديغندن ،
كوكك اون يدى خصوصى تا كرىسى واردر : بونلر ، الاهلك صاغ قولنى
تشكيل ايدرلر . ير يوزىنىك ده اون يدى ير صوسى واردر : بونلرده الاهلك
صول قولنى تشكيل ايدرلر . بو ير صولر ، صول قولنى تشكيل ايدن اون يدى
اوروغك آتاليدر . تا كرىلرده صاغ قولنى تشكيل ايدن اون يدى اوروغك
آتاليدر . بو ايكي قولك برلشمەسندن ، (الك بويوك ايل) انموزجى
حصوله كلير .

۱۲ . ايللرک خصوصيتلىرى

تورك ايلنى اراىه ايدن انموزجلك دورنده ده ، تورك ايللىرىنى تركيب
ايدن عشيرتلك بر برينه مساوى اولمەسى ، بو ايللرک دەموقرات اولمەسىنى انتاج
ايتدى . كوچوك ايلده ، دورت عشيرت بر برينه مساويدرلر . اورته ، بويوك
واك بويوك ايللرده ده صاغ وصول قوللر بر برينه مساويدرلر . بو قوللرى تركيب
ايدن عشيرتلرده يكدىكرينه مساويدرلر . بومساواتلردن ابتدائى برده موقراتلق
چيقار . ايلريده كوره جكمز يابقوللر ، خاقانلقلر ، ايلخانلقلر ، سلطانلقلرده

بر ایلدن دوغدقنردن ؛ او (ایل) ك خصوصیتلری محافظه ایتمشدر .
 اوغوز تشکیلاتی ، قون تشکیلاتنك تام مشابهی اولمسی ، اوغوزلرك اسکی
 قونلرك دوامی اولدیغنه دلالت ایتمزی ؟ یا قوتلره اویراتلركده ، یکریمی دورنلی
 تشکیلاتی حائز اولنلری ، قونلرك یا خود اوغوزلرك حاکمیتی آلتنده یا شامش
 اولملرینك بر نتیجه سیدر . یا قوتلرده یکریمی دورت بوی ، شامان تشکیلاتی
 حائلی آلمشدی . ناصیلکه دورتلی تشکیلاتی ده ، شامان تشکیلاتی آراسنده
 کوریوزز : یا قوتلرده بویوک شامان آنجق دورت تانه اوله بیلیدی .
 دلی پترو ، مقدس قازی کوسترمک اوزره ، موسقوایه ، یکریمی دورت
 شامان کتیرتمشدی . بوندن آکلاشیلورکه ، توینیزمده هرهانکی بدرجه بی
 حائز اولان بر ایل ، کندیسندن دون اولان ایللك تشکیلاتلری ، شامانیزمده
 اساس اوله رق قوللانیه بیلیر .

۱۳ . — دهموقراسیدن آریستوقراسییه

تورک جمعیتی ، توتهمیزم دورنده دهموقراتیکدی . (پوتلاج) واسطاسیله
 آریستوقراتیک وایمپیریالیست بر جمعیت اولدی .

(۱) توتهمیزم دوری . — توتهم سیمه نك یا خود اونك یرینه قائم اولان
 عشرتک و یا خود (ایل) ك معشری وجدانك تمثالیدی . توتهمیزمده ولایت
 عامه ، معشری وجدانه عائددی . بر (ایل) ك توتهمی ، باشقه بر ایل طرفندن
 غضب اولونجه ، جمعیتده ، آریستوقرات وده موقرات اولمق اوزره ایکی طبقه ،
 وجوده کلیدی . مثلاً ، اوغوزلر ، قویونلیری حاکمیتلری آلتجه ، بونلرك
 توتهملری اولان (قویون) آدینده کندیلرینه بر عنوان اوله رق آلدیلر .
 فقط ، اصل قویونلیره (قارا قویونلیر) آدینی ویره رک ، کندیلری (آق
 قویونلیر) عنوانیه آدلاندیلر .

بر (ایل) ك توتهمنه عائد اولان ولایت ، او (ایل) ك معشری ولایتنك
 تمثالندن عبارتدر . بو ولایت عامه ، منسوب اولدینی (ایل) ك معشری
 تورکمدینی تاریخی — ۱۲

وجداننه عائددر. بو ولایت عامه، معشری وجدانده بولوندجه، جمعیت، جمهوری
برده موقراسیدر. «ایلمی یامان، بکمی یامان» ضرب مثلی بو دمه موقراسی
دورنی کوستر .

فقط، بو ولایت عامه، باشقه بر ایل طرفندن غصب اولونجه، (سلطه
Impérium) ماهیتنه کیر . [ولایت، اجبارسنز اطاعت ایتدیرن و دیلسز
افتاع ایلهین، معشری بر قوتدر. سلطه ایسه، کندینه کرها اطاعت ایتدیرن
و جبراً تابعیتی آلتنه آلان بر قومک، بر عائلهنک، یاخود بر فردک مادی
تحکمیدر .] بودکیشمهینی توتهمک غصب ایدیلهسیله آکلایورز . مثلاً،
بولاقلر (اولاحلر) تورک ایبارندن بریدر . بو ایل بر زمان قپچاقلره اسیر
اولدی . کندیسینی، توتهمی قپچاقلر طرفندن غصب ایدیلدیکندن، غاصبلر
(آق بولاق) آدینی آلدیلر . بولاقلر ایسه، توتهملری غصب اولوندیغندن،
(قارا بولاق) تسمیه اولوندیلر . صوکرادن، بولاقلر، حریت واستقلاللری
استرداد ایتدیلر . درحال، اسملرینی دکیشدیرهک یکیدن (آق بولاق) آدینی
آلدیلر .

بر قومک تابعیت آلتنه کیرمه می ایکی صورتله اولور :

- (۱) نجیسی حرب طریقهدر . مغلوبلر تابعیتی قبوله مجبور اولورلر .
حربده غالب کلن قوم، مغلوب اولان قومی اسیر حالنه قویار . بو اسیر قوم،
حرباً حاکمی اولان قومی مغلوب ایدنجه، استقلالنی استرداد ایتش اولور .
- (۲) نجیسی، (پوتلاج) طریقهدر . بو مؤسسسه مهم اولدیغندن بونی
آیری بر مبحث اولهرق تدقیق ایده جکمز .

۱۴ . — شوله ن و پوتلاج

پوتلاج، قارشیده کی طرفی، قارشیلق یاپمقدن عاجز بیراقه جق اسرافلی
دبدبیلی و میدان اوقویچی بر ضیافتدر . بونک اسکی تورکلرده قارشینغی
(شوله ن) آدینی ویردکبری صوگ درجه اسرافلی بر ضیافتدی .

دده قورد، شوله‌نی شویله توصیف ایدر : « درسه خان دیشی اهلنک . سوزیله اولوطوی ایله‌دی . حاجت دیله‌دی . آتدن آیفیر ، دوه‌دن بوغره ، قویوندن قوچ اولدوردی . ایچ اوغوز ، دیش اوغوز بکلرینی اوستنه بیغیناق ایتدی . آچ کورسه دووردی ، حیپلاق کورسه ، دوناندی ، بورجلوی بورچندن قورتاردی . تپه کبی ات بیغدی . کول کبی قیمیز صاغدیردی .

[۹۰] صحیفه »

بایاندر خان ، ایکی تورلو شوله‌ن یاپاردی . برنجیسنه یالکز (ایچ اوغوز) دعوت اولونوردی . بایاندرخان بوضیافته یالکز کندینکده منسوب بولوندیغی ، ایچ اوغوزی چاغیردی . مقصدی کندی قولنک حاکمیتی قوتلندیرمکدی . بوده شوله‌ن یاپوب دعوتلنیره میدان او قومقله اولوردی . دعوتلنیر مقابله ایده مزلسه ، توته‌ملری دعوت صاحبی طرفندن غصب اولونوردی .

بایاندرخان اولا یالکز ایچ اوغوز ایچون یاپدینی ضیافته اونلری حاکمیتی آلتنه آیردی : « بیک یرده ایپک خالیچه‌سی دوشه‌مشدی . ایچ اوغوز بکلری سخننه دیزیلشدی . یه ایچمه ایدی » (ص ۱۱۳) . بو ضیافتلره ایچ ایله منسوب عشیرتله دعوت ایدیلیردی .

دعوتلی عشیرتله ، مقابله ایده‌مه‌نیجه صول قول رئیسینک فردی حاکمیتی آلتنه کیرلردی . ایلر رئیسینک کندی قولی اوزرنده‌کی فردی حاکمیتی تأسس ایتدکن صوکر ، قارشیکی قوله ضیافت یاپمه‌سی اقتضا ایدردی . بو ضیافته قارشیکی طرف مقابله ایده‌مزسه ، کندی قولی کبی بو قولده فردی حاکمیتی آلتنه کیرمش اولوردی . چونکه ، میدان او قودینی قارشیکی قولک عشیرتلی میدان او قومیه‌یه مقابله ایده‌مه‌نیجه ، توته‌ملرینک غصب اولونمه‌سنه بالمجبوریه راضی اولورلردی . توته‌ملرک بو صورتله غصبی معشری حاکمیتلرک غصبی دیمکدی . معشری حاکمیتلر غصب اولوندقدن صوکرادرکه (فردی حاکمیتلر) تأسس ایدردی .

ضیافت بعضاً یدی کون یدی کیجه اولوردی : « قازان قرق اوتاق ،

دیکدردی . یدی کون یدی کیجه ییه ایجه اولدی (کتاب دده قورقود ص ۳۷) ، بعضاًده قرق کون قرق کیجه دوام ایدردی .

۱۵ . یغما شوله نی و پوتلاج

یغماشوله نی پوتلاجک اعظمی درجه سیدر . شوله نی یاپان بک ، دعوتیلیری بیدیروب ایچیردکن ، کیدیروب دوناقدن و بورجلرینی ویردکن سوکرا ، خاتونک قولتغنه کیره رک اوتاقدن چیقاردی . بوتون دعوتیلیر ، دعوت صاحبک اوتاغنی ، سورولرینی و سائر ماللرینی یغما ایدرلردی . کتاب دده قورقودک اون ایکنجی حکایه سنده ، سالور قازانک مالنی ناصیل یغمالاندیغنی کوریورز :

« اوچ اوق بوز اوق یغناق اولسه ، قازان اوینی یغمالاتردی . قازان یینه اوینی یغمالاتدی . اما دیش اوغوز برابر بولونمادی . یالکز ایچ اوغوز یغمالادی . نهمان ، قازان اوینی یغمالاتیرسه ، حلالنک الینی آلیر ، دیشاری چیقاردی . اوندن سوکرا بوتون ماللرینی یغما ایدرلردی . » [ص : ۱۶۵].

سالور قازانک بوز اوق و اوچ اوق اوزرنده کی حاکمیتی ، بو یغما شوله نی واسطه سیله تأسس اتمشدی . سالور قازان حاکمیتی ، بویکی قول اوزرنده ادامه ایچون ، بعضاً یالکز ایچ اوغوز (اوچ اوق) ایچون ضیافتلر یاپوب ، ایچ اوغوز اوزرنده کی حاکمیتی تأیید ایتکه چالیشیردی . بعضاًده ، ضیافته هم ایچ اوغوز هم ده دیش اوغوزی دعوت ایدره ک هر ایکسی اوستنده کی حاکمیتی تأیید ایدردی . بویکی ضیافت شکلنک ایکسنده احتیاج واردی .

فقط ، دیش اوغوز ، کندیبی موجود اولمده دن یاپیلان یغما ضیافته راضی اوله مازدی . چونکه ، بونک سببنی بیه مزدی . او ، یالکز ، یغما ضیافته اشتراک ایتمه سنی ، بویوک بر ظلم و حقارت عد ایدردی . او قدر بویوک که ، مظلوملرینی عصیانه دعوت ایدر ، اوزرنده کی فردی حاکمیت نه ایت ویریردی . ایشه بوندن دولاییدرکه ، ایچ اوغوزه انحصار ایدن یغما شوله نندن دیش

اوغوز بکلری منفعل اولدیلر. « طاش اغوز بکلرندن اوروز ، امن وقالان بکلر بونی ایشیتدیلر . ایتدیلر (دیدیلرکه) : باق باق شمدی به دکن قزانک ایون به (بیله) یغما ایدردک . شمدی نیچون به اولمایوز دیدیلر . اتقاقی (اتفاقه) جمیع طاش اغوز بکلری قزان، کلدیلر ، عداوت ایلدیلر(ص:۱۶۵)، بو سوزلر کوسترییورکه دیش اوغوز ، یغما شولننه اشتراک ایتمه مکه ، اوزرنده کی فردی حاکمیت ساقط اولدی و آرتق سالور قازانه کلوب عرض اطاعت ایتمکه لزوم قالمادی .

فردی حاکمیتک بوضورتله سقوطی ، منشأینک نه اولدیغنی ده کوسترر . مادامکه یغما شولننه اشتراک ایتمه مکه ؛ دیش اوغوز کندی، سالور قازانک فردی حاکمیتدن حر و مستقل عد ایتدی ، او حالده ، داه اولده ، دیش اوغوزک اوزرنده کی فردی حاکمیت ، یغما شولنی واسطه سیله تأسس ایتشدی . حربده کی غالبیت ، یغما شولنندن دوغان فردی حاکمیتک تأسسی ایچون ایکنجی سیدر . بو ایکی سببک اشتراکی فردی حاکمیتک تأسس و دوامنی تأمین ایدر .

دیش اوغوز ، یغما شولننه اشتراک ایتمه نجه ، سالور قازانه قارشی عصیان ایتدیلر . سالور قازان اولری قیلجیله مغلوب ایتدی . فقط ، فردی حاکمیتک اوزرلرنده یکیدن تأسسی بالکمز حربده کی مغلوبیتلرینک نتیجه سی دکلدی . یکیدن یغما شولنلرینه اشتراکدرکه فردی حاکمیتک یکیدن تأسسنه بادی اولدی .

۱۶. - یغماسز شوله نلر و یاشایش

اسکی تورکلر ، هرکون وقتلرینی طویلرده و شوله نلرده کچیریرلردی . بو طویلر و شوله نلر سایه سنده درکه ، اک فقیرلر بیله ، کوزه ل کیهر ، کوزه لیر ، کوزه ل ایچرلردی . آرالرنده بورجلو بولونمازدی . هرکون بر بکده شولن اولدیغندن ، بوتون عمرلرینی ذوق و صفا ایله کچیریرلردی . بو حال ، اسکی تورکلر آراسنده بر نوع (قومونیزم)ک موجود اولدیغنی خبر ویریر: یغما شوله نی ده

بو قومونیزمی اكمال ايدر. قومونیزمك بر تجلیسی ده آو اتلرینك برابر ینیلمه سیدر
بوندن باشقه ، آو حیوانی، بر اوتاغه التجا ایدر سه اوتاق صاحبی او آودن پای
آلیردی « قاصیرجه ینکه دیرلر بر خاتون واردی ایلری واردی پای دیله دی:
هی بك یكیت بزه دخی بو کییكدن پای ویر دیدی [ص ۴۲]. الك بویوك شان
وشرف جو مردلكه قائمدی «ارماننه قیسیماجه آدی چیقماز . [کتاب ۱۰
قورقود ، ص : ۳]. ارککلر قدر قادینلرده مسافر پرور ایدیلر .

« اوک دایاغی اولدرکه یازیدن ، یانندن اوم بر قونوق کلسه ، ار آدم
(قوجاسی) اوده اولماسه ، اول اونی یدیرر ، ایچیرر ، آغیرلار ، عزیزلر ،
کوندرر. اول عایشه ، فاطمه صوینی در [ص ۵]. اسکی تورکلرده ، ملت
دولتی بسله مزدی ، دولت ملتی بسله زدی. اورخون کتایه سننده کوک تورک
خاقانی دیبورکه « زنگین بر ملته کوندریلدم . تورک ملتی آزدی ، چوغالتدم ؛
آجدی دیویوزدم . چپلاقدی . کیدردم ، قوشاتم . » [اورخون کتایه سی].
کوک تورکلر ، خاانه (ایلترهز یعنی ملتی یاشاتان ، ایلی بسله ین) عنوانی
ویرلردی. [اورخون کتایه سی]. ابوالغازی بو تعبیری ، (ایلتره) شکلنده
تلفظ ایدر .

حکمدار ، هانکی درجده اولورسه اولسون ، مسافرلرینه بویوک کراملر ده
بولونوردی . « اولاش اوغلی سالور قازان ایچمشدی . چرغاب چرغاب چادیر
اوتاق باغیشلاردی . قطار قطار دوهلر باغیشلاردی » [ص ۶۸].

۱۷ . — تودونلک

تورک حکمدارلنی ، بش دوره دن کچمشدر : تودونلک ، یابقولق ،
خاقانلق ، ایلخانق ، ایمراطورلق .
تودون ، عشرت ریئسیدر . انحلال حاللری مستثنا اولمق اوزره ،
مستقل عشرت اولمادینی کی ، مستقل تودونده یوقدر . تودونلر ، اکثریتله ،
یابقولرده تابعدرلر .

وقتیه ، قارلقلر اوج عشرتدن مرکبیدی . بو عشرتلر کوچوک برایل
حالنده برلشمه دکلری ایچون ، هر عشرت آیری برتودونه تابعدی . وقتا که
چینه قارشی مستقل اولدیلر . اوزمان ، درحال ، بریابغو وجوده کتیردیلر .
اوج تودون بویابغو به تابع اولدیلر [اورخون کتابه سی ، طومسه ن] .
اوغوزلرده ، بویلر عشرتلك زینه قائم اولدقلری ایچون ، بوی بکلری
اوغوز ایلنک تودونلریدیلر .

بوی بکلری ، سیاسی رئیس اولقله برابر ، دینی وظیفه لری ده واردی .
« قازان ایدر . مقصودک بومی در؟ بای بوره بک دیرکه اوت بودر . بنم دخی اوغلم
اولسه خان یایاندیرک قارشینی آلسه ، دورسه قوللق ایله سن بن دخی باقسه م ،
سوینسه م ، قووانسه م ، کووه نسه م دیدی . بویله دینجه ، اوغوز بکلری
یوز کوکه طوتدیلر . ال قالدیروب دعا ایلدیلر . الله تعالی سکا براوغول ویرسین
دیدیلر .

اول زمانده بکلرک آلقیشی آلقیش ، قارغیشی قارغیش ایدی . دعاری
مستجاب اولوردی ، [ص ۳۸] .

تورک جمعیتی بربری ایچنه قونولمش قوطولر کیدی . کاه ؛ بو قوطولر
سربست قالیردی . اوزمان بکلری ده ایل بکنه قارشی مستقل اولورلردی .
قوطولرک اک کوچوک ، اوزلر یعنی عشرتلر در . بو قوطولری داهابویوک
بر قوطونک ایچنه قویه بیلرسیکنز . بو قوطو (کوچوک) در . کوچوک ایل
قوطولری ده داهابویوک بر قوطویه قویه بیلرسیکنز : بو قوطوده (اورتایل) در .
اورته ایل قوطولری ده داهابویوک بر قوطویه قویه بیایرسیکنز : بو قوطوده
(بویوک ایل) در . بویوک ایل قوطولری ده داهابویوک بر قوطویه قویه بیلرسیکنز :
بو صوکی قوطوده (اک بویوک ایل) در .

تورک علمی بوانموزجلرله دولودر . شوراده بر کوچوک ایل کورورسه کیز ،
شوقار شیده ده اک بویوک برایل کورورسیکنز .

تورک ایلنک بو دورت انموزجنگ بر برینک ایکی مثل اولسی ، تورک
ایلنک تکاملنی تضاعف اساسنه استناد ایتدیرمشدر .

تورك جمعيتى، تكاملنه ايلك مرحله اولق اوزره عشيرتدن ، اوندن صوركا
ايكنجى ، اوچنجى ، دوردنجى ، بشنجى مرحله لرى اولق اوزره كوچوك ،
اورته ، بويوك واك بويوك ايللردن كچمشدن .

برتورك جمعيتى بوبش انموذجدن برنده قاله بيلير . وياخود تضاعف ايدهرك
كنديسندن داها يوقارى اولان مافوق مرحله به كچه بيلير .

بوتون تورك ايللردن خاقانلق ، ايلخانلق وياخودايمپراطورلق چيقمامشدر .
ايللرك چوغى خالص ايل حياتى ياشامشدر . ايل حياتنك اك جانلى شكلنى
كتاب دده قيرقودده كورورز :

صالقيم صالقيم طاك يللرى اسديكنده .

.....

آقلى قارالى سچيلن چاغده

كوكسى كوزل قابا داغله كون دكنده

بك يكتلر ، جلاسينلر بربرينه قويولان چاغده» [ص ۷] .

بوسوزلردن آكلاشيليوركه هركون ، صباح ايركندن بك يكتلر ،
جلاسينلر بربرينى آرامغه باشلارلردى . اوغوز اوبالرى بربرندن اوزاق
قونارلردى . فقط بك يكتلرله جلاسينلر داها كونس دوغمه دن بربرينى آرارلردى
بكلرك اوردولرى [سراى اوتاغلىرى] بربرندن و خانك اردوسندن اوزاقده
بولونوردى . فقط ، صباح ايركندن ، زهده بيغيناك ، شوله ن وطوى وارسه
اورايه دوغرى كيتمكه باشلارلردى .

« خانلر خانى خان باياندير بييله بركره طوى ايدوب اوغوز بكلرينى
قونوقلاردى . كنه طوى ايدوب آندن آيغير ، دوه دن بوغرا ، قويوندىن
قوج قيرديرمشدى . بريره آغ اوتاغ ، بريره قيزيل اوتاغ ، بريره قارا
اوتاغ قورديرمشدى :

« كيمك كه اوغلى قيزى يوق قارا اوتاغ قوندورك . قارا كچه يي آلتنه
دوشه يك . قارا قويون ياخيسندن اوكنه كوتورك ، رسه يسين ، يمزسه دور ماين

کیتسین دیمشدی . اوغلی اولانی آغ اوتاغه ، قیزی اولانی قیزیل اوتاغه
قوندورک . اوغلی قیزی اولمایانی الله تعالی قارغامشدر ، بز دخی قارغازز . بللی
بلسین دیمشدی . [۶،س]

۱۸ . — یانغولوق

اسکی تورکلرده تودونلرک فوقنده اولان و بوتون ایلک اوزرنده فردی
حاکمیت اجرا ایدن سیاسی رئیس « یانغو » دیرلردی . تودون « بوی بکی »
دیمکدی . یانغوده « ایل بکی » معناسنهیدی .

کرک ایل بکی ، کرک بوی بکلری ایلدن هیج آیریلازلردی . بوندن باشقه
بو بکلرک اوتاقلرنده ، ایلغیلرنده ، آغیللرنده ، اخیرلرنده قایتابان (دوه
سوروسی) لرنده نه قدر ثروتلری وارسه عمومیتله ایله عاؤددی . تورک ایلنمه
کندینه مخصوص بر نوع قومونیزم واردی . بونی کوسترن عادتلرن بعضیسنی
ذکر ایده لم :

قورقود آتا کتانه کوره بوی بکلریله خاتونلر ، اکثریا ، شوله ن آدی
ویریلن عمومی ضیاقتلر ویرلردی . یکریمی دورت بوی بکنک بو ضیاقتلرده
حاضر بولونمهی شرطدی . فقط ، بو ضیاقتلره اشتراک ایدن یالکزر بکلر
دکدی . « ایل » منسوب بوتون فردلر ، عمومی صوفرالرده ، یر ایچر ،
اکله نیردی . بونلرک آراسنده چیپلاق اولانلره ، الیسه کیدریلیر . بورجی
اولانلر وارسه ، بو رجزلر ویریلیر دوشکون اولانلره یاردیم ایدیلیردی . شوله نلر
بعضاً ، عجم شاعرلرینک « خوان یغما » دیدکلری « یغما ضیاقتی » شکنده
اولوردی . قورقود آتا کتانی میدانه چیقنجنه یه قدر ، « خوان یغما » نک نه
دیمک اولدیغی بیلنمیوردی . بو کتاب بزه اوغوز ایلنمه بکلر بکی مرقعنده
بونونان سالور قازانک هر سنه بر یغما ضیاقتی ویردیکنی ، ایچ اوغوزله دیش
اوغوزک بوتون بویلرینی بو ضیاقته دعوت ایتدیکنی سویلیور : « ضیاقت
شوله نهایت بولوردی : یمکلر یه نوب صوفرادن قالقینجنه ، سالور قازانک »

حلالنك الينى آلير ، ديشارى چيقاردى . اوندن صوكرا ، يغما ايدرلردى ،
[كتاب دده قورقود ، ص ۱۶۴] .

ياغو ، كوچيه بر حكمداردن زياده ، بر عشيرتلىر متحدهسى رئيسه
بكزردى . يكرمى دورت اوغوز بكي هر كون ، يا كندى اوتاغنده ياخود
بكلردن برينك اوتاغنده شولهن و طوى ديه برله شنجه ييه ايچمه اولوردى .
صوكراده اوطوروب دانيشيق ايدرلردى . بكلر نه يه قرار ويررسه ، خان
اونى ياپاردى . باشقه بر شى يابه مازدى .

بعض ايللر استقلاللارنى غائب ايدمك بر خاقانه تابع اولورلردى . او
زمان ، خاقان بو ايللر ك يابغولرىنى و تودونلرىنى يعنى داخلى تشكيلاتى محافظه
ايتمكه برابر ، بونلر ك باشلرينه ، كندى سلاله سنه منسوب بر مراقبه جى
قوميسر تعيين ايدردي .

كوك توركلرده بو مراقبه جى قوميسره (شاد) آدى ويريليردى .
اورخون كتابه سنده « تولهش ، تاردوش بودونلرينك باشنه برر يابغود وشاد
تعيين ايتدم . » شاد ، هم پرنس ، هم ده بر نوع قوميسر حكمنده ايدى .
بوكونىكى انكلتره نك مستملك كلرنده كى قوميسر لرينه بكزردى . يابغونك نسجه ،
حاكى اولدينى ايله منسوب اولديغى يوقارنده كوردك .

بر تورك بكي خاقانلق تاسيسنه موفق اولديمى ، ارغوللرىنى ، قارداشلىرىنى
عجمه زاده لرىنى ، يكلنلرىنى تابعى اولان ايللر ك باشلرينه شانه (شحنه)
اوله رق كچيردى . بو صورته بر آن ايچنده ، بر دولت تشكيلاتى وجوده
كليردى .

شهرلرده اوطوران مورخلر ، يالكز شهرله حاكم اولان خاقانلر ك احوالى
ضبط ايتمشلر ، تودونلر كى يابغولر كده احوالى ضبط ايتمه مشلر در .

۱۹ . خاقانلق

شيمدى يه قدر سايدىغمز تورك جمعيتلىرى ، تورك اولكلر لرينك جغرافى

بنیه‌سنة كوره تشكلى ايتمىدى . اسكى توركار ، بوز قيرلره چويرىلىش واحه .
 لرده اوطوريرلردى . هر واحده متعدد ايرماقلىر بولنوردى . هر ايرماقك
 بوينده بر بوى اقامت ايدردى . بر واحده كى بويلر كى مجموعى بر ايلي وجوده
 كتييردى . واحه لر آراسنده كى بوز قيرلره (چول) ديرلردى . على العاده
 احوالده ، برواحه دن ديكر واحه يه كيديله مزدى . چونكه ، كيده بيلمك اچون
 آترك و بينيجيلرينك اچمه جكلرى صويى ويه جكلرى غدارلى برابر آلمهسى
 اقتضا ايدىوردى .

واحه لرك بر بيله اختلاط ايدمه مه سندن ، هر واحه يه مخصوص ايل وجوده
 كلديكى كچى ، هر واحه نك ايجنده كى ايرماقلىر دزه بويلر تولد ايدىوردى .
 خاقانلقلىر ، اكثر يته بر اجنى دولتى مائل واستنادكاه انخدايدهرك تشكلى
 ايدردى . محمود كاشغرينك ذكر ايتديكى بر ضرب مثله كوره « تات توركسز
 اولماز ، باش بوركسز اولماز » . تات محكوم اولان ايران ، هند ، افغان ،
 روس ، جرمان كچى قوملردر . چينليره ، تات دينلمه مهسى ، تورك دينيه ،
 چين دينى آراسنده مناسب بولونماسدن ناشيدر . بونكه برابر ، چين
 اولكه سى ده ، تورك خاقانلقلىر نك بر مائل ايدى .

تورك دولتى اكثر يا اجنى دولتله و ملتله استناد ايتمكه برابر ، بعضده
 موغول و تونغوز كچى كوچه عشرتله استناد ايدردى . اوزمان ، بو عشرتلك
 كنديلرينه تاتار ، ايللرينه (اولوس) و بويلرينه ده (اويماق) آدلرى و ريلردى .
 بعضاده ، تورك خاقانلى ، تورك يابغونلى كچى يالكسز كندى ايلنه استناد
 ايدردى . اوزمان ، ده موقراتيك اولوردى . چونكه اوزمان كندى ايلنك
 قورولتاي واسطه سيبه مراقبه ايديلردى . قيرغيز خاقانلى يالكسز كندى ايلنه
 استناد ايدن بردولتدى . بوسيبه ده موقراتدى .

كوروليوركه بر تورك خاقانلى يا تاتلره يا خود تاتارلره استناد ايتمكه
 تشكلى و دوام ايدمه بيلردى . تودونلكر و يابغولقار ايسه ، تاتسز و تاتارسز
 ياشايه بيلردى . ناصيلكه تودونلكرك و يابغولقار كى اكثر يسى بو حالده ايديلر .
 كنى باشلرينه ياشايه بيلردى .

خاقانلره ، چوللرده کی تاتار اولوسلری تابع اولدقلری کی ، سرحدلرده اوطوران مدنی قوملرده خاقانلرگ حمایه سی واداره سی آلتنده یدی . «چیت» آدی ویریلن سرحد اولکلرده ، شهرلر ، کویلر تأسس ایتمشدی . عمران ، رفاه حصوله کلشدی ، خاقانلر ، بو چیتلرده ، یاشایان چفتچی ، صنعتکار ، تجار قوملری محتاج اولدقلری صلح حیاته نائل ایدرلردی . چفتچی یه نارنجی ، واکینچی ، تجاره (صارت) دیرلردی . محکوم قوملردن ، دولتی بسله به جک قدر بر ویرکو آلیرلردی . مع مافیله ، خاقانلق ینه - سلاله نك منشأ اولان آق کیمکلردن بر ایله استناد ایدردی . قارا کیمکلر طبقه سی آق کیمکلر طبقه سنه تابع اولقله ، فه نودال بر جمعیت تشکیل ایدردی .

تودون ویابغو عائله لری آق کیمک ایدیلر . خاقان سلاله سی ده آق کیمک اولان بر ایلدن دوغمشدی . اوکا استناد ایدردی .

خاقانلر ، آق کیمکلری تشکیل ایدن کندی ایله قارشى مشروطی بر موقعه ایدیلر . مهم ایشلر ، شوله نلرده مذاکره اولونوب بر قراره ایترا ایتهدن ، خاقان طرفدن اجرا اولونه مازدی . خاقان ده شوله ن اعضاسندن اولدیغندن ، اوراده رأینی سویله یوب ، مقنع دلیللره شوله ن هیئتته قبول ایتدیره بیلردی .

اسکی تورکلرده قادین تابو اولمادیغندن و بالعکس ارککک متممی بولوندیغندن قادینسز هیچ بر ایش کوروله مزدی . حکمدار امرنامه لری یالکز « خاقان امر ایدیورکه » دییه باشلامشه ، مطاع اولمازدی . دولتلك ایلچیلری ده ، یالکز خاقانک حضورینه چیقه مازلردی . خاقان صاعده و خاتون صولده اوطورمق اوزره ، ایکسینک مشترک حضورینه چیقه بیلرلردی .

خاقانله خاتون کولکه یرک اولادلریدر . کونش آنا ایله آی آنا ایسه ، اونلرک سباهه کی مثلریدر . خاقانک ممثلی اولان (آی آنا) آلتنجی قات کولکه اولدیغی حالده ، خاتونک ممثلی اولان (کون آنا) کولک یدنجی قاتنده در . بو حالده قادینک ارککدن داها محترم اولدیغنی کوسترر .

خاقان ، كندى ايلندن بر قادينله اوله نيك مجبوريتنده يدى . ايمپه ريبالييزم دورنده ، خاقانلر ، ايلخانلر و سائر پرنسلر و بكار ايل خارچندن ده اوله نيهي اختيار ايتديلر . فقط ، بو اوله نيهي تورك توره سي قبول ايتدى . چونكه ، توره موجبنجه يالكز بر زوجه يه مساعده واردى . اوده ايلدن اولان خاتوندى . تورك توره سنه نظراً قادين ارككك متممى اولديغندن و براككك يالكز بر متممى اوله ييله جكندن ، بوتون ازدواجلر وحدت زوجه اساسنه مستنددى . ايمپه ريبالييزم دورنده حكمدارلر و بكار آراسنده توره نك خارچنده اوله رق باشقه ايللردن ، بالخاصه مغلوب و محكوم بودونلردن ده قيز آلانلر اولدى . ايل خارچندن كلن بو قادينلره خاتون دينمز ، (قوما) و اكر چين پرنسلرندن ايسه ، (قونچوى) دينيلردى . فقط بونلر ك هيج برى ، زوجه طانينمازدى . زوجه لك يالكز خاتونه عايندى . بو سبيله ركه ، قومالرك چوجوقلى ، اوز آنه لرينه « آنه ! » ديه خطاب ايدمه مزلردى . آنه لرني « تيزه ! » ديه چاغيرلردى . كنديلرينه يابانچي اولان خاتونه « آنه ! » ديه خطاب ايدرلردى .

محمود كاشغرى ديوركه زوجه نك اوچ درجه سي واردى : خاتون ، قونچوى ، قوما .

قونچوى خاتونك بر درجه دوننده ايدى . قوماده قونچويدن آشاغى بر درجه ايدى . بر خاقان اوغلى ، خاقان اوله ييامك ايچون ، آناسنك خاتونلردن (يعنى كندى اينله منسوب پرنسلردن) اوله سي شرطدى . هم بابا ، هم آنا جهتندن پرنس اولمايانلر ، اصيل صاييلمازدى . آناسى خاتون اولمايان بر خاقان اوغلى خاقان اولامازدى . [حالا ايران قاچارلرنده بو توره جايزدر .] بو كون ، جنوه توركنلرنده ، بر قيز هم باباسى ، هم آناسى توركن اولمايان بر ارككه واراماز قومالرك اوغوللرى ميراثده اشتراك ايدمه مزلردى اونلره ياشايه بيلمه لرى ايچون ، دو به جق قدر بر مال و يريلردى .

خاقانلرك جقيقى زوجه لرى ، (ملكه) صفتنى ده حائزدى . ملكه نك توركجه ده كى

مقابلی (تورکان) کله سیندر . اوحالده ، خاقانیه ، سلچوقی و خوارزشاه دولترنده کی (تورکان خاتونلر) ، آنجق ملکه اولق حسیله بو عنوانلری آلیورلردی . بو کله ، اونلرک شخصی اسملری دکلدی .

۲۰ . خاقانلی تشکیلاتی

خاقانلغک طبیعی و موماندابلریله امیرلری آق کیکلردندی . صویده بویوک اولان تکین ، خاقانک ولی عهدی ایدی . خاقانک ولی عهدی ، اکثریا خاقانک کوچوک برادریدی ، یاخود اوغلی بعضاًده برادرزاده سی ، حتی عمجه زاده سیدی حکمدارلغه وارث اولق ایچون ، سلاله لر آراسنده ، ایکی آیری قاعده واردر : عثمانلی خانداننده (صویده بویوک) حکمدار اولوردی . شیمدی ، اوروپا دولتلیله مصرده ایسه (اوده بویوک) حکومته وارث اولور . اسکی تورکردهده و صویده بویوک حکمدار اولوردی .

ولی عهد ، خاقاندن صوکرآ ، ان بویوک آمردی : اوردیه قوماندا ایدر ایشلری اداره ایدردی . خاقان صاغ قوله قوماندا ایتدیکی زمان ، ولی عهد صول قوله قوماندا ایدردی . ولی عهد ، ساده جه ، (تکین) ، یاخود (کول تکین) دینیلیردی .

خاقاندن صوکرآ ، شریکه دولت ولان تورکان خاتون بنه ملکه لکده دوام ایدردی . بناء علیه ، یکی خاقان اسکی خاقانک اوغلی دکلسه ، یعنی ملکه ، یکی جقانک اوز آنه سی دکلسه ، بونکله ازدواج ایتک مجبوریتندی . بعضاً بو اوله ننه اسمی بر ازدواجدن عبارت قالیردی . اورخون کتابه سنده ملکه نک (ارآد) ی ، (اسمآ زوجی) معنا سنه در .

خاقانه تابع اولان مختار تورک ایللرینک باشنده ، ینه اسکی ، یابغولری قالیردی . خاقان ، عینی سلاله دن تعیین ایتک شرطیله یابغولری دکیشدیر بیلیردی یابغولره نظارت ایتک اوزره ، هرایله خاقانلق سلاله سندن بر (شاد) یاخود (شانه) تعیین ایدیلیردی . (شانه) کله سی عربلاشدیریلهرق (شجنه) حلقه

قونولمشر . بوزقوردك موغولجه عنوانی اولان (بورتہ شانہ = بورتہ چنہ)
تعبیرندہ کی (شانہ) لفظی موغولجہدہ قورت معناسنہدر .

سلچوقیلر ، تابعیتلری آنتنہ آلدقلمری حکمدارلرک مراقبہسی ایچون ،
باشلرینہ برر شحنہ دیکرلردی . کوك تورکر ایسه برر (شاد) دیکرلردی .
بو حال ، بزہ شانہ اولادینک کوك تورکر دکل ، اوغوزلر اولدیغنی ، بوزقوردكده
اوغوزلرک اچنجی مجددی بولوندیغنی خبر ویرر . کوك تورکارهده (شاد)
سالهسی دیمک اقتضا ایدر . بلکه ، (شاتوتورکرلری) ده بونلردندر .

چینلیلر ، کوك تورکرک ددهسنہ (آسنا = قورت) دیرلردی . قورت
سالهسندن کک ، عنعنہسی اوغوزلرله کوك تورکر آروسننده مشترکدر .
کوك تورکر آراسنده مشترکدر . اوغوزلرک شان سالهسی اولدیغنه باشقه بر
دلیلده ، امام مسعودینک بر عبارہسیدر . مسعودی دیورکه « قارلق خاقاننک
وحتی شان سالهسنک فوقنده اولمق اوزره خاقان الحواقین ، سالهسی واردر
[مردج الذهب] ایشته ، بوخاقانلر خاقانی سالهسیدرکه کوك تورک ایلخانلغنی
تأسیس ایتدیلر .

کوك تورکردهده یابغولری قونترول ایدن والیء عمومیلره (شاد) ذیلیور .
والیء عمومیلرک شاد یاخود شان اولهسی ، بزہ حکمدارک هانکی سالهدن
کلدیکنی بیلدیرر . مثلاً ، سلچوقیلر ، والیء عمومیلرینہ (شحنہ شان) عنوانی
ویرلردی . بو عنوان ، سلچوقیلرک شان اولادندن اولدیغنی کوسترر . کوك
تورکر ایسه مراقبیرینہ (شاد) دیرلردی . بوضورتله کوك تورک خانداننکده
آیری بر سالهدن کلدکری آ کلاشلیر .

کوك تورکرده شادلردن صوکر (پادلر) یاخود (پید بوی) بکلری ،
کلیردی . صاغ قولی تشکیل ایتدکری ایچون ، بونلرکده آلتون کچکلردن
اولدیغنی آ کلاشلیرور .

بو یوک دیوانده ، شادلرله پادلر صاغ قولی تشکیل ایدرلردی . بونلردن
باشقه ، آق کیمکلردن کول ایرکین ، تارغات (تارخانلر) ، یابغو ، تودوق ، ایچ

یوروق، دیش بویروق و تماجی، یوغروش، صو باشی، آتا صاغون اورخون
کتابه سنده دیوان شو صورتله توصیف ایدیلور: صاغده شاد و پید بکلری،
صولده تارغانلر (تارخانلر) و بویروق بکلری .

(کول ایرکین)، آق کیمکلردن اولان و اونلری تمثیل ایدن بروزپردی.
ابوالغازی، اویغورلرده (دوقوز؛ اوغوز اوغوز پرده) ایل ایلر بردن صو کرا
کول ایرکین کلدیکنی سویلیور .

بویروقلا ایکی قسمدی برنجیسی ایچ بویروقلا که اسکی عثمانلی تشکیلاتنده کی
ایچ آغلاره معادلدیله. ایکنجیسی دیش بویروقلا درکه اسکی تشکیلاتمزدده کی
دیش آغلاره متناظر دیله. تماجی، نشانچی موقعنده ایدی. قاملر، و اوزانلر
شامانلر کزدی. سو باشی و چری باشی، عسکر باشی دیمکدی آتا صاغون
حکیم باشی موقعنده ایدی .

بونلردن باشقه قارا کیمکلردن، حتی تانردن ده بکلك موقعنه چیقانلر
بولونه بیلیرلردی. مثلا محمود کاشغری به کوره، (یوغروش) فارسیلردن اولان
قارا ویزیردی. بوکا یاز کونلرنده کولکه لئمک ایچون سیاه برق [قپو شککنده
چادیر] ویریلردی قبه وزیرلرینک تورک تشکیلاتنده غایت اسکی اولدیغنی بو
صورتله کوریوروز .

بوندن باشقه وزیرلرکده اوچ چشید اولدیغنی کوریوروز: (۱) ایلخانلرک
ولی عهدی اولان آلتون کیمکلری تمثیل ایدن بر، وزیردی عسایلرک ایلک
دورنده شهزاده لرک، وزیرلکی کبی . (۲) کول ایرکین آق کچکلری تمثیل
ایدردی. (۳) یوغروش، قارا کیمکلری تمثیل ایدردی .

۲۱. — خزار (خوزار) خاقانلغک دولتجه خصوصیتلری

خوزار خاقانی تبعه سنک اکثریسیله برابر موسویلیکی قبول ایتشدی .
مسعودینک یازدیغنه کوره، (آرز = آراس) ایل، ایکی قبیله حالنده
بخارادن کلهرک، خزارلرله بر مقاوله یامیش . بو مقاوله موجبجه، خوزار

دولتی (۱) مسلمانلرله حرب ایده جک اولورسه ، آراسلیلر ، بو حربه اشتراک ایتیمه جکلردی . (۲) آراسلیلرک ایکی قاضی اوله جق ، حکملرینی فقهه استناد ایتدیره جکدی . [یدی تانه قاضی دن ایکیسی مسلمانلرک ، ایکیسی خرسئیانلرک ، ایکیسی موسویلرک ، بری ده پوت پرستلرک اوله جقدی] . (۳) آراسلرک مسجدرلی ملجاً حقنه مالک اوله جق ، اورایه التجا ایدن مسلمانلر تعرضن مصون قاله جکلردی . (۴) وزیر (کول ایرکین) آراسلردن اوله جقدی .

بو مقاله ، داخلی قاپتولاسیونلرک ، دین اختلافنک نتیجه سی اولدیغنی کوستریر .

خوزار خاقانلغنک باشقه خصوصیتلری ده واردی . خاقاندن باشقه ، ایکنجی بر حکمدارده واردی که القابی (بک) ، عنوانی (یلیک = ایلیک) در . خوزار خاقانی ، سرایندن هیچ دیشاری حقیقه مازدی . (تابو) اولدیغنی ایچون ، کیمسه کندینه دو قونامازدی . کونشه قارشى یوزینی آچه ماز و طوپراغه باصه مازدی . بو سببله ، ایلمکندن باشقه هیچ بر فردله تماس ایده مز ی . بو کیزلینکدن دولانی ملی سعادتلرک ده ، ملی فلاکتلرک ده ، ملی سعادتلرک سبی صایلیوردی . بو ممنوعیتلر ، اونک « مقدس = قوطلو » یعنی « مانالی » اولدیغنی کوستریر .

(تابو) اوله ییلمک ایچون (مانالی) اولمق لازمدی . خوزار خاقانی ، ملتک قوطنی کندی حسابنه غضب ایتدیکندن ، کندیسیدیه قوطلو اولدی . قوطلو اولونجه ، اسکی پورو ، مکسیقا ، ژاپونیا حکمدارلری کبی آرتق انسانلره کورونومه سی ، کونشه و ضوپراغه تماس ایتمه سی انسانلرله تماس ایتمه سی اقتضا ایتدی . قوطلو اولان حکمدارلر ، نه کبی اوصاف عرض ایدرسه ، کندی ده عینی وصفلری عرض ایتدی . بو یوک مأمورلرله تماس ایدرکن یوزینه نقاب طاقاردی . اسکی پورو ، مکسیقا ، ژاپونیا حکمدارلریله مقایسه ایدیلنجه ، خوزار دولتنده کوردیکمز خصوصیتلرک معشری بر روحیتک و تکاملی بر مرحله نک نتیجه لری اولدیغنی آکلارز .

خوزارلرک قبول ایتدیکی دینی امتیازلر، اسکی تورکلرک متعصب اولمادیغنه، دینلرک وجدانی برایش عدایدیلرک سربست بیراقلدیغنه دلالت ایدر . دینی مساعفه کارلنی جنکیز خانیلر دورنده کوریورز . بو صووککیلر بوزمانده رسمی دینلرک تارخانلق رتبه سی ویریلشدی . هربری ، رسماً قبول ایدیلن بویوک دینلردن برینک اک بویوک روحانی رئیسنه (تارخانلق) ویریلشدی .

خوزارلرده ، یانغین ، زلزله ، قوراقلق ، دوک ، سیلاب ، صالحین خسته لقی، قیتلق ، حربده مغلوبیت کبی بویوک فلاکتلردن بری حادث اولدینی زمان ، بو فلاکت خاقانک اوغورسزلغنه عطف اولونوردی . ناصل که آئی شیرده هپ اونک اوغورلیغنک نتیجه لری صاییلردی . درحال خلق میدانلرده طوپلانمغه باشلاردی . او زمانه قدر ، مملکتک اداره سنه اصلا قاریشامش اولان خاقان علیهنده ، (ایلبکنه) یاخود تعیر آخرله (بکه) مراجعت ایدیلردی . ملی فلاکتده درحال نهایت ویریله سنی ، اکر بو یاپیلامازسه فلاکتک سببی اولان خاقانک اولدورولمه سنی ایلبکندن شدتله ایسترلردی . ایلبکی ، خاقانک بو فلاکتدن دولای معصوم اولدیغنی بیلردی . بناء علیه ، بعضاً ، عاقلانه تدبیرلرله اونی قورتارمغه ایلبکی چالیشیر و موفق اولوری . بعضاًده قورتارمق امکانشی کورمه ین خاقانی سکونک تأسسی ایچون فدا ایدردی . اهالی ، جوشغون بردکز کبی دالغه لانیکن ، قوطلو خاقانک اعدام ایدیلدیکنی کورونجه ، سکون حالنه کلیر و داغیلردی . بلکه ده اعدامندن سوکرا ، اوندن عفو و مغفرت نیاز ایدردی .

۲۲ . — ایلخانلق

ایلخان ، خاقانلر خاقانی دیمکدر . یوقاریده بیان اولوندیغنی وجهله ، خاقانک حائر اولدینی صلاحیتلری ، ایلخان داها فضله سیله حائردر . بناء علیه اونلری بوراده تکرار اتمه یه جکزر . ایلخانلغک تشکلنده کی سببی ده توران

قطعه سنك ، بويوك توركستان اولكه سنك موجوديتنده بوله بيليرز ؛ توركلرك مانچوريدن ماجارستانه قدر ، ياشادقلرى كنىش توران قطعه سى ، عمومى بر ضبط و ربطه محتاجدى . زيرا بورادن چين - بيزانس تجارت يولى كچديكى كى ، بوقطعه ده ياشايان قوملك اكثريسى ، تورك عرفنه منسوبدى . بو اولكه لرى بربرندن آيران داغلىر ، ايرماقلىر ، دكزلرده يوقدى . بو شرائط داخلنده دينك اساسى صلحجيك اولان برعرق البته صلح و دولت دائره سنى مختلف ايل ائموذجلريله يابغولق و خاقانلق ساحه لرندن عبارت بيراقه مازدى . بو بو صلحجيكلى ، بتون توركلرى احتوا ايدن بويوك بر تورك دولتى وجوده كتىرمكه قدر ايلريله تمك مجبوريتنده ايدى . تاريخك قازاكلق دورلرندە اسكيتلرك ماساجتلرك ، ساقالرك ، يوشيلرك ، اويسونلرك ، قوموقلرك ، قومانلرك ، كيمه رلرك [كيراكلرك] ، آوارلرك ، سوارلرك ، جوجه نلرك كيملر اولدقلرينى بيلمورز . فقط ، تاريخك آيدىنلق دورنده ، بر طرفدن تسين توركلرى چين قطعه سنك بتون عشيرتلىرى ، قوملىرى ، قيرالقليرى ده طوبلايه رق هپسندن بويوك بر چين ايمپراطورلىنى وجوده كتيرركن ، ديكر طرفندن هيونغ نولر بتون خاقانقلرى بتون اوروقلىرى ، بتون ايللرى ، بتون بويلرى برلشديره رك ، هپسندن برتورك ايلخانلىنى وجوده كتيرديلر .

تسين توركلرى يالكز كندى منفعتلىرى دوشونه رك ، چين اولكه سى ايله اوزمانكى تورك اولكه سى آراسنده ، برسد وجوده كتيرديلر . بوندن باشقه توركلرك اك مى دولتى اولان هيونغ نو حكومتى اسكى وطنى اولان [اورتوس = اوزود] اولكه سندن چيقاروب قوغديلر . [قبل الميلاذ ۲۰۹] سنه سنده هيونغ نولره حكمدار اولان مه ته ، ملتى ، يكيدن اسكى وطنلىرى اولان اورتوس اولكه سنه كوتوردى .

مه ته ، ايكي كره ، چين ايمپراطورلىنى كنديسنه توجه ايتشكن قبول ايمه دى . فقط ، مه ته بو فراغتنه مقابل ، تورك عرفندن اولان نه قدر بويلر ، ايللر ، خاقانقلر وارسه ، برلشديره رك بر ايلخانلق وجوده كتيردى .

مه‌ته‌نك مفكوره‌سی بوتون توركلری برلشديرمكدی .

مه‌ته‌نك بو مفكوره‌سی آكلاشیلدقدن صوكرآ، قوماندانلری، والیء
عمومیلری ایشی اجرایه قویولدیلر . فقط ، اللی سنه صوكرآ ، ایلخانلق
بونلك لندن چیقهرق تاتار اوروغنه منسوب آوارلره كچدی . آوارلردن
كوك توركلره ، اونلردن اوغوزلره ، اونلردن ده چینلیلك (هاقاز= آق‌قاز)
دیدكلری قیرغیزلره كچدی . ده‌ها صوكرآ جنكیزیلره ، اوندن صوكرآده
تیمورلنكه كچدی .

ایلخانلق وجوده كتیرن (قوطلو ایل) ه (كوك) عنوانی وریلدی .
كوك توركلر ، كوك موغولار كچی . بونلر اك بویوك معبودلرینه‌ده (كوك
تاكری) دیرلردی . كوك تعبیری آلتون تعبیرینه مساویدی .

محمود كاشغری به‌كوره كاشغر خاقانلغنك سنجاغی ارغوانی ایدی . كوك
تورك و موغول ایلخانقلرینك سنجاغی ایسه ، قیزیل دكل ، كوك رنكنده
ایدی . (كوك باراق) ایلخانلغك اك مشهور علامتلرندندر . له‌ئون قاهون
بو‌عنوان آلتنده ، جنكیز زماننده‌کی توركلره داثر بررومان یازمشدر .

ایلخانك معیتنده‌کی خاقانلر ، حربك غیری احوالده ، پوتلاج . واسطه‌سییه ،
ایلخان تابعیتی آلتنه كیرلردی . ایلخان ، پوتلاج واسطه‌سییه خاقانلری ،
خاقانلرده ، پوتلاج واسطه‌سییه یابغولری ، یابغولرده پوتلاج واسطه‌سییه
تودونلری حكملرینه رام ایتشاردی .

خاقانلره ایلخانلر ، هر مهم حادثه ائناسنده ، آد دكیشیرلردی . (۱) كنجلر
اون بش یاشنه كیروب‌ده قهرمانلقلر كوسترنجه ، ملی بر آد آیلرلردی . (۲)
برتودون ، یابغو ، خاقان یاخود ایلخان مغلوب اولونجه ، یکی بر آد آیلردی ،
یاخود اسکی عنوانندن اول بر (قارا) یاخود (كور) لفظی كتیرردی .
بر تودون ، یابغو ، خاقان یاخود ایلخان مظفر اولونجه یکی بر آد آیلردی .
بر یابغو خاقانلق مرتبه‌سنه چیقنجه ، بر خاقان ایلخانلق مرتبه‌سنه كینجه یینه
بر یکی عنوان آیلردیلر . بر خاقان اولدیکی زمان یینه بر آد آیلردی .

هیونگ نولرک ایلخانی چین ایمراتورینه شو صورتله نامه یازاردی :
« کوله یرک دوغوردینی ، کونشله آیک تحتہ چیقاردینی هیونگ نولرک بویوک
تائزوسی چین ایمراتورینه رجا ایدرکه ... » [ده کینی]

ایلخانک وفاتسده یاپیلان بویوک یوغه بوتون خاقانلر یا بالذات یاخود
مرخصلر کوندره رک اشتراک ایدرلردی . متوفا نامه بر (بارق = معبد)
یاپیلردی . برده (منکو طاش) دیکیلیر ، اوزرینه اولونک قهرمانلقلری
یازیلردی . دوست خاقانن بریسی یوغه ریاست ایتمک اوزره (بالبال) انتخاب
ایدیلردی . هر خاقانلقدن کلن (سیغیتجیلر = آغلایحیلر) ایله (یوغو قجیلر =
تعزیه جیلر) نوحه ایدرلردی . اورخون کتاهسنده چین دولتندن ، قیرغیز-
لردن ، تورکشلردن الخ مرخصلر کلدیکنی کوریوروز . تورکش مرخصلرینک
عنوانلری (اوغوز تمغاجی) ایله (ماقاراج تمغاجی) در . قیرغیز خاقانی ده
بر یوغده (بالبال) اولمشدر .

خاقانک خاتونک سرای چادیرلرینه (اوردو) نامی ویریلردی . اوردوده کی
(عسکر) معناسی ، سرای چادیرلرینی محافظه ایدن محافظلردن چیقمشدر .
هر سرای چادیرینی محافظه ایدن برخاصه اوردوسی واردی . سرای اوتاغیله
برابر بوکا (اوردو) دیرلردی .

یاترخان سلالهسنده کی ایلخانلق اوتاغی آلتونندی . ایلخانک اوتاغی
بعضاً ، آلتون خانلرده ویا ترخان سلالهسنده اولدینی کبی ، (آق اوردو)
(آلتون اوردو) آدینی آیلردی . خاقانک اوردوسی ده اژدرخان خاقانلغنده
اولدینی کبی (آق اوردو) آدینی آیلردی . ایلخانک و خاقانک پای تحتہ
(اوردو کندی) آدی ویریلردی .

جامع التواریخه کوره ، ایلخانلق هانکی اوروقده ایسه ، بوتون ایلر
کندیلرینی او اوروقدن عدایدرلردی . مثلاً ، برزمان توران حاکمیتی تاتارلرده
ایدی . اوزمان ، بوتون تورک ایلیری کندیلرینی تاتارلغه نسبت ایدرلردی .
تاتارلر آراسنده حاکمیت بالخاصه آوارلرده اولدیغندن ، اوروپا به کچن (آق

هونلر) كنديلرينك آوار اولدقلريني ادا ايتديلر وحكمدارلرينه «وارخوني» آديني ويرديلر . بوتعبيرك تحليلى كوستركه «آوارخاني» معناسنه در .
كوك توركلرك ايلخانلغى زماننده ، بوتون توران سَكْنهسى ، توركلك اداسنه قالقيشديلر . جنكيز خانيلر دورنده ايسه ، بوتون تورانلير «موغولز» ديديلر .

ايلخانلغك بوتون توركلره كچمهسى ، توركلكلك بوتون ، توران ايللرينك عمومى عنوانى اولمهنه سبب اولدى . اوزمان غربده كى ايللر (توركه بكمزمين) معناسنه توركلش وتوركلان آدلريني آلديلر . ايلخانلق اوغوزلره كچكدن صوكرا جنكيز خان ، تسيني اوغوزلره وقايليره ربط ايتدى . داها صوكرا ، ايلخانلق موغوللره انتقال ايدنجه ، توركلرده موغول ديمكه باشلادى .
مثلا هندستانده كى (بويوك موغوللر) خالص توركمنديلر . موغوللقه هيچ بر علاقهلى يوقدى . بونكه برابر ، تاريخده (بويوك موغوللر) عنوانى آنديلر . اوخالده ، ايللرك منسوب اولدقلى قوملى و اوروقلى تعينده صوكدرجه احتياط ايمه ليدر . ظاهرى اسملره ، سياسى عنوانلره باقامليدر .
ايلخانلوقده منشاى اولان ايله وخاقانلغه استناد ايدر . اوده ، خاقانلق ويابولوق كچى ، دهموقراتيك وجمهورى ايللردن دوغمشدر . بو جمعيتلرك رئيسلىرى ، فردى حاكميته مالك اولقله برابر ، قورولتايك مراقبه سنه تابعديلر .
ايمپراطورلق كچى مستبدانه دكلديلر . تورك حكومتى دهموقراتيك ماهيتنى هنوز غائب ايمه مشدى .

۲۴ . — ايلخانلق تشكيلاتى

ايلخان سلاله سنه آتون كيمك دينيليردى . مهم ايشلر ، قورولتايده مذاكره اولونوب برقراره اقراران ايمه دن ، ايلخان طرفندن اجرا اولونه مازدى . ايلخانده قورولتايك اعضاسندن اولديغندن ، اوراده رآينى سويله بوب ، مقنع دليللره قورولتاي هيئته قبول ايتديره بيليردى . قورولتايك ايلك مؤسسى ،

ایلك تورك ایلخانلغنك وایلخانلق اوردو ودولت تشکیلاتنك مؤسی اولان (مته) در. موته نك قوردینی اوردو ودولت تشکیلاتنه تابع اولانده (قون) ایلدر. هیونفغ نو وهون اسملری (قون) کله سنك چینلیر و اوروپالیر طرفدن تحریف ایدیله سندن دوغمشدر.

قورولتایك ایلك مؤسی (مته) اولق احتمالی وار. چونکه، تورك ایلخانلغنك ایلك مؤسی (مته) در. قورولتای، ایلخانلغك برلازم غیر مفارق اولدیغندن، قورولتایك ده مؤسی (مته) اوله بیلیر. قون ایلخانلری کندیلرینه «تاکری قوطی کیک یوز» دیرلردی. ده کینی به کوره (کیک یوز)، (کنیش یوزلی) دیمکش. تاکری قوطینك معناسی ایسه معلوم: (تاکرینك قوه قدسیه سی) دیمکدر. دو قوز اوغوزلرده (ایدی قوط) دیرلردی. (ایدی) تاکری معناسنه در. احوالده، بونك معناسی ده، (تاکرینك قوه قدسیه سی) اولق لازم کلیر.

قونلر، (تاکری قوطی کیک یوز) ترکیبی تخفیف ایدرک، بوندن (تانزو) کله سنی چیقارمشلردی. (تانزو) اوزمان ایلخان معناسه ایدی. قونلرک بویوک تانزوسی، چین فغفورینه مکتوب یازارکن «کوکله یرک دوغوردینی، کونشه آیک تخمه چیقاردینی بویوک تورک تانزوسی چین ایمره طورینه رجا ایدرکه...» جمله سیله مکتوبه باشلانیردی. اسکی تورکلرده قادین تابو اولمادیغندن، قادینمز هیچ برایش تمام اولمازدی. ایلخانلق امرنامه لری یالکز «ایلخان یازیورکه...» دییه باشلارسه، مطاع اولمازدی. مطاع اولق ایچون «ایلخان و خاتون یازیورکه...» دییه باشلامق اقتضا ایدردی. قومشو دولترک ایلچیلری ده، یالکز ایلخانك حضورینه چیقده. مازدی. ایلخان صاغده، خاتون صولده اولق اوزره، ایلچیلر ایکینسك مشترک حضورینه چیقاردی. ایلخان، کندی ایلندن بر پرنسسله اوله نمك مجبوریتنده ایدی.

ایلخان، خاقان و یاقو قومشودولترلله سیاسی و تجاری معاهده لر و اتفاقلر

عقد ایدرلردی . قومشو ملتله تجار قافلهلری ، کروانلر (آرقیشلر)
کوندیرلردی . ایلخان ، چینله پیزانس آراسنده کی ایپک تجارتک محافظیدی .
چینلیله کوره ، ایپک تجارتی ایکی یولدن یاپیلردی :

(۱) پهلو = شمال یولی

(۲) نانلو = جنوب یولی

(پهلو) یولی بش بالقده کی تاریخ ایرمانی وادیسنه (نانلو) یولی ده آلتی
شهرده کی ایلی ایرمانی وادیسنه اوغراردی .

تورک ایللری درجه درجه یوکسله بیله چکی کی ، اسکی تورکلرده ، هر
تودون یابغو اوله بیلیردی . هر یابغو ، خاقانلغه کچه بیلیردی ، هر خاقانده
ایلخانلغه نامزددی . طالعلری وارسه درجه لرینی آشهرق بو مقاملره اولاشه
بیلرلردی .

۲۴ . — اک اسکی تورک دولتی

تورک تاریخی نره دن باشلامالی ؟ بوسؤال بزه ، بوکون ، حللی لازم کلن
برمسئله یی کوستریور . بعض محررلر من تورک تاریخی سومه لرلر دن ، الاملر دن ،
وانیکلر دن ، اسکیتلر دن ، مه دیالیلر دن ، ساقلر دن ، هیکسوسلر دن واونلرک
آنادولوده بیر اقدقلری قومانلر دن ، آمیداده (دیار بکرده) سور ایچنده یاشایان
قومو قلدن ، کپاک (کیمه لر دن) باشلامق ایسته یورلر . فقط ، هنوز لسان
وقومیتلری مجهول اولان ، بو اسکی قوملری ، تورک تاریخنه مبدأ طانیق
دوغرو دکلدنر . بوندن باشقه ، بالفرض ، بونلرک تورکلرله اقر بالقلری ثابت
اولسه بیله ، بونلر واسطه سیله تورک تاریخی آیدینلاته مایز . چونکه ، هنوز
بو قوملرک نه دولت تشکیلاتلرینه ، نه ده مدینتیلرینه ، حرثلرینه دائر ثبت بر
معلومات یوقدر . بوندن دولایی ، بز تورک تاریخی موثوق اولدقلرینه هیچ
شبهه بولونمایان اک دوغرو منبعلر دن آرامق طرفداری یز .
تورک قوملرینک اصللرینی آزارکن ، مجهولدن باشلا بهرق معلومه دوغرو

کله بی دکل ، معلومدن باشلایه رق مجهوله دوغرو کیتیمی داها موافق کوریورز .

بواصولی تعقیب ایدنجه، ابتدا اوکمزه چینلیرک (توکیو) آدینی ویردکلی اورهون تورکاری چیقار . بودولتک تورک اولدینی ، طاش اوزرنده قازیش اوله رق بوکونه قدر قالمش اولان اورهون کتاهلریله ثابتدر . بوکا هیچ کیمسه شبهه ایده مز . بوکتاهلرده یازیلی اولان وقعه لر ، چین حرفلریله ، آبدنک دیکر یوزنده یازیلی اولدینی کی ، تفصیلاتیه بوتون چین تاریخلرنده موجوددر . توکیولرک اصللرینک نزهه چیقدیغنی ، دولترینک ، نه صورتله ظهور ایتدیکنی ده بزه چین تاریخلری خبر ویریورلر . بوتاریخلره کوره ، توکیولر ، کندیلرندن دورت عصر مقدم ، عینی اولاکلرده حکم سورمش اولان (هیونغ نو) آدی برقومک دوامندن عبارتدر . (هیونغ نو) دولتی ، چینلیرله شرقده اوطوران (آوار) ، و (سرار) تاتارلرینک مشترک هجوملریله اورته دن قالدقدن صوکر ، بوقومک برقسیمی غربه دوغرو کیتمش ، برقسیمی چین ایمراطورلغنی دیکر برقسیمی ده آوار تاتارلرینک تأسیس ایتدیکی (جوجهن) دولتنک حکمی آلتنده قالمشلردر . غربه کیدنلره آوروپالیر (هون) آدینی ویرمشلردرکه (هیونغ نو) اسمنک آوروپالیشمش شکللی اولدینی آکلاشلیور .

او حالده ، میدانه چیقه جق یکی منبعلر ، بزه داها اسکی ، برتورک ایلخانلی یاخود هیچ اولمازسه خاقانلی کوسترنجهیه قدر ، تورک تاریخنی چینلیرک ، (هیونغ نو) آدینی ویردکلی دولتنک تشکلندن اعتباراً باشلامغه مجبورز . میلاددن (۲۲۰) سنه اولندن اعتباراً بودولتک بوتون تاریخنی چین تاریخلری واسطه سیله بیلینیور . بودولتک انقراضدن صوکر ، اها لیسنک نه کی حاللره دوچار اولدینی ، صوکر الری بونلردن نه کی یکی دولتلر چیقدی بی ده ، چین تاریخلرنده یازیلیدر .

مع مافیله ، اسلام دورنده کی تورکلر ، بواسکی تورک قومنک کرک اسمنی ، کرک بعض مهم وقعه لریله قهرمانلقلرینی اونوتما دیلر . اسلام تورکلری و عرب ،

نجم تاریخی بواستی (قون) تعییریه محافظه ایتدیله . (القانون المسعودی)
 آدلی عربجه کتاب ، تورک شعبه لرینک مسکنلرندن بحث ایدرکن ، شویله
 دییور : « فقط ، یتدی من مساکن ترک المشرق من قای وقون ، وخر -
 خیزوکیک و التغزغز و ارض الترتکیه و فاراب و بلاد الخزر و شمال بحرهم و اللان
 و السیریر بین هذا البحر و بحر طرابزنده . . الخ »

ایشته بو عباره بزه الك شرقده قایلرک ، اونک غربنده قونلرک ، داه
 غربدهده قیرغیز ، کپاک ، دو قوز اوغوز ، تورکان و فاراب اراضیلری و خوزار
 بلده لری موجود اولدیغنی کوستریور . (قونلر) حقنده بزه معلومات ویرن
 دیگر بر کتابده (جامع الحکایات و لامع الروایات) در . بوندهده شویله یازیلیدر :
 « واز ایشان مرقه اندکه ایشانرا قون می خوانند ادا رمین قتا بیرون آمدند
 مرا کز خودرا بکنداشتند بسبب آنکه تنگی چراخوار ... » بورادهده ،
 قونلرک مرعا دارلغندن دولای چین جهتلرنده اولان اسکی بوردلرندن چیقهرق
 غربه دوغرو کلدکلری بیلدیریلور .

(قون) کلهسی ، تورک تورکجه اولدقلرنده شبهه بولونمایان (ارکنه قون)
 و (اورقون - اورخون) کی تعییرلرک ایچنه لسانی بر عنصر اوله رق کیرمشدر .
 او حالده ، (هیونخنو) و (هون) تعییرلرینک اصلی تورکجه (قون) کلهسی
 اولدیغنه ، بناء علیه ، بواستی تورک قومنک تورکلرک کندیلرنجه (قون)
 آدیله آدلاندیغنه حکم ایده بیلیرز .

(قون) کلهسنک معناسنه کلنجه ، محمود کاشغری لغتنه کوره ، بو کله ،
 آرغو تورکجه سنده (قویون) معناسنه در . محمود کاشغرینک (اسپیجاب)
 ایله (بلاساغون) آراسنده او طور دقلرینی خبر ویردیکی بو آرغو تورکلری
 احتمالک ، (اورغون = اورخون) تورکلریدر . بونلر ، طبیعی ، کندی
 آدلرینی اک دوغرو بر شکلده محافظه ایتمشلدر . صوکرادن ، اوغوزلر بو کله
 (قویون) ، شرق تورکلری ده ، (قوی) شکلنده محافظه ایتمشلدر . (قون)
 کلهسنک معناسی بو صورتله تعین ایدنجه ، افتالیتره ویریلن (آق هونلر)
 تعییرینکده (آق قویونلر) اولدیغنی میدانه چیقدی .

چینیلرک (هیونگ نو) ، اوروپالیرک (هون) آدینی ویردکاری قومک تورکرجه (قویونلیر) دییه آدلاندینی آکلاشیدی . بوآد ، یاقین زمانره قدر ، (آق قویونلیر) و (قارا قویونلیر) نامیله ایکی (ایل) ک (دولت) ک عنوانلرنده قالدی . بوکون بیله ، وقتیه بو عنوانلری آلمش اولان برچوق قضا ، ناحیه ، عشرت وکوی اسملری واردر .

هیونگ نولر بر ایخاناق تشکیل ایتدکری ایچون ، تورکردن هیچ اولمازسه بویوک بر قسمنی جامع اولان بردولتدی . بالخاصه ، کوک تورکار (توکیولر) دن ماعدا ، دو قوز اوغوزلرک ، قیرغیزلرک ، قارلق ، چکیل ، یغما ، کیماک ، تخسین ، ساریغ ، پچهک ، خوزار ، قومان و اوغوزلرک بودولت داخلمده بولونقلرینه حکم ایدیله بیلیر . اوغوزلر ملی منقبه لرنده (اوغوزخان) آدلی بر قهرمانک اجرا آتی ترنم ایدرلرکه (کتاب دده قورقود) ده کی (بوغاج) آدلی قهرمانک ده عینی شخصیت اولدینی ، باباسیله اولان مجادله سندن آکلاشیلور . ده کیینی ، بو منقبوی قهرمانک ، قون ایلخانلغنک مؤسسسی صاییلان ، قهرمان (مهته) اولدینی ادعا ایدیورکه آشاغیده کی مقایسه لر ، ایکسینک عینی شخصیت اولدینی کویسترر .

(۱) مهته ، باباسی ته ئومانله محاربه ایدهرک اونوی اولدوردی . منقبه یه کوره ، اوغوز خانده عینی ایشی یاپدی .

(۲) مهته ، یکریمی دورت توماندن مرکب بر اوردو تشکیل ایتدی . بو اوردوی آتی بویوک آمرک قومانداسی آلتنه ویردی . بونلرکده فوقنده صاغ وصول بکلر بکلیری اولوق اوزره ایکی قوماندانلق احداث ایتدی . منقبه یه کوره اوغوز خانده عینی تشکیلاتی وجوده کتیردی .

(۳) مهته ، ایصلیق چالان براوق ایجاد ایتشدی . بو اوق ، قارشیده کی هدفه قولایجه اصابت ایدرواونی پارچه لاردی . مهته ، یکریمی دورت تومانلق سواری اوردوسنی بو اوقله تسلیح ایتشدی . سانکه ، بو اوردو ، مهته ایلخانلغنک اوجتی تشکیلاتی ایدی .

اوغوز خانده كرك كندی آدینی ، كرك اوغوز ایلنك عنوانی اوغوز خاندن آلمشدی . اوغوز كلمه سنك اصلی ، (اوغوز = اوق + اوز) دره . اوغوز (اوق اری) ، (اوق عشیرتی) معنالیینه در . بو اوق كلمه سی ، (ایل) ك صاغ وصول قوللرینك آدلرنده ، بارز بر صورتده موجوددر . قوللرینك آدلری (بوز اوق) و (اوچ اوق) اولان بر (ایل) ك آدی ده ، مطلقا (اوق) اولمق لازم كییر . فقط ، اوغوزلرده ، بوكله (ارز) لفظله برلشهرك طانماز برحاله كلشدر .

اوغوز خانك یاپدینی كبی ، مه ته نك یاپدینی اوردوده ، اوچیلردن مركب اولدیغنه كوره ، بو ایکی تشکیلاتك كرك ترته می و كرك آدی (اوق) اولمشدر . (۴) مه ته ایله اوغوز خانك علیهنده بولونان و بابا ایله اوغولی محاربه یه سوق ایدن اوکی آنه لیدر .

بواك اسکی تورك دولتنك تدقیقی بزه تورك منقبه لرینك ده ، منشائی كوستره جكدر . بودولت ، چین ، تورك ، اوروپا روایتلرینی ده آیدینلتمغه صالحدر . بناء علییه ، تورك تاریخنه باشلانغیچ اولمق اوزره بودوتك تشکیله ایلك تشکیلاتنك نه صورتله وجوده كلدیكنی (ده کیینی) یی ، اساس اتخاذا ایدهرك آشاغیده كوستره جكز .

۲۵ . — قونلر

شه نسی ، شانسو و په خه لی ایالتلرینك شمال حدودلرینك اوستنده ، سوكرالری هون و تورك نامرلیله ، تاریخ میداننه چیقان بویوك بر قوم ساكندی : بوقوم ، چین دولتیله برابر باشلامش کییدی . چین مورخلری میلاددن ایکی بیك ییل اوله دوغرو حکم سورمش اولان ایمپراطور (یاو) زمانندن بری بو قومك موجود اولدیغنی و (شانغ - یونغ) یعنی (داغ باربارلری) تسمیه ایدیلدیكنی خبر ویرمكده در . چینك برنجی ایمپراطورلق سلاله سی اولان (هیا) لر زماننده بونلره (چونغ - یو) آدی ویریلیوردی . (شام)

ساله سنك ايمپراطورلى ، بو اولكەيى (كروەى - قانغ) يعنى (چينلر) ملكتى) ناميله طانيورلردى . چەتو سالهسى دورنده (هيونغ - نو) يعنى (بدبخت اسيرلر) آدىنى آلدیلر .

كندیلرندن باشقه قوملره حقارتلى بر نظرله باقان چينلير ، چينك شمالنده كى اولكەنك عمومە (باربارلر اولكەسى) دیرلردى ، بوراده ساكن اولان قوملى (شرق باربارلى) ، (غرب باربارلى) ناميله ايكي قسمە آيریلردى . برنجيلر اولجه په چەلى ايالتينك شمالنده اوطورورلر ، شرق جهتندده شرق دكزينه قدر اوزانیرلردى .

ايكەنجيلرى شەنسى ، شانسى وحتى په چەلى ايالتيرينك شمالنده بولونان اووالرله دره لدره اوطورورلردى . بونلر مختلف رئيسلرک ادارهسى آلتنده حسابسىز سوروليرنى اوتلاتمقله مشغولديلر ؛ آرابلر اوزرينه قونولش اولان چاديرلر آلتنده ياشارلردى . بويورور اولرله ايرماق قييلرنده ، اووالرده قولايجه قونوب كوچرلر ، سورولرينه زرده بول چايرلر بونونورسه ، اورالرده كزرلردى .

اسكى قونلر ، مواشيلرينك اتيله يارشارلردى . بونلرک دريلرندنده البسلر ، توغلر و بايراكلر ياپارلردى . اراضى تقسيمنده ، حصه لرينه دوشن تارلارى اكرلردى . هنوز يازيلرى يوقدى . فقط ، غايت امنيتلى آداملر اولدقلى ايچون ، سنده ، كاتبه محتاج دكلديلر . چونكه ويردكلى سوزى بهمه حال طوتارلردى . آدام اولدورن ياخود بويوك بر خيرسزلقده بولونان اغدام ايديليردى . چي جوقلرينك تربيه سنده ، خصوصى براصوللرى واردى . اونلرى ملتك عمومى منفعتى نقطه نظرندن يتيشديرلردى . چوجوقلره آوجيلىق و محاربه تعليملى ياپديرلر ، بونلردن استقبال ايچون سلاخشور سواريلر يتيشديرمكه چاليشيرلردى . چوجوقلر ، چوق كوچوككن آتيرينه قويونلرە سيزلر ، قوشلر و فەرلر اوزرينه كوچوجوك اوقليله نشان آتارلردى . داها بويوك اولونجه ، طاوشان وتيلكى آوينه كيدرلر ، بو صورتله ، اوبالرينه

بیه جکلر، کییه جکلر و اوزرینه او طوره جق پوسته کیلر کتیر مکه موفق اولورلردی .
داها قوتلی و داها آغیر سلاحلری قوللانه جق بریاشه کلدکلری زمانده ده ،
حر به اشتراك ایدرلردی . بناءً علیه ، چو جوقلر بر قهرمانلق یاپمدهن یا خود
بونى یاپه جق درجه ده قوت و مهارت صاحبی اولمدهن (اركك) طانیلمازدی .
اوزمان ، تورکلری مشغول ایده جك ایش محاربه دن عبارتدی .

ملتك تقدیرینی قازانه بيلمك ایچون ، یالکمز بو یول واردی . حربده ایش
کوره ن کنج لر اولدینی ایچون ، اك بویوک حرمتلره اونلر لایق کورولوردی ؛
آرتق عسکرلکده ایشه یارامایان اختیارلره او قدر اهمیت ویریلزدی .

قونلر ، صلح زمانلرنده قومشولرینک طوپراقلرینه ، بالخاصه ، چین
اولکهنه آقین ایدرلردی . چین برکت و ثروتیه ، تورکلر ایچون بیتمز ،
توکه نمز بر غنیمتلر خزینه سی ایدی . طالع کندیلرینه یار بولوندقجه ، چین
طوپراغنده ایلرله لر ، طالعزلک یوزکوسترنجه ، کیری دونزلردی . فقط ،
اك زیاده بر دونوش و قتلرنده قورقونج اولورلردی . دوشمانلری ، بالخاصه ،
بودونوشلر ، اثناسنده احتیاط کوسترمک مجبوریتنده ایدیلر . چونکه ، قونلر ،
قاچار کورونورکن ، بردن بره ، کیری یه دونه رك اوزرلرینه صالدره بیلیرلردی .
آتلرینک چویکلکی بو طرزده کی صاواش لرینه یاردیم ایدیوردی . چین عسکرلری
کبی منتظم اوردولر بونلرله باشه چیقمازلردی . بویوک اوردولر طرفندن پک
یاقیندن تعقیب اولونان قونلر ، چولارک ایچنده توزکی داغیلردی . آرقه لرینه
دوشوروبده بو قورقونج تنها قلره قصدی اوله رق چکدیردکلری دوشمانلرینی
یوقسوللق ایچنده محو ایدرلردی .

اولن آرقداشنگ کورده سنی قورتاره بیلن ، اونک میراث لرینه قوناردی .
بوندن باشقه ، قونلر ، ممکن اولدینی قدر چوق اسیر آلیرلردی بو اسیرلر
اونلرک باشلیجه ، ثروتلریدی . چونکه ، اونلری سورولرینک ، ایلقیلرینک
یاننده چالیشدیرلردی . سلاحلری بر (یای) له (اوقلردن) ، برده
قیلیجدن عبارتدی . دوشمانلرینه قارشى هپسی آقینجی ، چاپولجی ایدیلر .

فقط ، كندی آرالرنده ، صوك درجه ، حقوقه رعایت ایدرلر ، عادل اولور -
لردی . قونلرك قازیلری برتانه اولمقله برابر ، ایمپریالیزم دورلرنده اودالقرینك
صایبسی ، محدود دكلدی . بسله یه بیلدكلری قدر آله بیلرلردی . قونلرده ده .
(لهویرا) قاعده سی جاری ایدی : بابالینك ، قارده شلرینك قازیلرینی آلمق
مجبوری ایدی .

قونلرده ، چینلیلر قدر اسکی ایدی . چینلیلر ، میلاددن ، (۲۲۰۷) سنه
اول ، تختة یکن (هییا) سلاله سی زمانندن بری ، بونلری طانیورلردی .
فقط ، چین تاریخی ، بو قونلرك یاخود علی العموم شمالده کی کوجبه لرك بعض
آقینلرینی سویله مكله قالیور .

بو آقینلرده ، چینك بویرنجی سلاله سی دورینه عائد دكلدی . یالکز برقاج
(شام) سلاله سی دورینه عائددی .

قونلر ، یازین ، صیجاقلرده ، چین اوزرینه آقین یاپورلردی . چین
مورخلری بو آقینلره اللهك برجزاسی نظریله باقارلردی . چونکه ، ایمراطورله
تبعه سی ، آتالرینك کندیلرینه کوسترمش اولدقلری فضیلتی الدن بیراقلشردی .
بو اسکی چینلیلر قانعدیلرکه حکمدارلرینك سیرتی ، اولکه نك سعادت
یاخود فلاکتته سببیدی . بونلر ، کندیلرینك ، یاخود تبعه لرینك سعادتتی ،
آنجق فضیلتلی اولمقله الهه ایده بیلرلردی .

چین سدی ، ایکی صورتله توركلرك مدنیتده کی . کالتی کوسترر : (۱)
بودك برچوق قسملرینی یاپانلر ، تسینلر (تخسینلر) تورك ایدیلر (۲) بوسد ،
چینلیلره عسکری تشکیلاتجه ، فائق اولان توركلر طرفندن یاپلمشدی . (۳)
بوسد ، عسکرلکجه چینلیلره فائق اولان توركلرعلیه نه یاپلمشدی . قبل المیلاد
۲۲۰ سنه سنده ، قونلرك یابقوسی (ته اومان) آدلی بر حکمداردی . قون ایلر ،
چوقدن بری مستقل بر حکومت کی یاشیوردی فقط ، رئیس ، دکل ایلخان ،
حتی خاقان بیله اوله مامشدی . قون ایلر ، کندی باشنه یاشایان بر ایلدی .
بو (ایل) ك ، باشنده بولونان رئیس ده ، (یابقو) درجه سنده ایدن . بو یابقونك

اوغلی اولان مه ته، آرزمان ایچنده، دولتی یابقولقدن خاقانلغه، خاقانلقدن ده، ایلخانلغه یوکسه لتدی .

چین اوردولری، قونلری آتا یوردلری ، اولان (اورتوس = اوردو) ایالتی داخندن چیقاردیلر (قبل المیلاد ۳۲۰) قونلرک یابغوسی ، او زمان ، ته ثومان آدلی برزاتدی . بو حکمدار ، چین اوردولرینک کلهسی اوزرینه ، داها شماله چکیله رک اون سنه اورالرده باریندی . فقط ، چین فغفوریله ژرالنک وفاتلرینی متعاقب (۲۱۰ قبل المیلاد) چینک یکیدن اغتاشلاره دوشدیکنی کوره رک حاضر لانیغه باشلادی . چین بوتون بکاری ، یکی فغفور علینه قیام ایتمشلردی . داخلی سیاسته قاریشقم ایچون ، حدودده بولونان بوتون غارنیزونلر ، لرلینی بیراقه رق ایچری به دوغرو کیتدیلر .

قونلر، قارا موران ایرماغنی در حال کچهرک ، اورتوس اولککسنه کیردیلر . وتسینلرک استیلاسندن اول ، مالک اولدقلری لرلی یکیدن اله کچیردیلر .

۲۶ . — تورکلرک ایلک قهرمانی

تورکلرک آدی بیلینهن اک اسکی حکمداری (ته ثومان) در ؛ فقط ، ملتک حافظه سنده اوغوزخان نامی آلتنده، ابدی برشانله یاشایان ایلک بویوک تورک قهرمانی، بونک اوغلی اولان (مه ته) در . تورک دولتک نه کبی اساسلره دایاندیغنی ، تورک توره سنک ناصیل قورولدیغنی ، بزه (مه ته) نک پایدیغنی ایشار کوسترر . میلاددن، ۲۲۰ سنه اولی ، تورکلر ایچون، برفرصت سنه سی ایدی . تورک ملتک بر چوق اولککلرینی غضب ایتمش اولان چین دولتی ، بوتاریخده ایچنده کی اختلالر یوزندن چوزولمکه باشلادی . حدودلرده کی چین عسکرلری، انقلاب زماننده کی روس اوردولری کبی، اللرنده کی غارنیزونلری؛ سپرلری بوش بیراقه رق ، اختلال غنیمتلرندن پای آلمغه کیدیورلردی .

اوزمان ، شماله دوغرو ایتمش اولان قون ایلی ، قارا ایرماغنی کچهرک اوردو اولککسنه کیریورلردی . بو حال ، کوستریورکه ، تورکلر ، ملتلرینک

استقلالتی ، وطنلرینک حریتی قورتارمق ایچون هر آن حاضر دیر . بو حصه سده ، هیچ برفرستی قاجیر مامه بی مقدس بروظیفه طانیرلر .

قوندرک اوزمانکی یابغوسی اولان (تهئومان) ده بوملی وظیفه بی یایمته تردد کوسترمه دی . اسکی اولکلرینی یکیدن بایراغی آلتنه آلدی . فقط ، جوق سودیکی (یه - شی) سنه (تورک خاتوننه = یعنی ایمراتور یچه سنه) قارشی ضعیف اولان بو حکمدار ، هائله یازانلر مز ایچون ، این بر ترازه دی موضوعنی تشکیل ایدمک آجیقلی برحاله سببیت ویردی .

تهئومانک بویوک اوغلی اولان قهرمان (مه ته) ، مقدس وطنی قورتارمقده بویوک یارارقلر کوسترمشدی . تورک ملت ، بوکنچ قهرمانی ، کوزینک بیکی کی - ویوردی . حرب ایشلری بیتنجه ، (مه ته) بائاسنک سراینه چکیلرک اوراده کندی حقنده کی دوشونوشلردن خبرسز ، استراحت ایچنده یاشیوردی . (مه ته) نک آناسی جوقدن اولمش ، باباسی باشقه برقادینه اوله نمشدی . تهئومان ، یکی قاریسنی جوق سودیکندن ، اونک سوزندن دیشاری حیقه میوردی . بوقادین ، کندی اوغلنی ولی عهد یایدیرمق ایسته یور ، فقط ، ملتک (مه ته) یه اولان سوکیسنی بیلدیکندن ، بوایشه ، آجیقندن آجیغه کیریشه میوردی . مقصدینه ایریشمک ایچون ، نهایت حیللی بریول بولدی . قون اولککسنک جنوبنده (یوئوشی) اسمنده بر قوم واردی . تهئومان ، قاریسنک اوکودینه باقهرق ، اوغلی موته بی (رهین) صورتیله یوئوشیلرک ایچنه کوندردی . کویا ، بوشه زاده ، اللرنده بولوندجه ، اونک حیاتی قورومق ایچون ، قون دولتی یوئوشیلره قارشی حرب آچه مایه بقدی . یوئوشیلر شمال حدودلرینک بویله امینتلی برحال آلمه سندن سونیورلردی . حال بوکه قون ، ملیکسنک مقصدی (موته) بی اولدورتمکدی .

موته بی اولدوره بیلیمک ایچون ، قوشه بی ، یوئوشیلره قارشی ، حرب آجیغه تشویق ایتدی . قاریسنک ، بوندره حیقا مایه بی و اختیار حکمدار ، برحال یورومک ایچون اوردوسنه امر ویردی . طبیعی ، یوئوشیلرک ابلک تورک مدنیتی بارغی

ایشی ، اولدورمک ایچون ، (موتہ) بی آرامق اولدی . فقط ، ملتک سوکیلیسی اولان (موتہ) ، کندیسسی ایچون ، قورولان بونا مردمجه طوزاقدن خبر آلهرق ، وقتیه اورته دن سیویشمشدی . بو سیویشمه یه ، ملیکه کبی ، یوئہ شیلرده ، حیرتده قالدیلر . موتہ ، دوغروجه قونردن کندیسنه صادق اولان برقون عشیرتک ایچنه کیتدی . قونلر ، شانلی قهرمانلرینی اولومدن قورتولمش کورونجه سوینجیلرندن آغلامغه باشلادیلر ، موتہ ، اقباله دوشکون ، پادشاهلغه حریص بر آدام دکلدی . کندیسنک اولمه سنی ایسته ینلره قارشیده هیچ برکینی ، حدتی یوقدی . ولی عهدلکی کوچوک قارده شنه بیراقق اونک ایچون غایت قولای برایشدی . فقط ، تا کری ، بوفدا کار قهرمانک روحنده بردن بره برمفکوره کونشی پارلاتدی . موتہ ، تورک ملتک داخله مستقل ایلله آیریش ، خار جاده بویوک دوشمانلرله قوشاتیلمش اولدیغنی ، تورکلرک بوانحلال وضعیت حالندن آنجق فوق البشر برحمه ایله قورتوله بیله جکنی آکلادی . بویغمبرجه کوروشدن سوکرا ، موتہ کندیسنی تا کرینک بر مأموری ، یریوزنده وکیلی کبی کوردی . اوت ، چینیلر ، بو کون داخلی قاریشیققلرندن دولای تورکلره ضرر ویرمه یه جک بر حالده بولونیورلر . فقط ، بو آییق ملت ، مطلقا بر زمان سوکرا ینه اسکسی کبی ، دمیر بر پنجه نک اداره سی آلتنده برلشهرک ، یکیدن بر قوتلی ایمراطورلق حالته کیره بیله جکلردی . بویله بر ایمراطورلغه قارشسی ، بر عشیرتله متحده سندن عبارت اولان بو کونکی قون یابغولنی ، کندیسنی ناصیل قورویه بیله جکدی . خصوصیه ، بو کون ، بر طرفدن یوئہ شی ایلیه حرب حالنده ایدیلر . دیگر طرفدن شرقلنده کی قورقونج تاتارلر (یعنی آوارلرله سوارلرک و جوجه نلرک) اسکسی دده لری ، قونلرک اوزرینه هجوم ایچون فرصت بکله یورلردی . بویله ، اوچ قوتلی دوشمانک اورته سنده ، تورک ملتک حالی نه اوله جقدی . قلبنده کی عائله شفقتنه قارشسی وجدانک حمیت دو یغولری عصیان ایدیوردی . خاییر ، خاییر ! بویوک تهلکه لر ایچنده بولونان ملتک اداره سنی قاریسنک اننه بیراقش اولان اختیار بر ایل بکنه ، حریص بر قادینه ، تجربه سز ، مفکوره سز بر چوجوق ولی عهده

بیراقامزدی . بویله بر ضعفیتی کوسترمه سی ، تورکلکنه قارشى بویوک برهانت اوله جقدی .

بوندن باشقه ، موته نکرولی غایه سی ، بوتون تورک تودونلکلرینی ، یا بقولقدیرینی خاقانقلرینی برلشدیره رک ، بونلردن متجانس ، متساند ، قوتلی بر تورک ایلخانلغی وجوده کتیرمکدی . ایشته بو سببلردن دولایی مملکتک اداره سنی آرتق تصادفه بیراقامزدی .

موته بر ایچنده ، بوتون بو دوشونجه لری یا شادقدن صوکر ، درحال قرارینی ویردی : « تورک ملتنه هرشیدن اول هیج بر ملتده ائی کورولمه مش اولان دمیردن بر اردو لازم » دیدی . قونلردن ، بولوندیغی یره یاقین اولان بویلی طوپلایه رق ، اونلری یکی مفکوره نك مجاهده سنه دعوت ایتدی . موته ، تورکلردن یالکیز ایکی شی ایسته یوردی : ملت ایچون اک سوکیلی شیلرینی فدا ایتک ، کندیلردن امکان فوقنده ، هیج یاپیلما مش فدا کارلقلر ایسته ندیکى زمان فدا کارلقلری یاپوب انضباطه رعایت ایتکدی . بو فدا کارلقلده ابتدا کندیبی اورنک اوله جقدی . کندیسندن صوکر بکلر ، داهاصوکراده عسکرلر هپ کندیبی کبی حرکت ایده جکلر ، اک چوق سودکلی شیلری مفکوره ایچون ، فدا ایده جکلردی . فدا کارلقدن و انضباطه رعایتدن چکین هر کیم اولورسه اعدام ایدیه جکدی .

قونلر ، هپ برابر ، بوتکلیفه قارشى : « باشمز اوستنه ! کوز مز اوستنه ! » دیدیلر .

موته ابتدا ، اون بیک سواریدن مرکب بر (تومان) تشکیل ایتدی . ایصیلق چالان اوقلر نامنی ویردیکی بر نوع غایت قوتلی و سرعتلی اوق ایجاد ایتدی سواریلرینی بو اوقلری اولاقوشلره ، صوکر اک چوق سودکلی آتلیک تپهلرنده کی هدفلره نشان آلدیره رق ، تعلیم ایتکه باشلادی . آتمغه جرئت ایتمینک یا خود نشان اصابت ایتدیره نیک جزاسی اعدامدی . نهایت عسکرلرک فدا کارلق و انضباط پرورلکلرینی ده اایی بر صورتده دهنه مک

ایچون ، نشان هدفلرینی اگ چوق سودکاری زوجهلرینک باشلری اوزرینه قویدورمغه باشلادی . بوتون کنجلر ، کیلیوم تهل کبی ، پرواسز سوکیلیلرینک تبهسنه هدف قویدیلر و نشانه اصابت ایتدیلر . هیچ برینک اعدام ایدلملرینه ححت قالمادی . موته ، ایشه ، بو تربیه ایله یکریمی دورت توماندن مرکب ر اردو وجوده کتیردی . اوردوسنده ، هم انضباط ، هم ده فردی فدا کارلقلر صوک درجه قوتلی ایدی . موته بو قورقونج ، فقط چوق قیمتی اولان اوردوسی اجمال ایتدکن صوکرادرکه ایشه باشلادی .

موته ، بویله بر اوردو ایله ، ابتدا ، کندی اوزرینه کلکده بولونان (ته ئومان) ، شوم ایتدی . اوکا ، قطعی غلبه چالهرق ، باباسنی ، اوومی آنهسنی ، کوجوک قاردهشنی اسیر ایتدی . مملکتک سلامتی بونلردن اوچنکده محاسنده کوردیکندن ، بو بویوک فدا کارلنی اجرادن ده چکینمده دی . (قبل المیلاد ۲۰۹)
قونلردن ملیکیه و اسکی یابغویه صادق قالا نلر ، (قازاق) اولوب جوله جیقدیلر .

(له ئاوتونوغ) ک شمالنده ساکن بولونان تاتارلر ، اوزمان غایت قوتلی ایدیلر . قونلر آراسنده کی بو انقلابدن خبردار اولونجه ، بو حالدن استفاده ایتک فکرینه دوشدیلر . بونلرک زونکین مملکتته کیرمک ثروتلرینی ، مملکتترینی اله کچیرمک ایسته دیلر . باشقه ملترجه اهمیتسز اولان بر شی ، قونلرجه ، چوق دکرلی اولمسنه بناءً حربیه وسیله تشکیل ایدیوردی . حارالرنده ، غایت قیمتی بر آن واردی که کویا کونده بیک (لی) قطع ایدردی . تاتارلرایلیچی کوندره رک بو آتی ایسته دیلر .

موته مستبد اونادینی ایچون ، قورلتایده مشاوره ایدیمه دن آتی ووروب ویرمه مکه قرار اعطایده مزدی . موته کندی اجرا آتی قورلتایک قرارلرینه تابع بیلوردی . بو سببله درحال ، تورکلرک ملی پارلامنتوسی اولان (قورولتای) ک بیغیناق اولمسنی امر ایتدی . قورولتای منسوب اولدینی (ایل) ک (دولت) ک درجه سنه کوره عمومیه شدی و ده موقراتلاشدی .

اساساً قورولتايد بوتون حاكم ايللر اعضا ايدير . موته ، نه قدر آتون
 كيكلردن ، آق كيكلردن و حتى بويروق وظيفه سي كورن قارا كيكلردن ،
 پرنسلردن ، قوماندانلردن ، صابطلردن ، مامورلردن ، بوي بكلردن ،
 و تومان بكلردن اوردو و خاقاناق تشكيلاتنه كيرمش بولونان رئيسر
 وارسه ، هپسني قورولتايه چاغيردي . قورولتايك غلپانلي اعضالري ، آتاك ،
 تاتارلره وريلمه سنه طرفدارلق ايتديلر . فقط موته ايستينلن آتاك صرف
 كندى نفسنه عائد اولديغنى ، نه قدر قيمتلى اولورسه اولسون اوز نفسنك ماي
 اولان بر آت ايچون ملتى حرب كيمي بر فلاكتلر قايناغنه آتاق الك بويونلر
 اهانت اولديغنى آكلاتدى . قورولتاي هيئتى بو ايضاحلندن صوكرا حرب
 فكرندن واز كچديلر . موته ، او قدر سويديكى نادر آتى كوندرمك فداكارلغى
 اجرا ايله دي : درحال ، اونى تاتارلره كوندردى .

فقط ، بو حركت تاتارلك غرور و جراتنى آرتيردى . آراق ، قوندرمه ،
 ايسته دكارى قدر تحكم ايدم بيله جكلرينى ظمن ايتديلر . بو كره داها تجاوزكار
 بر طور طايقنه رق مته نك غايت چوق سويديكى ، كوكلك يكانه حاكمه سي
 اولان سو كيلى قاريسنى ايسته ديلر . موته تكرر ، ملتى قورولتايد طوپلادى
 قورولتاي اعضالري ينه رد جوانى ويرمك ايسته ديلر . فقط ، موته بو كرده
 ايستينان شى ، كندنجه نه قدر چوق قيمتلى اولورسه اولسون صرف كندى
 نفسنه عائد اولديغنى سوييله يك آياغ قالدى . بدل ، كندى سو كيلىسي
 اولسه بيله ، ملتى حربك فلاكتلري ايچنه آتامايه جغنى ، سو كيلىسي وضى
 ايچون فدا ايدم جكنى و بوصورتله ، وطنى حرب بليه سندن قورتاره جغنى
 سوييله ديلر . شيمدى يه قدر ، هيچ بر انسان طرفندن بايله مامش و هيچ
 كيسه نك خاطرينه بيله كلمه مش اولان بو قدر بويوك فداكارلغى آغلايه آغلايه
 ياپدى . سو كيلىسي تاتارلره تسليم ، تاتار حكمدارينه كوندردى . بوصورتله
 ملتنه وعد ايتديكى فداكارلغك صوك حدينه قدر ، چيقدى . فقط ، تاتارلره
 آرتق ايسته دكارى ويريلدجه ، شمار ديلر . مته ، هر تورلو فداكارلقلرى اختيار
 ايدمك ، صلحك ادامه سنه چاليشدنجه ، تاتارلره حرب طوتوشمق ايچون ،

متصل بهانه‌لر آریورلردی . تاتارلر اوچنچی کره ، ایلچی کوندره‌رك ، ایکی اولکهنک آراسنده، هیچ بر محصولی اولمایان، یالکز عسکری سوق‌الجیشجه، و برده سینور اولق خصوصنده اهمیتی اولان بر اراضی پارچه‌سنی ایسته‌دیله . مه‌ته،ینه قورولتایی دعوت ایتدی . فقط، قورولتای هیئت، بوکره جوهردلک کوستردی . هیچ بر ایشه یارامایان بو اراضی پارچه‌سنک تاتارلره ویریله‌سنده هیچ بر بئاس اولمادیغنه دائر رأیلر ویریله‌یه باشلادی . (سنه ۲۰۹) ایشته بو آنده، مه‌ته ، بویوک برعزم و جزمله آیاغه قالقدی . دیدی که « شیمدی‌یه قدر ، دوشمان طرفندن ایسته‌نیلن شیئر ، هپ نفسمه عائد اولان شیئرلردی . بوکره ایسته‌دکلی طوپراق ، نفسمه عائد دکدر . بو آتالردن قالان مقدس وطنک بر پارچه‌سیدر . بو طوپراق ملتک مالیدر . بونده ، حتی بوتون ملتده برلشسه تصرف ایده‌مز . تاریخک باشلانغیچندن نهایتنه قدر کلش و یاخود کله‌جک اولان تورکلرده بو کونکی تورکلره انضمام ایتدکن صوکره بیله ، وطنک — ولوکه اکیصیر ، محصولسز اراضیسندن اولسون — بر کوچوک پارچه اراضی‌یی وطندن قوپاروب دوشانلره ویره‌مز .

ایسته‌نیلن بو قیصر اراضی ، بنم اوزمام دکدر . بو آتالردن قالان مقدس وطنک بر پارچه‌سیدر . بو طوپراق ، ملتک مالیدر . کندی آتمی ، کندی قاریمی ایسته‌دیله ویردم . بو خصوصلرده فداکارلغک صوکه حدینه وارمقدن هیچ چکنمه‌دم . چونکه، کندی آتم، کندی قاریم اوزرنده تصرف ایده‌بیلیرم . بونلری ویرمکه بو کونه قدر حریمی تأخیر ایده بیلدم .

بوکون بزدن ایسته‌نیلن قیصر ، محصولسز ، ثمره‌سز اراضی‌یه کلنجه بو بنم اوزمام دکدر . دوغروندن دوغروه عائد اولان بو طوپراغک بر ذره‌سنی بیله ، کیمسه‌یه ویره‌م . وطنک پارچه‌سی وطن دیمکدر . وطندن آیریلش اکی کوچوک پارچه‌یی بیله ، باشقه بر ملته ، ویرمکه نه‌ملتک ، نه‌ده بنم حقمز یوقدر حتی ، بزدن اولکی تورکلره بزدن صوکره‌کی تورکلرده بو کونکی تورک ملتنه انضمام ایدرسه حاصل اوله‌جق عظمتی جمعیتک بیله وطندن بزده‌یی آیروب

باشقه برملته ویرمکه حتی یوقدر. وطن مقدسدر، مقدس اولان شیدن برپارچه قوپاروب باشقهسنه ویرمک هیج بر صورتله جاژ اوله ماز .

شیمدی، ای وطنپرور قهرمانلرم واطاعتلی عسکرلرم، تانارلره ویره جک جوابمز آرتق قالمادی . اونلره کلهلره جواب ویرمه یه جکز ، اوقلریمزله و قلیجلمزله جواب ویره جکز .

هایدی ایل بکری، بوی بکری ، تومان بکری ، آایلری طومانلری طوپلاییکز. ایشه بن آتمه بیندم . دوشمانلرک اوزرینه کیدیورم ، آرقه مدن کله یین اعدام اولونه جقدر .

موته ، درحال حاضرلانتش اولان یکریمی دورت تومان سواریلرله ، تانارلرک اوزرینه بر باصقین یاپدی . کندیلرینی امنینده کوره ن تانارلر ، حربه حاضر دکلدیلر . بناء علیه مغلوب اولدیلر . حکمدارلری اولدورولدی . اها لیسنک برچونخی اسیر ، بوتون ماللری اعتنام ایدیلدی . موته کندی اوردوسندن اولوبده آرقه سندن کله یینلرک عمومینی ده اولدوردی . بوصورتله ، قون یاقولغی شیمدیلك خاقانلق درجه سنه یوکسه لدی ؛ یاواش یاواش ایلخانلق مرتبه سنه چیقمه باشلادی .

تانارلرک بقیه سی ، (پکیم) ولایتک شمالنده کی تانارستان داغلینه قاچدیلر . اوراده ، ایلریده آیری ایکی ملت حصوله کتیرن ایکی آیری قومه آیریلدیلر : آوار وسوار ملتلی ایشه ، بو ایکی آیری قومدر .

موته شرق تانارلرینک ایشنی بیتردکدن سوکرا ، یوزینی غرب وجنوب جهتلرینه چه وردی . یوئه شیلری مغلوب ایتدی . اورتوس اولککسندنه صارقیندلیق ایدن تانارلری اطاعت آلتنه آلدی . بومظفریتلر ، وقتیه ، چین نامنه ، تسین تورکلری طرفندن ضبط اولونان یرلرک تکرار قونلرک الله کچمه سنی تأمین ایتدی .

موته نک عسکری اوچ یوز بیک مقدارنده ایدی . چین ایسه ، داخلی حر بلرله ضعیفلامشدی .

بو حال ، قونلر ایچون ، بویوک بر فاقیت تأمین ایدیوردی . بوزمانده اوزاق شرقك الك قوتلی حکمداری موته ایدی . موته ، شرق تانارلری (قوره) یه و نیوچیلر بوندن باشقه ، موته عسکرلک و سیاستجه برداه ایدی . تورک دولتی و اوردوسی امثالی کورولمه مش برانتظامله تشکیل ایدن مونه در . عمومی وطندن دوشمانلری قوغان و بوتون تورک ملتتی بر بایراق آلتنده طویلایان اودر . موته شرق تانارلری (قوره) یه و (نیوچیلر) مملکتنه قدرتمسجر و چینک عربنده کی قوملری تابعیتی آلتنه آلدقن سوکرا ، قونلر نملکتک شمالنه دوغرو سیریا ، سه لینقا ، اونی ، آنقادا ایرماقلری ساحلر نده ساکن اولان (تیم- لیم) ، (لی- کوئن) ، (سین- لی) و داهاساثر قوملری اطاعته سوقدی .

بو زمانده ، وقتیلده باباسنک فرقه سنه داخل اولمش بولونان متبافی بکر (موته) نك خاقانلغنی قبول ایتدیکندن ، (موته) نك قوتی آرتدی . سوکرا استناداً ، چین علیهنده یکی تشبثلره قیام ایتدی . موته ، ابتدا ، (برتومان) یعنی (اون بیک) کیشی ایله ایشه کیریشمشدی . بو صیراده ، اوردوسی ، (یکریمی دورت تومان) ه بالغ اولدی . هر تومانه ، برتومان بکی قوماندا ایدیور ، بونلرک معیندهده ، بیکباشی ، یوزباشی ، اون باشی ناملریله رضایه سلسله سی بولونیوردی . کورولیورکه ، تورک دولتنک و اوردوسنک اساسی تشکیلاتی ، موته زماننده باشلامش یاخود ، بوزمانده بویوک بر تکامل آدیمی آتمشدر .

چین اولکلری ، بر چوق اغتشاشلردن سوکرا ، نهایت (هان) آدی ایمراطورلق سلاله سنک اداره سنده برلشمشدی . بو سلاله نك مؤسسسی اولان (کائو- نی) داخلی حربلردن دوغان قاریشیققلری دوزه لیمکله مشغول اولیوردی . شانسی ایالتنده کی (تایی) یاخود (تا- توم- قو) ایالتنی (هان قیرالی) عنوانی طاشیان (سین) ه تودیع ایتمشدی . بو (ما- یه) شهرنده اوطورییوردی . قونلر ، اوچ یوز بیک کشیک بر آورد ایله ، بوجهدن

چینه کیرمکه تشبث ایتدیلهر . ابتدا ، (مادیه) بی محاصره ایتدیلهر . بو قدر کیمتلی
اوردولره مقاومت حالنده بولونمایان (سین) ، کندیسسه ، ایمراطوردن یاردیه
ایسته دی . فقط ، معروضاته هیج براهیت ویرتمه دی . حتی . قونلرله
آ کلاشدیقندن بیله ، شهه ایدیلرک مؤاحذهلره دوچار اولدی .

سرایک حرکتندن منفعل اولان (سین) کندیسسه ایمراطورک امریی
کتیرن شخصلری اولدورمک ، کندیسنی و (مادیه) شهرینی قونلره تسلیم ایتدی .
بوموقعک سایه سنده ، قونلر دها چوق جنوبه کبردیلهر و (تای - وئمن) هجوم ایدیلرک
(تسین - یام) . قدرک ایدیلر . قونلرک مظهریتندن خبردار اولان (کاو - تی) بالذات
اوردولرینک باشه کج دی . چینلیلهر ، (سین) ک قومانداسنده اولهرو ، چین
داخلنده (تسین - یام) . قدر ، ایلرله مش اولان قون اوردوسنی . بر جوق
تصادف ندره مغلوب ایتدیلهر . اگر ، سوغوغک و قارلرک چوقلانی عسکرلری
راحتسز اتمه سیدی ، دها بویوک ظفر نره نائل اوله جقلردی .

بونکله برابر ، چین ایمراطوری ، (شانسی) ده (تا - توم - نو)
حوارنده کی بروادیده قونمش اولان (موته) یه هجوم اتمک اوزره ایلرله یوردی .
قونلرک حال ووضیتی آ کلامق ایچون ، اوردو کاهلرینه حسوسهلر کوندردی .
فقط ، موته نک اختیاطکارانی اونلری آلداندی .

موته ، کای عسکرلرینی ، صابه وایسسز یرلره ، چکدرک ، اوردو کاهده
بالکسز فنا آتلر و برآز مواشی ایله خستهلری بیراقشدی . چین جاسوسلری
ایمراطوره ، قونلرک اوزون مدت قفا طوته مایه جقلرینی و هیج شهه سز ، بر
هجومه معروض اولونجه درحال فرار ایدم جکلرینی بیلدیردیلهر .

بونکله برابر ، ایمراطور ، یکی معلوماتلر آلمدن ، مجهول برحر به کیرمک
ایسته مه دی . (لیه شو - کیم) ی بر استخبار ایشنه مأمور ایتدی .

چوق تجربهلی اولان برآدام ، سوق الجیش حیله سنی کشف ایتدی .
و ایمراطوره بررینه دوشمان و یاقین اولان ایکی قومدن ایکیسی ده بوتون قونلرینی
کوسترمک واک جسور عسکرلرینی ایشه سورمک ایسته دکلرینی بیلدیردی .

قولنك عكسى بروضعيده كوروتمهلى ، چينلىرى ، كندى اوزرلىنه چكك ايچون ياپيلمش برحيله دن عبارتدى .

موتەنك ، ايكي يوز يكرى بيك عسكرى پوصوده بكليور . ايلك اشارتده ميدانه چيقمق ايچون ، آماده ايدى . اوحالده ايلرى به كيتمك احتياطه موافق دكلدى .

بوسوزلى ديكه به بيلمكدن اوزاق اولان ايپراطور ، (ليه ئو - كيم) نطقلىله عسكرلىرىنك جسارتى آزالتىدى ايچون ، تكدير ايتدى . اونى زنجيره وورهرق ، اوردوسيله (پيم - چيم) ه دوغرو يورودى . بوتون چين اوردوسى اوچ يوز يكرى بيك كيشى ايدى . فقط ايپراطورك نزدنده بونك آنجق برقسى واردى . بقيه سى اونى تعقيب ايدرك ، آرقه سندن كليوردى . بو حالده ايكن ، بردن بره (موتە) ، دورت يوز بيك عسكرله قارشيسنه چيقدى . چين ، اوردوسنه باصقين ويرەرك ، اونى پارچه لادى . نه يارديم ، نەده مهمات آله مايه جنى برياولان (تا - توم - فو) جوارنده براستحكامك داخلنه چكيلمش اولان ايپراطورى ، يدى كون صوكرا ، محاصره آلتنه آلدى .

چين ايپراطورى ، آتلىرىنك رنكلىرى دورت جهتك رنكلىله توافق ايدن دورت سواری لواسيله ، محاصره ايدىلىشى . موتە ، تورك تورەسنه صوكدرجه رعایتكاردى . هر سواری لواسى دورت جهتن برينه منسوبدى . هر سواری لواسنك آتلىرى ، منسوب اولدقلىرى جهتك رنكنى طاشيورلردى . موتە ، چين ايپراطورى محاصره ايدرکن ، آتلىرىنك رنكلىرى سبيله دورت جهته تقسيم اولونان دورت يوز بيك كشيلىك بر اوردويه استناد ايدىوردى . بو اوردونك شرق جناخنده كى بوتون آتلك رنكى كول رنكى ، جوبنده كيلر قيزيل ، غربنده كيلر آق ، شمالنده كيلر قارا اوله جقلردى . [غربنده كى سواريلر قير ، شمالده كيلر ياغيز ، شرقده كيلر باقوله قيرى ، جوبنده كيلر قوله ، ياخود آچيق صارى] آتله بينمشلردى . [ده كينى ، جلد ۲ ، صحيفه ۲۹]

کائوتو بواضطرابلی وضعیتدن قورتولوق ایچون ، کندیسنی مدافعه ایتمک اوزره ، موته نیک ملیکه موقعتنده بولونان زوجه سنه مراجعت ایتمکدن باشقه چاره بولامادی . چونکه ، ملیکه نیک ، قوجه سی اوزرنده بویوک بر نفوذی واردی . بوندن باشقه اسکی تورکلرده ، ملیکه رتبه سنده بولونان تورکان خاتون ، ولایات هامده ، حکمدارک شریکه سی ایدی . حکمدار ، ملیکه نیک رأینی آلمدن هیچ برایشی یاپه مازدی .

موته نیک ملیکه اولان زوجه سی غایت عقللی و سیاسی برپرنسیدی . بوقادین قوجه سنه دیدی که : « چین ایمراطوری بویوک قوت منبعلرینه مالکدر . قونلرک اونلرله حرب ایتمه سی بوسبوتون فائده سزدر و بیهوده در . ایمراطور برکرمه مملکته کیتدکدن صوکر اطر فزندن ضبط اولونان لرلی الده طوته مایه جغمزی آکلاندی . موته بوسوزلری معقول کوردی . باخصوص (سین) قرالنک ژهنه لرلی اولان (رام - هوام) له (چائو - لی) موعده ملاقاته کلدکلری ایچون ، اندیشه ده ایدی . بونلرک چینلرله برلشمکه قرار ویرمش اولمهلرندن شبهه ایدیوردی .

بو ، هر نه قدر ، براساسه مستند اولمایان برشبهه ایسه ده آرتق چین فغفورینی صیقی بر ترصد آلتنده محاصره یه تابع طوته یه رق اوکا قانچه بیلیمک ایچون ، سربست برقانی بر اقدی . چین ایمراطوری ، بوندن استفاده ایتدی . چینلر ، سیسلرک موجودیتی سایه سنده ، قونلر کورونمده دن ، چین قرارگاه عمومیسندن چین اوردوسنه ، چین اوردوسندن ده نچین قرارگاه عمومیسنه کیدوب کلیورلردی . ژهنه رال (چینغ - پنغ) کایای اوردولرله ایمراطوری کوتوردی . بوپرنس سرعت کوستریله سنی ایسته یوردی . فقط برضابط اوکا مخالفت ایتدی و عسکرلری منتظم بر صورتده سوق ایتدی . اوزمان ، ایمراطور متباقی اوردوسنه اولاشه رق چین جاسوسلرینی اولدوردی . (لیه ئو - کیم) ی زنجیردن چیقاردی و اوکا مکافات ایتدی . ایکی ایمراطور لقدن برینک محوبله ختام بوله حق اولان بویوک سفر برقادینک تدبیرله شوصورتله نهایته ایردی بونکه برابر مصالحه یاپمده دن آیریلشلردی .

۲۷ . ایلک ایلیخانلق

کچن مباحثده ، موته نك محاصره ایتدیکی چین ایمپراطورینی امسیر آلمه رفق قالمشکن ، اونك قاجوب قورتولمه سی ایچون بیلرک کوز یومریعی ، سویله نیش وچین مورخارینک بو حرکتی تاویل ایچون بولدقلری صعیف سییلرده ذکر اولونمشدی . فقط ، کرک اووقعه ، کرک ایلریده نقل ایدیله حد حادثه لر کوستریورکه ، موته چیندن یالکن نورانه یعنی بویوک تورکستانه داخل اولان اولکلری کبری آملقه اکثفا چین مملکتلرینی ضبط ایتمکدن کندیلمکندن واز کچمشدی . چونکه ، تاریخی وقعه لردن آ کلاشیلدیغنه کوره ، موته نك بویوک برمفکوره سی واردی : بوتون تورک تودونلکلرینی ، یاقوتقدرینی و خاقانقلرینی برلشدیره رک بونلرک هیئت مجموعه سندن بویوک وجامعه لی برنورک ایلیخانلی وجوده کتیرمکدی . یوزلرجه وبلدکه بیکلرجه تورک ایللری واردی . فقط برایل ، بعضاً کندی باشنه یاشامقله برابر ، برملت ماهیتنی حائز اوله ماردی . حتی ، مستقل برخانلغک بایراغی آلتنده یاشایان تورک ایللرینک مجموعی ده ، برملت اوله مازدی . بونلره ، (قوم) آدی ویره بیلیز : لاکین (ملت) آدی هیچ بروقت ویره مه یز .

تورک ملتی دینیلنجه ، اونک ایچنه ، بوتون بو (بویلر ، ایلار ، قوملر) کیرز . بوده ، آنجق (تورک ایلیخانلی) نك کرچکدن وجوده کلمه سییه ممکن اولور . تورک قوملرینک ، وایللرینک و بویلرینک مجموعی بوکون بینه بر ملتدر . چونکه ، بوکونکی تورک ایللرینک هبسی بربرینک دیللرینی آ کلامقده درلر . بوقومی دیلر ، ملی لسانک لهجه لری حکمنده در . چونکه ، برملت داخنده کی قوملر وایلر بربرینک دیلرینی اوکرنه دن آ کلایه بیلیز نرسه بو دیلره (لهجه) آدی ویریلیر . بو دیلری آ کلایان قوملرک ، ایلرک ، بویلرک مجموعنه (ملت) و بونلرک مشترک اولمه سی لازم کلن ادبی دیلنه (لسان) آدی ویریلیر : بوکونکی تورک ایللری یالکنز (یاقوتلر) له (چوواشلر) ک

دیلری آکلایه مایورلر . [تورك شرقی ، ژان دهنی ، فرانسزجه] بونک سبی ، بویاللرک خرسیتانلنی قبول ایتمکله برابر اسکی پوت پرست اعتقادلری عافطه ایتملری واسلام عالمندن چوق اوزاق دوشمه لریدر .

اوحالده ، بوکون بو ایکی ایل ، استئنا ایدیلسه ، بوتون تورکرک مجموعی رمت تشکیل ایدر . اسلامیتدن اولکی زمانه چیقارسهق ، یاقوتلره جوواشلرده می تورك برلکنه داخلیدر . چونکه ، اوزمانده ، دیگر تورك ایلری بو ایکی تورك قومک دیلیری آکلادقلری کبی ، بو ایکی قومده ؛ دیگرلرینک دیلیری آکلارلردی .

موته ، بوتون تورکلری ، عمومی برمرکزک اطرافنده طوپلانمش ملی بر ایبخانلق حالته کلش کورمک ایسته دیکی ایچون ، چین مملکتی ضبط ایتمکدن وار کچمشدی . چونکه ، بیلوردی که تورکلر ، بو چوق نفوسلی ، واسع وطنی ، هنرلی ، اویانیق زرنکین ملتک ایچنه کیرنجه ، آز بر زمان سوکرا ، چین حرثی طرفندن یوتوله جقلردر . ناصیلکه ، تسین تورکلری و برچوق باشقه تورك ایلری اویله اولدیدر .

دو بار شاونک فرانسزجه (تورك چاغی) آدلی اثرنده بیسان ایتدیکی وجهه ، اساسا تورك اولان (تسینلر) ، ابتدا ، چین متحده می داخلنده ، بر قیرال سلاله سی ، سوکراده ، ایلك دفعه ، کندیلرینک تأسیس ایتدکلری چیک ایمپراطورلق سلاله سی وجوده کتیردیدر . فقط ، بوسلاله لر ، چینلیدن زیاده چین طرفدار کیسیله رک قیلجیلرینی ابتدا تورکلر علیهنده قوللاندیلر . قان قارده شلری اولان قونلرک و دیگر تورك قوملرینک بوتون ملی وطنلرینی اللریدن آلهرق ، اونلری چین مملکتندن خارجه سوردیلر .

بونلر ، آنجق (تسین) سلاله سنک انقراضندن سوکرادرکه اسکی بوردلرینی کیری آلهرق ، یکیدن برقومی دولتی قوردیلدیلر .

ایشته ، بو حال ، موته ایچون ، عبرت ویریشی .
سینئر ، تورك اولمایوبده ، باشقه برجنسندن بر قوم اولسه ردی بیله ، ینه یابانچی

بر قومك آرزمانده ، چينيله شمه سنى كوستردكلى ايچون ، موته نك كوزلرني آچغه كافي بر مثالدير . باخصوص ، اورخون كتابه سنده ، بيلكه خانك ، چين اولكهنه كيمك ايسته ينلر ايچون ، (چينه كيده جك اولورسه ك اوراده اوله جكسك . اى تورك ملتى ، سن ، (اوتركن) ده قال واورايه يالكز قافله لر وكروانلر كوندر) ديمه سى ده اسكى زمانلردن برى ، توركلرك روحنده (تمثيل اولونمق) قورقوسنك بولونديغنى كوسترير . ايشته ، موته ده بوفكر ك حاكم اولديغنى كورييورز .

بوندن دولايدير كه ، مصالحه دن سوكرام ، موته ، چينيلره قارشى دائما ، صميمى بر دوستلق كوستردى . بو صيرالرده ، چينه يكي دن بر عصيان چيقمشدى . بر چوق عاصيلر ، كنديلرينه يارديم ايچون موته ني چينه چاغير . بيورلردى . فقط ، موته ، چينك بومشكل موقعدن استفاده ايمكه ، عاصيلره مناسبته بولونمغه اصلا ميل كوسترمدى . برمدت سوكرام ، باشليجه عاصيلردن (يهن) قرالى (ليوان) اون بيك عسكريه تورك اولكهنه كچديكى حالده بيله ، موته ، بو حالدن استفاده فكرينه دوشمه دى .

ايمپراطور (كاؤ - تى) اولمش يرينه اوغلى (هياؤ - هووهى تى) چقمشدى . بوتون اقتدار ايمپراطوريجه (تاى ههؤ) نك النده ايدى . چين مورخلرينك ادعاسنه كوره ، موته نك بو ايمپراطوريجه يه نفرتى واردى . اوكا يازديغى مكتوبلرده موقعنه اويغون بر لسان قوللانميوردي . بو حالدن ، اوتهدن برى حدتلى بولونان ايمپراطوريجه ، موته دن تكرار بويله بر مكتوب آلنجبه ، درحال ، مجلسى طوپلادى . مكتوبى كتيرن ايلچيلرك باشلرني كسوب كسه . مهيه جكنى ، توركلره همان بر حرب اعلان ايدوب ايدمه يه جكنى صوردي . (فان هووهى) آدى بر ناظر ، يوز بيك عسكركه بوتون قون اولكهنه سنى ضبط ايدمه يه جكنى سويله يهرك فخرلاندى . فقط ، بو سوزدن قيزان (لى - بو) آدى باشقه بر ناظر (فان هووهى) ك اعدامه لايق اولديغنى بيان ايتدكن سوكرام ، يوكسك سسله آشاغيده كي سوزلرى سويله دى : « اوت ، فان هووهى

آدلی برناظر اعدام ایڈیٹھ لیدر : چونکہ ، وقتیہ معیندہ اوچ یوز بیک
عسکر وارکن ، کیدوب ، متوفا ایمپراطور (قاتوئی) نی محاصرہ دن قورتارمہ
مادی . او زمان ، ایمپراطوری محاصرہ آلتندہ کوردیککز حالہ ، یاردیمہ
یتیشہ مہ دیکز . بوکون ، خلق ، حالا ، اوفلاکتی ، کوزی اوکندہ کوریبور .

اوزمانکی عسکرلرک دیدی کون ییہ جکسز قالدق دیہ حالاصیزلاندق لرنی
ایشیدنلر وار . اوزمان ، آچ قالانلرک شکایتلری هنوز دیمہ دی . کوودہ لری .
دلیک دشیک اولانلرک یارلری هنوز اوکادی . ای فان هووی ! یالانجی
سوزلرلہ ینہ چینلیلری ، حربہ باشلامق ، یوز بیک عسکرلہ قولنرک اوزرینہ
صالدرتمقی ایستہ یورسک ؟ خاییر ! بو قدر غرور فضلہ در ! ظن ایتہ ییکز کہ
بو کوچہ بے ایلر اینی کوتوی فرق ایده مہین حیوانلر کیدر . تمیز و ادراک
ملکہ لرینہ مالک اولان انسانلر حقندہ بویلہ دوشونمک خطادر . اوت ، بن
جسارتلہ سویلہ رمکہ ایچندہ بولوندیغمز بوضف حالندہ ، صلحی محافظہ ایتک
داھا مرجحدر . بونطق مجلسک روحی اوزرنده این برتأثیر یاپدی . ایمپراطو-
ریجہ ، موتہ نک داھا حرمتلی برلسانلہ کندیسنه مکتوب یازمہ سی شرطیہ
صلحک دوامنہ راضی اولدی . موتہ بو تکلیفی ، قبول ایتدی . چینک
تشریفاتنہ عاڈ بو کبی عادتلری حقندہ کافی معلوماتی اولمادیغنی بیان ایده رک
اعتدارده بولوندی . بناء علیہ ، چینلیلرلہ قولنر آراسندہ صلح ینہ تأسس
ایده رک اوزون مدت دوام ایتدی . واقعا بر زمان صوکرآ ، بعض قون
چتلری ، چینک شہن - سی ایالتنہ ایکی آقین داھا یاپدیلر . فقط ، موتہ ،
بونلرک اشقیایا چتلری اولدق لرنی ، کندی دولتک تشکیلاتیہ ہیچ بر
علاقلری بولونمادیغنی بیان ایده رک ، اونلرک حرکتی نفرتلہ رد ایتدی .
چین مورخلری ، بو افادہ نی ، شم التدارک بر سوز کبی کوریبورلرسده ،
موتہ نک بوتون حرکتلری ، بسوزک دوغرولغنه دلالت ایدیور .

چین ایمپراطور یچہ سنک وفاتندن صوکرآ ، رینہ (ہیاوونہ تی) چدی .
(۱۷۷) بو صیرادہ ایدی کہ ، قون دولتک صاغ قول بکلر بکیسی ، اورتوس

اولگه سنی ، كندی اوردوسنه قاراكاه اتخا ایتدی . كورونوشه كوره ، بو بكار بكي ، تك دورماز بر آدامدی . موتهك رضاسی خلافتده جینه آقین ایتمه جرأت ایتدی . حتی ، آقینجیلری چینك او زمانكی پای تخنی اولان (سیغان فو) شهرینك قاپلارینه قدر اولاشدی . چینلیر ، درحال ، سكسان بش بیک نفرلی بر اوردو ، كوندرمك آقینجیلری کیری سوردیله . بو حرکت معاهدهیه مخالف بر حال اولدینی ایچون ، موته ، درحال اوردوسنك صاغ قول بكار بکیسنه چین سینورلرندن اوزا قلاشمه سنی امر ایتدی . بو صورتله ، چینلیرك كو كولرینی آلمغه چالیشدی . موته ، شیمدی یه قدر ، بویوك مفكورسینی ، فعله کچیرمك ایچون ، لازم كلن تشکیلاتی حاضر لامقله مشغولدی . بناء علیه ، (شرق خدیوی) اولان صاغ قول بكار بکیسنی ، چین حدودندن قالدیرمه سی ، یالکز چینلیلری منوی ایتك ایچون دکلدی ؛ عینی زمانده ، اسکیدن بری حاضر لامقده اولدینی (تورك ایلخانلیغی) تشکیلاتك پروگرامنی تطبیقه باشلامق ایچوندی .

قونلر ، صول قول بكار بکیسنه (شرق خدیوی) ، صاغ قول بكار بکیسنه (غرب خدیوی) دیرلردی . بویوك تورکستانك یعنی تورانك شرق طرفی تامامیه انه کچمشدی . بریابغولقله باشلایان قون دولتی ، شیمدی یالکز بر خاقانلق درجه سنه اولاشه بیلمشدی . چونکه ، یالکز چین چینده کی ، اولکه لری قونلرك جامعه سی آلتنه آله بیلمشدی . شیمدی ده ، غرب جهتنده کی تورك تودونلک لرینی ، یابغولقلرینی ، خاقانقلرینی برلشدرهرك تورك ایلخانلیغی مفكوره سنی تحقق ایتدیرمکه چالیشوردی .

تورانك شرق جهتی تامامیه اله کچمشدی . شیمدی صیرا غربی تورانك فتحه کلمدی . بناء علیه ، غرب خدیوی ، ابتدا ، بویوك بر اوردو ایله ، یوئشیلر مملکتنه کوندریلدی . اوزمان ، یوئشیلر (قان چه ئو) . (قواچه ئو) ، (شاچه ئو) ایالتلرنده اوطوریورلردی . بو ایالتلر ، اوزمان ، هنوز ، چین مملکتی داخلنده دکلدی . قونلر ، اولجه مغلوب ایتدک لری یوئشیلری ، بوسفر تامامیه ، اطاعت آلتنه آلدیلر .

یوئەشیلر ، غەرناروز ابرودوسکی یە کورە ، بر تورک قومیدر . قونلرک غەرب اوردوسی ، یوئەشیلری ملی جامعە داخلنە آلدقن صوکرآ ، یوروپوشنی جنوب غەربی یە چویردی . تیبئک شەلندە (شامو) چولندە و (لوپ) کولنک جوارلرندە قونلر و تاتارلر کچی ، چادیر آلتندە کوچە بە حیاتی یاشایان (شەن-شەن) قوملری اوزرینە کیدەرک اونلری دە اطاعت آلتنە آلدی . بو صیرادە قون مملکتک غەربندە ، او یغور یوردینک شەلندە ، ایرتیش و ایلی ایرماقلرینک بویجە اقامت ایدن (ووسون - اويسون) قومی دە قونلرک تابعیتی آلتنە کچدی . برربرر بوتون تورک قوملری موتەنک سنجاغی آلتندە برلەشیورلردی . فقط ، بو اولکلر ، کنشلکیرینە و موتەنک قرارکاھندن صوگ درجە اوزاق اولملرینە رغماً ، قون دولتئک صوگ سرحدلری اولهرق قالمادیلر .

غەرب خدیوی ، اوردوسیە برابر ، داھا غەربدە بولونان (ھوتە) لرک مملکتتە قدر ایملرە دی . قونلر ، بو صورتە ، قورەدن وولغا بوینە قدر بوتون جنوبی سیریبایی فتح ایدەرک ، بو ساحە داخلندە کی بوتون تورکلری برلشیدرن بویوک بر ایلخانلق تشکیل ایلەدی .

موتەنک باباسی (تەئومان) بر یابغودن باشقە بر شی دکلدی . موتەدە ، اوزون مدت بر یابغودن عبارت قالدی . صوکرآ ، چین چتە سسندە نە قدر بویلر ، ایللر و قوملر وارسە ، ھېسنی بایراغی آلتنە آلەرق ، دولتی (خاقانلق) درجە سەنە یوکسلتدی . ایشتە بو کوندە بوتون تورک عالندە کی تودونلک ، یابغولق و خاقانلقلری بر ملی جامعە حالندە برلشیدرەرک ، دولتی (ایلخانلق) مرتبە سەنە یوکسە تیور .

موتە ، بر طرفدن غەربدە کی ظفرلرلە ، تورک ایلخانلغنی تأسیس وتوران ایللرینک اتحادینی تأمین ایدرکن ، دیگر جھتدن دە چین سراییلە اسکی دوستلغنی یکیدن دیریلتمکە چالیشیوردی . چینلیلر ، معاهدەنک بوزولمە سندن مسئول اولهرق یالکوز تورکلری کوریورلردی . حال بوکە ، موتە یە کورە بو ایشدە تورکلر قدر ، چینلیلرک دە مسئولیتی واردی . چونکە ، ایکی حکمدارک خبری

اوله دن، یاپیلان قارشیلیق آقینلرده، تورک بکلرندن زیاده، چین ضابطلری قباحتی ایدیلر. چین مأمورلری یالکز شکایت ایدیور، قون حکومتک بیان ایتدیکی ایضاحاتی أصلا دیکه میورلردی. حتی بومأمورلر، موته نك ایلچیلرینی توقیف ایتمه، کندی باشلرینه صلحی بوزمغه قدر جرئت ایتشلردی. موته غرب خدیونک حرکتی تصویب ایتهدیکی اچون، ایشته اونی چیندن اوزاق اولکلره کوندرمشدی. ایمراطورک خاطر اچون، اونی غربک منتهاسنده حربله مشغول ایدیوردی. موته، بوراده، وسیله بوله رق بویوک بو خاراده، تورکستانده سیریه یکیدن فتح ایتدیکی کنیش اولکلری صایوردی. قون تورکلرینه یکیدن تابع اولان یکریمی آلتی دولتک آدلرینی صیرالوردی. موته مکتوبنک نهایتنی شویله کتیریوردی: غربده کی اولکلری صلحه نائل اولالقلری اچون، شرقده کی اولکلرینکده صلحدن مستفید اولملرینی ایستور، آرتق ایکی طرفکده اختیارلرینه استراحت، قادیلرینه و چوقلرینه امنیت بخش ایدیله سنی طلب ایدیوردی.

چین ایمراطوری مصالحه یایمق نیتنده دکلدی. دولتک منفعتلری کندیسنی بو یوله کوتوریوردی.

قونلر، چنه چوق یاقین کلشلردی، ایمراطورک مقصدی، اونلری چیندن داها اوزاق اولکلره سورمکدی. فقط، قونلر، مصالحه یایمق اچون یکیدن ایلچیلر کوندردیلر؛ چین ناظرلری ده غربده کی فتحلرله صوک درجه قوته نمش اولان تورک دولتک آرتق اسکیمی کبی، قولایجه اطاعت آلتنه آلینیر کوجه به بر بکلک اولمادیغنی آ کلاتدیلر. بوندن باشقه، بالفرض، قونلرک مملکتی فتح ایدلمش اولسه بیله، چوراق چوللردن و چینلیر اچون باریمق بمکن اولمایان بو ایصنر مملکتده نه پایه بیله جکلردی. عنساد یاخود کیف اچون، دوکوله جک بونجه قانلر، چین مملکتته هیچ بر فائده ورمیه جک، بویوک موقیتلر الله ایدیلسه بیله، جان و مالجه یاپیله جق فدا کارلقلری هیچ بر صورتله اوده یه مه یه جکدی.

بو افادملرله اقناع اولونان ایمراطور نهایت، صلحه راضی اولدی. موته یه

مصالحه ایچون، خبر کوندردی. حتی، موته نك ایکی ملتی ده، راحت و حضوره نائل ایتمک ایچون کوستردیکی باباجه سنه تهالکی تبریک ایتدی. بو صورتله، انانلره آجیمق خصوصنده، اسکی حکمدارلری آکدیره سندن دولایي اونی تقدیرلره یاد ایله دی.

موته، چینه عقد اولونان مصالحه یی، بوتون اولکه لرنده اعلان ایده رک هرکس طرفندن اوکا رعایت ای دیله سنی امر ایتدی. بو صلح، سکونه محتاج اولان چینلیلره صوک درجه طاتلی کلدی. اوزون زماندن بری حدودلر، قونلرک دائمی طاشقینلقلرینه هدف اولمشدی. نیجه چینلی کنجیلر حربلرده اولمشلردی. ایمراطور بو وسیله ایله، ر بیاننامه نشر ایده رک بو ضررلری صایور، بونلره سبب اولمق اوزره کندی نفسی اتهام ای دیوردی، دیوردی که: « بن، دها چوق عقلی و فضیلتی بر آدام اولسه یدم، بو فلاکتلر، هیچ وقوعه کله یه جکدی. مع مافیه، بو دائمی آجیلر ایچنده، کرک داخلده، کرک خار جده، سعادتلی بر صلحک حصوله کله یی ایچون، بوتون واسطه لره مراجعتدن خالی قالمادم. قون اولکه سنه ایلیچیلر کوندردم. نیتمک ایکی ملت حقنده ده، خیر وسلامت اولدیغنی تورک حکمدارینه آکلانه بیلدم. اوده، عینی فکری بسله دیکنی فعلاً کوستره رک عمومک سلا متی ایچون، بنم کبی چالیشدی. آرتق، ایکی طرف ده، کچمش اوتوته جغز، تبعه لریمزک ایلیکی ایچون برابر چالیشه جغز. کندی عالیه سنی بلک حالنده بولوندورمق، بر حکمدارک الک برنجی وظیفه لرندن بریدر. ایشته بن، بو وظیفه می، آنجق بو سنه ایفا ایده بیلدم. »

بو بیاننامه ایمراطورک ایلک بسله دیکنی فکره قطعاً اویمیوردی. بناء علیه و حداننک صمیمی بر صداسی دکلدی.

حال بوکه، ده کینیییه کوره، تورک قهرمانی موته، بو مآلده بر بیاننامه نشر ایتمش اولسه یدی، غایت صمیمی اوله جقدی. چونکه، بویوک تورک قهرمانی، کرچکدن، چین دولتی حقنده دائماً صلحچورور فکرلر بسله مشدی.

مانچوریان بھارستانہ قدر، تورک ایلرینی تابعیتی آلتنه آلمغه بویوک بر حرص کوستررکن، ایکی کره انه کچدیکی حالده، چین سلطنتی تخنده اوپورمقدن بوقدر صاقینمہسی، موتہنک ایمپریالیست اولمایوب، ملیتپورر اولدیغنی کوسترر.

قونلردن سوکرا، ایلخانلق، آوار تاتارلرینہ، سوکرا کرک تورکلرہ، داھا سوکرہ، اوغوزلرہ، چینلیرک (ھاغاز) دیدکلری (آق قاز) لرہ یعنی (آق قازاقلر)ہ، داھا سوکرا، خاقانیہیہ، بالاخرہ چنکیزلرہ، اک نہایت تیمورلرہ انتقال ایتدی.

۲۸. — معشری توتہملر و جنسی توتہملر

اسکی تورکلر دہموقراتدیلر. چونکہ، توتہ ملی بر دینہ سالکدیلر. توتہم، معشری وجدانک تمثالیدی. ولایت عامہنک یعنی حاکمیتک توتہمدہ اولمہسی، معشری وجدانده بولونمہسی دیمکدی.

اسکی تورکارده توتہمیزم انقاضنک موجودیتی، متعدد واقعہلرده کورولور. شو واقعہلر، بونلردر:

(۱) کوچوک ایلده دورت جہتک، دورت موسمک، دورت عنصرک، دورت یرصونک، دورت رنکک مشترک اونغونلری واردی.

(۲) بو دورتلی تصنیفدن دوغمش اولان (تورک چاغی) کہ ہر بری بر سنہنک توتہمی اولان اون ایکی حیوان اسمندن مرکبدر.

(۳) اورتہ ایلده، (ایل)ک مرکب اولدینی آلتی عشرتک اونغونلری (توتہملری).

(۴) سوکوکلر (اورتہ ایلده کی عشرتک شولندہ کی مقدس قوربان اتندن ییہ بیلہجکی ات پارچہلری = خصوصی سوکوشلر)

(۵) ایل و بوی آدلرینک حیوان، نبات، جماد، آلت، صنعت الخ اسملری اولمہسیدر: حیوانلر. — قونلر (قویونلیر)، تخسین (طوسون)،

قازاق (قاز) ، هاقاز (آق قاز) آلايوناڧ (يونات = آت) صونفورلو ،
بوزدوغان ، قاراچېي ، تىكە ، چكىل (كىچىلى) ، داقوق (طاووق) ،
آراس (آرسلان) ، طاوشانلى ، قوشان (قوش) ، تونغوز (دوموز) ،
باشقىرد (باش قورد = آرى بىكى) ، دولى قىچاق ،

(۶) اوروق ، ايل و بوى اسملرينك نبات اولمه سيدر : - آعاج اري ،
چاودار ، اوريبانكىت ،

(۷) زمرة اسملرينك صنعت اسمى اولمه سيدر : دمـرجيلر ، تخته جيلر ،
ماندا جيلر ، سوركوجيلر ، منتشاجيلر ،

(۸) ياقونلرده شامانلر ك فردى توتهملرى واردر : قورد ، كييك ،
طاوشان ، طاي ، تىلكى ، چاقالغ : شامانلر ك سيرتلىرى ، فردى توتهملرينك
طبيعتلرينه تابعدر .

جنسى توتهم .- توتهملر بدايتده معشرى ايكن صوكرالرى جنسى توتهملر
وجوده كلكه باشلادى . (قيسراق) اركك ، (اينك) قادينك توتهملرى
اولدیلر ، بونلر ك ماهيتى ايكي صنمده تجلى ايدردى : اوده ايكي صم واردى كه
برى قيسراق مھلى ، ديكرى اينك مھلى ايدیلر . بوصنملردن برنجيسى اودانك
صاغ طرفنه ، ايكننجيسى صول طرفنه آصيلردى .

بو افادهلردن آ كلاشيلور كه بو ايكي توتهم ، اركك جنسيه قادين جنسنك
مساويلكنى كوستردى . اسكى توركلرده صاغ قولله صول قول بربرينه مساويدیلر .
جنسى توتهملر ك مساويلكى ايكي زمرة يه عائد معشرى و حيوانلر ك مساويلكنى
ارائه ايدر . بو حال ، بزه ايكي زمرة ده كي ولايتك مساوى اولديغنى بيلدیرر .

بو افادهلردن آ كلاشيلور كه جنسى مساوات ، ده موقراسينك اساسلردن
بريدر . ارككه قادينك مساوى اولماديني جمعيتلرده جنسى مساوات ده يوق
ديمكدر ، جنسى مساوات اولمادجقه ، يعنى ارككه قادين مساوى بولونمادجقه
حقيقى مساوات ده اوله ماز .

طابو و تكيين - اسكى توركلرده قادينك وضعيتى غريب بر وضعيتدى .

چونکہ باشقہ جمعیتلرہ قادین (طابو) ایدی . اسکی تورکلرہ ايسه ، قادین (تکین) دی .

(تکین) ، (طابو) نک ضدیدر . تکین ، کندیسنه یاقلاشان نا محرملی چارپماز؛ هیچ بر یابانجی تکیندن ضرر کورمز . حالبوکه طابودن ، کندیسنه نا محرم اولانلر چوق ضرر لیدر . طابو، بونلر حقندہ چوق تهلکه لیدر . طابونک تکینه قارشى اولان ضد وضعیتیدرکه (طابو) یه تورکجهده ، (تکینسز) دینیمه سنی اقتضا ایتدیردی .

قادینک ، تکینسز اولمایوب ، بالعکس تکین اوله سننک بر چوق ، مهم نتیجه لری وار . بونلردن بر قاچنی ذکر ایدلم :

(۱) بر امرنامه « خاقان امر ایدیورکه » دییه باشلارسه مطاع اولمازدی ، « خاقان و خاتون امر ایدیورکه » دییه باشلارسه مطاع اولوردی .

(۲) خاقان یالکز . باشنه اجنبی دولتک ایلچیلرینی قبول ایدمه مزدی . ایلچیلر ، خاقان صاعده ، خاتون صولده اولمق اوزره ایکینسک حضورینه چیقہ بیلرلردی . بوندن آ کلاشیلورکه ولایت عامه خاقانله خاتونک ایکینسه عاڈدی .

(۳) عائله داخندہ کی ولایت خاصهده یالکز بابایه عاڈ دکلدی . مشترکاً ایکینسه عاڈدی . مثلاً ، بابا ، آنه سنک رضاسنی آلمق سزین قیزی قوجه یه ویره مزدی .

(۴) اسکی تورکلرہ حرم یوقدی . قادین هر مجلسه اشتراک ایدردی .

(۵) اسکی تورکلرہ ، پچه و یاشماق یوقدی . سیاسی ، دینی و اقتصادی مجلسلرہ یوزلری آچیق اوله رق اشتراک ایدردی .

(۶) مسلکی تقسیم اعمال اولمادیغندن ، ارککلرک یاپدق لری بوتون خدمت لری ایفا ایدردی : حکمدارلق ، قوماندانلق کبی .

(۷) قورولتایه ارککلرک کبی اشتراک ایدردی . اوراده حر و سربست یاپیلان کینکاشلرہ اشتراک ایدردی .

- (۷) شوله نلر و یغما شوله نلرینه ارککلر کبی اشتراك ایدردی .
(۸) ملی طویلره ارککلر کبی اشتراك ایدردی .
(۹) دولتک سیاسی ایشلرینه اشتراك ایتدیکی کبی، اوک اقتصادی ایشلرینه ده اشتراك ایدردی .

قادینک ارکک ایچون بر متمم اولمسی و اونک فعالیتلرینی الحان ایتمسی قادینک (تکین) اولمسی سایه سنده در . تکین کله سنک، تضمن ایتدیکی بو، خیرلی معنایه کانهجه ، (تکین) اسکی تورکجه ده (پرنس) دیکدی . اسکی تورکلرک قارا کیکلر یعنی رعیه طبقه سی آراسنده شریلک و مضرلق ، غایت چوقدی . آق کیکلردن متشکل اولان زادکان طبقه سی آراسنده ، بالعکس ، یوقدی . آلتون کیکلردن متشکل پرنسلر طبقه سی آراسنده ایسه ، شریلکدن و اوغورسز لقدن ذره قدر اثر یوقس . و فضیله ده آلتون کیکلر ملک کی ایدیلر . قیرغیز قازاقلر انسانلرک شریر اوغورسز و تهله کلی اولوب اولمامه لرینک سببینی کیکلرینک جوهرینه عطف ایدرلر . بو سببیه درکه ، اجتماعی صنفلیری بربری اوزرینه قونولماش اوچ طبقه یه آیرلر اوطبکه، شونلردر :

(۱) (قارا سویهک = قارا کیمک)

(۲) (آق سویهک = آق کیمک)

(۳) (آلتون سویهک = آلتون کیمک)

اسکی تورکلره کوره ، تکینلر ، آلتون کیمک طبقه سنندن بولونان (پرنسلر) دی .

بر انسانک شریلکی کیمکنک (قارا ، آق ، یاخود آلتون) اولمسه نه کوره دیکشیر . آق کیکلر ، قارا کیکلره نسبتیه داها اوغورلودرلر ، آلتون کیکلرده آق کیکلره نظراً داها اوغورلودرلر .

۲۹ . قوط و آلتون ایشیق

سوسیونوغلرک (مانا) دیدکلری شیئه ، اسکی تورکلر (قوط) دیرلردی . (قوط) منتشر بر قدسیتدرکه ، هانکی شیئک اوستنه قونسه ، اونی مقدس

قیلار؛ بوندن دولاییدرکه اوکا (قوطلو) صفتنی ویریرز . بو کله ایله یاییلمش تاریخی تعبیرلر واردر: قوطلو داغ ، قوطلو مرال ، قوطلو کند (خوقند) بی اسکی تورکرک ، (قوط) ی کوکدن اینن بر نور ستونی ، بر آلتون ایشیق ، صورتنده تصور ایدرلردی . بو آلتون ایشیق ، هانکی انسانه ، هانکی حیوانه ، هانکی شیئه تماس ایدرسه ، اونی کبه بیراقریدی .

آلتون ایشیق ، بالخاصه ، سنه نك معین بر کوننده یاخود کیجه سنده وجوده کلیردی . اسکی تورکرکه کوره ، بوکونه (عشق کونی) و بو کیجه ییده (عشق کیجه سی) دیرلردی . (طبیعی عشق) بوکون و یاخود کیجه ده غلیان حالنده بولونوردی .

بو عشق ، هر کیمه ونه یه تماس ایتسه ، اونی کبه بیراقریدی (عشق کیجه سی) یاخود (عشق کونی) دیمک موافق اولان ، بواسرارلی هنکامک نه وقت کله جکنی کیمسه بیلمزدی . بو کیجه ، آنجق کلدکدن صوکرآ ، اثرلیله عشق کیجه سی اولدینی بیلینردی .

(دوقوز اوغوزلرک) (بوغو تکین) منقبه سنده ، آلتون ایشیق بر (قین) آغاجیه بر (فیستیق چامی) اوزرینه اینه رک ایکینسک عاشقانه بر ازدواجنه سبب اولمش و فیستیق چامی کبه قاله رق (بش قهرمان) دوغور مشدر . آلتون ایشیق ، بعضاً ، بر قبضورتنه تمثیل ایدردی . (بوغو تکین منقبه سی) ، بعضاً بر ارکک شکلنه کیره: (آلانغوا منقبه سی) بعضاً ده بر توتهم یعنی حیوان شکلنی آیر: کوک تورکرک وهوه میکک لک و اوغوزلرک (قورد) منقبه سنده کی قورد کبی کوک تورک ایلخانلنی بر مزرعک باشنه آلتوندن بر قورد طاقه رق ، موکبک اوکنده یوروتوردی .

قارا کیمک لک آق کیمک اوله بیلمه لری ایچون ، طبیعی عشق کیجه سنده (ایل) ک اوزرینه سهای نورک اینه سی لازمدی . یاخود یکی بر حیوان یعنی توتهم شکلنده تجلی ایده رک اسکی ایلی قوطلامه سیله اونی قارا کیمک طبقه سندن آق کیمک طبقه سنه یوکسالتمه سی اقتضا ایدیوردی و یاخود حرب طریقده حاکمی اولان قومه غلبه چالهرق استقلالنی کیری آلمه سی لازم کلیردی .

محمود کاشغری ، بزه بو (ایل) ک ابتدا آدی (آق بولاقر) اولدیغنی ،
چیچاقرله مغلوب و محکوم اولدقدن سوکرا (قارا بولاق) آدیغنی ، دها
سوکرا حاکی اولان چیچاق قومی مغلوب ایدهرک ، یکیدن (آق بولاق)
اسنی اعاده ایتدیکنی بیلدیریور .

بو طبیعی عشق کیجه سنده کی سماوی نورستونی یاخود اونک تماش ایتدیکی
حیوان (توته) قارا کیمکلردن اولان بر اولوسی یاخود اویمانغی قارا کیمکلک
طبقه سندن آق کیمکلک طبقه سنه یوکسلتدیکی کبی ، بعضاًده آق کیمکلردن
اولان برایی آلتون کیمکلردن مرکب براییل حالنه یوکسلته بیلیر . هر خاقانلغک
وایلخانلغک منشأینه دائر برطاقم منقبه لر واردر که ، بونلر ، بزه ، تمثالی برلسانله ،
آلتون ایشیقندن آلتون کیمک طبقه سنک ناصورتله وجوده کلدیکی آکلاییر .
بو منقبه لر ، دینی و منطقی مبخلرده تفصیلاتیله کوستریلشدر .

۳۰ . - توته م و پوتلاج

حاکمیت توته مکدر .

یوقاریده کی بیاناتمزدن توته میزم دینک اساسی ولایت عامه نک توته مه عاند
اوله سیدر . توته ولایت عامه نک یعنی حاکمیتک تمثالیدر . ایلك توته ملی سمیه لرده ،
موقراتیک و جمهوری برماهیت واردی . سوکرادن ، ده موقراسیدن آریستو
قراسی به کیمک اقتضا ایتدی .

پوتلاج اونی فردیلشدریر . ده موقراسیدن آریستو قراسی به کچه بیلیمک
ایچون ، سوسیولوغلرک (پوتلاج) دیدکلری برعاده مراجعت لازمدر . بو عاده
اک قوتلی اوله رق شمالی آمریقانک غربنده یاشایان (تیلنکیت ، هایدا ،
کروا کیونلی) قوملرنده تصادف ایدیلیور .

(پوتلاج) عادتک اساسی ، قارشیده کی طرفه میدان او قومقدر . فقط
بومیسان او قومه بر ضیافت شکلنده تجنی ایدر . ضیافتی چکن آدام بر چوق
اموال جمع ایتک لازم کلیر . پوتلاج ، اوچ صفحه دن کچر . ابتدا ، کندی

سمیه سنه پوتلاج یاپار . اونلرک اوکنه ، ییه جک ایجه جک طوپلادیغی کچی ، میدانه فضله مقدارده قزانلرده بیغار .

پوتلاج ضیافتی یاپان آدام سمیه نک بوتون فردلرینی احتوا ایدن دعوتلیلری ، ییدروب ، ایچروب کیدیردکن سوکرا ، دعوتیلره میدانده کی ییه جکلری ، کیه جکلری ، قزانلری ، یورغانلری طوپلایوب کوتورمه لرینی طاب ایدر . قارشیکی طرف کندی سمیه سندن عبارتدر ؛ یا بو ضیافته مقابله ایدر ، یا خود توته منک ، ضیافت صاحبی طرفندن غصب ایدیلهرک فردیله شدیریله سنه راضی اولور .

توته مک فردیله شمه سی حاکمیتک ، ولایت عامه نک فردیله شمه سی دیمکدر . سمیه یه عائد توته مک ضیافت صاحبنه کچمه سی ، جمعیتک ده موقراسیدن آریستو . قراسی یه کچمه سنی موجب اولور .

توتم ، شیمدی یه قدر معشری وجدانک تمثالی ایکن ، جمعیتک ده موقرات و جمهوری اولمه سنی ایجاب ایدیوردی .

شیمدین سوکرا حاکمیت ، معشریلکدن چیه رق فردیله شه جکدر . توته ده سمیه نک مالی اولمقدن چیه رق ، سمیه رئیسک مالی اوله جقدر . دره بکلک و آریستوقراتلق بو صورتله تشکل ایدر . بو باشلانغیچ تودونلکدن یا بولغه ، اوندن خاقانغه ، خاقانلقدن ایلخانغه کچدکدن سوکرا اک نهایت سلطنت ده ختام بوله جقدر .

ضیافت صاحبی پوتلاجی بوکره کندی (قبیله phratric) سنه چکر . اجتماعیات علمنده (قبیله) نک معین موقعی واردر اسکی یونانلیلرده و رومالیلرده ، عشیرت قبیله لردن و قبیله لرده فخذلردن مرکبدی :

La tribu عشیرت

La phratric قبیله

Gens فخذ

Clan سمیه (صوب)

بر آدامك كندى قبيلهسى بر قاج سميه نك مجموعيدر . كندى ، سميه سنك
توته منى غضب ايتدكن صوكر ا ، قبيله سنه منسوب سميه لرك توته ملر نى اله
كچير مك لازمدى . بوده آنجق پوتلاج طريقيه ياپيله بيلردى .
ضيافت صاحى ، اولاه ، كندى سميه سنك توته ميه برابر حاكيتنى ده كندى
حسابنه فرديشدير . ثانياً كندى سميه سنى ده محتوى بولونان كندى
قبيله سنك توته ملر يله برابر ، معشرى حاكيتلر نى فرديشدير . ثالثاً ، كندى
عشيرته منسوب بوتون قبيله و سميه لرك توته ملر نى فرديشدير مرك اله كچير .
رابعاً باشقه عشيرتله ده عبنى معامله ي تطبيق ايدر ك اونلر ي ده ، توته ملر نى
اله كچير مك طريقيه حاكيتى آلتنه آبر . بو حاكيت ، فردى حاكيتدر ،
زمره لرك حاكيتلر كى توته ملر ي ده فرديشمشدر .

ايشته ، اجتماعى زمره لره عايد معشرى حاكيتك بويه درجه درجه اله
كچير يله سى ، آنجق اونلرك توته ملر نك اله كچير يله سيه اولور . عموم توته ملر
اله كچير لكا ، معشرى اولان بوتون حاكيتلر فرديله سير و بر فردك النه كچر .
بو فرديله شمه ، عمليه سى شمالى آمريقا هندليرنده پوتلاج طريقيه اولور .
اسكى توركلرده ده بونك ايزنى (شولهن) مؤسسهنده و بالخاصه (يغما
شولهنى) مؤسسهنده كوروروز .

۳۱ . طوى و يغما طوى

بزه اسكى اوغوزلرك اجتماعى حياتى جانلى بر صورتده كوسترن بر اثر
واردركه آدى (كتاب دده قورقود) در . بو كتابك دده قورقوده اسناد
ايديله سى ، ايلبادا ايله اوويسه نك هومره عطفى كيدر . بو اثرلر حقيقتده
خلق اثرليردر . هومه دن قورقود آنا ، شفاهى عنعنه ايله كلن اثرلر يازى
ايله تثبيت ايتمكدن باشقه بر شى يانماشلردر .

كتاب دده قورقود بزه ، او زمان هنوز ايل ، حياتى ياشايان اوغوزلرك
ناصيل ياشادقلىرى ، ناصيل حربيه و آوه كيتدكلر نى و بالخاصه ، ناصيل اوغوز
بكلر نك كونده بر يرده ضيافت ايچون طوپلاندىقلىرى كوسترر .

ضیافتك عادى شكلنه (طوى) دیرلردى . طویده ، ییه ، ایچمه ، چالنى ، اویون ، هر تورلو اكلنجهر اولوردى . اوغوزلر ، ذوق و صفایى چوق سودکارندن ، هر کون طوى یایارلردى .

طویلرک اک بویوکلری دوکون طوی اولهرق پاپیلردى . دوکون ، ایکی کنجک اولهندیکی ائنده یاپیلان بویوک بر طویدر . بو طویلرده ، قوبوزینی چالان اوزانندن باشقه زورناجیلر و نقاره جیلر چالارلردى .

اوزانلرک بو طویلرده مهم روللری واردى . بزه بر دوکون طوینى جانلى بر صورتده تصویر ایدن (دلی اوزان) حکایه سی غایت قاراقته ریستیکدر .

طوى مجلسنده ناصیل اوطورولدیغنی دلی اوزانك شو سوزلرندن آکلارز :
« صاغده اوطوران صاغ بکلر ! صول قولده اوطوران صول بکلر ! ایشیکده کی ایناقلر ، مجلسك دیدنه اوطوران خاص بکلر ! قوطلو اولسون دولتکز ! »
[ص : ۶۱] .

بکلر یکی سالور قازان ، دلی اوزانه بر کونلک (تارخانلق) ویریور :
دلی اوزان بویله دینجه ، قازان شویله دیدی : « بره ، دلی اوزان ! دیله بدنن نه دیلرسك : چترلی اوتاقی دیلرسك ؟ کوله و جاریه می ایسترسك ؟ آلتون آچمه می ایسترسك ؟ نه ایسترسك ، ویره جکم . »
دلی اوزان دیدی آسلطانم ، بنی قویسه كده ، شوله ن بکنك یانه وارسم ، قارنم آچدر ، دوپورسم دیدی .

قازان ، دلی اوزانه دیدی : « دلی اوزان ! دولتک ته پدی . بکلره دونوب دیدی : « بکلر ! بوکونکی بکلکم بونک اولسون ! بیراقلک ، نزهه کیدرسه کیتسین ؟ نه یاپارسه یاپسین ! » [ص : ۶۱] .

اسکی اوغوزلرده پوتلاجه بکزه من مسرفانه ضیافتلرک آدی (طوى) دى . طویده دعوتلیلر ییوب ، ایچوب ، یکی الیسه کیندکدن سوکرا ، بورجلری ده ویریلیردی : « درسه خان ، دیشی اهلنك سوزیله اولو طوى ایله دی حاجت دیله دی . آدن آغیر ، دوه دن بوغرا ، قویوندن قوچ قیردیردی . ایچ اوغوز ،

طاش اوغوز و دیش اوغوز بکلرینی اوستنه ییغناق ایتدی : آچ کورسه ،
دویوردی . چیپلاق کورسه دوناتدی . بورجلوی بورچندن قورتاردی . تپه
کبی ات ییغدی . کول کبی ، قیمیز صاغیدردی . (ص: ۶)

مع مافیله ، بو طویلر ، کافی درجهده پوتلاجک یرینی طوتماز . طویک یغما
ایله نهایت بوزان نوعی ، تامیله پوتلاجی آکدیرر . بوکا (یغما طوی) آدینی
ویره بیلیرز . عجملرک (خوان یغما) تعیری ده بوندن آلتشدر .

اوغوزلرده ، یغما طوینک نه شکلده اولدیغنی ، بزه (دده قورقود) کتابی
کوستریور :

« اوچ اوق بوز اوق ییغناق اولسه ، قازان اوینی یغمالاتیردی . قازان
ینه اوینی یغمالاتدی . اما طاش (دیش) اوغوز برابر بولونمادی . بالکز
ایچ اوغوز یغمالادی .

قازان ، نه زمان اوینی یغمالاتسه ، [ص : ۱۶۵] حلالنک الینه آلیر ،
دیشاری چیقاردی . بونک اوزرینه ، اوینی یغما ایدرلردی . [ص : ۱۶۵] ،
کورولویورکه طوی و بالخاصه یغما طوی بر نوع ، پوتلاجدن عبارتدی .
حاکمیت ، توتهمیزم دورنده معشریدی . بو معشری حاکمیتی فردیلشدیرمک
ایچون ، یکی بر مؤسسسه لازمدی : ایشته بو یکی مؤسسسه پوتلاجدی .

طوی و بالخاصه ، یغما طوی حاکمیتی فردیلهشدیریوردی . بو فردیلهشمه دن
درجاتیه تودونلک ، یابغوق ، خاقانلق ، ایلخانلق گبی حکمدارلغک درجه لری
حصوله کلیوردی . حاکمیتک فردیلهشمه سندن دولایی ، انسانلر قارا کیمک ،
آق کیمک ، آلتون کیمک طبقه لرینه آریلموردی .

اولجه ، بر ایلی تشکیل ایدن عشرتئر ، بالکز ، (صاغ) و (صول)
تصنیفه داخل ایدیلیرلردی . بو تصنیفه ، صول قول صاغ قوله مساویدی .
صوکرادن ، چینیلرک (یانغ) و (یهن) تصنیفه ده ادخال ایدیلیر . بو
تصنیفه ، (یانغ) (آق) مقابلی و (یهن) ده (قارا) مقابلیدر .

صوکرالری تورک تصنیفک چین تصنیفه اویدورلمه سندن (مهلهز) :
تصنیف حصوله کلدی .

اسکی اوغوزلرده حاکمیتی فردیله شدیرن ، (یغما طوی) ایدی . بر
طائفه ، یغما طوینه داخل بولوندیجه فردی بر حاکمیتی قبول ایتمش دیمکدی .
بونک دلیل شودرکه ، سالور قازان طرفندن یغما طوینه یالکز ایچ
اوغوزلر دعوت ایدیلنجه ، دیش اوغوزلر کندیلرینی ، قازانه عائد فردی
حاکمیتدن قورتولمش عد ایتدیلر .

(دده قورقود کتابی) نک اون ایکنجی اوغوز نامه سنده ، دیش اوغوزک
ایچ اوغوزه قارشی عصیانی نهدن ایلری کلدیکنی آچیقجه بیلدیریور :

طاش (دیش) . اوغوز بکلرندن اوروز ، امن و قالان بکلر بونی
ایشیتدیلر . دیدیلرکه باق ، باق ! شیمدی یه قدر ، قازانک اوی بی برابر یغما
ایدرک . شیمدی ، بیچون برابر اولمایلم ؟ » [ص : ۱۶۵]

اتفاقله جمیع طاش اوغوز بکلری ، قازانه کلدیلر . عداوت ایله دیلر .
[ص : ۱۶۵]

(قالباش) دیرلر برکیشی واردی . قازان اوکا صورتی : « بره قالباش ! -
بو طاش اوغوز بکلری هم ، وقت طایمله برابر بزه کلیرلردی . شیمدی بیچون
کلیرلر ! » [ص : ۱۶۵] . (قالباش) دیدی که : نه زمان که قازان اوی بی
یغمالا تیردی . طاش اوغوز بکلری برابر یغمالاردی . بکلر ، کلیر ، قازانی
سلاملار ، کیدرلردی [ص : ۱۶۶] .

اوروز دیدی : « بره قالباش ! اول وقت که ، (اوچ اوق) ، (بوز اوق)
بیغناق اولورلردی ، اول وقت قازان اوی بی یغما ایدردی . بوکره ، صوچمز
نهدی که یغما ده برابر اولماق [۱۶۶]

« اوروز غایت سخت اولدی . طاش اوغوز بکلرینه آدام صالدی . ،
(امن) کلسین ، (آلپ رستم) کلسین ، (دونه بیلمز دولک اورن) کلسین .
کیری قالان بکلر هپ کلسینلر دیدی . [۱۶۶]

« طاش اوغوز بکلری هپ بیغناق اولدیلر [۱۶۶]
« نامرد اوروز طایکدن آدام کلدی . بیرکی ایسته مش . اولدخی وارمش

هې طاش اوغوز بکلری ییغیناق اولمش . بيلمهدك . يجه ، ايچمه آراسنده مصحف كتيرديلر : (قازانه بز عاصی اولدق ، آند ايچدك ، كل سن دخی آند ايچ) ديديلر ، آند ايچمه دی . (بن قازاندن دونم) دیدي . ، [ص ۱۶۹]

۳۲ . توتهملرك سیرتله تاثیرى

بر توتهمه صاحب اولانلر ، اونك توتهمنه كوره بر صنعته ياخود سیرته مالك اولورلردی . مثلاً ، اوغوزايلى (اوقلرايلى) معناسنه ایدی . بو (ایل) ك صاغ قولنك (بوز اوقلر) ، صول قولنك (اوچ اوقلر) اولمهی ده ، اوغوزلرك (اوق + اوزلر) اولدیغنی تأیید ایدیور . بو تعبيرك ايكي معناسی واردی :

(۱) اوق عشیرتلى ، اوچى عشیرتلى

(۲) اوق ارلری ، اوچیلر

بو ايكي معنا بر برینه ياقيندر . اوغوزلر ، ايلك تورك ايلخانلغنی تأسيس ايدن قهرمان موتهك اوچیلردير دينيله بيلير . ذاتاً ، اوزمان ك ابي اوق ، كندی عسكرلرينك النده بولونان (ايصیلیق چالان اوقلر) دی .

قونلرك (قویونلورلك) توتهمی ده (قویون) دی . بونلره حاكم اولان كوك توركار و صوكرالری كوك توركلره ده غالب اولان اوغوزلر ، (قورد) توتهمنی قبول ايتديلر . كوك توركلره حكمدارك اوكنده بر مزاراغك اوچنه طاقيلمش آلتوندن بر قورد باشی واردی ؛ حكمدارك اوتاغك اوكنده ركز ايديليردی ؛ کوچ ائناسنده ده ، بو قورد باشنی محتوی مزاراق اوردونك اوكنه دوشردی . ايلخانك ايكي طرفنده (بورى) تسميه اولونان كنج پرنسلىر يورورلردی . بورى ، قورت ديمكدر . قورد حقنده بر چوق حكايله واردركه تورك منطقی مبحثنده ايضاحنه چالشمشدر .

توتهمی (قویون) اولان بر قومك سیرتی قویونجه اولدیغنی كبی ، توتهمی

(قورد) اولاق بر قومك سیرتی ده قورده لایق بر سیرت اولق لازم کلیردی .
 اوغوزلرک شرفده ایکن توته ملری قورتدی . غریبه کلنجه ، آرسلانك قورددن
 داها جسور اولدیغنی کورونجه ، آرسلان توته منی ده قبول ایتدیلر . طبیعی ،
 سیرتلیغی ده ابتدا قوردلر ، داها صوکره ، آرسلانلر اویوردیلر .

۳۳ . — اسنی تورکارده آد ناصیل آلینیردی ؟ بوغاج ناصیل

آد آلیردی ؟ . — « اوغلان اون بش یاشنه کیردی . اوغلانك باباسی ،
 بایاندر خانك اوردوسنه قاریشدی . مکر ، خانم ، بایاندر خانك بر بوغاسی
 واردی . برده بوغراسی واردی . اول بوغا قانی طاشه بوینوز وورسه ، اون
 کچی اوکودوردی . بر یازین ، بر کوزین بوغایله بوغرایه صاواشدیرلردی .
 بایاندر خان ، قالن اوغوز بکلریله تماشین باقاردی باقاردی . تفرج ایدردی .
 مکر سلطانم ! کنه یازین بوغایی چیقاردیلر . اوچ کیشی صاغ یانندن ،
 اوچ کیشی صول یانندن دمیر زنجیرلرله ، باغلی طوتمشیردی . کلوب میدان
 اورتاسنده قویوردیلر .

مکر سلطانم ! درسه خانك اوغلانچیغی اوچده اوردو اوشاغیله آشیق
 اوینارلردی . بوغایی قویوردیلر . اوغلانجقلمره قاچ دیدیلر .
 او اوچ اوغلان قاچیدیلر . درت خانك اوغلانچیغی قاچادی . آق میدانك
 اورتاسنده باقدی ، دوردی .

بوغا دخی اوغلان سوردی کلدی . دیلهدی که اوغلانی هلاک ایده .
 اوغلان ، یومروغیله ، بوغانك آآننه قانی چالدی . بوغا کوتن کوتن کیتدی .
 بوغا اوغلان سوردی کیری کلدی .

اوغلان ینه بوغانك آآننه یومروغیله شدتله طوتوب بیلدی اوغلان ،
 بوصورتده بوغانك آآننه یومروغنی دایادی . سوردی میدانك باشنه چیقاردی .
 بوغا ایله اوغلان برحمله چکیشیدیلر . ایکی دالوسنك اوستنه بوغانك
 دوردی ؛ نه اوغلان یکر ، نه بوغا یکر .

اوغلان ، دوشوندى ، دیدی : بردامه دیرك وورورلر . اول دامه دایاق اولور . بن بونك آلتنه ینه دایاق اولور ، وورورم . اوغلان بوغانك آلتندن یومروغنی کیدردی . یولندن صاوولدی . بوغا آیاق اوستنده دورمه مادی ، دوشدی ، تپه سنك اوستنه ییقلدی .
 اوغلان بیچاغنه ال ووردی ، بوغانك باشنی كسدى .
 اوغوز بكلىرى كلوب اوغلان اوستنه ییغیناق اولدیلر . تحسین دیدیلر .
 دده قورقود كسین ، بو اوغلاننه آد قویسون . برابر آلوب باباسنه کوتورسین . باباسندن اوغلاننه بكلك ایسته سین . تخت آلیویرسین دیدیلر .
 چاغیردیلر . ددهم قورقود كلیر اولدی . اوغلانی آلوب باباسنه واردی . شویله دیدی : « هی درسه خان ! اوغلاننه بكلك ویر ! تخت ویر ! اردمیلدر . بوینی اوزون بدوی آت ویر ! بایاندر خانك آق میداننده بو اوغلان حنك ایتمش در . بربوفا اولدورمش . سنك اوغلنك آدی (بوغاج) اولسون آدینی بن ویردم ، یاشنی الله ویرسین ، دیدی .

۳۳ . — بامسی باییرك ناصیل آد آلدی

[۳۸ دده قورقود] ایچ اوغوز طاش اوغوز بكلىری بایاندر خانك صحبتنه دیرلمشدی . بای بوره بك دخی بایاندر خانك صحبتنه كلكشدی . بایاندر خانك قرشیسنده ، اوغلی قارا بوداق بك دایانوب دورمشدی . صاغ یاننده قازان اوغلی اوروز دورمشدی . صول یاننده قاضلق قوجه اوغلی بك یكنك دورمشدی .

بای بوره بك بونلری کوردیکنده آه ایله دی . باشندن عقلی کیتدی .
 متدیبنی الله آلوب هونكور هونكور آغلادی .
 بای بوره بك بویله دینجه ، قالین اوغوز آرقه سی ، بایاندر خانك کوه یسی سالور قازان دیزی اوستنه قالدی بای بوره بكک یوزینه باقدی . دیدی :
 بای بوره بك نه اغلایوب صیزلارسك ؟

باى بوره بك دیدى ! خان قازان ناصیل آغلامیم : ناصیل صیزلاماییم ؟
اوغولده طالعم یوق . قارده شده قدرم یوق . الله تعالى بنی قارغامشدر . بکلر !
تاجم ، تختم ایچون آغلارم . برکون دوشهیم ، اولهیم ، یرمده ، یوردمده کیمسه یه
قالمایه !

قازان دیدی : مقصودك بومیدر؟ باى بوره بك دیدی : اوت ، بودر . نیمده
اوغلم اولسه ، خان بایاندیرك قارشیسنى آلسه دورسه قولوق ایلهسه ! بنده
باقسم ، سوینسهم !

باى بوره بویله دهیجه ، اوغوز بکلری ، یوزلرینی کوکه طوتدیلر . ال
قالدیروب دعا ایتدیلر « الله تعالى سکا بر اوغول ویرسین » دیدیلر .
اوزمانده بکلرک آلقیشی آلقیش قارغیشی قارغیشدی . دعالری مستجاب
اولوردی .

باى ییجان بك ده آباغه قالقدی دیدی : « بکلر نیم حقمهده بر دعا ایدیكیز .
الله تعالى بکاده بر قیز ویرسین » دیدی اوغوز بکلری ال قالدیردیلر ، دعا
ایتدیلر : « الله سکاده بر قیز ویرسین » باى ییجان بك دیدی : بکلر ! الله تعالى
بکاده بر ، قیز ویرهك اولورسه ، سز شاهد اولك ، نیم قیزم باى بوره بكك
اوغلنه بشیک کرتمه نشانلی اولسون ! »

بونك اوزرینه بر قاچ زمان کچدی ، الله تعالى باى بوره بکه بر ، اوغول
باى ییجان بکده بر قیز ویردی . اوغوز بکلری بونی ایشیتدیلر . شاد اولوب
سویندیلر .

باى بوره بك بازركانلرینی چاغیردی امر ایتدی : « بره بازركانلر ! الله تعالى
بکا بر اوغول ویردی . کیدك ، روم ایلنه نیم اوغلم ایچون کوزل ارمغانلر
کتیرك . نیم اوغلم بویونجهیه قدر اولاشدیرك ! »

بازركانلر کیجه ، کوندوز یوله دوام ایتدیلر . استانبوله کلدیلر . مذاکره
ایله ، کوزهل ارمغانلر آلدیلر . باى بوره بك اوغلی ایچون بر دکیز قولونى بوز
آیغیر آلدیلر . بر آق توزلو قاتی باى آلدیلر . برده ، آلتی پرلی کرز آلدیلر .
یول حاضرلغنی کوردیلر .

بای بوره نك اوغلی بش یاشنه کیردی . بش یاشندن اون یاشنه کیردی . اون یاشندن اون بش یاشنه کیردی . چالیملی ، بر کوزل یکیت اولدی .
 اوزمانده ، بر اوغلان باش کسمه سه ، قان دوکمه سه ، آد قویمازلردی . بای بوره بکک اوغلی آتلاندی آوه چیقدی او اولارکن باباسنک تاوله سی اوزرینه کلدی . ایبراخور باشی قارشیلادی ، ایندیردی . قونوقلادی . ییوب ایچوب اوطورورلردی .

بو طرفندن ده ، بازرکانلر کله رك قارا دربند آغزینه قونمشلردی . کورجی قلعه سنک کافرلری بونلری جاسوسلادی . بازرکانلر اویورکن بش یوز کافر اونلرک اوزرینه قویولدیلر چارپدیلر ، یغمالادیلر بازرکانلرک بویوکلری طوتولدیلر . کوچوکلری قاچارق اوغوز کلدیلر . باقدیلر کوردیدرک ، اوغوزک اوچنده بر آلا صایوان دیکیلمش ، بر کوزل میرزا ، ترق یکیدی صاغنده وصولنده اوطورورلردی . اوغوزک بو کوزل یکیدی : یورویه ، امداد ایدم دیدی بازرکان دیدی : یکیت ، یکیت ! پک بکیت ! اونم ایکه ، سوزمه دیکه ! اون آلتی ییلدرکه اوغوز ایچندن کیتمشدک . آرایه طارایه کافرک مالنی اوغوز بکلرینه کتیرمکده ایدک . پاسینک قارا دربندده کافر ایلنه دوشمشدک . او قلعه نك بش یوز کافرلی اوزرمزه قویولدی . قارده شم طوتساق اولدی . مالزی ، رزقزی یغمالادیلر . کیری دوندیلر . سکا کلد . قاره باشک صدقه سی اولسون ، یکیت ! امداد بکا !

اوغلان شراب ایچرکن ، آرتق ایچمز اولدی . النده کی آلتون قدحی یره چالیدی . دیدی : نه دیدکز ، نه دیدکز ؟ قرق یکیتدن اوزرکزه دوشمانمی کلدی ؟ کندی آداملرینه دیدی : بنم حرب البسه لرمه شه باز آتمی بکا . یتیشدیرک . بنی سون یکیتلر ، آرقه مدن کلوب بکا یتیشینلر .

بازرکانک اوکلرینه دوشدی . قولاغوز اولدی . کافرلرده بریرده طوپلانرق یازا بولمکده ایدیلر .

بو محله ارنلرک آرسلانی ، پهلو انلرک قاپلانی بوز اوغلان یتیشه رك ،

بر، ایکی دیمهدی، کافرله قیلیج ووردی. باش قالدیران کافرلی اولدوردی.
غزا ایتدی . بازرکانلرک مالنی قورتاردی .

بازرکانلر دیدیلر: بک یکیت! بزه سن ارلک ایشله دک. ایمدی بکنیدیکک
مالدن آل!

یکیدک کوزی بر دکز قولونی بوز آیفیری طوتدی . برده آلتی پرلی
کورزی ، برده آق توزلی یایی طوتدی . بو اوچنی بکندی . دیدی : بره
بازرکانلر بو آیفیری ، بو یایی ، بو کورزی بکا ویرک .
بویله دینجه بازرکانلر کدرله ندیلر . یکیت دیدی : بره بازرکانلر چوقی
ایستهدم .

بازرکانلر دیدیلر: نهدن جوق اولسون؟ اما بزم بکنمک براوغلی واردر.
بو اوچ شیئی اوکا ارماغان کوتورمکده یز .

اوغلان دیدی : بره ، بککنمک اوغلی کیمدر ؟

دیدیلر : بای بوره نک اوغلی واردر . آدینه (بامسی) دیرلر . قارشیده کی
بای بوره نک اوغلی اولدیغنی بیله مدیلر .

یکیت پارماغنی ایصیردی : بوراده متله آلمقدنسه ، اوراده بابام یاننده
منتهمز آلق داها ایدر ، دیدی . آتی قامچیلادی . یوله دوشدی .
بازرکانلر آردندن باقه قالدیلر . والله ، ایی یکیت ، مرد یکیت دیدیلر .

بوز اوغلان باباسنک اوینه کلدی. بازرکانلر کلدیله دییه باباسی سویندی.
چتر اوتاغ الا صیوان دیکیدردی. ایپک خالیلر یایدیردی. کچدی اوطوردی.
اوغلانی صاغ یاننه آلدی . اوغلان بازرکانلر حقنده آصلا سوز سویله مدی .
کافرلی قیردیغنی آکادی . ناکهانی ، بازرکانلر کلدیله . باش ایندیروب
سلام ویردیله . کوردیلرکه او یکیت که باش کسه رک ، قان دوکهرک کندیلرینی
دوشانلردن قورتاردی ؛ بای بوره بکک صاغنده اوطورمقده در . بازرکانلر
بورودیلر ، یکیدک التی اوپدیله .

بونلر بویله یانجه ، بای بوره بک اوفکه لندی . بازرکانلره دیدی که بابا
دورورکن اوغولک اللی اوپولورمی ؟

بازرگانلر صور دیلر : خانم بویکیت سنک اوغلکیمیدر ؟

بای بوره بك دیدی : اوت اوغلمدر .

بازرگانلر دیدیلر : ایچیتمه ، خانم ! اول ، اوغلکک التی اوپدیکمز .
حدتله نه ! اکر سنک اوغلک اولماسهیدی ، بزم مالمز کرجستانده المزدن
چیمش اولاجقدی . هپمز طوتساق اولمشدق . بای بوره بك صوردی :

— بره بزم اوغلم باشمی کسدی ؟ قانمی دوکدی ؟

— اوت ، باش کسدی ، قان دوکدی . آدام اسیر آلدی . دیدیلر .

قازان دیدی : بره ، بو اوغلانه آد قویق زمانی کادیمی ؟

— اوت ، سلطانم زمانی چوقدن کادی . حتی کچدی بیله .

قازان ، اوغوز بکلرینی چاغیردی . قونوقلادی ، ددهم قورقود کادی .

اوغلانه آد قوندی ...

آدینی بن قویدم ، باشنی الله ویرسین دیدی . اوغوز بکلری القالدیر دیدی ،

دعا ایتدیلر . بو آد بویکیده قوطلو اولسون دیدیلر [ص : ۳۸-۴۱] .

۳۴ . — بعض اصطلاحلر

قریم . — هر قهرمانک دوشمان طرفنده کندیسنه دنک بر مبارزی واردی

قهرمانلر آنجق کندی قریملریله بوی اولچوشورلردی .

آدام آقتارمق . — حربده بر محاربک دوشماندن بر محاربی اسیر آلمهسی .

سو . — مو ، (عسکر) معناسنه ایدی . بناءً علیه عسکر باشنه (صو

باشی) دیمک غلطدر . (سو باشی) دیمک لازمدر .

سونکوشمک . — محاربه ایتک معناسنه ایدی .

اوکا . — محاربهده کنج تکینلر (پرنسلر) قوماندانلق وظیفه سنی یاپاردی .

فقط ، بونلرک معینته (ارکان حربیه رئیس) مقامنده اختیار و تجربه لی بر

ژمنه رال ویریلردی . بوکا (اوکا) آدی ویریلردی . معناسی (بیلیجی ،

عقللی ، تجربه لی) در .

اوردو . — سرای چادیری ، اوتاغ هایون معناسنه ایدی . چنکیرک
هرزوجه سنک بر اوردوسی واردی . کیجده بریسنده یاتاردی . اوردونک
بوکونکی معناسنده (سو) کلهسی قوللانیلیردی .
آلتون اوردو . — (آلتون اوتاغ) معناسنه ایدی . جنکیز خان ،
آلتای خانلردن اغتنام ایتدیکی آلتون اوتاغی طورونی باطو خانه هدیه ایتدی .
بوسبیه ، باتو خانک تشکیل ایتدیکی دولته (آلتون اوردو) دولتی دنیلیدی .
اوردو کند . — سرای شهری یعنی پای تحت دیمکدی .
خان بالق . — بوکله ده ، پای تحت معناسنه در . (پکین) شهرینه ده علم
اولمشدی .

ایناق . — (معتمد) ، (مستشار) دیمکدی .
جلا سینلر . — کنج قهرمانلر دیمکدر .
آپلر . — اونلر ، شانلی امیرلردن اولان قهرمانلردر .
آپاغوتلر . — آپلر ایچنده تمیز ایدن برنوع قهرمانلردر .
شوله ن . — اوغوزلرده خانلر خانیله بکلر بکسندن ویکرمی دورت بکسندن
وایتاقلردن مرکب اولان رسمی دیوانه دینیلیردی . هرشوله ن مطلقا برطوییده
محتویدی . چونکه ، اوبالر بربرینه اوزاق اولدینی ایچون ، برشوله نه کیتدیلمر ،
اوراده یك ، ایچمک مجبوریتنده ایدیلر .
اوبا . — دائماً برابر قونوب کوچن برکوچه اوبا دینیلیردی .
کینکاش . — شورا ، مشورت معناسنه ایدی .
قورولتای . — ایلخانلنی تشکیل ایدن سلاویه منسوب پرنسارله خاقانلر
یابغولر ، قودونلر و سائر عسکری و مدنی مأمورلردن مرکب مات مجلسی
دیمکدی . ایلخانلری انتخاب و خلع ایدن بومجلسدی .
توره . — coutume = تعامل معناسنه ایدی .
یاسا . — قانون دیمکدی . یاساق اوندن آلتمشدر .
آلتون یاسا . — چنکیز باسی .

آلتون دیتر . — بویاسانی محتوی اولان کتاپ .
یام . — منزل دیمکدی . یامچی ، منزلیلرک کیدکلری یامورلق .
تکین . — بابا جهتندن پرنس .
اینال . — آنا جهتندن پرنس .
قاتون . — پرنسس .
تورکان . — هر مالکه ، خاقانک سلطنتده شریکه سی .
یارلیغ . — امرنامه ، فرمان .
تارخان . — بویوک ایشلر کورن آداملره تارخانلق رتبه سی ویریلیدی .
تارخانه یوردلق اوجاقلق اولمق اوزره برمالکانه ویریلدکن باشقه ، اشاعیده کی
امتیازلرده بخش ایدیلیدی . تارخانک مالکانه سی وایچنده اوطورانلر ویرکی ،
عسکرلک کی رسملردن معاف ایدیلر . بورسملرک اخدی تارخانه عاقدی .
تارخان دو قوز جرمه قدر جزادن معافدی . حکمدارک سراینه اذلسزکیروب
حیقه بیلیدی . بوامتیازلری دو قوزنجی کوبکه قدر اوغوللرینه انتقال ایده ردی .
تارخانلق ، اصیل اولمایانلره بر نوع اصالت ویرن برتوجیهدر . اسکی
تورکلرده ، اصالت ارثی اولدینی ایچون ، عوامدن برینسک بر نوع اصالت
قازانه بیلیمسی ، یا پوتلاج طریقیه ، یاخود تارخانلق طریقیه اولوردی .
شوقدر وارکه پوتلاج طریقیه اصالت قازانلر کندی تشبثلریله بوکا موفق
اولورلردی . تارخانلق رتبه سی ایسه ، حکمدار توجیه ایدردی . فقط ،
حکمدارک بورتبه یی ویره بیلیمسی ایچون ، آله جق آدمک ملتیه ودولته بویوک
برخدمت ایفا ایتمش اولمسی لازمدی : بر بویوک یانغینی سوندورمک ، دکزه
دوشنلری قورتارمق ، حربده ژه نراللردن برینی تهلکه دن قورومق ، خاقانی
مخاطره لی بریردن چیقارمق ، قادینلری چوجوقلری تهلکه دن تخلیص ایتمک کی .
باشقه ملتیرک قانونلرنده بالکیز جرملره قارشى ویریله جک مجازاتلر
بازیلیدر . تورک توره سی ویاساسی ایسه خدمتله قارشى ویریله جک مکافاتلری ده
کوستردی .

در دنجی کتاب

نورک عائلی

اسلامیتدن اول تورك عائلهسى

اسلامیتدن اول تورك عائلهسى . — اسلامیتدن اول تورك عائلهسى « بوی ، صوپ ، صوی ، پدری عائله ، ازدواجی عائله ، آدی بش انموذجدن چمشدر .

(۱) — بوی

بوی (Phratie) کلهسنک قارشیلغیدر . غربی اوغوزلرده هر (اوز = عشیرت) دورت بویدن مرکبیدی . اوغوز ایلی یدی اوزی و یکریمی دورت بوینی محتویدی . هر بویک بر (تمغا - دامغا) بی واردی که بر توتهمک بقیهسندن عبارتدی .

اوغوز تورکلرنده بر آدامک کنیهسی بوینک اسمیهله شخصی آندن مرکبیدی . بوی اسمی ، اوروپادهکی عائله آدی مقامنده ایدی . فقط، اونک کبی ، کوچک آدنن صوکررا کیزدی ؛ بالعکس ، اول کلیردی . مثلاً، (سالور قزان) دینیلیردی . (سالور) بوی اسمی ایدی . (قازان) شخصی آدنن عبارتدی . (بوکومز آمن) ، (قایان سلجک) کبی عنوانلردهده برنجی کلهلر بوی اسمی ، ایکنجیلر شخص اسمیدر . دده قورقود کتابنده بو آدلری کوریوروز . محمود کاشغریده دیوان لغاتنده دیورکه « بر آدمک کیم اولدینی بیلنمک ایسته نیلیدیکی زمان هانکی بویدن اولدینی صورولور ، اوده ، مثلاً ، « سالور بویندنم دیرسه ، نسبتی آ کلاشیلمش اولور . » بو واقعهلر ، بزه (بوی) ک عائله ماهیتنی پک اعلا اثبات ایدیور . عائله اسمی ، مجارلردهده شخصی اسمدن اول کلیر . بزدهده (زاده) یاخود (اوغلی) لفظنک علاوه سیله عائله اسمی شخص آندن اول کلیر : شروانی زاده علی بک ، چابان اوغلی احمد بک کبی .

بوی اسمنك شخص اسمندن سوکرا کلدیکنه داثر مثاللرده ذکر ایدیه-
 بیلیر . مثلا ، (یونس ایمره) ، (طابدیق ایمره) اسملرنده اولدیغی گبی .
 بوراده (ایمره) کلهسی ، اوغوز بویلرندن اولان (ایمره ، ایمرالی) بونک
 اسمی ایسه ، او زمان ، بوی اسمنك شخص اسمندن سوکرا کله ییلدیکی
 ثابت اولور . فقط ، بعضیلرینه کوره ، (ایمره) کلهسی (عاشق) معناسنه بر
 صفتدر . دوغرو اولان بوشق ایسه او زمان بوی اسمنك شخص آندن
 سوکرا کلهسی مسئلهسی قالماز .

اوغوزلره کوره ، بوی اسملری ، اوغوز خانک یکریمی دورت طورونک
 آدلرندن عبارتدی . بر بویک فردلری ، بویک آدینی ، اسکی دده سنک آدی
 صایاردی .

تاریخک یتیشه مدیکی اسکي زمانلرده ، بوی (مادری) ایدی . یعنی
 چوجوق آناسنک بوینه منسوب اولوردی . سوکرادن ، بوی (پدری)
 ماهیته کیردی . بونک سببی شودر : بو اسکي دورده ده ، قوجه ، قالین
 ویره رک ، قاریسینی کندی اوباسنه کوتوروردی . [اوبا (campement)
 قارشیلغیدرکه برابر قونوب کچن چادیرک مجموعی دیمکدر . عربجهسی (حی)
 کله سنیدر اوبا ، اکثریا ، سویدن عبارتدر .] چوجوق ، بو اوباده کی معشری
 حیاته اشتراک ایدنجه ، یاواش یاواش ، بو زمرونک معشری وجدانیله مشبوع
 اولغنه باشلار . بو صورتله ، بوی مادریلکدن پدریلکه کچر . عشریرتده
 رئیسکلرک تشکلی ده بو ارککله شمکه یارار . چونکه ، رئیسکلرک اولدیغی
 ایچون ، اونلرک تمثیل ایتدیکی بویلرده ارککله شیر .

بویک اسکیدن مادری اولدیغنه اسک بویوک دلیل ، شامانیزمک مادری
 اوله سیدر . یا قوتلرک شامانلرک توتهملری وحامی روحلری مادری اولدیغی کبی
 بو ایلده لاتیقلرک حامیه لری ده مادریدر .

بویک فردلری آراسنده مختلف تساندلر واردر :
 (۱) سیاسی سانر . — قان دعواسی تسباندیدر . ایل ، تشکل ایتدکن
 سوکرا ، قان دعواسی منع ایدیشدر .

(۲) **اندرنی ناسر** . — بویداشلر مالا بری برینه یاردیم ایدرلر ، وهر صورتله بربرینه معاوننده بولونورلر . بو تعاونلرده بولونمق ایچون ، عینی بوی اسمی طاشیان فردلرک مطلقاً عینی ایلدن اولمه سی لازم کلر .

بعضاً بر ایل متعدد ایللره بولونمش بولونور . باشقه باشقه اسملر طاشیان بو ایللر ایچنده عینی بوی اسملری موحود اوله بیلیر . مثلاً ، افشار ، بایات ، جینی کچی بوی اسملرینه سلچوق اوغوزلرنده ، خوارزم اوغوزلرنده ، عربستان تورکمنلرنده ، آذری تورکمنلرنده تصادف ایدپله بیلیر . بو دورت اوغوز اپلینک هر بری آریجه یکریمی دورت بویدن مر کبدر . و بویلر عینی اسملری طاشیرلر . بر جینی ، بالکنز کندی ایلی داخلنده کی چینیلرله دکل ، باشقه ایللرده کی چینیلرله ده ، زرده راست کلسه ، کندی مالککسنی بوماش کچی سوینبر و یاردیملا شیر .

(۳) **رینی ناسر** . — بویداشلرک مبارک اولمق اوزره بر تمغالی واردر که قوته میزم دورندن قالمدر . یعنی هر تمغا ، اسکی زمانده برتوته مدی . صوکرادن بو ماهیتی غائب ایدرک تمغا شکلنه کیردی . ذاتاً باشقه ملتلرده کی تمغالر ، آرمالر ، سنجاقلرده اسکی برتوته میزمک بقیه لریدر . بویداشلر آراسنده بربرینک جنازه سننده بولونمق ، (دوغوش و اوله نمه و ایردیرمه initiation) زمانلرنده کی آیینلره و ضیافتلره اشتراک ایتمک لازمدر .

(۴) **اقتصادی ناسر** . — بویک فردلری آراسنده اقتصادی تساننده واردر . چاپیرلر ، اورمانلر ، یایلاقلر ، قیشلاقلر (بوی) ک مشترک مالیدر . فقط ، فردلر آره سننده زوغ زوغ تقسیم اولونمشدر . بونکله برابر ، لازم کلدیکی زمانلرده ، بو تقسیمی عدالته اویدورمق ایچون ، یکیدن تقسیم یاپیلیر . دیمک که بویک بوتون حیوانلری ، اشیا سی ، خزینه لری بویک تمغاسیله دامغالانیر . بومشترک دامغا ، معنوی ملکیتده ده ضمنی بر اشتراک موجود اولدیغنی کوستریر .

اوغوزلرده (اوغوز - عشیرت) زمره سی انحلال ایده رك، بونك تشارری بویلره کچمشدی : مثلا ، ناتوریست الاهرله اونغوللر وسو کوللر کچی . بویک اجتماعی بنیه سنه کلنجه ، بر، بویک ده موقرات یا خود آریستوقرات اولدیغنه کوره دکیشیر . ده موقرات بر بویده یالکیز بویک قانجه مشترک بولونان فردلری بولونور . بونلر حقوقجه بری برینه مساوی درلر . باشلرنده بوتون عشیرتداشردن مرکب بر مجلس بولونور .

آریستوقرات بویلرده ، بویک اصیل اولان فردلردن باشقه ، (اویماق) آدی رعیهلردن ، (کون) آدی کوله وجاریهلردن مرکب تابع زمرهلرده بولونور . بویک رئیسنه اوغوزلرده (بوی بکی) آدی ویریلیر . بر آدی ده (تودون) در . ذاتاً (تودون) بوی بکی دیمکدر . ایلك دورده تودونلر ، بویلرینک فردلریله مساویدرلر . صوکرادن ، اولوس ، اویماق ، کون کچی طائفهلری حاکمیتی آلتنه آلتجه (تودون) ده سلطه صاحبی اولور . حال بوکه ، ده موقراسی دورنده یالکیز ولایته مالکدی ، سلطه یه صاحب دکلدی . (فلان بک اونوسنی ، اویماغنی ، کوننی آلدی کیتدی) دینلیدیکی زمان ، (هم ایلدن اولان بویداشرینی ، هم ده تابعلرینی ، اسپرلرینی آلدی ، کیتدی) معناسی آ کلاشیلیر . بوی بکنک معیتنده (قرق یکیت) بولونور . ده موقرات بویلرده (قرق یکیت) بویک کنجلردن اولور . آریستوقرات جمعیتلرده ایسه ، اویماقدن انتخاب ایدیلیر . بونلره بکلردن تفریق ایچون (بیروق) آدی ویریلیر .

صوکرالری اویماق ، حدندن زیاده بویومش اولان بویک بولونمه سندن حصوله کان تقسیماته عنوان اولمغه باشلادی . بو کون تور کمنلرده ، بوی ، اویماقدن ، اویماقدن تیره لر دن مرکبدر . بونلر کوچوک بویلر معنالی رینه درلر . عربلرده بویه (بطن) آدی ویریلیر . مثلا ، قریش عماره سی ، ایکی بطنه آیریشدی : بی محزوم ، بی عبد مناف . عربلرده ، جاهلیت زماننده بیله ، تونه میزمک ایزلری قلاماشدی .

بونکله برابر ، عرب عشرت لرنده (قوط) تلقیسی موجوددی . عربلر ، قوطه یعنی مانایه (کرات) دیرلردی [بوکون مالهلر مانایه (کریت) دییورلر .

(۲) . — صوب

صوب ، اسکی تورکجهده (سمیه) معناسنه در . بوکله نك (سمیه) معناسنه اولدیغنی ، بوکونکی یاقوتلرده جانلی برصورتده کورییورز :
آنه سوسیولوژیكك بشنجی جلدینك ۳۶۴ نجی صحیفه سندن آشاغیده کی سوزلری آلیورز :

« یاقوتلر ، سیبه ریانك شمال شرقنده ، دنیانك اك صوغوق ئولکهلرندن برنده ، یاشامقده اولوب ، (۲۲۰.۰۰۰) ه یاقین نفوسلری واردر . اشغال ایتدکلری اراضی غایت کینشدر . بوتون شرطلر و حاللر ، بوقومك برچوق کوچوک زمرهلر حالنده ، بری برندن اوزاق اوله رق یاییلمه سنی وبوصورتله اك اسکی تعامللرینك پایدار قالمه سنی موجب اولمشدر .

بوقومك اك اساسلی اجتماعی زمره سی (سیب) آدینی آلان (سمیه) در . (سیب) ك نه طبیعتده اولدیغنه ، ترکینك ماهیتنه دائر معلوما تمز یك اکسیکدر . فقط ، ییلورز که بوزمره ، نسبیجه بری برینك اقرباسی اولانلرذن باشقه بر طاقم یابانجیلری ده محتویدر . اقتصادی ضرورتلره کوره ، کینشاسکی دکی شیر ، سمیه نی تمیز ایدن وصفلر آراسنده ، بوصایدیغمز صفتلرده بولوندیغنی معلومدر . سیک فردلری آراسنده کی تساند ، غایت شدتلیدر . بونکله برابر ، بو شدت آزالمغه باشلامشدر . طوبراغه مالک اولان (سیب) در .

اراضی فردلر آراسنده بولونمشه ده ، زوغلر (اراضی تقسیماتی) دائما یکی تقسیملره و تعویضلره تابعدر . اورمان و مرعا سیک معشری اموالی صیراسنده قالیر . بوتون بوتوشکیلاتده اشتراکچی بروح حاکمدر . حتی خصوصی اولر بیله ، یالکزجه ، صاحبلرینك فائده له نمسنه مخصوص دکلدر . هر راست

كان ، ایسته‌دیگی اوه کیره‌رک کوندوز وکیجه‌نک هر ساعتده اوراده قاله‌بیلیر . برسپیک محتوی اولدینی خصوصی عائله‌لره (یعنی اولره) کلنجه ، بونلر غایت ضعیف بر رابطه‌یه مالک اولوب ، حقوقی تشکیلاتدن تامامیه محرومدر . یعنی بونلر آنجق (طبیعی عائله) ماهیتنده در . دینی ، اخلاقی ، حقوقی مؤیده‌لره مالک اولمادینی ایچون (اجتماعی عائله) صیراسنه کچمه‌مش ، بومؤسه قیمتی آله‌مامشدر . حتی ، قاری ، قوجا وچوجوقلرندن مرکب اولان هیئته مخصوص بر آد بیله یوقدر . بونلر ، حقوقی زمره‌لردن اولمایوب ، فعلی زمره‌لر ماهیتنده در . بوسببله ، فردلری آراسنده کی مناسب‌لرده غایت ضعیف بر اخلاقی ماهیتی حائزدر . بوزمره‌نک ایچنده کی ترتیب و انتظام بوس بوتون میخانیکیدر . قوتلی اولان ، ضعیفلری حاکمیتی آلتنه آملقه ، موقت بر انتظام حصوله کتیرر . بابا ، آنا ایله چوجوقلر آراسنده معین وطنیلمش وظیفه یوقدر ، بالعکس دائمی بر معارضلق موجوددر .

چوجوقلر اوافقکن ، اوکزیسی قاریسنه وچوجوقلرینه مطلق درجه‌سندنه بر ولایتیه تحکم ایدر . فقط ، چوجوقلر ، کندی کندیلرینه کفایت ایده‌جک بریاشه کلیرکلز ، استقلاللرینی ایسترلر و آیریجه (او - بارق) صاحبی اوله‌بیلیمک ایچون ، بابالرینک اموالندن ، بر قسمنی زورله آیلرلر . سوکرا ، وقتا که ، آنا و بابا قوجالمغه باشلارلر ، بوکره ، تحکم ایتمک صیراسی اولادلرینه کلیر و بو تحکمه غایت آغیر و آجی بر صورتده دوام ایدر .

خصوصی عائله‌ده حقوقی تشکیلاتنک موجود اولمادینی ، اقربالغه عائد تعبیرلرک اولمامه سیله‌ده ثابتدر . یا قوتجه‌ده ، بر اولادک باناسنه ، ارکک و قیز قارده‌شلرک بری برینه اولان مناسبتنی افاده ایده‌جک واضح کله‌لر یوقدر . بویولده کی معنالر ، (سیپ) ک مختلف (کوبکلرندن) نسللرندن عبارتدر . یا قوت ، کندی یاشنده اولان سمیه‌داشلرینه مجتمعاً دلالت ایده‌ن بر کله‌یه مالک اولدینی کی ، کندیسندن اولکی و سوکرا کی (کوبکلره) ، نسللره عائدده برر کله‌سی واردر . دیمک که یا قوتلرده ، کرچکدن تأسس و تعضی ایتمش

برجك اقبالق ، سمیه اقبالغیدر . بوضورتله سمیه تشکیلاتنك خصوصی
 عائله تشکیلاتندن اول اولدینی برکره داها ثابت اولمش اولور . خصوصی عائله
 واقعه حائذه موجوددر . فقط ، اجتماعی بر مؤسسه اولغه یکی باشلامشدر .
 اوله ننه مناسبتلرنده (دیشاردن اوله ننه) برقاعدهدر . یاقوت منسوب اولدینی
 (سیپ) ک ایچندن اوله ننه مز . فقط ، عنعنهلر ، اسکی زمانلرده ، موجود
 ابتدائی بر (ایچردن اوله ننه) قاعده سنی محافظه ایتمکده ، وبعض تعبیرلرده
 یونک ایزلرینی صاقلامقدهدر . [۱]

بوعبارهدن آ کلاشیلورکه یاقوت تورکلرنده ، سمیه نک آدی (سیپ) در .
 بو کله قارا قیرغیزلرده (سییت) شکلنی ، غربنی اوغوزلرده (صوپ) شکلنی
 آلمشدر . یاقوتلرده سمیه نک برجك اجتماعی عائله اولدیغنی کوردک . بوسمیه نک
 پدری و مادری سمیه لردن مرکب اولدیغنی ده باشقه منبعلردن اوکره نیورز :

(سیه روژه وسکی) revue de l'histoire des religions آدی مجموعه نک
 (۴۷) نجی جلدنده نشر اییدیکی (یاقوتلرک اعتقادینه کوره شامانیزم) آدی
 برتبعنامه سنده (۲۰۴-۲۳۳) و (۲۹۹-۲۳۸) ، یاقوتلرده (آغا اوزا =
 بابا عشیرتی) و (ایه اوزا = آنا عشیرتی) آدی برتشکیلات واردر .

(آغا) بابا معناسنه ، (ایه) آنا معناسنهدر . (اوز) کله سی ایسه اقبرا
 وعشیرت معنالیرنهدر . اوزلر ، پدری و مادری اولمق اوزره ایکی شکلنی حاوی
 اولدیغنی کبی ، بویلر و صوپلرده ، پدری و مادری شکللرینه مالکدرلر . هر شامان ،
 وقتیه بر آنا صوپنک ممثلی ایدی . بوسببیه ، توتهملر ، صوکرالر ، صوپلرک
 ممثلری اولان شامانلره کچمشددر . یاقوتلر ، مادری توتهمه (ایه کیلا) دیرلر .
 یاقوتجده (ایه) (آنا) دیمکدر و (کیلا) ده (حیوان) دیمکدر . بو ایکی
 کله نک برلشمه سندن (آنا توتهمی) یعنی (مادری توتهم) وجوده کلیر .

شامانلرک (ایه کیلا) لری بوغا ، طای ، قارتال ، کییک ، آنی ، قورد ،
 [۱] اسکی تورکلر (ایل) ک ایچندن و (صوپ) ک دیشمدن اوله تیرلردی .
 بوحال عمومی قاعدهیه موافقدر .

کوپک ، قارغا کبی حیوانلردر . بونلره (روحلری بیهن حامی حیوانلرک خیاللری) دینیلیر . یاقوت ایلنک اسکی مادری تشکیلاتی بوزولدقن صوکرآ ، ایزلری یالکز شامان تشکیلاتنده قالشدر . بناءً علیه ، شامانلرک برر مادری توتومه مالک اولهلری ، اسکی تشکیلاتده کی سمیهلرک مثللری اولدقلری ایچوندر .

ناصیلکه یاقوتلرده ، دورت عددن فضله اولمامه سی لازم کلن ، دورت بویوک شامانده (ایلنک اسکی تقسیاتی اولان (دورت اولوس) ک مثللریدر . شامانلرک (آماغات) آدلی برر حامیهلریده واردرکه (الابه) معناسنهدر . (اومای) کلمه سی کبی (الابه معناسنهدر) بوندن باشقه ، شامان اولمایان فردلرک یعنی لایبقلرکده (ایه جی = ایه هزیت) آدلی برراحی روحلری واردر . (سیروزه وسکی) (هزیت) اداتنک غرب تورکجه سنده کی معادلی (جی) اداتیدر . بناءً علیه بویکله (آتاجی) معناسنهدر . بو واقعلر اسکی زمانلرده ، یاقوتلرده یاشامش مادری برسمیهنک ایزلرینی کوسترمکه کافیدر .

مادری سمیهنی یالکز آوجیلقله کچینن ، سورو صاحبی اولمایان آوجی ایللرده داها اینی کوره بیلیرز . شجره تورکیه ، اویغورلرک کوچدن صوکرآ چفتجی ، چوبان ، آوجی اولمق اوزره اوج بولوکه آیریلدقلرینی سویله دکدن صوکرآ (صحیفه ۱۸۷) ، آوجی اویغورلر حقنده شوسوزلری یازیبور : « وینه بربلوکی ایرتیشک شرفنده هیچ حیوان طوتیموب بالق و قوندوز و سمور وسکسار آولایوب اتی ییوب درینسی کیرلردی . جانلو مالی ویباغیدن اولیوب باموقدن اولان قاشی عمرلرنده کورمزلردی . آنالر اکر قیزلرینی آزارلسهلر « قسراق و سوری صاحبی ارککه دوشوب ات ییوب قز . ایچوب باشکه یمان کونلر طوغسون » دیوسویلرلردی .

(دوسون) ک « مغوللر تاریخی » نده جامع التواریخندن نقل ایله یازیلش برنوط (صحیفه ۴۲۱) واردر : « اورمانلی اوریانکیترلره اورمانده یاشادقلری ایچون بوآد ویریلشدر . بونلر مغول قومندن اولان اوریانکیترلره قاریشدرینلما لیدر . بونلر ، چادیر آلتنده یاشامازلر ، حیوان درینسی کیهرلر ، ویابانی اوکوزلرله

قویونلرک اتنی رلر . بوکا بناء بر بابا یاخود آنانک قیزی قور قوتتی ایچون
 یاپه جنی اک بویوک تهیدید، اوکاسنی قویون بسله بن برینه ویره حکم که سورولره
 باق سک، دیمه سیدر. بعض قیزلرک بو تهیدیده اینانه رق کندینی آصدینی کورولمشدر.
 بوروایتلر تورکلرک آوجیلق حیاتی، قادینلر ایچون داها ای اولدینی
 آکلشیلیر. صولدرجه فقیر اولان آوجی تورکلرک قیزلری، برقالین مقابلنده
 کوچیه بر تورکله اوله نمکی ایسته میوردی. چونکه، (قالین) مقابل اوله رق،
 قوجاسنک اوباسنه کیدن بر تورک قیزی، حقوقنک بر قسمنی ترک ایتمکه مجبور دی.
 حال بوکه، آوجیلق دورنده بو قیزلر، ارککدن فضله حقوقه مالکدیلر.
 بودورده، قیز اوباسنده قاله رق، قوجاسی اورایه کلیر وری ایچ کووهی حیاتی
 یاشاردی. مادری سمیه ده عائله رئیسی (دایی) در. کووهی اونک امری آلتنده
 بر قاج سنه خدمت ایتمکه مجبور در. بو طرزده کی اوله نمیه (آیل آناق) آدی
 وریلیر. بو کونکی کونده، (آلتای) ده (یاشایان (بارابینز) ایلنده قالین ویرمه بن
 فردلر آراسنده بوتوع ازدواج موجود در. ازدواجک بو طرزى، مادری
 سمیه ایله صتی بر رابطه نی حائز اولدینی ایچون بارابینزک بویله بر دوره دن
 هنوز یکی چیقمش اولدقلری آکلشیلیر. [۱]

اجتماعی عائله نك يالکز سمیه دن عبارت اوله سی، عشرت دورینه
 مخصوص در. عشرت دورنده فردلرک حیاتی مالنی، حیثیتی محافظه ایده جک
 بر ضابطه و حکومت بولونمادینی ایچون، بو وظیفه نی، (قان دعواسی) تشکیلاتی
 ایفا ایدردی .

اسکی تورکلر، برابر قونوب کوچن چادرلرک مجموعنه (اوبا = Campement)
 دیرلردی . عربلر بوکا (حی) دیرلردی ؛ بر صوب یا قوتلرده اولدینی کبی،
 اکثریتله یا بر (اوبا) حالنده دولاشیر، یاخود اوطور اقلنی کوچیه لکه ترجیح
 ایدرسه، بر (کوی) تأسیس ایدردی .

• جنکیز یاساسنه کووه، قرقر اولک هر زمرده سنوی دورت ازدواج

وقوع بولمەسى لازىمى . دىققانلىرىك اولەنمەسى ، فقيرلىكرىدن دولايى
 ايسە ، بوزمەنك رۇيسلىرى اونلرە مالجە معاونتدە بولونمغە مجبور دىلر . بومعاوتى
 ياپمادقلىرى ايچون ، سئەدە دورت ازدواج وقوعە كىزسە ، بوزمەنلر ك رۇيسلىرى
 جزا كورورلدى .

صوپك ايچندە فردى اقربالق يرينە معشرى اقربالق واردى . يعنى ،
 هرفرد كىندىن اولكى نسلە منسوب ار كىكلرە قادينلرە آبرى عنوانر ويرير ،
 كىندىن صوكرا كلن نسلە منسوب ار كىكلرە وقىزلرەدە آبرى آدلر ويرىردى .
 مثلا بن كىندىن اولكى نسلە منسوب بوتون ار كىكلرە (ايچى) بوتون قادينلرە
 (آبا = آبالا) دىرم . ددەمى ، بابامى ، عمجەمى ، بويوك عمجە زادەمى ،
 بويوك قاردهشمى هپ بو تعبيرلە افادە ايدەرم . (ايچى) شرق تور كىرينە
 مخصوصدر . غرب اوغوزلىرى بو موقعلرە (آغا) كلەسنى قوللانيرلدى .

بىدن كوچوك اولان ار كىك و قىزلر كدە آبرى تعبيرلىرى واردى . بىدن
 كوچوك اولان ار كىكە (ايچى) ، بىدن كوچوك اولان قىزە (سيفكىل) آدلر ينى
 ويرىرم . كوروليور كە صوپك ايچندە بر برمىك اقربالىرى دكل ، هپمز صوپك
 اقربالىرى ايدك . بوندىن دولايىدركە فردى اقربالق اصطلاحلىرى يرينە ، بو
 معشرى ومشترك اقربالق اصطلاحلىر قوللانيليردى . بونوع اقربالق اصطلاحلىرىنە
 سىمىوى اقربالق تعبيرلىرىدە دىنياير . چونكە ، هنوز سىمىە دورندە بولونان
 برچوق قوملردە اقربالق اصطلاحلىرى بو طرزەدەر .

(۳)

۳ . - بويوك عائلهلر

جمعيت بويويچە ، سىمىە داها كوچوك قىسىملرە بولونور . بونلرە (بويوك
 عائله) آدى ويريلير كە اوچ نوعدر :
 (۱) مادرى بويوك عائله .

(۲) عصبه .

(۳) صوی .

(۱) مادری بویوک عائله ، (یاخود منفرد ذوی الارحام) . — نسب مادریدر . بوعائله نك ایچنده یالکیز ذوی الارحام یعنی آناجهتندن اولان اقربالر واردر . چوجوق آناسنک توتهمنه وارث اولور . چوجوغک باباسیله هیچ بر اجتماعی اقربالنی یوقدر . چوجوغک ویلسی (دایی) سیدر . آناسنک ویلسی ده اودر . یعنی بویوک قاردهشیدر . دایینک میرائی کندی اوغلنه قالماز یکننه قالیر . بو طرزده کی عائله دوغرودن دوغری یه مادری سمیه دن دوغار . (۲) عصبه . — پدری سمیه دن دوغار . یالکیز بابا جهتندن کلن اقربالر بو زمره یه کیره بیلیر . عصبه رئیس ، کندینه منسوب بر فردی ایچندن قووه بیلیر . بوضورتله اونک یابدینی جنایتلردن عصبه مسئول اولماز . عصبه دن اشاعیده کی اورته عائله لر دوغار :

(۱) بولونمز عصبه . — بوکا (قاردهش لر آراسنده قوجالوق اشترائی) polyandrie Fraternelle آدی ویریلیر . عائله نك بو انموزجی ، باشلیجه (تبت) ده واردر . استرابونک بیانه نظراً وقتیله یمنده ده موجوددی . بونوع عائله ده عائله نك اموالی تقسیم ارلونماق ایچون ، بواموال یالکیز بویوک برادره انتقال ایتدیکی کبی ، اوله نك صلاحیتی ده یالکیز اوکا عاؤدر . اموالک تقسیمه میدان آچیلماق ایچون ، دیگر قاردهش لر اولنه مز . بونکله برابر ، بویوک قاردهشه عاؤ اولان اموالدن استفاده حقنی حائز اولدقلری کبی ، بویوک قاردهشک نکاحی آلتنده بولونان متعدد زوجهلردن ده ، بو قاردهش لر انتفاع صلاحیتی حائزدرلر . بوعائله یه کوره ، عصمتسزاک یایانجی برارککه عاؤ ذریتک عائله دوغوش یولیه عائله آراسنه قاریشاسیدر . بوعائله لرده قاردهش لرك بویوک قاردهشه عاؤد زوجهلرله مناسبتده بولونمسی عائله ایچنه یایانجی بر عنصر صوقایه جنی ایچون ، عصمت قاعده سنه مغایر کورولوز . چونکه بونلره کوره ذریتک مشروعلنی ، عصبه دن خارج هیچ بر کیمسه نك عائله یه منسوب زوجهلرله مناسبتده بولونمامه سنی ایجاب ایتدیریر .

(۲) زاررغا. — حیاته بولونان ویاخود اولمش بر دده نك اوغوللری وطورونلری آراسنده میراث تقسیمنی قبول ایتمین برنوع عائله در . بو عائله ده رئیسک موقعی بر جمهور رئیسک موقعی کیدر . چونکه اموال بوتون عائله جماعتنه عائله در . اسلاو و عرب عائله لری بو انموذجه منسوبدر . اسکی روسلرده قاین بابا کلینیله مناسبتده بولونه بیلردی . چونکه ، بو صورتله عصبه نك خارجنده یابانجی برذریت عصبه آراسنه ادخال ایدیش اولمازدی .

(۳) بر شاهلی عالم . — بعض جمعیتلرده عصبیه عائله بوتون اموال عصبه رئیسک اولور . بو صورتله ، عائله اوزرنده برسلطه صاحبی اولان عائله رئیس ، عائله نك اموالنه ، کندی حساب و منفعتنه . اوله رق ایسته دیکی کچی تصرف ایده بیلدیکی کچی ، کندی زوجه لری وچو جو قلری ده داخل اولدینی حالده بوتون عائله فردلرینی صاتمق و اولدورمک حقلرینی ده حائلدر .

(۴) صوی . — اسکی تورکلرده عصبوی عائله نك بو اوچ شکلده موجود دکلدی . تورک عائله سی نه مادری برعائله ایدی؛ نه ده عصبه دن دوغان عائله انموذجلرندن برینه منسوبدی . اسکی تورک عائله سی (صوی) آدی آلردی . صویده هم ارکک جهتندن ، هم ده قادین جهتندن کلن اقربالر موجوددی؛ و بو ایکی تورلو اقربالر حقوقه بربرینه مساویدی . اسکی تورکلرده ارککله قادین بربرینه مساویدی . اوزمان (ارکک) توینوزم دینی ، قادین شامانیزی تمثیل ایدیوردی . اوزمان توینوزمله شامانیزم سیستملری یعنی دینه سحر بربرینه مساوی اولدقلری ایچون ، بونلرک تمثیل ایتدکلری ارککله قادینده بربرینه مساوی اولمشدی . بوسبیلهدرکه آنا صویده بابا صوینه مساوی ایدی .

صوی غرب تورکلرنده یدنجی کوبکه قدر چیقار . صویک دیشارسنده قالانلر یابانجی صاییلرلر : بونلره (ید یابانجی) ویاخود (یدی یاد) دینیلیر . (قیزی یدنجی یابانجی یه ویریرم) ، (یدی یابانجیدن قیز آلیرم) جمله لری ، اسکی زمانلرده ازدواجک یدی کوبکک دیشنده وقوعه کلدیکنی ایما ایدیور .

شرق تورکلرنک ، (صوی) دو قوز کوبکه قدر چیقار : تارخانلرک
امتیازلری دو قوز کوبک دوام ایدر ؛ دو قوز آتاسی دمیرجی اولان بر آدم ،
شامانلق ایدم بیلیر [مغوللر دمیرجی به دارخان دیرلر] بو واقعه لر کوستریبورکه
اصالت دو قوز کوبک دوام ایتدیکی کبی ، یکیدن اصالت و قدسیت قازانمق
ایچون دو قوز کوبک قوطلو بر صنعت اولان دمیرجیلکی یاپمه سی لازمدی .
آنا صوی ایله بابا صوینک مساوی اولمه سی اصالتک ده ایکی جهتلی اولمه سی
ایجاب ایدیوردی . بو کونکی خوارزم تورکمنلرنده ، بر قیز هم باباسی ، هم ده
آتاسی تورکمن اولمایان بر دلیقانلی ایله اوله نمک ایسته مز . چونکه ، بر دلیقانلینک
تام اصیل اولمه سی ، اولرجه ، هم باباسنک ، هم ده آناسنک تورکمن اولمه سی به
قابلدیر . اسکی تورکلرده حتی ، (پرنس) لکک ده ایکی شکللی واردی : بابا
جهتندن پرنس اولانه (تکین) ، آنا جهتندن پرنس اولانه (اینال) دیرلردی .
بو کون قاچار سالله سنده ، بر شهزاده هم بابا جهتندن ، هم ده آنا جهتندن
قاچار پرنسلرندن اولمادقجه ، شاه اوله ماز .

اسکی تورکلرده ، سالله ایچنده (صویده بویوک) اولان شهزاده حکمدار
اولوردی . سابق عثمانلی خاندانی ده بویله ایدی . حال بوکه اوروپا ملت لرنده
ومصرده (اوده بویوک) حکمدار اولور . بوی و صوب دورلری کچدکدن
صوکر ، صوی اسملری عائله اسمی اولمغه باشلادی : جاپان اوغوللری ،
قوزان اوغوللری کبی .

(۴) . - پدری عائله

اسکی تورکلرله جرمانلرده بولونان مساواتچی وایی طرفلی عائله به (صوی)
آمانجه zippe آدی ویریلیر . فقط ، (صوی) بویوک بر دائره درکه متعدد
اورته عائله له آیریلیر : بونلره (پدری عائله) آدی ویریلیر .
پدری عائله به (پدر شاهی) عائله ایله قاریش دیر ماملی ! چونکه پدر شاهی
عائله ده اقبالی بالکیز عصبه لردن عبارتدی . عائله ایچنده قادین و چوجوغک

هیچ بر قیمتی یوقدی . عائله رئیس بونلری صاته بیلیر و اولدوره بیلیردی .
عائله نك اموالی ده یالکیز عائله رئیسنه عانددی . اسکی رومالیرده بوکونکی
چنیلیرده پدر شاهی عائله اصولی جاریدر .

پدری عائله ایسه تمامیه حرومساواتجی برعائله در . اقربالق اونده برطرفلی
دکل ، ایکی طرفلیدر . عمجه ایله دایی ، خالا ایله تیزه ، عمجه زاده ایله ،
دایی زاده ، خالا زاده ایله تیزه زاده بر برینه مساویدر لر زوجه لرده بویوک
حقلره مالک اولدقلرندن قوجالرینه مساوی کیدر لر . چوجوقلرده ، پدر شاهی
عائله اولدینی کبی ، عائله رئیس نك کیفنه تابع دکلدر . خلاصه ، پدری عائله
حریجی و مساواتجی برعائله در و جرمن عائله سی واسطه سیله بوکونکی اوروپا
عائله سنك منشایدر .

تورک عائله سنه کلنجه ، اوده (پدری عائله) سیسته منده در . اسکی
تورکلرده ، دینه سحرک مساویلیکی ، ارککه قادینک مساویلیکنه سبب
اولدینی برنجی قسمده کوستر مشدک .

پدر شاهی عائله ده عائله نك جدی بر معبوددی . بو معبود کیری اول
اوجاغیدر . بو معبوده (مان) و بو دینی سیسته مه (مانیزم) آدی ویریلیر .
اسکی تورکلرده پدر شاهی عائله بولونمادینی ایچون ، مانیزمده یوقدی .
چونکه ، اسکی تورکلرده اوجاقده بارینان معبود یالکیز بابانک معبودی
دکلدی ؛ آنانک ده اوجاقده بارینان بر معبوده سی واردی . بونلردن برنجیسنه
(اود آنا) ، دیکرینه (اود آنا) دینیلیردی . غره نار دییورکه ؛ « شرق
تورکلرنده ، حالا ، عائله آتشنک اصلا سونمه مه سنه - سبنی بیلیمکسزین -
چوق اعتنا ایدر لر . اوک صاحبه سی ، هر آقشام آتشی کول ایله اورتر ؛
صباحلین ، تورکلرجه ، مقدس طانیلان بر آردیچ دالیله بو آتشی یکیدن
جانلاندریر . بو آردیچ دانی آله وله ندر دیکدن صوکر ، الینه آلیر ، اودا
اودا دولاشه رق ، اوی بونکه تمیزلر . اکر ، قضا اوله رق ، موطباغک
آتشی سوزسه - چونکه مقدس اولان آتش آنجق موطباغک آتشدیر -
بونی کبریتاه یاقمه قالدیشماز ، (صویدن اوله سی لازم کلن) قومشونک اوجاغندن

ایرانی اوله‌رق آلدینی قورلره یا قهینی ده اینی صایار . بو آتش اسکی هندو اوروپاییلرده اولدینی کبی ، اسکی تورکردهده ، آتارک دائما جانی اولان روحی ، عائله‌نک عینی زمانده هم کورون تمثالی ، همده معبودی ماهیتندهدر . بوکون قیرغیزلره قازاقلر چادرلرینک اوجاغنه بر قوربان تقدیم ایتدکری زمان ، عائله معبودینی (اود آنا ، اود آنا) دییه چاغیرلر ؛ بو واقعه‌لردن آکلاشیلدیورکه اسکی تورکرده بر نوع مانیزم موجوددی . فقط بو مانیزم ، یالکز دده‌لرک روحلرینی دکل ، جده‌لرک روحلرینی ده معبود تلقی ایدیوردی . بوندن دولاییدرکه عائله اوجاغنک آتشنه یالکز (اود آنا) دینمور . (اود آنا) ده دینیوردی . دیمککه بو آتشنه هم دده‌لرک روحی ، همده جده‌لرک روحی یاشیوردی . بونک نتیجه‌سی اوله‌رق ، اسکی تورکردهده ، منحصرأ پدر شاهی اولان بر عائله تشکل ایتمه‌مش ، بابا صوییه آنا صویینه عینی قیمتی ویرن مضاعف ولایتلی مساواتجی بر عائله انمودجی وجوده کلشدر . بعض سیاحلر ، او ایچنده اود آنا ایله اود آنایی تمثیل ایدن بر طاقم صنم‌لرک وجودینی ده خبر ویرمشلردر . پدری عائله‌یه شرق تورکاری (تورکون) دیرلردی . غرب تورکاری (بوز اوجاق) و (بابا اوجاغی) دیرلردی . شرق تورکرنده ، پدری عائله‌ده‌کی اقبالق اصطلاحلری شونلردر .

آقان	=	بابا
اوکه	=	آنا
ار	=	زوج
قونچوی	=	زوجه
اوری اوغول	=	ارکک اولاد
قیز اوغول	=	قیز اولاد

(۵) . — ازدواجی عائله

اسکی تورکرده برده‌لیقانی اوله‌نه‌جک یاشه‌کنجه ، برقه‌رمانلق کوستره‌رک

ایل مجلسندن، ملی بر آد آبردی . بو صورتله ، (ایلداس) ماهیتنی (ارکک = ایرمش) قیمتنی اکتساب ایدهرک و طنداش حقوقنه مالک اولوردی . عائله سنک ولایت خاصه سنندن چیقارق ، ملتک ولایت عامه سی آلتنه کیردی . اسکی تورکلرده (میراث) ک انتقالی ایچون ، بابا و آنانک اولملری لازم کلزدی . عائله نک اموالی عموم عائله فردلرینه عائددی . هانکی اوغول بلوغ یاشنه کلدکن سوکرا ، بر قهرمانلق کوسترمکه چالیشیردی و بر قهرمانلق کوستردیکی کون ، جمعیت طرفندن ملی بر آد آبردی . دده قوزقود کتانبنده بوخصوصده (اوزان) ک رهبرک ایتدیکنی کوریورز . اوزان بو کوچوک قهرمانک باباسنه دیرکه سنک اوغلك بر قهرمانلق یاپدی . اوکا ، بر ملی آچویردک . سنده اوکا ، سورولرکن ، اوتاغلرندن ، اویماق لرندن آیروب بر (اوردو) ویر . اوزمان (اردو) شیمدیکی معناسنده دکلدی . بر بکک سرای چادیری ایله خاص قوللرندن وتابعلرندن عبارتدی . هرایلخانک ، هر خاقانک هر یاقونک ، هرتودونک مطلقا بر اوردوسی واردی . متعدد قاتونلر اولورسه هر برینک بر اوردوسی اولوردی . مثلاً چنکیز خانک دورت قاتونک بر اوردوسی واردی که چنکیز خان کیجهده برینه کیدردی .

ازدواجی عائله ، اوله نمنک نتیجه سیدر . بوندن دولایی ، اوکا ازدواجی عائله دینلیر . تورکلر ازدواجه (اوله نمنک) (اوبارق صاحبی اولوق) دیرلر . (بارق اورخون کتایه سنده) (معبد) معناسنده در . خاقان تر به لرینک یاننده بر معبد یاپیلیر اوراده قوربانلر کسیلیردی . (او) ده مقدس بر معبد اولدیغندن ، (باق) آدینی آبردی .

اسکی تورکلرده ، برکنج اوله نیرکن ، نه قاریسنی ، کندی باباسنک اوچاغنه کتیریردی ، نه ده کندیسی قاریسنک اوچاغنه کیرردی . ایچ کوه یلک اولمادینی کبی ، ایچ کلینلک ده یوقدی . ارکک بابا اوچاغنک اموالندن حصه سنی آلیر ، قیزده (یوموش) آدلی برجهاز کتیریردی . بوجهاز عائله آراسنده ویریلن هدیه لرندن ارمغانلردن ترکب ایدردی . کلینه کوهی ماللرینی برلشدیره رک ، مشترک

بر اوصاحی اولورلردی. ته ککرده بونلرک قوردینی یکی عائله او جاغنه (آق او) دیرلر. اسکی چادیرلر زمانه کیرله تمش، اسمرله شمشدر. یکی ازدواج ایچون یکی بر چادیر یایلیرکن تمیز وییاض اولدینی ایچون (آق او) عنوانیه آدلانیر .

اسکی تورکرده اوک بر صاحبی اولدینی کبی ، برده صاحبه سی واردی . اوک صاغ طرفنده (قیسراق مهلی) ، اوک صول طرفنده (اینک مهلی) ایکی صنم واردی که برنجیسی زوجک ، ایکنجیسی زوجه نك تمثالیری ایدی . برنجیسنه او صاحبنك قارده شی ، ایکنجیسنه او صاحبه سنك قارده شی دینیلیردی .

آ کلاشیلورکه ارککک جنسی توته می (قیسراق) دی . قادینک جنسی توته می ده (اینک) دی .

اسکی تورکرده (اشیک) ده مقدس دی . یابانجی بر آدام اشیکه با صارسه ، چارپیلیردی . اولرک تعرضدن مصونیتی اشیکلرک بو قدسیننده دینی بر مؤیده بولمشدی .

. بر عائله نك (ازدواجی عائله) ماهیتنه کیرمه سی ایچون ، پدیری عائله دن دوغمه سی کافی دکلدر . دولت طرفندن عائله حقنده قانونلر وضع ایدیلمه سی ده لازمدر . جنکیزک قانونی اولان اولوغ یاساده ، دولت طرفندن ، عائله حقوقنه دائر وضع ایدیلش قاعده لر واردی . مثلا ، بر قادین کفوی اولمایان بر ارککله اوله نه مزدی . فقط ، بر قیزی کفوی اولان بر ارکک ایسته دیکی زمانده ، باباسی و آناسی ویرمه مکده بولونه مازدی .

فقط ، بو کبی قانونلر هم پک آزدی ، هم ده قانونلر تورمه دن چوقده آیریله مازدی . هنوز « تشریحی . دولت » دوره سنه تمامیه کیریله مشدی . بوسیله درکه اسکی تورک عائله سی ، ازدواجی عائله نك یالکز بر باشلانغیچندن عبارتدی . کرچکدن (ازدواجی عائله) آنجق آوروپاده صولک عصرلرده وجوده کله بیلدی . عصری عائله اردواجی عائله دن عبارتدر . بو عائله نك تشکلی (دولت) ک مساوات و عدالت اوزرینه ، مؤسس عائله قانونلری یاپمه سیله

حصوله کلدی . اسکی تورکارده کی ازدواجی عائله یالکنز (توره) یه مستنددی .
ازدواجی عائله تاممیه تأسس ایده بیلیمک ایچون تشریحی قاتون دورینه کیرمک
اقتضا ایدیوردی .

تورک عائله سنک اسلام دورنده دوامی اسلام عائله سی ، اسکی عرب
عائله سنندن دوغدقدن و بوکا یونانه ایرانک پدر شاهی عائله سنندن بر طاقم
عنصرلر التحاق ایتدکن صوکر ، مسلمان قادینی ، غایت الملی بر موقعه
دوشمشدی . بو الملی موقعتک مصرده ، یمده ، مغربده بویه الملی بر حیات ،
یاشادینی ائشاده ، اسلام عالمک دیکر گوشه لرنده ، یعنی آنادولوده ، قیچاقده ،
عراقین و ماوراءالنهر اولمکلرنده ، اسلام قادینک دیکر بر قسمی ارککلر
مساوی ، محترم ، حر و مسعود بر حیات یاشامه سنه سبب ، بورالرده حاکم
اولان تورک ایللرنده هنوز اسکی تورک عائله سنک دوام ایتمکده بولونمه سیندر .
بو ساحه لرده کی قادین حیاتی کورمک ایچون مغربدن کیش بیطرف برسیاحک
(ابن بطوطه) نک سیاحتنامه سنه کوز کزدیرمه مز کافیدر .

ابن بطوطه آنادولویه کیریشنی شوپله آکلاتیور :

« اونجی کونی اولا بلاد روم اولان (علایا = علایه) بلده سنه واردق .
(بلاد روم) نامیه معروف اولان اشبو اقلیم ، اقطار جهانک الک کوزلیدر .
جناب فیاض ذوالجلال ، بلاد سائرده متفرق صورتده احسان بیوردینی
محاسنی اقلیم رومده جمع ایتمشد . اهالیسی صورته پک کوزهل و لباسلری
تمیز و طعاملری نفیسدر . بونلر اشفق خلق الله آنک ایچون (البرکة فی الشام
والشفقة فی الروم) یعنی (برکت شامده و شفقت رومده در) دینلیر و بونکله
بلاد مزبورده اهالیسی (یعنی آنادولو تورکلری) قصد اولونور .

بو بلده لرده بر زاویه یاخود خانه یه اینسه ک ، قومشولریمز اولان ارکک
و قادینلر احوالمزی صوریشدیرلردی . اوراده قادینلراحتجاب ایتزلر . ائشای
مفارقده ، کویا قوم و تباریمز کچی ، بزه وداع ایدرلر . و نسوان اشکریزان
وافتراقزه تأسف خوان اولورلر ایدی . بو مملکتک عادتجه ، هفته ده بر دفعه

اکمک پیشریله زک، برهفته مدت کفایت ایده جک قدر اعداد ایدیلیر. ارککلری اکمک یدشیرلیدیکی کون، بزه صیجاق اکمکه بغایت نفیس ییه جک هدیه ایدرلر. و (بولی سزه قاپیندر کوندر یورلر، سزدن دعا ایستیورلر) دیرلردی. « [سیاحتنامه ابن بطوطه، مترجمی محمد شریف پاشا، ص ۲۱۰] ابن بطوطه، آنادولوده کوزرکن، بعضی امارتلرده حکمدار یاخود امیر زوجه زینک حضورینه قبول اولونیور، اونلرله برابر یمک ییور:

« (قیساریه)، عراق پادشاهنک (یعنی ایلخانیرک) تحت اطاعتده در؛ روم اولیمنک بیوک بلادندن بریدر. اوراده (عراق) اها لیسندن عسکر بولندیکی کبی، سالف الذکر امیر (علاءالدین ارتنا) نک خاتونلردن بری ده اقامت ایدر. اک کریم وفاضل خاتونلردندر. (عراق) ملکینه قرابتی واردر. کندیسنه (فتح همزه وعین معجمه) ایله (آغا) دینیلیرکه (بیوک) معناسی تضمن ایدر. سلطانه قرابتی بولنان کسانک جمله سنه بو عنوان ویریلیر. مومی الیهانک اسمی (طنی خاتون) در. یاننه دخول ایتدی کمزده قیام وحسن صورتله سلام وکلام ایتدی. طعام احضارینی امر ایلدی. بعدالاکل عددتمزده بزه کوله لرندن بری واسطه سیله اکر وکی مکمل برآت، خلعت وپاره ارسال ایله اعتذار ایتدی » [ص : ۳۲۵]

ابن بطوطه، ایزنیک شهرنده، اوزمان عثمانلی تختنک جالسی بولونان سلطان (اورخان غازی) نک محترم زوجه سی (بیلون خاتون) ک اقامت ایدره ک اوراده کی عسکره حکمران اولدیغنی بیلیدر کدن صورکرا، مشار الیهانک حضورینه نه صورتله قبول ایدلیدیکنی و برابر یمک بیدیدیکنی حکایه ایدیور :

« بوبلدهده فقیه امام حاج مجاور (علاءالدین سلطانیوکی) بزى مهمان ایلدی. مومی الیه فضلا، کرمدان اولوب نه زمان زیارتنه کیتسه م، مطلقا طعام احضار ایدر ایدی. صورتی کوزل و سیرتی ده کوزل ایدی. بنله برابر سالف الیهان (بیلون خاتون) ک اقامتگاهنه کیتدی. مشار الیهان اکرام و ضیافت احسان ایلدی. بزم دخولزدن بر قاقج کون صورکره،

آنفاً ذکر اولونان سلطان (اورخان بك) بوبلدهیه مواصلت ایتدی. ابن بطوطه ،
(قیچاق) خطه سنه کیرد کدن سوکرا ، شویله یازیور :

• بوراده عجیب بر حال مشهودم اولدی که اوده ترکر عندنده قادینلرک
مظهر تعظیم اولسیدر . بونلرک موقع و مرتبه سی ارککلرک فوقنده در .

امرا قادینلرینه کلنجه : برنجیسنی (قرم = قریم) دن اثنای خروجمده
کوردم . شویله که امیر (سلطیه) نك زوجته سی خاتونه مصادف اولدم .
راکب اولدینی آرابه ماوی رنکلی قیمتدار قماش ایله مستور و پنجره و قپولری
کشاده اوله رق ، اوکنده حسن جمال با کمال ایله آراسته والبسه ظریفه و بدیمه
ایله پراسته دورت جاریه موجود ایدی . آرقه سندن معیتنده بولنان جواری بی
حامل آرابه لر کیدر ایدی .

مومالیه ، امیرک منزله تقرب ایدنجه ، آرابه دن یره ایندی . کندیسيله
برابر تقریباً اوتوز جاریه دخی اینه رک اتکلرینی قالدیردی لر . لباسنک ایلکلی
اولوب هر جاریه بر ایلکدن طوته رق اتکنی هر طرفدن زمیندن رفع ایدر لر
ایدی . کندوسی تجترله یورویوب امیره واصل اولدینی زمان موما الیه قیام
ایله قادینه اعطای سلام ایله یاننه اوطورتدی . وجواری خاتونک اطرافنی
احاطه ایلدی . بعده (قز) طلوملری کلسیله خاتون بوندن برقدح طولدیردی .
امیرک اوکنده دیزچوکره ک قدحی آکا سوندی . امیر ایچدکدن سوکره ،
خاتون امیرک بر اورینه ایچوردی . امیرده خاتونه ویردی . طعام احضار
اولنه رق ، خاتون امیر ایله طعام ایتدی . امیربوکا برقات لباس ویره رک مزبوره
عودت ایلدی . امرانک نسوانی بو ترتیب اوزره اولوب ، ملکک خاتونلرندن
زیرده بحث ایدم جکیز . صایجیلر ایله چارشو اصنافک قادینلرینه : بونلری ده
کوردم . بر دانه سی بر آرابه یه راکب اولوب بر آت چکر و اوکنده اوچ ،
دورت جاریه اتکلرینی قالدیریر ایدی . باشنده (بغطاق) نامیله معروف
و مجوهرات ایله مزین اولان و باش طرفده طاوس تویی بولنان بر خوطوز
وار ایدی . آرابه نك پنجره لری آچیق ایدی . ترک قادینلری احتجاب ایتدی کندن ،

خاتونك يوزى كورينور ايدى . ديكر برقادين دخى بو ترتيبه رعايت ايتديكى ورفاقتنده خدمتكارلرى بولندينى حالده ، بازاره قيون وسود كيتروب عطريات مقابلنده خلقه ساتار ايدى . على الاكثر نسوان زوجلى ايله برابر بولنوب ارلككى كورن قادينك خدامندن برى ظن ايدر . زوجى آرقهسنه يالكز قيون پوستندن بر كورك وباشنهده بوكا مناسب اولهرق (كله = كلاه) دينيلان بر سرپوش كيير [ص ۳۶۸]

« سلطان (اوزبك) ، سير و سياحت ايتديكى زمان ، موكبده كندى ياننده يالكز مماليكى ايله رجال دولتى بولنهرق خاتونلردن هر برى آيرى محلده در . بولنردن برينك ياننه كيتمك ايستمكده ، برى واسطه سييله اعلام كيفيت وخاتونده قبولى اسبابنى تهيه يه مباشرت ايدر . قعود وسفر امورنده بر ترتيب عجيب و بديعه رعايت ايلر . جمله عاداتندن اولمق اوزره ، جمعه كوني بعد اداء الصلاة (قبه ذهب) [توركجهسى : آلتون اوردو] (۱) تسميه قلنان بر دائره مزينه و بديعهده اوتورر . بو دائره آلتون صفيحه لر ايله مستور ، آغاچ چبو قلردن ياپيلمش اولوب اورته سنده زرانودود صفاغ سيمين قابلو آغاچدن معمول وخالص كوشدن اولان آياقلارينك باش طرفلرى جواهر ايله مزين بر سرير موضوعدر . سلطان بوتخته جلوس ايدهرك صاغنده (طيطفلى) خاتون وبونك آلت طرفنده (كيك) خاتون وصولنده (بيلون) خاتون و آنك دوننده (اروجى) خاتون بولنور . تحتك آلت طرفنده صاغ جهتنده اوغلى (تين بك) وصول جانبنده ايكنجى اوغلى (جان بك) طورور . قيزى (ايت كچك) دخى او كنده طورور . بو خاتونلردن برى كلدكده ، سلطان قيام ايله الله ياپيشهرق سريره اوطوردير . لکن ملهكه بولونان وياننده جمله سندن زياده مظهر توقير واحترام اولان (طيطفلى) وارد اولدينى زمان ، دائره نك قپوسندن استقبال ايله سلام ويرهرك ، النى طوتار . مزبوره ، تحته چيقوب اوتورنجه ، سلطان دخى جالس

(۱) جنكيز بوبوك اوغلى جوجى يه بر آلتون اوتاغ ورمشدى . اوزمان حكمدارلرك و خاتونلرك اوتاغنه (اوردو) دينيليردى . صوكرادن قپچاق دولتك آلدېنى (آلتون اوردو) عنوانى ، آلتون اوتاغدن كتبايه در .

اولور . احتجاج ایدیلدیکی ایچون ، شو احوالك جمله سی توركلرك كوزی اوکنده جریان ایدر [صحیفه ۳۷۰]

ابن بطوطه ، (خاتونلر ایله ترتیبلری) عنوانلی فصلده ، هر خاتونك اوردوسنی توصیف ایدیور . وبومیانده (هر آرابه یه سالف الذکر جواریدن بری ایله متزوج برکوله موکلدر . زیرا ، توركلرك عادتجه جواریدن زوجه سی اولیان کوله لرك هیچ بری جواری میانه کیره مز) دییور . بو عادت ، توركلر ، نزدنده رهیطی اخلاقه کوستریلن اهتمامك درجه سی کوستیر .

ابن بطوطه ، اوزبك خانك خاتونلرینه عائد عمومی اوصافی ذکر ایتدکن صوکر ، هر بریله ناصیل کوروشدیکنی و هر برینك نه کبی خصوصلرده ولایتی حائز اولدیغنی ده آکلاتیور ! ابن بطوطه نك افاده لرندن شوراسی ده آکلاشیلور که سلطانه برابر حکومتده مشترک اولان یالکز بویوک خاتون یعنی (طیغلی خاتون) در .

اسکی توركلرده قیز اولاد صاحبی اولق عربلرده اولدیگی کبی ، برفلاکت ، برشرفسزك دکلدی . قیزباباسی اولق ایچون اوغوز بکلرینك دعاسنه مراجعت ایدن کیمسه لرده واردی «بای بیلجان بك دخی یرنده دوردی ، دیدی : بکلر بنم دخی حقمه بر دعا ایله یك الله تعالی بکاده بر قیز ویره دیدی . قالین اوغوز بکلری ال قالدیردیلر ، دعا ایله دیلر الله سکاذه بر قیز ویره دیدیلر .

۶

تورك عائله سنك بنیه سی

چین تورکستانده علمی رسیاحت یاپان و (تورکستان وتیبت) آدلی بر کتاب یازان (غره نار) تورك عائله سنك بنیه سی پدر شاهی اولدیغنی ادعا ایدیور . بوتدقیقلره استناد ایدن (غاستون ریشار) ده تورك عائله سنی ، یاقوتلرده مادری ، تورکستانده و غربی سیر یاده (پدر شاهی) آلتای تورکلر نده ایسه ، بویاکیسنك آراسنده متوسط برشکلده بولویور .

حال بوکه صحیفه لرده ، شیمدی به قدر ذکر ایتدی کمز واقعه لر ، تورکلرک بونون شعبه لرنده آنا صوییه بابا صوینک برابر بولوند قلیزنی و بربرینه مساوی اولد قلیزنی و هیچ بر تورک شعبه سنده تورک عائله سنک پدر شاهی برشکل آلمادیغنی کوسترمشک . بویکی مؤلفک عکسی ادعاده بولونمهلری ، تورکلر آراسنده اولا عائله آتشنک مقدس طانیلمه سنده ، ثانیاً شدتلی ماتم آیدیلری اجرا آیدیله سنده ، ثالثاً بعض دوکون عادت لرنده ، رابعاً بعض حقوقی مؤسسه لرده پدر شاهی عائله نك ایزلرینی سزمه لرندندر . آینه سوسپولوژی بک اوچنچی حدیده (صحیفه ۳۷۳) غره نارك کتابنی تحلیل و تنقید ایدن دور قایمده تورکلر ده پدر شاهی عائله نك بولونمادیغنی - حتی بالذات غره نارك صایدیلنی واقعه لره استناده کوستردیکی ایچون ، بزم بو خصوصده کی قناعتمز غایت قیمتلی اولان علمی برولايته ده استناد ایتش دیمکدر . او حالده ، شواختلافی مسئله نی تمامیه تنویر ایدهرک غره ناره غاستون ریشاره عائد اولان نظریه لرك یا کلشغنی اثباته جایله شه جغز .

تورک قومنک مختلف شعبه لری آراسنده ، بربرینه بکزه مهین عائله انمودجری نك بولوندیغنه دائر غاستون ریشار طرفندن اورته به آتیلان بومثالک دوغرو اولمادیغنی آکلاشینجه ، آرتق مختلف شعبه لری بربرندن نه قدر اوزاق بونونورسه بولونسون ، بر قومک یالکز بر عائله انمودجنه مالک اوله بیله جکی حقیقتی ده میدانه چیقه جقدر . چونکه ، عائله تشکیلاتی ، اجتماعی مؤسسه لرك ان اسکسی اولمق دولایسیله ، بر قومک بربرندن اوزاقلاشان شعبه لری آراسنده اک زیاده مشابه قلمه سی لازم کلن مؤسسه بالخاصه عائله اولمق اقتضا ایدر .

(۱) عائله آتشی . - بر جمعیتده عائله آتشنک مقدس طانیلمه سی ، اوراد پدر شاهی عائله نك بولوندیغنه دلالت ایتمز . بونی اثبات ایچون ، باشقه قوملردن مثال کتیرمکده لزوم یوق . غاستون ریشارجه مادری سمیه دورنده بولوندیغنی ادعا ایدیلن یا قوت تورکلرنده پدر شاهی عائله نك بولونمامه سی لازم تورک مدنیتی تاریخی - ۱۸

کدیکی حلاله ، عائله آتسه طایلمقدمه در . (سیه روزه وسکی) نک شوسطرلینی اوقویهلم :

« آتسه طایمق ، یاقوتلرک الکاسکی عبادتلرنددر ، وذاتا شیمدی ده بوتون یاقوتلر طرفندن بو عبادت یایلمقدمه در . کندیسنی محترم طانیان بر او قادینی ، کونده هیچ اولمازسه ، بردفعه اولمق اوزره ، آتسه برشی آتمق خصوصنده تبتلک کوسترمز : پیشیر مکده اولدینی یمکدن بر پارچه جق ، بر ایلیک ، بر صایح قیلی ، بردری پارچه سی ، الح ، الح . قیر صاقلالی بر اختیار اولان آتش پریمی جوق کوزه در . دائماً برشیلر میریدانیر . فقط ، میریتیلرینی یالاکیز چوجوقه شامان آکلایه بیلیر .

آیاق قابلرینک چامورینی آتشدن تمیزله مک ، آتسه بردمیر سلاح صوفوق وبالخاصه آتسک ایچنه توکورمک یاساقدر . آتسک مختلف نوعلری وار . (۱) اولو تویونک یاراتدینی آتشدر که کونده لک حیاتده قوللانیلان فاندلی آتشدر (بوکا بیاض بر آغیر قوربان ایدیلیر .)

(۲) مقدس آتش که باغینلق حالنده شامانک اوزرنده پارلاتیلیر .

(۳) قورقونج آتش که (یر آتشدن کی اختیار) یعنی ششیطان طرفندن کوندریلن بریقیم واسطه سیدر . بوکاده بورونی بیاض ، صیرتنده سیاه بر چیزکی بولونان قان قیرمیزی بر آغیر تقدیم اولونه رق ، اوفیکه سی داغیتیلیر .

اوجاگنیزده بو آتشلردن هانکیسی یانمقدمه اولدینی اصلا یلمنه مز : بوسینه اوکا برطاقم هدیلر ابدال ایتک احتیاطه موافقدر . اصلا آتش حقتده فنا سوله ممه ملی ومجهول اولان بر آدامه کندی اوجاغندن آتش ویرمه مه لیدر .

کورولور که یاقوتلرک مقدس طانیدقلمی اوچ تورلو آتش ، عائله معبودلرینک دکل ، برنجیسی (یرالاهی) نک ، ایکنجیسی (کولالاهی) نک ، اوچنجیسی ایسه یر آتسک ک درین قاتنده بولونان (جهنمی شیطان) ک آتشلیدر . دیمک که یاقوتلرده کورولن آتش عبادتی ، برعائله دینک وارلغنی کوسترمز .

(رادلوف) ك آلتای شامانیزمنه دائر یازدیعی تدقیقنامهیه کوره ، آتش بر تقدیس واسطهسی اولهرق قوللانیلیر . فقط ، بو خصوصده ، قوللانیلان آتش ، اوجی آلهولندیریش ر آردیج دالیدر .

غره نار ، سسیریا تورکارنده ، او قادینك هر صباح . مویباق آلتنی ، بر آردیج دالیله طوتوشدوردقن صوگرا ، بوتون اوداری بودال واسمه سییه تقدیس ایتدیکنی بیلدیریور . قازاقلرله قیرغیزلرک ، چادیرک اوجغنه قوربان ایدرکن ، (اود آنا) ایله (اود آنا) دییه خطاب ایتدکاریخی بیان ایدیور . بو واقعلردن آکلاشیلورکه تورک عائله سنده ، پدر شاهی عائله ده اولدیغی کبی ، یالکمز ارکک یرالعه طاپیلما دیغی ، عینی زمانده بر معبودله برده معبودیه طاپیلدیغی آکلاشیلور . بو ایکی معبوددن بریسی زوجک ، دیگر یزوجنه ک اسیرکه ییچی پریلیدر . او حالده ، تورکلرده عائله نك تملی ، اولمش دده لره دک ، قاری ایله قوجه نك پریلینه طامقدر .

غره نار ، پدر شاهی عائله یه دلیل اولمق اوزره ، تورکلرک اولک ارککنه (اود آغاسی) دنیلمه سنی کوستریور ، حال بوکه اولک خانمنده (او قادیخی) دیرلردی .

(۲) ماتم آیینلری . — اسکی تورکلر ، ماتم آییننه (یوغ) دیرلردی . جنازه یه (یوغجیلر وسیغیتجیلر) یعنی یاسجیلر و آغلا ییجیلر کله رک ، آغلارلر ، یوزلرخی یازارق قانلر آقیتیلر ، برچوق یرلرخی یازارلردی ، فقط ، بوتون بو حرکتلر ، اولویه طامقدن زیاده ، اولونک اوفکهنی کیدرمک ایچوندی . چونکه ، بو اوفکهن جمعیت ایچون ، تهله کلی ایدی .

ینه بو اوفکهنی کیدرمک ایچون ، اولونک اونده قازا شامان طرفندن قویو رنکلی رحیوان کسمله رک قوربان ایدیلردی . بو آیین ، اسکی یوردندن آیریق ایسته مه یین اولونک روحنی بو یورددن چیقارمق و بو صورتله یوردی تهله کلی بر روحدن قور تارمق ایچوندی .

کورولورکه بو آیینلر هیچ بریسی ، پدر شاهی عائله ده اولدیغی کبی ، دده لره طامق ماهیتده دکلدر .

(۳) دوکون عادتلیرى . — دوکون عادتلیرى ، ازدواجك برطاقم لزومسىز ، معناسز راسمه لرندن عبارت دكلدر . دوکون عادتلیرى ازدواجله اوقدر صیقى برابطیه مالکدر که ازدواجك مختلف شکللینى ، مربوط بولوندینى دوکون عادتلیله تمیز ایده بیلیرز .

دوکون عادتلیرى اعتباریله جمعیتلر بش صنفه آریلیر ؛ بو تصنیف دوکون عادتلینك مختلف شکللینى ده واضح بر صورتده کوستره بیلیر . بو صنفلیرى آشغیده کوستریورز :

(۱) مادری سمیه نك حاکم اولدینى جمعیتلرده ، هیچ بردوکون راسمه سی یوقدر . آوسترالیا نك عشیرتلیرى بوکا مثالدر . بو جمعیتلرده برارکک براقادینه برلشمه سی اوچ طرزده اولور : (ا) ارکک قادینی یا آرزوسیه یا خود زورله قاچیریر . (ب) قادینك اقرباسندن برینه کندی قیز قارده شی و یا خود سائر اقرباسندن برینی ویره رک مبادلله یاپار . (ت) قادینك اقرباسنه بر مقدار پارا وریر . بوشقلردن ایکنجیسی و اوچنجیسی اوچ دعواسنی منع ایتمک ایچوندر . قیز قاچیرمه دن دوغه حق تضمیناتی پیشین اوله رق ویرمکدر . بونکه برابر ، بوشکلر ازدواجك معین راسمه لری دکلدر . چونکه ، بو زمانده ، اجتماعی ازدواج موجود اولمادینى کبی ، بوشکلرده اجتماعی مؤسسeler ماهیتنده دکلدرلر . بو صورتله وجوده کلن برلشمeler ، حیوان عائلهلرنده اولدینى کبی ، طبیعی برلشمeler ماهیتنده در .

برلشمه نك صایدیغمز شکللیرى ایسه ، طبیعی برطاقم عملیه لرندن عبارتدر . نه بو عملیه لره (عادت) آدی ویریله بیلیر ، نه ده بو برلشمه لره (ازدواج) دینیه بیلیر . چونکه ، بو برلشمه لرده ، قادین ، آنحق ، باشقه بریسی طرفندن قاچیریلنجه به قدر اسکی صاحبك یاننده قاله بیلیر . کوزهل براقادین ، هر فرصت بولان ارکک طرفندن قاچیریلدینى ایچون ، دائماً الدن اله دولاشیر . شمالی آمریکا هندلیلر نه ده ، مادری سمیه حاکم بولوندینى ایچون ، معین دوکون راسمه لرینه تصادف ایدیلر .

(۲) عائلهلر بابالق اساسنه استناد ایتدکن صوکر ، ایلك دفعه اوله رق

دو کون عادت لری میدانہ چیقار . چونکہ چو جو غک آناسنہ اولان اقربالی ، طبیعی ردوغورمه عملیہ سیلہ ، آشکار اولدینی ایچون برطاق اجتماعی مراسمہ برہہ تأییدہ محتاج دکدر ؛ حال بوکہ ، باباسنہ اولان اقربالی بولہ برطبیعی و صریح عملیہ ایلہ ثابت بولونمادی ایچون ، برطاق اجتماعی راسمہ لرلہ تأیید ایلمکک محتاجدر . چو جو قله بابا آراسندہ کی اجتماعی اقربالی تأسیسه خادم اولان بوراسمہ لر ، عینی زماندہ ، ارکسککہ قادین آراسندہ کی ازدواج رابطہ سی دە حصولہ کتیریر . ابتدائی جمعیتلردہ بو ایلمک راسمہ لر (قیز قاجیرن) تقدیمی ایلہ ، (صاتون آلہ) تقلیدندن عبارتدر . بونککہ برابر ، بو تقلید لری ، اوستریلادہ کی کرچکدن قیز قاجیرمه لردن ، کرچکلی صاتین آلہ لردن آیرد ایتملی ؛ چونکہ ، اوستریلادہ برقادینک چالیناسنک یاخود انتقام دعواسنک تضمیناتلہ حل صورتندہ جریان ایدن بو عملیہ لر ، پدری اقربالغک موجود اولدینی جمعیتلردہ ، صرف ، مواضعہ طریقہ یایلمش تقلیدلردن یعنی تمثالی ماهیتی حائر راسمہ لر دن عبارتدر . بوندن دولاییدرککہ بو عملیہ لر ، ایکسچی نوع جمعیتلردہ منتظم ازدواج لری غیر منتظم برلشمہ لر دن آیران رسمی علامت لری اولدقلری حالده ، اوستریالیا جمعیتلردہ هیچ بر رسمیلکی و تمثالکی حائر دکدر لر . بو ایکی عملیہ ، عینی احتیاجدن دوغدبغی ایچوندرککہ صاتون آلہ (نشانلانمہ) ایلہ مواضعہ لی و تمثالی قیز قاجیرمه عادت لری نیک بربرینہ صیق بر صورتندہ مربوط اولدیعنی کوریورز . بو ایکی عملیہ ، قاری ایلہ قوحنی مواضعہ لی بر اقتصادی رابطہ ایلہ ، یعنی قادینی اغتنام و یاخود اشترا صورتیہ ارککک کو یامدلیکتی آلتنہ کچمہ سی صورتیہ قوجاسنہ باغلا دینی کی ، قادیندن دوغہ جق چو جو ققرلی دە ، بابالرینہ باغلامش اولور . دیمکک قوجالغک ایلمک شکلی ، ارککک قادینہ مالک اولمہ سی صورتندہ آکلاشیدینی کی ، بابالغک ایلمک شکلی دە بابانک اولادینہ مالک اولمہ سی صورتندہ آکلاشیدیشدر . برطاق جمعیتلردہ ، قاری ایلہ قوجا آراسندہ کی ازدواج رابطہ سی ، یالکیر بواقصدی تمثالرکک آرز یاخود چوق مرکب اولان شکل لریلہ کوسترییر .

فقط دیگر جمعیتلرده ، اقتصادی تمثاللره ، برطاقم دینی ، یاخود سحری تمثاللرده علاوه اولونور . ییقانمه یاخود کلینک اوزرینه مقدس برصو سرپمه صورتیه یاپیلان تقدیس لر ، بر حیوانک قوربان ایدیله سی ، ویا کوومیک اوزرینه قوربان قاننک سرپلمه سی ارککک اوینک ایشیکنه قوربان قاننک آقیدیله سی کی آینلر مثال اوله رق ذکر ایدیله بیلیر .

بوندن باشقه عمومی ضیافتلر ، تقدمه لر ، کلینله کوومیک بررینه هدیه لر ویرمه سی ، ایکی طرفدم کی اقربالرک کلینله کوودیه وبونلرک اونلره هدیه لر ویرمه سی ؛ فنا جینلرک تاثیرلرینی کیده رمک ویاخود یکی عائله ک سعادتی تأمین ایتمک اوزره ، یاپیلان سحری آینلرده واردر .

ییقانمه لر ویاخود صو سرپمه لر ، شبهه سز ، کلینده موجود اولان اوونی ارکککلره برلشمه دن منع ایدن (تابو) لری کیده رمک ایچوندر . قوربانلر ، عمومی ضیافتلر و تقدمه لر مه ، بوتون اهمیتی مقاوله لره یولداشلق ایدن دینی شرطلردر . ابتدائی جمعیتلرده ، هراتفاق و مقاوله ، مطلقا بر حیوانک قانی دوکوله رک ویاخود مشترک بر ضیافت ویریله رک یاپیلیر . قرشیلقلی هدیه لر ویرمک ده ، قوربان تقدیمتک بر بقیه سی کی کوریله بیلیر . چونکه ، قوربان تقدیمی ، برسمیه نک کندی معبودی اولان توتهمک تناولیه یاپیلان بر قومونوندن اشتقاق ایتدیکی کی ، هدیه تقدیمی ده قوربان تقدیمدن اشتقاق ایتشدر .

ازدواجلرک بعض زمانلرده یاپیلوب بعض زمانلرده یاپیله مامه سی ده دینی ویاخود سحری علاقه لر دولایسیله در . مقدس ویاخود اوغورلو زمانلر ازدواج ایچون اک الوریشلی آنلردر .

(۳) یوقاریده توصیف ایدیلن جمعیتلرده قیز قاجیرمه ویا ساتون آله مواضعه لری ایکنجی درجه یه کچهرک ، دینی راسمه لر برنجی درجه یه کچمشدر . دینی آیین برنجی درجه یه کچنجه ، آرتق ، اقتصادی تمثاللره تشکل ایدن بر رابطه نی تقدیس ایتمک ویاخود فنا روحلرک تاثیرلریله دینی و سحری تابولری کیده رمک وظیفه لرینی یاقمله قالماز ؛ بالعکس ، ازدواج رابطه سی بالذات بودینی آینلردن وجوده کلیر .

بودورده ، دینی آیینلرده عائلولی برماهیت آلهرق خصوصیلشیر : اسکی روماده اولدینی کچی ، کلینی قوجاسنک عائلولی دینه صومق صورتنده بروظیفه یاپار .

(۴) عمومی دینلرک قبولندن سوکرا ، عائله دینلرینه عائد راسمه لرینه عمومی دینلره مخصوص راسمه لر قائم اولور . خرسستیانلغک واسلامیتک دوغوردینی دینی راسمه لر بودورده عائدر . بونکله برابر اسکی عربلر ، عائله دینه مالک اولمادقلری ایچون اسلامیتده ، ازدواج عقدی ، پدرشاهی جمعیتلرده اولدینی کچی ، (سحریاً - دینی) برماهیت آمادی ؛ اقتصادی برمقاوله ظرزنده قالدی . یالکیز صرف تبریک مقصدیله ، بومقاوله نك عقد اولوتمه سندن سوکرا ، امام افندی طرفندن بردعا اوقومه سی قاعده اولهرق تأسس ایتدی .

بوکا مقابل ، اسلامی نکاحده ، معجل ومؤجل (مهر) ک اهمیتلی بر موقعی واردر . بو حالک سببی ازدواجک ایکنجی دورنده بولنان اسکی عربلرک تعامللرده اقتصادی تمثالره بویوک برقیمت ویرینه سیدر . اسلامی عائله ، ایکنجی دوردن بردن دوردنخی دوره آتلا دینی ایچون ، پدرشاهی عائله نك ایزلرندن آزاده قالمشدی .

(۵) دوکون راسمه لرینک بشنجی دوره سی ، قانونی راسمه لر صورتنده تجلی ایدر . اسکی جمعیتلرده ، دولت ، ازدواجلرک نه صورتله جریان ایتدیکنه اهمیت ویرمدیکی حالده ، عصری جمعیتلرده ، ازدواج خاصوی بر مقاوله صورتنده دکر ، عاموی بر مؤسسسه ماهیتنده تلقی ایدیلنکه باشلا دینی ایچون دولتده ازدواج حقتده قاعده لر قویدی .

بناء علیه ، اوروپاده اقتصادی ودینی نکاحلردن سوکرا ، برده قانونی نکاح ک وجوده کلدیکنی کوربیورز .

(۶) تورکلرده دوکون عادتلیری . — غره نار ، چین تورکستانده ازدواج راسمه لرینی اوچ عملیه ده اجمال ایدیور :

(۱) کووهی دوستلریله برابر ، استقبالدله کی قایین باباسنک اوینه کیدر .
(های ، های اوله نك ، های اوله نك) صورتنده اولوب بوکون معناسی
بیلیمین ملی برنقراتی ترنم ایدر لر . کنج قیزک باباسی شونلری قاپیده قارشیلار ،
مهمانوازلق ا کمسکی تقدیم ایتدکن صوکر ا ، اونلری راسمه لرله اوه آلیر .
بوراده ، بابا دلیقانلینک بوینه بر یازمه وارد قدن صوکر ا قیزی تشریفاته
اونک اللری آراسنه ویریر . نرمنار ، بویازمه یی بابلق ولایتک کووه یه
کچدیکنه بر تمثال کبی کوریور . پدرشاهی عائله ده عائله ریئسنک سلطه سی
وارسه ، پدري عائله دهده ولایتی واردر .

بو عملیه دن صوکر ا ، بویوک برفنجان ده لوسی طوزلو صو کتیریلیر ؛
کنج قیزله دلیقانلینک آنا و بابالری بوضویک ایچنده بر پارچه ا کمکی ایصلا ترق
نشانیلره تقدیم ایدر لر . بوندن صوکر ا ، آرتق قیزاسکی یوردنی ترک
ایده بیلیر .

(۲) کنج قیز قوجاسنک اوینه کوتورولور . آلا ی ممکن اولدیغی قدر
احتشاملیدر . موسیقی ترنم ایتدیکی حالده ، آتلی اوله رق کیدر لر .

کلینه عائله سندن اولان قادینلر بو آریله یی کوکول خوشلغیله قبول ایتمش
کوروتمز لر . آغلار لر ، صیزلار . دلیقانلینک آرقداش لری کلینه تسلی ویرمک
ایچون (آغلاما ، قیز آغلاما ! مسعود اوله جقسک) دیبه ترنم ایدر لر .
قیزک آنته سی ده (قارا کوزلو ، طاتلی سوزلو یاوروسندن آریله رق اوده
پایه یالکز قالدیغنی) ترنم ایدره ک آغلار ، آغلار ! قازاقلرده بومقاومت ،
غایت شدتلی اولور . کووه یک اقربالری بر قیز قاچیرمه موضعه سی یاپار لر ،
قیزک رفیقهلری بوکا قارشى مدافعه وضعیتی آلیر لر . بومقاومته غلبه چالددن
صوکر ا ، ایکی اوک آراسنده قومشو کنج لر ایکنجی بر مقاومت کوستیر لر .
برنجی مقاومت ، عائله نك ، ایکنجیسی سمیه نك ، کنج قیزک آریله سنه
راضی اولمادیغنی کوستیرر . قومشو کنج لر ، کووه یک بویننده کی یازمه یی آلمق
ایستر لر ؛ کووه یی یازمه یی ویرمه مک ایچون بدل اوله رق اونلره آری آری پارالر

وریر. هر حالده یازمه نکاحک تمثالی اولدینی ایچون، اونى لندن آلدیرماق کوهه یك وظیفه سیدر . آلاى کوهه یك قاپیسنه کلنجه دورور . اوک اشیکى (تابو) اولدیغندن ، کنج قیز بو اشیکه باصوب کچه مز . کوهه یك اقرباسى ، اونى بر خالی اوزرنده اولدینی حالده ، آیاعی اشیکه دوقونمه دن ، ایچرى آلیرلر و ایچریده یانمقده اولان بر آتشک یاننه کوتورورلر . بزه کوره ، بوصورتله ، کنج قیزک پریسی ، دلیقانلینک پریسنه تقدیم ایدیش اولور .

(۳) شیمدییه قدر بربرینى کورمه مش اولان بو ایکی پرى بردن برده سوشمزلر . بو پرلرک اسکی اقربالرندن آیریلهرق بربرینه ایصینه سى ایچون، اوچ کون ظرفنده ، کلینه کوهه یك قاین آنا وقاین بابالریله قارشى قارشىیه کله لری یاسا قدر . اکر ، راست کله ، کوهه ی قاین باباسنى صوقا قده کورورسه ، هر ایکیمی ده ، بویوک بر کفردن یاخود حنایتدن قورقش کى ، کیریسین کیری قاچارلر . صارتلرله قیرغیزلرده ، کنج قیز ، بو اوچ کون ظرفنده ، جادیرک بر کوشه سنده بر پرده آرقه سنده دورور . اوچ کون اوچ کیجه اقرباسنه ، قوجاسنه ، هر کسه قارشى صاقلی قالیر، یالکیز، طالغنى آرامقله مشغول اولان صمیمی محبه لریله کوروشه بیلیر . بو مدت کچدکدن صوکر ، احتشامله پرده نك آرقه سنندن چیقاریلیر . آرتق قوجاسى کیرک اونى ، کیرک قاین آنا وقاین باباسنى کوره بیلیر . یوز آچیلمه سى دوکوننه قیرغیزلر (بهت آچارطوی) ، چین تورکستانده اوطوران تورکلر (یوز آچقدر) دیرلر . تورکیالی تورکارسه (یوز کوروملکی) آدیله وریلن هدیه بو عادتک بقیه سیدر .

بو اوچ کونلک کوروشمه مک عادتى ، فردى روحلرده کی طبیعى بر اوتانمه نك نتیجه سى دکادر . ازدواجک سعادتلی اولمه سى ، ایکی پرینک سوشمه سیله قائم اولدیغندن دولایى ، بربرینه ایصینه بیلمه لری ایچون بونلره میدان ویرمک و بونک ایچون ده کلین و کوهه یله برابر بابا و آنالری اورتدن چکلمک لازم کلیور . ایکی پرى بربرینه آلیشجه یه قدر بو کیزله نمه دوام ایدر .

بوکونکی نکاحلرده بيله ، کووهی وکلین یرینه ایکی طرفک وکیلری ، بابا یرینه (صاغدیج) و آنا یرینه (ینکه) قائم اولور . نکاحک ، کلینه کوودیک و آنا و بابالریک برابر بولونمادیقی بر مجلسده قیلمهسی بوندندر . تورکلرده صیقباغانلق و اواناغا جلغک عمومی اولمهسی ، بومعشری اوتامهلرندندر .

ابتدائی جمعیتلرده تستر

ابتدائی جمعیتلرده ایلمیک : قاربند ارککک آریلمهسی

دینک سحریاً - دینی اولان دورهسنده ، دیانتک اساسی اولان (نانا) سحرری بر تأثیره مالکدی . (مانا) نک تجلی ایتدیکی شیلر (تابو) اولوردی . بوکجی شیلره ، تورکجهده (تکین دکل ، چارپار) دیرز . تابو اولان بر موجود ، کندیسنه تماس ایدون انسانلری میخانیککی بر صورتده چارپار . بناء علیه ، بر شئیک تکینسز اولمهسی ، آتیشک یاقیجی اولمهسی کجی طبیعی بر خاصه دن عبارتدی . دینک بو شکلنه اینانالر ، آتیش ناصیل ، کندیسنه دوقونانی میخانیککی بر صورتده یاقیورسه ، (تابو) نک ده ، تماس ایدنلری ، عینی طبیعیک و میخانیککیلکه چارپدیغنه اینانیرلر .

دینک بو دورهسنده ، جنسی اخلاقک اساسی ، قادینک ارککک قارشی (تابو اولمهسی) اعتقادیدر . توتملی سسمیهلرده ، (مانا) ، (توتهم) ده تجلی ایدر . بو نوع سسمیهلرده ، نسب ، آنا جهمتدن اولدیغی ایچون ، چوجوق یالنکز آناسنک توتهمنه وارث اولور ، باباسنک توتهمنه یابانجی قالیر . بونک نتیجهسی اولهرق ، مانایی حائز اولان توتهمک قانی ارکککلرده دکل ، قادینلرده موجود بولونور . قادینلرک تابو اولمهسی ، مانالی اولان بو توتهم قاننک ملی اولمهلرندندر . قادینلردن ، عادت زمانلرنده ، حوسهلق آنلرنده ، بو مانالی قان آقدیغی ایچون ، قادینلرک تابولغی باخاصه بو زمانلرده حاد بر دورده کیرر . ابتدائی جمعیتلرده ، برکنج قیز ، بلوغک ایلمک علامتلیغی

کوسترنجه ، در حال سمیه نك ديگر اعضا سندن و بونلره يارايه جق هر تورلو اشيادن تجريد اولونور . حتی ، ديگر آدملرک باصديني طوپراغه تماس ايتمه مهي ، کونشک شعاعلرينه معروض اولمامه سي تا مين ايديليز . چونکه ، مانا و يا خود تابولق خاصه سي ، طوپراق و کونش واسطه طرليه ، انسانلره سرايت ايده رک اونلري چارپه بيلير . بونک ايچون ، کنج قيز ، آلي اوت ييغينيله دوشه نمش ، کونش کيرمز بر قولوبه يه حبس ايديليز ، ياننه يالکيز عادتدن کسه يلمش بر اختيار قادين کيره بيلير ، يک قابلري و تجرمه سي تماميه آيري اولوب ، يمي بو اختيار قادين طرفدن و يريلير . قادينک بو اعتكافي بلوغ زمانه منحصر دکدر ، هر آي ، عادت زمانده قادين آيري ياشامغه ارککلرک دوقونه جني اشيابه دوقونمايه ، ارککلرک ييه جكي قابلردن يمه ميه محبوردر . بر آوستريالي ، قاريسنک حيض زمانده کندي ياناغنه يانديغي کورورسه ، هم اونى اولدورور ، هم کنديسي قورقوسندن اولور . ارککلر ، قادينلرک بير اقدقلري ازلر اوزرنده يورويه مزلر ، قادينلرده ارککلرک بولونديغي يرلرده اوطوره مزلر . بوکي اختلاطلره ميدان ويرمه مک ايچون ، قادينلر ، عادت زمانى ، بر قاچ کون قاپانيرلر . حوسه لق زمانده ده بوکا بکيز بر چوق قاعده لر جا ريدر (اجتماعيات مجموعه سي ، صياني ۳ ، صخيفه ۱۱۹ - ۱۲۴)

قادينک قانلي تظاهره لره دوچار اوله سندن دولاني ، بلوغ ، حيض ، حوسه لق زمانلرنده ، (تابو) اوله سندن ، ديگر زمانلرده شامل اولوق اوزره ، بر طاقم نتيجهلر حصوله کلير . برنجي نتيجه ، بر سميه نك ايچنده كي ارککلره قادينلرک برى برينه محرم اوله سي ، يعنى از دو اجلرينک ياساق بولونمه سيدر . بر ارکک کندي سميه سندن بر قادينله اوله نير و يا مناسبتده بولونورسه ، بر (خجور inceste) ارتکاب ايتمش صاييله رق اولدورولور ، قادينده يا اولدورولور و يا خود بويوک جزالره چارپيلير . قادين توتهمک قاننى طاشيديني ايچون ، او توتهمه طاپان بر ارککلک فردى لذتله نملرينه يارايه ماز .

برسمیه نك ارککری باشقه سمیه نك قادینلرله اوله نه بیلیرلر ؛ چونکه ، اولرنده بولونان توتهم قانی کندیلرنجه مقدس دکدر . فقط . کندی سمیه لرنده کی قادینلر ، طاشیدقلری توتهملر کی مقدس اولدقلرندن . اولنرله آنجق مقدس ، یعنی دینی و اخلاقی مناسبتلرده بولونه بیلیرلر . لامقدس اولان رهطی . و بدیی مناسبتلرده بولونه مازلر .

برسمیه نك ارککریله قادینلرینک بری برینه (محرم) اوله رق ، ازدواج دینک (حرام) طانیلمه سنه (دیشاردن اوله نه exogamie) آدی ویریلیر . اولجه بوتون بر سمیه به شامل اولان بو (حرمت نسب) قاعده سی ، بو کون ، یالکیز ، یاقین اقربالرک بری برینه . محرم اوله سی شیکنه انحصار ایتشدیر . قادینلرک (تابو) طانیلمه سنک ایکنجی نتیجه سی ده ، جمعیتده ارکککلرله قادینلرک بر چوق خصوصلرده بری برندن آریله سی ، آرالرنده اجتماعی بر ایکیلک حصوله کله سیدر . ابتدائی جمعیتلرده ارکککلرله قادینلر ، نه بر صوفراده ، نه ده بری برینک قارشیسنده یمک بیه مزلر . ارکککه قادین یمکلرینی آری آری یرلرده یرلر . بر قادینک اوده ارکککلرک یمک بیه سنه مخصوص بر یره کیرمه سی بعضاً اولوم جزاسیله جزالاندیریلیر . حتی قادینلرک غداسیله ارکککلرک غداسی بیه آری آری شیردر . مثلاً (کورنه) لرده ارکککلر ارکک حیوانلری ، قادینلرسه دیشی حیوانلری بیه بیلیرلر . بونلرک مشغله لری ده آریدر . ارکککلره مخصوص اولان وظیفه لر قادینلره و قادینلرکی ارکککلره یاسا قدر . مثلاً (نیقاراغوا) نك بعض عشیرتلرنده چارشی به عائد ایشلر قادیته مخصوصدر : بر ارکک چارشی به کیرسه دایاق بهر . دیگر طرفدن قادینلرده اینکلره ، قایقلره الح دوقونه مازلر . عینی صورته ، ارکککلر و قادینلر ایچون ، آری آری اولق اوزره عاداتا ایکی دینی حیات واردر . (آله اونیهن) لرده قادینلره مخصوص بر کیجه رقصی واردر که ارکککلر اشتراک ایده مزلر . ارکککلره مخصوص رقصده ده قادینلر بولونه مازلر . (هر وه) آدلرنده ارکککلرله قادینلر هیچ بر زمان رقصده برابر بولونه مازلر . دینی

حياتك يكيلىكنى كوسترن بر دليلده، ار كككره مخصوص آيرى بر تونمك، قادينره مخصوص آيرى بر تونمك بولونم سيدر .

ار كككرله قادينلرك برى برندن صاقينمىسى ، يالكنز رسمى و آينى زمانلرده منحصر دكلدر ؛ كونلك حياتدهده ار كككه قادين آراسنده الكاوافق بر تاسك ياساق اولدينى اولاغاندر . (صاموشيد) لرده ، (اوستياق) لرده ، ار كككلر قادينلرك قوللانمش اولدينى بر شيشه دوقونه مازلر . بيلمه يهرك بوياساقلره رعيت ايتمه ينلر ، توتسو ايله تميزلر نيرلر . باشقه يرلرده بر قادين قولوبه سنه ار كك ، كندى رهظنه عاڈ حيثيتنى غائب ايدر . بعضى عشيرتلرده ار كك چو حوقرله قيز چو جوقلر برلكده اوينا يه مازلر . قاليفورنيا ، مه لانزيا ، يكي قانهدونيا و قوردهده ار كك و قيز قارده شلر بلوغدن اعتباراً بر بريه قونومه مازلر . (تونغا) ده بر عشيرت رئيسى بويوك همشيره سنه حرمت ابراز ايدر و جاديرينه هيچ بر زمان كيره مز . (سهيلان) ده (تووا) لرده بر بابا قيزينى بلوغدن سو كرا ، آرتق كوره مز . (يورما) ده (له تا) لرده ار كك و قيز چو جوقلر بر برلرينه تصادف ايتدكلرى زمان ، كورمه مك ايچون باشلرينى چويرير . (تينمه ر) آدالرنده بر كنج ، بر قيزك انه ويا باشنه دوقونه ماز ؛ قيزلرده ار كككلرك صاحنه ال سوره مز .

قادينلره ار كككلرك حياتى اوقدر آيريدركه . بعض احوالده هر برينك آيرى رلسانى واردر . (بودا قوروس) لرده قادينلرك كنديلرينه مخصوص كله و تسيوه لرى واردر كه ار كككلر بونلرى قوللانم مازلر . (سوزينام) دهده عيى حال جاريدر . (ميقر ونه زى) آدالرنده ار كككلر قادينلره قونوشوركن ، بر چوق كله لرك قولالانيلمه سى (تابو) در . ژاپونيه ده ار كككلره و قادينلره مخصوص ايكي نوع الفبا واردر . (قرايئت) لرده ايكي نوع لغتجه واردر . مادا اسقاردهده عيى شيلره راست كلنير .

بونون بو عادتلك ضرورى نتيجه سى اوله رق ، بر چوق عشيرتلرده ار كككلره قادينر آيرى مسك نلرده اوطورورلر . (موزتلوق) آدالرنده هر سميه ده

بويوك براو واردركه كيجهلرى سميهنك ريشى ار كسكلره برابر اوراده ياتار. بو اوڭ اطرافنده كوچوك قولوبه لر واردركه قادينلره كنج قيزلر اورالده بولونورلر. اولى قادينلر، قوجاليله برابر اوطورورلر، فقط، (ديشاردن اوله نه) قاعدهسى موجهنجه، بو ار ككلر يابانچى برسيمييه منسوب بولونورلر، بناءً عليه براوده اوطورمه لرى قاعدهنى بوزماز.

عنى سميهيه منسوب ار كسكلره قادينلر بر بزدن صيقى بر صورتده آيريدرلر. عنى تشكىلاته (ويتى)، (بالاواس)، (آميروته) آدارنده، (قاليفورنيا) يرلدينك بعضلرنده، (سالومون)، (ماركيز)، الخ آدارنده ده راست كلينير. بو آدارده ار ككلره مخصوص يرله كيرن قادينلر اولدورولور. [اجتماعيات مجموعهسى، صاني ۳، ۱۲۲-۱۲۴]

بو واقعه لر زهدى بر دينه منسوب ابتدائى جمعيتلر ده بيله بر نوع حرم حياتنك وارلغنى كوسترييور. قادينك تابو اولمه سنك اوچنچى نتيجهسى ده، ستر عورت ونستردر. قادينده ابتدا تابو اولان، قان آقنتيلرينك قيناغى اولان عضودر. بو قان تابو اولدغى ايچون، كوشه وكوزلك باقيشنه دو قونما مالى، طوپراغه وقوللانيله جق اشيايه دكمه ليدر. بوندن دولايديركه، ايلك دفعه اوله رق، بو عضو عادت و خوسه لق زمانلرنده اورتوليوركه بوكا (ستر عورت) دينليور. كوروليوركه (عورت یری) دينلن وجود قسمى، بو عورتلنكى قانك تابو اولمه سندن آلمش و ايلك ستر عورت احتياجى بو قانك كورونمه سنك و كنديسنه دو قونولمه سنك ياساق ايديله سى احتياجن دن دو غمشدر. تابو، مقارنت يا خود مشاهت يوللريله سرايت ايتديكمن دن، قادينك تناسل عضون دن ار ككك تناسل عضوينه سرايت ايتمش، بوندن دولاي ار ككلر ايچون (ستر عورت) لزومى حاصل اولمشدر. جمعيت حتماً بويوبوب ده اجتماعى وجوانك شدتى آرتدغه تابونك ده قوتى چو غالدينى ايچون كيتدكجه قادينده وار ككده عورت یری كنيشله يه كنيشله يه، نهايت، قادينلر ده ستر حالنه، ار ككلر ده ايسه بو كونكى كينمه حالنه قدر كلشدر.

بو سبيله ، قادينلردن كان قانك تابو اولمەسى ، بر طرفدن حرم حياتى
حصوله كتيردىكى كې ، دىكر طرفندن ده ستر عورتى و تسترى وار كىكلره
قادينلر ك باشقه سيستملىرىدە اليىسلر كيمەسى دوغور مشدر .

قادينك تابو اولمەسنىك دور دنجى نتيجهسى ده ، بوندىن دوغان اجتماعى
آيرىلغك ، قادينك مدنى و سياسى حقلينه تاثير ايمەسىدر . قادينلر ك سياسى
حقلردن محروم اولمەسى ، مدنى حقلردە دە ار كىكلردن آشانغى بر موقعدە
بولونمەلىرى ، بو حقلرى عضوى تشكىللىرى دولايىسىله قوللانمەمەلر ندىن دوغومشدر ؛
چونكه ، عىنى ايشلر ك بعضى عشير تلىرىدە يالگىز ار كىكلره ، دىكر لر ندىمە ايسه
يالگىز قادينلره تخصيىص قىلىنمىدىغى كور و يورز . مثلاً ، چارشى خدمتلىرى
ا كثر جمعيتلىرىدە ار كىكلره مخصوصكن ، يوقايدە كوردىكمز و جهله بعضى
عشير تلىرىدە يالگىز قادينلره آچىقدر . شمالى آمريقادە (ايروكوا) و (هورون)
عشير تلىرىدە چفتهجىلك قادينلره مخصوصدر . قونفرانسلىرىنە و دىنى قرا ئىلرىنە
بعض (ماله) لردە و (پولينه زىيا) لىلردە دە سياسى ولايتك تمالى قادينلردر .
توركلردن يالگىز آلتايلىلردە ار كىكلره مخصوص بر عبادتە قادينلر ك
كىرمەدىكىنى بىليورز . رادولوفە كوره ، آلتاى توركلرىدە ، شامانك ياپدىغى
آينلر ايگى تورلودر : برنجيسى اوده ياپىلىر كه بوندىن مقصد اولونك روحنى
اودن قوغوب چىقارمقدر . بو آينه قادينلر اشتراك ايدر . [بو آين ارلك
خانه ياپىلىر] ايكنجيسى ، هوش اغاجى اوز مانجغندە ياپىلىر . بو آين باى اولكەنك
شرفندر . ايشته ، بو آينه قادينلر اشتراك ايدەمز . بو قاعدەيه ، بودىست
اولان آلتايلىلردە راست كلنمەسى ، شېهەنى دعوت ايمكەدەر .

پدر شاهی عالمه لرده تستر

ابتدائى جمعيتلىرىدە ، قادينلر ، يالگىز كندى اقرباللىرى ، يعنى توتەمداشلىرى
ايچون (تابو) ايدى . بوسبيله يالگىز اولنره قارشى (قاچ ، كوچ) واردى .
قادينلر ك كندى اقربالرىدىن قاچمە يىرق باشقه لر ندىن قاچمەسى ، پدر شاهی عالمه
ايله باشلار .

پدر شاهی عائله ده ، قیز کندی عائله سنی وعائله دینی ترک ایدرک قوجاسنک
عائله سنه کیرر ، قوجاسنک دده سنی عائله معبودی صایوب اوکا طاپار . بو
معبودده ، کلین اوله رق کندی معبدینه کن [پدر شاهی عائله دورنده اوپر
معبودی] کلین کندی اولادلغنه قبول ایدر واونی معبدی ایچنه آلیردی .
فقط ، شو شرطه که ، کلین ، اوک ایچنه هیچ بریابانجی چوجوغی صوقایه جق
یعنی یابانجی برار کسکدن دول آلمایه جق اگر آله جق اولورسه ، کیزی شیلر
کورن عائله معبودی بوندن شهبه سز خبر آله جغندن ، عموم عائله دهشتلی
جزالیا یغمه چالیشه جق . قادین قوجاسنی آلداته بیلیردی ، فقط ، عائله معبودی
آلداته مازدی . ایشته ، بوسبیدن دولایي پدر شاهی عائله ، عصمه اک چوق
اهمیت ویرن برعائله نمودجیدر .

کلینک یالکیز قوجاسی دکل ، بوتون اقربالری عائله یه بریابانجی دولک
کیرمه مه سی ایچون ، کلینک عصمتی کوزه تله رلردی . ایشته ، بو صورتله درکه
عصمت وزوجی صداقت دو یغولری ، پدرشاهی عائله دورنده چوق قوتله ندی .
بو سببله درکه پدر شاهی عائله دن کچن ملترده بو دو یغولرک قوتلی اولدیغنی
کورویورز .

اسکی تورکلرده تسترک وحرمتک اولمامه سی برقیه سی اولسه کرک .

ابتدائی جمعیتلرده دینی حیات ، ایکی آری سیستم صورتنده یعنی (دینی
منظومه) ایله (سحری منظومه) شکللرنده کورونور . بودورده سحر ، دینی
منظومه دن قسماً آری بر منظومه تشکیل ایتمکه برابر ، هنوز دینی حیاتک
خارجنه آتیلمامشدر . بوسببله بودورده بولونان جمعیتلرده دینی منظومه ایله
سحری منظومه قیمتجه بربرینه مساویدرلر .

(ره نه مونیه) مه لانه زیاده برصیرا سحری عملیه لردن عبارت اولان اوراق
ایشنک ، سحر قدرتیه مالک اولملری جهتیه قادینلر طرفندن یاپیلدیغنی
سویله دکدن صوکرآ ، بو سوزلری سویلیور : « بو قدرتلر ، حقدنه کی فکر
پولینه زییا جمعیتلری کی ایلرله مش جمعیتلرده ، اولجه دینی خدمتله یابان قادینک

نه صورته ، دينك ديشنده بيراقيديني ايضاح ايدم بيلير . شويله كه ، قادينه ويريلن قدرتله ، اساس اعتباريله سحرى قدرتلدردر ؛ بو تلقى ، ايلريده كوره جكمز وجهله ، دينه سحر ك قاريشيق بولوندينى زماقلره عاندر . دينه سحر بربرندن آيريلدقدن و بربريله تضاد تشكيل ايتدكدن سوكر ، قادين ، سحر طرفه آتيلدينى ايچون ، فنا قوتلك حاملى صايبدينى وبوسيله مقدس شيلردن اوزاق طوتولدينى آ كلاشيلور [۱] .

اسكى توركلرده ، سحرى سيستم دينى سيستمه مساوى ايدى . بوسيله قادينده ار ككه مساوى اولدى .

اسكى توركلرك بوسايديمز قاعده لردن مستثنا اولدينى كور يورز . فقط ، حقيقتده توركلر مستثنا اولمقدن زياده ، بوسايديمز جمعيتلك ديننه بكمزه ميهين آرى بردينه منسوبدرلر . دينلرى ، زاهدلكه مناسبتلى اعتباريله ايكي جنسه آيره بيليرز : (۱) زهدى دينلر ، (۲) بديعى دينلر .

زهدى دينلرده ، قادين ، ار ككلر ايچون تابودر . حال بوكه بديعى دينلرده ، قادين ار كك ايچون تابودكدر . بالعكس ، قادين ار كك هر ايشده متمميدر . بوسيله ، هرايشده قاديناه ار ككك برابر اولمسي شرطدر . اقتصادى حياتده ، عائولى حياتده ، سياسى مجلسلرده ، حربده ، آوده ، شوله نلرده يعنى مى ضيافتلرده سحرى آينلرده و دينى عبادتلرده همه حال قادينك ار ككه برابر بولونمسي لازمدر . كوكله ير ناصيل بربرينك متممى ، آيله كوش ناصيل بربرينك آرقداشى ايسه ، ار ككه قادينده بوتون ايشلرده بربرينك (لازم- غير مفارق) يدرد .

[۱] Vie religieuse et vie économique , la division du travail ; page 36 note

قادينك سحرى قدرتله تجليكه اولدينى ، صول جهته منسوب اولمسيلهده آ كلاشيلير . توركلرده سياسى تشريفاتده خاقان صاعده ، خاتون صولده بولونوردى . عائله دهده ، اوناكك صاغ طرفى قوجايه ، صول طرفى قاريسنه عاندى . بونك كبي ، دينى آينلر صاغ الله ، سحرى آينلر صول الله ياپيلردى [۲]

Les formes élémentaires de la forme religieuse

تورك مدنيتى تاريخى - ۱۹

اسکی تورکرده ، قادین تابو اولمادینی ایچون ، تستر و حرم کبی عادتلرده ، اونلرده یوقدی . غره نار دییورکه (*)

« اون دوت عصردن بری چین تورکستانده قادینلرک ارککلرله برابر جمعیه قبول ایدیلدیکنی بیلوروز . » (هیوئن - چانغ) ، (قاتوچانغ) ک ملکسه سیله برابر خانملری کندیسنی قارشیلماق ایچون ، شهردن دیشاری چیقدفقرینی ، پرنسک آناسی کندی قونفرانسیرینه و دینی قراشیرینه دوام ایتدکلرینی بیلدیریور . »

اسلامیتدن اول ، تورک قادینلرنده تستر و حرمک بولونمامهسی ، تورکلرک اوزمانه قدر ، پدر شاهی عائلهدن یعنی زهدی بردیندن اوزاق بولونمه لرینک برنتیجه سیدی . اسکی تورکرده بوکونکی اخلاجه بویوک برقیمتی حائر اولان عصمت وزوجی صداقت صوگدرجه قوتلی اولدینی حالده ، بوکونکی اخلاجه هیچ برقیمتی حائر اولمایان (قاج - کوچ) و (حرم) اصوللری یوقدی .

اسکی تورکرده ، قادینه ارککلک بوتون اجتماعی ایشلرده برابر بولونمهسی شرطدی . زوج ایله زوجه ، عائله اوجاغنده بارینان (اودآنا) ایله ، (اود - آنانک) وکیللری و تمثاللری ایدیلر . خاقانله خاتونده ، (آی آنا) ایله (کون آنا) نک وکیللری و تمثاللری ایدیلر . (آی آنا) خاقانک تمثالی اولوب ، آلتنجی قات کوکده بارینیردی . (کون آنا) خاتونک تمثالی اولوب یدنجی قات کوکده اوطوروردی . خاتونه عائد تمثالک خاقانه مخصوص تمثالدن داها یوکسکده اولمهسی ده ، دفته شایاندر .

تورک خاقانی ، چین ایمپراطورینه مکتوب یازدینی زمان ، کوکله یرک تخنه کچیردیکی ، کونشله آیک حمایه ایتدیکی تورک خاقانی چین ایمپراطورینه بیان ایدرکه

دولتک عمومی ولایتی خاقانله خاتونده برابر بولونوردی بوسبیلله (خاقان - امر ایدیورکه ...) ، طرزنده باشلایان امرنامه لر مطاع اولمازدی . مطاع اولمق ایچون مطلقا « خاقان و خاتون امر ایدیورکه ... » طرزنده یازمق ایجاب

ایدیوردی . خاقان تک باشنه ایلیچیلری ده قبول ایده مزدی . خاقان و خاتون برابر قبول ایدرلردی . اورخون کتابه سنده ، داٹما (دولتی یا شاتان خاقان) له ، (دولتی بیلن خاتون) برابر ذکر ایدیلیر . قالدین - حربده ، سیاسی مجلسلرده ، شوله نلرده ، آوده مطلقا زوجیه برابر بولونوردی . شهبه سز بو برابرک تسترله ائتلاف ایده مزدی .

اسکی تورکلرده کی عصمتک سببی شیمدی ده اسکی تورکلرده کرک زوجه نیک و کرک زوجک بر برینه قارشی صداقتلی اوله سنک سببنی آرایه جغزه . یا قوتلرده (دوغورمه) الیه سنه (آیزیت) آدی ویریلیر . بو الیه عینی زمانده (عصمت) کده حامیه سیدر .

بو الیه یاپیلان عبادت ، یاز کونی اجرا اولونور و و آیینی اجرا ایدن شامانده (ساینکی = یازینکی) دیرلر . بونک بر آدی ده (آق شامان) دره . یا قوتلر ، آیزیته عبادت یاپه جقلری ایلک بهارده ، بر باز کوننده ، عمومی برسوینچ ایچنده و کونشک شاعلری آلتنده یاپدقلری کولومسه یین بر آیینلری واردرکه (آیزیت) حقنده یاپیلیر .

بو الیه شرقده ، یازین کونشک دوغدینی کول قسمنده اوطورور : لاکین بو انسانلرک آیزیتدر . آتلاک آیزیتی قیشین ، کونشک دوغدینی نقطه ده اوطورور . بوینوزلی حیوانلرک آیزیتی ایسه پراکنده در .

آیزیت یره ایندیکی زمان ، او صاحبی و صاحبه سنک یا تاغی اوزرنده موقع طوتار . کنج قیزلر ، اوله ندکلری زمان دوغورغان اولق ایچون ، آیزیتک کوچوک برسمنی ، یا تاقلرینک اوکنده کی برتخته لوحه اوزرینه قویارلر . یا قوتلر اولاده ، بالخاصه ارکک اولاده مالک اولق ایچون ، آیزیته تضرع ایدرلر . آق شامانک آیزیته عبادت مراسنی یاپه جنی کون ، (یورت) کوزجله تمیزله نیر . هرکس الک سودیکی یمکی یر ، یا راملق البهلرینی کیهر ؛ بوتون بو اعتنالر ، الیه کلدیکی زمان ، بوتون چهره لری تبسملی کورمه سی ایچون یاپیلیر .

یاز آیینی یاپیله جنی کون ، آق شامان حاضرده کیلر آراسندن دو قوز

معصوم کنج قیزله دو قوز باکر دلقانلی سچهر ، دلقانلیلر صاغده ، کنج قیزلر صولده اولمق اوزره ، شونلری یان یانه دیزر . صوگرا کندیسی باشلرنده اولدینی حالده ، کوچوچک ترامپه تاسنی النده طوتهرق والاهیلر ترنم ایدره رک ، ایله رله ر . کنج قیزلر دلقانلیلر بربرینک النی طوتمش اولدقلری حالده اونی تعقیب ایدرلر وقورو حالنده (آیهال ، اوروی آیهال) دییه ترنم ایدرلر . آق شامان ، دعالرینک ایچنده آیزیتک منفعتلری اولان بوتون الاهلری وبوتون روحلری صایار . شامان ، کویا ، بو صورتله کوکه دوغرو چیقار و کنج چیقتلره اورابه کیتمک ایچون قولاغوزلق ایدر . فقط ، آیزیتک خدمتچیلری ، کوموش قیر باجلرله ساحلی بولوندقلری حالده ، قاپیلرده دورویورلر : اخلاقی بوزولمش ، فنا وتهلکهلی اولانلری کیرمکدن منع ایدرلر . بالخاصه عصمتلرینی غائب ایتمش اولانلری ایچری یه قبول ایتمزلر . آیزیت تور کولرده شو صورتله توصیف اولونور : « بر خانم که یاری اویقوده دینیه جک بر حالده یاتمش وکنیش سطحلی برسمور پوسته کی کی کوکی اوزرینه چکمش ... » « قالپاغی . قولاقلرینی اورتمش ، قورد دریسندن چیزمه لری قالدیلرینه قدر چیقمش واوراده سکز شریته باغلانمش »

برجوجوق دنیایه کلدیکی زمان ، آیزیت لخوسه نك یانه کله رک ، اوراده اوچ کون قالیر . بومدت ظرفنده ، لخوسه صامانه اورتولمش طوپراق اوزرنده اوزانمش اوله رق قالمق لازمدر . اوچنچی کوندن صوگرا ، ییقانه رق کندی یاتاغنه اوزانیر . بواشاده یورت ایچنده ارککلرک بولونمامه سی لازمدر . قومشو قادینلرله اوک قادینلری آتیشک یاننده کورکدن قالپاقلر کیمش اولدقلری حالده ، بر طرفدن آتیه تره یاغی دوکرلر ، دیگر طرفدن ، تره یاغندن یرلر ، یوزلرینه سوررلر و اوچ کره « این هه » دییه کورولتولو کولوش سسلری چیقاریرلر . بوراسمه ایچون ، اوچ چاناق تره یاغی حاضر لانتشدر . بزی آیزیت ایچون ، بر دیگر ی اختیار خسته باقیجیسی ایچون ، اوچونجیسی ده قومشو قادینلر ایچون .

نهایت ، بوراسمه ده بیتر ؛ اتک بوتون بقیه لری یاقیلمش ، یاخودینلمشدر ؛

مسافر لر چكىلر لر . اختيار قادين ، سامانى طوپلار ، دوغورمه نك بوتون ازلرينى قالديرير ، شونلرى عموميتله اوزاقده براورمانه كوتوره رك بر آغاجك يوكسك دالنه آصار . آيزيت ده چكىلر ، كيدر . چونكه ، آرتق وظيفه سنى بيتيرمشدر . باباسى ، الاهلر صوينك قورقونج افنديسى (ژه زه ژه س) ك كنديسنه امانت بيراديني روحي ، (اورته دنيا) به قويمشدر . كوكده كى كاتلر ، بو يكي روحيك مقدراتى داها اولجه (آي قويون) ك ، يعنى كوكده كى ايكنجى الاهك دفتلرينه ازله ناصيل يازيلشه او صورتله قيد ايتدكلرى ايچون بو ايشك كوكه عاندراسمه لرى ده بيتمش ديمكدر . « فقط ، بو روح بيراقوب كلديكى ييلدزلى دنيايى اونوتمايه جق ، اوكا تحسردن واز كچمه به جك اولان او ايلك وطنك داء الصله سندن قورتولمايه جقدر . سيه روزودسكى حكايه سنك صوكنده بويله دييور : ياقوتلر ، برمفكوره به اولان تيميلمزى واوكا اولاشاسندن ايلرى كلن كدرمزى ، ايشته بو صورتله ايضاح ايدييورلر .

آيزيت ، ياز آيننده عصمتسزلى سراينه قبول ايتديكى كى ، عصمتسز قادينلر نه قدر يالوارسلر ، نه قدر چوق قوربانلر كسه لر اونلر ك يانه آصلا كلز . بوايى حركتيله ، هر كس دن تام بر عصمت ايشتر . ايشته ، اسكى توركلرده تستر اولماديني حالده ، عصمتك چوق يوكسك اولمه سنك سببى كوستيرر .

(۱۰)

تورك عائله سنك تكاملى

تورك عائله سى ابتدا (بوى) ، صوكرا (صوب) ، صوكرا (صوى) ، دها صوكرا (پدرى عائله) ، الك صوكرا (ازدواجى عائله) شكللرينى آلدى . آوجيلىق دورنده (مادرى بوى) واردى . (مادرى بوى) بولونه رك مادرى صويلره آيريلدى ، دها صوكرا ، پدرى بوى وصوب تشكىل ايدره رك اوته كيلزه برلشدى . بو عائله نك بو شكللرى جمعيتك عشيرت حالنده بولوندينى دورله

متناظر در . كرك مادری و كرك پدری صوپلرده بولونهرك صویلره آیریلدیله .
بو عائله انموذجی ده تودونلكله متناظر در .

داها صوكرا ، صویلرده بولونهرك پدری عائله لری حصوله كیتیدی . اك
صوكرا ، پدری عائله لرك بولونمه سندن (ازدواجی عائله) وجوده كلدی . (ازدواجی
عائله تام و حقیقی شكلنی یكی عائله قانونیه آله جقدر .

كورولیور كه عائله نك تكاملی ، كیتدیكه تفیض اتمه سی صورتنده تجلی ایدر .
ایلك عائله اولان (بوی) چوق بویوكدر . بیکلرجه انسانی محتویدر . دائما
بر عائله دائره سی (مرکزی عائله) اولونجه ، اوندن اولکی انموذج تالی
منطقه حالنه دوشر . مثلا (صوپ) مرکزی عائله اولونجه ، (بوی) (تالی
منطقه) حالنی آلیر . داها صوكرا ، (صوی) مرکزی عائد اولور . اوزمان
(صوپ) ده (تالی منطقه) ماهیتنه كیرر . داها صوكرا ، (پدری عائله) مرکزی
منطقه اولور . اوزمان (صوی) ده (تالی منطقه) ماهیتنی آلیر . داها صوكرا
(ازدواجی عائله) مرکزی منطقه اولور ؛ اوزمان پدری عائله ده تالی منطقه
حالنی آلیر .

جمعیك تكاملنه كلنجه ، اوده كیتدیكه بویومك صورتیه تكامل ایدر :
اوسترالیا عشرت لرنده مرکز ثقلت (سمیه) ده در شمالی آمریکا هندیلرلرنده
مرکز ثقلت (قبیله) ده در . آفریقا عشرت لرنده مرکز ثقلت (عشرت) ده در

(۱۱)

اسکی توركلرده نكاح

اسکی توركلرده ، دینی نكاحله زوجه اولان یالكز برقادین اوله بیلیدی .
خاقانلر سلطان ماهیتنی آلتجه ، یعنی سلطه صاحبی اولونجه ، بردن فضله
زوجه لرده مالك اولمغه باشلادیله . محمود كاشغری به كوره ، زوجه نك اوج
درجه سی واردی : (۱) خاتون ، حكمدار سلاله سندن اولان زوجه یه خاتون
دینیلیدی . چونكه ، (خاتون) كلمه سی (پرنسس) معناسنه ایدی . خاتونلر

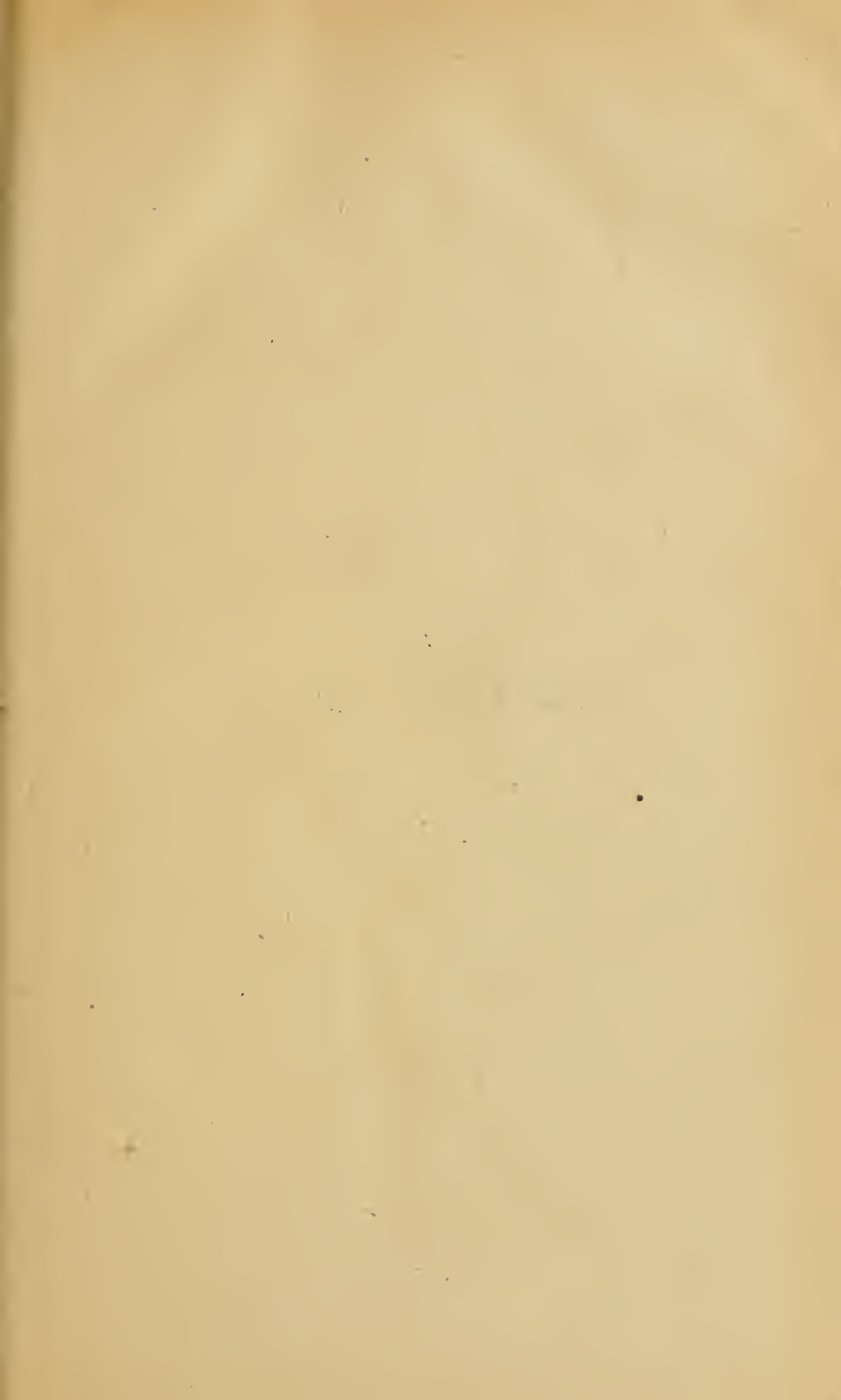
برقاج تانه اولورسه ، بونلرك بر تانهسى (ملكه) موقعنده بولونوردى .
بوكا (توركان) ياخود (توركان خاتون) دينليردى . طييعى ، بو بوتون زوجهلرك
فوقنده ايدى .

(۲) چين پرنسسلرندن اولان زوجهيه (قونجوى) ديرلردى . قونجوى
چينجه (پرنسس) معناسنه در . هر تورك خاقانى بر قونجويه مالك اولغه
چاليشديغندن ، زمانله (قونجوى) كلهسى ، زوجه معناسنى آلدى . اورخون
كتابه سنده (قونجوى) ك بومعنايه دلالت ايتديكنى كوريورز .

قوما ، تورك وچين ساله لرينك خارجندن زوج ايديلن زوجهلردر .
بونلرك اولادلى كندى آنالرينه (آننه) ديه خطاب ايدمهز ، (تيزه) ديه
خطاب ايدرلردى . يالكز خاتونه آننه ديه خطاب ايدرلردى . خاتونلر برقاج
تانه اولوبده توركان خاتون وارسه ، اوكا (آننه) ديه چاغيرلردى . قومالرك
اوغللى بابالرينك اموالنه وارث اوله مادقلرى كچي ، حكمدارده اوله مازلردى .
اسكى توركلرده اولديني كچي ، شيمديكى (چين) عشيرتندهده باكره ،
باكرله ، دول دولله اوله نير . عيني زمانده كنج كنجله ، اختيارده اختيارله
اوله بيلير .

بشنجی کتاب

اسلامیئہ اول نورک اقتصادی

برنجی باب

اسلامیتدن اول تورک اقتصادی

اقتصادی حیات دورت تورلو فعالیتک مجموعیدر ؛ بونلر ، شونلردر :

(۱) ثروتک استحصالی ،

(۲) د تداولی ،

(۳) د انقسامی ،

(۴) د استهلاکیدر .

اسکی تورکلرده استحصالی یوللری

اسکی تورکلرده ، اقتصادی استحصالی ساعیلری ، استحصالی دار بردآره یه صیقیشامشردی ، بونلر ، استحصالی نقطه نظرندن دورت اقتصادی انموذجه آیریشلردی :

(۱) آوجی تورکلر .

(۲) سورو صاحبی تورکلر .

(۳) چیفتجی تورکلر .

(۴) صنعتکار تورکلر .

ایشته ، سطحی کورنلر ایچون ، اسکی تورکلر ، یالکز بوایشلرله مشغول اولورلردی . حال بوکه ، تورک اقتصادی حیاتی کچیرمک اوزره اولدینی حیات ، (بوی) انموذجندن ، کوچوک ایل انموذجه ، کوچوک ایل انموذجندن اورته ایل انموذجه ، اورته ایل انموذجندن ، بویوک ایل انموذجه قدر چیقہ بیلیردی . تورک دولتی ده ، اقتصادی عامللردن اولان (پوتلاج) مؤسسہ سی واسطه سیله ،

تودونلکدن ، یاقولغه ، یاقولقدن خاقانلغه ، خاقانلقدن ایلخانلغه قدر
یوکسله بیلیدی .

(کوچ !) نداسی ومهاجرتلر :

اسکی تورکلرک اسکی وطنلرینی اسکی مسکنلرینی اسکی اولکه لرنی اسکی
یوردلرینی ترک ایدوب یکی بر اولکه یی یکی وطن طومه لری ایچون ، اساطیری
وخرافوی بر صورتک ، یرصولرینک آغزندن (کوچ ! کوچ ! کوچ !)
طرزنده کی ندایی ایشیمه لری کافیدی . یرصولر عشرت لرنی ، وایلزینی حربه
سوق ایتدکلری کبی ، بویوک مهاجرتلرده سوق ایده رلردی . دوقوز اوغوزلره
وقیله ، (قوملانجو) اولکه سندن (طورقان) اولکه سنه سوق ایدن ده
یرصولرک بر کوچ نداسندن باشقه برشی دکلدی . اورویا مورخلرینک بیانه کوره
آسیالی اسکی بر قوم ده ، اوکنده کویکه بکزه ین بر حیوانک (کوچ ! کوچ ! کوچ)
دییه باغیره رق غربه دوزغو یورومه سیله ، بویوک بر مهاجرت حصوله کلشدی .
بوراده (یرصوم) استیحاله ایدن بر توته مدن باشقه برشی دکلدر . بو توته
یرصونک یرینی طوتمش ومعظم بر کوچی کوچوک برکله ایله حصوله کتیرمشدر .
چنکیزخانله تیمور و سلفلری بعضاً ، حربده الک مظفر بولونقلری آنلرده حربی
پیراقرق ، رجعت ایدرلردی .

سببی ، باشقه لرنجه أصلا معلوم اولمایان بو اسرار افکنیز رجعتلر ،
یارؤیاده ، کورولمش احوال دن یا خود او یانقلقده کورولمش بر ساملردن وسائر
حادثه لردن استدلال ایدیشدر . اسکی تورکلر معنویانه چوق اینانیر آداملردی .

(۱) . — اسکی نورکلرده آوییلر .

آرچی نورکلر . — ابوالغازی ، دوقوز اوغوزلرک یالکنز آوییلقله ،
یاشایان قسمندن بحث ایدرکن ، دیورکه ، « بو ایل ، ایچنده ، بر بابا قیزینی
تکدیر ایتمک ایسته دیکی زمان » سنی سورو صاحبی بر قوجه یه ویره حکم .

اوراده سورولری صاغه جقسك و قویون، کچی کچی حیوانلرک اتی ییه جکسك!،
دییه تهید ایدرمش . »

جامع التواریخده ده ، « اوریسانکیت » آدی بر ایلدن بحث اولونیور .
اوریسانکیت ، « اورمان آدامی » دیمکمش . بونلرده ، اورمانلرده آوجیلقله
یاشارلرمش . ابوالغازینک دوقوز اوغوزلر حقنده سویله دیکی سوزلری ،
جامع التواریخده اوریسانکیتلر حقنده سویله یور .

بو ایکی ایله ده ، بعض قیزلرک یاپیلان تهیدله اینانه رق ، قورقولرندن
اتخار ایندکلری چوش .

بو ایکی حکایه ، زه آوجیلرک ، کندی حیاتلرندن نمون اولدقلرینی ، سورو
صاحبلرنده « پوتلاج » واسطه سیله وجوده کلن « سلطه imperium » دن
خشنود اولدقلرینی کوسترر .

آوجیلق ، صاحبنه بر ثروت کتیرمزدی ، بناءً علیه ، آوجی ایلرده ،
پوتلاجده یاپیله مازدی . او حالده ، آوجی ایلار ، دائماً مساواتچی ، ده موقرات
و جمهوریتی قایلردی . قادیلرک حقوقی ده بویه جمعیتلرده یوکسک بولونوردی .
بوندن باشقه ، بو ایکی حکایه ، زه آوجی قوملرکده ، یاشایشلرندن نمون
اولدقلرینی کوستریور . زیرا ، بونلر هر کون ، لذیذ آواتلری یرلردی ،
آو پوسته کیلرندن ، دریلرندن ، قوش تویلرندن ، کوزهل کورکلر ، البیسه لر ،
قالپاقلر ، چیزمه لر و آتلرینه سرمک ، اوستلرینه اورتمک ایچون قوللاندقلری
پوسته کیلرله باشلرینه کوزهل سرپوشلر یاپارلردی . بونلر ، زنکین اولمادقلری
ایچون ، حکمدارلر بونلری حاکمیتلری آلتنه آلمق ایچون اوزرلرینه عسکرلر
کوندرملرلردی . بوسبیله ، اورمانلرنده ، حر و مستقل قایلرلردی . آوجی
قیزلرک بو یاشایشی جوبان و سورو صاحبی اولانلرک حیاتنه ترجیح ایتهلری ،
حریت و استقلالک اک بویوک مفکوره لر اولمسندنر . هیچ بر مفکوره ،
بو ایکی مفکوره قدر قیمتی دکدر .

بوندن باشقه ، بو آوجی تورکلر ، آوجیلقله اله کچیردکلری قیمتی

پوسته کیلری ، دریلری ، قوش توپلرینی ، سورو صاحبی ، چفتچی وصنعتکار قوملرک معمولاتیله مبادلله ایدرلردی .

آوجیلر ، هر شیدن اول اینی سلاحلره و بالخاصه اینی اوقلره محتاجدیله . موتەنک ایجاد ایتدیکی « ایصیلیق چالان اوقلر » صوگ درجه تکمل ایتشدی . ذاتاً ، اوغوز کلهسی ، تحلیل اولونجه ، « اوق + اوز » دستوری میدانله چیقارکه بونک معناسی « اوقلر عشیرتی » ، یاخود « اوق ارلری » دیکدر . بر باشقه معناسی ده ، « اوچیلر یاخود اوچی عشیرتله » در . موتەنک ایجاد ایتدیکی اوقلر ، چوق تکمل ایتش سلاحلردی . بونلر سایه سنده ، بویوک بر تورک ایلخانلغی وجوده کتیردی .

اوغوزلرک آدنن آکلاشیلیورکه ، « اونفون totem » لرندن بری ، « اوق » در ؛ ایکنجی اونفونلری تیبیت اوکوزی یعنی « باق » در . بو اوق ، موتەنک ایجاد ایتدیکی اوقدر . بوندن آکلاشیلیورکه تشکیلاتجه ، وتوتەملرجه قونلری تقلید ایدن اوغوزلرک ، موتە زماننده کی « قونلر » ک دواملری و اونلرک طورونلری ، خلفلری و بقیهلری اولدیغنه حکم ایدیله بیلیر .

دینی آولر . — اُسکی تورکلرده ، اک زیاده ، اعتنا ایتدکلری آولردینی آولردی :

کوچوک ایلده ، دورت جهتک توتەملرینه و مرکزک توتەمنه ، عینی نوعدن توتەم قوربان ایتک لازمدی :

(۱)	شرقک توتەمی	:	قویون
(۲)	جنوبک	:	قوش
(۳)	غربک	:	کوپک
(۴)	شمالک	:	طوموز
(۵)	مرکزک	:	تیبیت اوکوزی

بو توتەملر ، تسین دیننک توتەملریدر . تسین تورکلری سنه ده بش کره موسملرنده ، دینی تشارک ایچون ، بو توتەملره سورکون آولرینی یاپارلردی :

بونلر ایچون ، بویوک تشارک ماده لری یاپه رق بویجه یاخود ایلجه تساول ایدرلردی . اورته ایلده قون ایلینک دوامیدی ، قونلرک دواچی اولان اوغوزلردهده ، آلتیلی تشکیلاتی و آلتی عدد آوجی قوشدن عبارت اولان آلتی توته میله مرکزہ طائد ، تیت اوکوزندن عبارت اولان عمومی توته می کوریورز . تیت اوکوزینه « صیغیر » آدی وریلدیکی ایچون ، اسکی تورکلر ، سورکون آوینه ده « صیغیر » دیرلردی .

سورکون آوینه قیمت ویرمک ، اقصای شرق مدنیتی دورینه مخصوص دکلدی .

سلجوقلرک ، عثمانلرک ، چنکیزیلرک ، تیموریلرک ، آق قویونلورک دولتلرندہ ، سرایک مکمل آوجی تشکیلاتیه اوچتی تشکیلاتی واردی . محمود کاشغری ، دیبورکه « اوچلیق » اسکی تورکلرده وبالخاصه ، کنج تکینلرده چوق ترقی ایشمادی . کنج تکینلر ، آت اوزرنده ، اوق ، هم ایلری ، هم کیری آتہ بیلیرلردی .

آرچی قوشلر . — آوجیلقدہ ، آوجی قوشلرده بویوک احتیاج واردی : اوغوزلرک اونفونلرندن بشی ، اک معروف آوجی قوشلردی ؛ طبیعی ، اوجی قوشلر ، آو قوشلرندن یتیشیردی . اوغوزلرک اونفونلرندن بشی ، معروف آو قوشلریدی : شاهین ، قارتال ، طاوشانجیل ، صونفور ، چاغری .

بونلر بزه ، اوغوزلرک قوللانداقلری اک مشهور آو قوشلرینی بیلدیرر . آلتیجیسی « اوج قوش » در . سالوربونه طائد اولان بونلرده اوغوزلرک آوجی قوشلرندن اوچ تانه در ؛ فقط ، آدلری ذکر ایدیلیور .

جامع التواریخ ، دیبورکه بونلر ، آلتی بولوکک یاخود ، بونلرک دوردر دوردر منقسم بولونداقلری یکریمی دورت بوین « اونفونلر » ایدی . اونفون ، « توته م » دیمکدی . توته ملر کبی ، اونفونلرده اوق آتیه مازدی . بونلر ، حرمة اولدوروله مزین و اتلری ینیه مزدی . فقط ، عموم طرفندن دکل ، آلتی بولوک آراسنده ، یالکز منسوب بولوندیغی « بولوک » طرفندن ، یاخود

بو بولوک منقسم بولونديغى «دورت بوى» طرفندن ، حرمة آوق آتيله ماز ، اولدوروله مز و آتى ينيله مزدي . بونلر ، اورته ايله منسوب بولونان اوغوزلرک حقيقى توتهملریدی .

ملى لر ائمرلرده كى معنوى ايجادلر كشفلر . -- (۱) اوغوز شجره سنك باشنده ، عنضوى بر «آتا» كوريبورز: بو آتارك آدى عنوانى عموم توركلره ويرمش اولان تورك خاندر . عنضويه كوره ، بو آتا، ايلك دفعه «چادير» ي ايجاد ايتمش . بو عنضوى خبر ، بزه تاريخى و موثوق بر معلومات ويرمز . بوندن چيقارم بيله جكمز منقبوى معنلردن برنجيسى ، چاديرك ايجادينك چوق اسكى اولم سيدر . ايكنجيسى ، چاديرك بر منقبويه مربوط اولمسندن دولايى برنوع محترمك اكتساب ايمه سیدی .

(۲) تورك خانك بويوك اوغلى اولوب يرينه قائم اولان (تاوونك) ، بركون بر «كيك» اولادى . كيكي كسوب پيشيركن ، اتك بر پارچه سى يره دوشدى . تاوونك ، ات پشدكدن صوكرا ، يره دوشن پارچانك دها لذتلى اولديغى كورونجه ، اتلر او طوپراغه سورولدكدن صوكرا پيشيريليرسه لذتلك آرتاجنى اعلان ايتدى : بوصورتله ، (طوز) كشف ايديش اولدى . كيك كلمه سى ، اسكى توركلرده ، بوتون (دورت آياقلى او حيوانلرى) افاده ايدردى . اسكى توركلر بزم (كيك) ديديكمز حيوانك ديشيسنه (باغيش) ، ارككنه (بوغو) ديرلردى ؛ بناء عليه ، اسكى كتابلرده ، (كيك) كلمه سنى كورورسهك (آو) حيوانى معناسنه آلمالى يز .

تورك اولكلرلرلنده سورولرله «آهو» لره ، «يابانى آت» لره ، «پارس» لره واديلرده وكول كنارلرلنده «كيك» لره ، «قوغو قوشلر» ينه ، پاميرك اك آلچاق يايلازلرلنده «ياق» لره ، تيبندن كلمه ، بوينوزلرى بورمالى «آرغالى» ديزن قويونلره چوقجه رامت كلينير .

۰۲ - سورو صاحبی تورکلر

سورو صاحبلکی . - تورکلرک الکبویوک قسمی، سورولریله کچینیرلردی سورولری قویون ، کچی ، آت ، دوه ، اوکوز سورولیدی . دده قوزقود کتانه کوره ، قویون سورولرینه (آغایل = آغیل) آت سورولرینه (ایلغی) ، دوه سورولرینه (قایتابان) دیرلردی . بوکونکی کونده ، جنوب ولایتلر مزدهده ، اوکوز واینک سورولرینهده (تاخیز) دیرلر . بوسورولر ، اونلره هرکون ، تازه سوت ، قایمق ، تره یاغی ، یوغورت ، پنیر ، قیميز ، قیمران ، تاراسون کچی کوزهل غدالری و ایچکیلری سورولرک دریسندن دباغلق^۱ ، سراجلق ، چیزمه جیلک ، آیاق قایمیلق صنعتلری دوغمشدی .

بوندن باشقه ، اکرلر و سائر داییلیردی . سورو حیوانلرینک پوسته کیلرندن ، قالدیقلر ، کورکلر ، قافانلر^۲ یاپیلیردی . یوک و یاپاغیلرندن کچلر ، کلیملر ، جیجیملر ، خالیر ، چادیرلر یاپیلیردی . هرتورلو دریلرندن و پوسته کیلرندن غایت کوزهل البسهلر یاپیلیردی .

سورو حیوانلرینک کیمکلرندنده برحوق شیلر یاپیلیردی : مثلاً ، دوه نك آياغنی يره باصديغی آياق کیمکلرندن قیميز ایچمک ایچون « بارداق » یاپیلیردی . ایرانیلر ، بوایاغ کله سنی آلهرق « ایاغ باده » ترکیندن « بارداق » معناسنه قوللانیدیلر . اوکوزک ساق کیمکلرندنده ینه ایچنه قیميز قویمق ایچون ، صراحیلر یاپیدیلر .

بوسورولر ، کوچ زمانندهده ، یوک ، یینهک آرابه حیوانلری صورتنده قوللانیلیردی . اسکی تورکلرده ، قادین و چوجوق ده ، ارککلری و بابالری قدر یئنیجیدرلر . محمود کاشغری بزه بر آتالر سوزی نقل اییدیور : تورکلر آتی ، قاناتلر .

بو ضرب مثل ، تورکلری ، اوچان قوشلره بکزه تیور . بو قوشلره قاناتلر لازمدی . بو قاناتلر نه اوله ییلیردی ؟ تورکلره قانات ویرن ، اونی

شرقدن غربه ، شالدين جنوبه اوچوران جوال آتلىرى دكلىدى ؟ اوحالده ،
يوقارىدهكى ، آتار سوزى حقيقه چوق اوغوندر .
اسكى توركلرده قادينلر وچوققلرده ، زوجلىرى وبابلىرى قدرينيجيديلر .
بوندىن باشقه ، اوستى قاپالى بويوك آرابالرده ، سيار اولرىدن عبارتدى .
تورك اوباسى ، آقشام اوستى ، بريره قوندىمى ، سيار اولر ، آرالزنده
سوقاقلر ، وجوده كتيره جك صورتده ديزيليرلردى . (اوباج) بر سمييه
دكلده بر (بوى) دن عبارتسه ، او زمان ، آرابالرك آراسنده ، صاتيحي
آرابالردن ، برچارشى وجوده كتيريليردى . (اوبا) ، بر (بوى) دكلده ،
بر (ايل) سه ، او زمان ، قونولان ير ، كرچكدن ، (بر سيار شهر)
اولوردى وبوشرك چارشيسندهكى برسوقاقده بواعمالاثنخانهلره تخصيصوص ايديليردى .
توركل سيار شهرى ، ايلك بهارك آرقهسنه دوشردى . ايلك بهار ،
يشيل چنلريله ؛ تازه اوتلريله ؛ ماوى ، پنبه ، مور ، صارى ، بياض ،
افلاطونى چيچكلرى زهيه كيدرسه ، توركل سيار شهرى ده اورايه دوغرو
كيدردى : توركلك ، طراوتى ، تازه لكى ، كوزه لكى اوكنه قاتمشدى .
يازين ، يايلاقده ، قيشين قيشلاقده عيى اصولى تعقيب ايدردى .
مقيملىر ، بركون قومشولقلرنده يكي برشرك وجوده كلديكنى كورورلردى .
ققط ، بش اونكون صوكرا ، برصباح اويانجه ، قومشولقلرندهكى يكي شهرك
يرنده ياللر اسديكنه مطلع اولورلردى .

۳. — چفتجيك

چين تاريخلرينك بياننه كوره ، اسكى توركلر ، كوچه اولمقله برابر ،
هربرينك آريجه ، برپارچه اراضيسى ده واردى .
« يورت » كلهسى ، عربلردهكى ، « دار » كلهسى كى ، قيشين ، قيشلاقده ،
هر عائله نك چادير قوردىنى معين محلك آيدير . هر عائله نك ، قيشلاقده ،
خصوصى ولايتغير ، بر « يورت » ى واردى . توركلر ، غربه كلدكدن
صوكراده « اسكى يورت » ى اونوتمامشلردر .

تورکستاندن کان ، تورک ایللری ، اوراده اطرافنده دولاشدقلری
« آناقارا » ، « یشیل ایرماق » ، « سپان = سیحون » ، « جیحان = جیحون » ،
ایرماقلرینی آنادولویه کتیردیلر . داغلردنه ، بیک قیشلاغه مقابل « بیک
کول » ی قاراجوق داغنه مقابل « قاراجه داغ » ی کتیردیلر .
یالکیز ، موصلدهکی « قاراجوق » داغنک آدی عیناً ، محافظه ایدیلدی .
چینلیلرک روایتنه کوره ، تورکلر ، اسکیدن بری بوغدای ، آرپه ، پرنج ،
داری ، میصیر اکرلردی . آصمه ، الما ، دوت فدانلری یتشدیرلردی .
اراضی بی صولامق ایچون ، پک چوق آرقلر آچمشلردی . [آرق محمود
کاشغری یه کوره] « آرق کلهسی » خالص تورکجه اولوب « مجرا » معناسه در .
بوکله بی ، عربجه « خرق » کله سندن اشتقاق ایتدرمک اسکی عربجیلنک بر
نتیجه سیدر .

اسکی تورکلر ، چفتجیلک یاپمغه محتاجدیلر : چونکه ، اکمک یاپمق ایچون
بوغدایه ، حیوانلره یم اولمق اوزره ، آرپه ایله میصیره ، قیمیزه قاتهرق
« تاراسون » آدی برنوع ایچکی یاپمق اوزرده داری یه محتاجدیلر . یمشلی
چوق سودکلرندن ، آصمه ، اریک ، الما ، دوت فدانلری یتشدیرلردی .

۴ . صنایع

تورک صناعتلری . — اسکی تورکلرده دمیرجیلک ، سلاجیلق ، بالخاصه
اوچیلق وقویوجیلق چوق ایلری کیتمشدی . بونلردن باشقه ، کورز ،
مزراق ، حربه ، قاما ، قالقان ، زره کبی سلاحلری واردی . بونلرک هپسنی
یاپمق ایجاب ایدیوردی .

بوسلاحلردن « اوق » موتهنک یعنی اوغوز خانک مقدس بریادکاریدی .
ذاتاً ، اوغوزلرده ، « ایل » ک آدنده اساس اولدیغندن ، ملنک عمومی
توته میدی .

اسکی تورکلرده ، دمیرجیلک « قوطلو » برصناعتدی . « قوط » کلهسی

« مانا » تعبیرینک عینیدر . مانا صاحبی اولان بر آدم یا خود برشی ، « کرامت » و « قدسیت » صاحبی اولوردی . بو « قوط » سایه سنده ، دو قوز آتاسی ، دمیرجی اولان بر آدم ، « قام » یعنی « شامان » اولوردی .

موغولار ، دمیرجی یه « دارهان » دیرلردی که « تارخان » دیمکدی . بو عنوان ده ، بزه دمیرجیلرک تارخانلر و « قاملر - شامانلر » کبی ، قوطلو اولدقنرینی کویسترر .

اوغوزلرله کوک تورکلری و تابعلرینی دورت یوز سنه لک ، اسارت تکاھلری اولان « ارکنه قون » دن قورتاران ده ، بر دمیرجیدر . بو حال ده ، دمیرجینک قوطلو اولدیغنی و شامانلق قوتنه مالک بولوندیغنی کویسترر . بو شامانک شخصی بر توتهمی ده واردر که ، موغولجه آدی « بورته شانه » ، تورکجه سی « بوز قورت » در . دده لر مزی ارکنه قوندن چیقاران بوملی قهرمان ، قوطلرینی بر طرفدن ، دمیرجیلکدن ، دیگر طرفدن شامانلقدن و شامانلغک شخصی توتهمی اولان « بوز قورد » دن آلمشدی . اوسایه ده درکه ، بزی عنعنیه کوره ، دورت طرفی کیلمز ، هر طرفی سحری طلسملرله باغلانمش اولان ارکنه قون کبی ، بر اسارت تکاھدن قورتاره بیلدی .

ارکنه قونه ، یالکز برحفت تکینله برحفت قاتون قاچوب کیرمکه موفق اوله بیلمشلردی .

[تکین « پرنس » معناسنه در ، قاتون ده « پرنسس » دیمکدر . خاتون کله سی قاتوندن ، قادین کله سی ده ، خاتوندن دوغمشدر . کورولبورکه ، کله لز کبی ، معناری ده دیکشمشدر] بونلر ، یانلرینه هر حیواندن برحفت آله بیلمشلردی . اکوب یتشدیر یله جک نباتلری ، سبزه لری و آغا جلری ده ، ارکنه قونده بولمشلردی . ارکنه قونده کی بوقالابالغک اقتصادی یاشایش اوزرینه تاثیرلرندن اور یژینال برحیات دوغمشدی . بوراسی ، جماعت حالده کیریلش ، بویوک بر « روبنصون » آداسیدی .

بو آدایه ، عمومی قتل عامدن قورتولمق ایچون ، ایلخان سلاله سندن ،

« قایان و نوکوز ، آدی شهزاده لرله اونلرک نشانلیری اولان ایکی قیز جان - آته بیلمشردی . بونلر ارکانه قونده نشانلیریله اوله ندیلر . هر نوعدن برچفت کلن حیوانلرده ، چفت چفت برلشهرک ارکانه قون ایچنده کیندکجه چوغالان برانسان و حیوان قالابالغی حصوله کلکه باشلادی . ارکانه قونده ، اسکیدن بری موجود بولونان نباتلرده ، کندی اصولرنجه چوغالدیلر .

ارکانه قونده ناصیل هیکیلری ؟ — قوطلری ، آشاغیده مذکوریدی معنوی منبعدن آلان « تومه نه » آدی بر حکمدار ، یکی بر « ایلخانلق » تشکیل ایدهرک « آوار » ایلخانلغنک یرینه قائم اولدی : تومه نه ، آساغیکی یدی قوطه مالک اولدی :

۱ — دمیرجیلکدن

۲ — قاملقدن یعنی شامانلقدن

۳ — قونلرک « قویون » تومه نه غلبه چالقله اونی تابعیتی آلتنه آلان « بوزقورد » آدی تومه مندن

۴ — اجتماعیا تجیرجه « پوتلاج » آدی ویریلن شوله نلر واسطه سیله ^{۱۲۴} الله ایتدیکی فردی تومه ملردن

۵ — بوفردی تومه ملرله برابر کلن فردی حاکمیتلردن

۶ — اون بش تولهش ایللرینک مجموعی اولان بویوک مجتمعه یی حرباً مغلوب ایتمه سندن

۷ — ایلخانلغه صاحب بولونان و بوتون تورک بویلرینه ، ایللرینه ، خاقانلرینه حاکم اولان آوار اوردوسنی ، برحمده قهر و تدمیر ایتمه سندن یدی تورلو « قوط » ه صاحب اولدی . بوقوطلرک هر بری ، صاحبنه « کرامت » و « قدسیت » و یرن فیضی بر منبعدی . ایشته ، قونلردن سوکرا ، دورت یوز سنه ایلخانلق تختنده قالب عموم تورکلری حاکمیتی آلتنده اسیرکی قولالانان « جوجه ن آوارلرینک ایلخانلغی » بوصورتله نهایت بولدی .

دمیر آینی و قورد تمثالی . — ایلخان هر سنه معین برکونده دمیر آینی

یاپاردی . بر دمیپ پارچه سی ، نار بیضا حالته کلنجه اوجاقده ایصیدریلردی .
دمیر بو حاله کلدکن صو کرا ، ایلخانہ مخصوص « آلتون اورس » ک اوزرینه
قونولوردی . ایلخان ، آلتون چکیجی آلهرق بونک اوستونه ووروردی .
بوندن صو کرا ، قوشلر ، طویلر ، شوله نلر یاپیلردی .

حدودده دمیپ آینی . — دمیپ آینی برده ، مملکتک حدودنده یاپیلردی .
مملکته خارجدن کیرمک ایسته یین راجنی سفیر ، بو آینی یامعدن کیره مزدی .
آین شوندن عبارتدی .

بر دمیپ پارچه سی آتشد ، اریه جک درجه به قدر کتیر لرلردی . صو کرا
مملکته کیرمک ایسته یین اجنی بر سفیر ، بر سیاح ، بر تجار و یا خود سار بر صنعتی
حائر اجنی بر ذات ، بر دمیپ پارچه سیله برابر ، هر هانکی بر محله ، حدودک
التصاق نقطه سنه قونولوردی . اجنی ذات بودمیپ پارچه سنک اوزرندن
آتلا یه رق ، اوته کی مملکتدن مملکت مزه کچردی .

بو آیندن مقصد مملکت مزه کلک ایسته یین بر آدامک ، بو یوله نمش ، سحر لشمش
طلسملی بر کیمسه اولمق احتمالنه یعنی ، نار بیضا حالنده کی دمیپ پارچه سی
اوزرندن آتلامه سیله ، بو یولرک ، سحر لرک و طلسم لرک بوزولمه سی و تاثیر سز
بیر اقیلمه سیدر . اوزمان اجنی لرک دینه سحر نظریله ، باقیلوردی . و هر شیدن
اول اجنی لرک سحر باز لغندن و بو یوجیلکنندن قورقولیوردی . بر مزرعاغک
تپه سنه آلتون دن بر قورت باشی تعلیق ایدیلر و بودنی تمثالله دوشمان لرک بوتون
بو یولرینه غلبه چالینردی .

۵ - استحصالک دورت درجه سی

استحصالک دورت درجه سی . — استحصالده ، تورک تکاملنک
مرحله لرینه تابعدی .

اسکی تورکر ، سیاسی حیاتجه ، دورت درجه دن کچرلردی . اقتصادی
استحصالکده بودرت درجه ایله متناظر دورت مرحله سی واردی :

- (۱) كندی باشنه یاشایان مستقل بویلر دوری .
- (۲) « » « » « » « » ایلر دوری .
- (۳) « » « » « » « » خاقانلیلر دوری .
- (۴) بومرحلهلرک هپسنی جامع اولان ایلخانلیقلر دوری .

(۱) بوی مرحلهسی . — مستقل اوزلریا خود اوزلرک یرینه قاشم اولمش اولان ، مستقل بویلر مرحلهسند ، اقتصادی عضویتده ، (اوز) یا خود (بوی) دی . بومرحلهده بالخاصه ، آدجیلقله آقینجیلیغه چوق اهمیت ویریلردی .

بومرحلهده ، عائله ده « صوب clan » ایله « صوی parentéle » دن عبارتدی . « صوی » cognat آدی ده ویریلیر . آلمانلر zippé دیرلر . بو طرز عائله « صبه agnat » دن چوق فرقلیدر . فرانسهده La parentéle ده دیرلر . عصبهده یالکیز الی سلاح طوتان برادرلر عمجه اوغللری ، برادر اوغللریله بابا ، دده و عمجهلر واردر . یعنی عصبه یالکیز ارکک جهتندن اولان اقربارلر دن مرکبدر . عصبه نك مقابلی ذوی الارحامدرکه یالکیز قادین جهتندن اولان اقربارلر در . صویده ایسه ، بربرینه تامامیله مساوی اولق اوزره بوتون عصبه لره بوتون ذوی الارحام بولونور کورولیورکه ، « صوی » ده « صوب » کبی جمهوری وده موقراتیک عائلهلرک آناسیدر . بو کونکی آروپا عائله سنی تشکیل ایدن « بوی ، صوب ، صوی » مرحله لرینی کچد کدن صوکرآ ، پدری عائله « La famille conjugale » مرحله سنی ده کچد کدن صوکر او اصل اوله جمعمز « ازدواجی عائله در . « ازدواجی عائله » زوج و زوجه ایله اوده قالان چوجوقلردن عبارتدر . عائله نك هم اك كوچوكی همده اك صوك درجه سی بودر . عائله ، بوندن داها زیاده کوچوله مز ، ایکی کشیدن داها کوچوك جمعیت اوله ماز . کورولیورکه جمعیتك اجتماعی دائره سی بویودکجه عائله نك معشری دائره سی ده کوچولویور . جمعیت ، « عشریتدن وقبيله دن » عبارت کن ، عائله ده ، « بویدن و صویدن » عبارتدی . جمعیت « کوچوك ایل واورته ایل » درجه لریه ایننجه ، عائله ده

« صوی » مرحله سنه دوشدی . ایلریده کوره جککز که جمعیت ، « بویوک ایل واک بویوک ایل » درجه لرینه چیقنجه ، عائله ده « پدری عائله » مرحله سنه یوکسه جکدر .

جمعیت ، « خاقانلق و ایلخانلق » درجه لرینه یوکسه لنجه ، عائله ده « ازدواجی » عائله یه یاقلاشه جقدر . چونکه « ازدواجی عائله » آنجق بویوک وجوده کله بیلمشدر . اسکی تورکرده کی عائله ، « ازدواجی عائله » یه بکزر سده ، اونک تام و حقیقی شکلی دکدر .

مستقل بوی دورنمه آپیلیر . — مستقل بوی دورنده ، سمیهر ، ایکی مقصدله آوه کیدر لر دی :

برنجیسی ، سنه ده بر کره ، مقدس توتهم لرینی ، اولامق لازمدی . بو آو آیینی بر ماهیتی حائز ، مقدس بر آودی . بو آودن صوکر ، طوی و بایرام یاپیلردی .

ایکنجیسی ، صرف اقتصادی بر مقصدله یاپیلردی . آوجیلر ، آو اتلریله غدالانیرلر ، دریلرندن ، پوسته کیلرندن الیسه ، قالپان ، چیزمه ، اگر طاقیمی ، چادیر و سرکی یاپارلردی .

مستقل بویوره ما کیت . — « مستقل بوی » دورنده ، بویک متحکم بر رئیس یوقدی . توتهم ، هنوز ، پوتلاج واسطه سیله ، رئیس طرفندن ، کندی نام و حسابنه غضب ایدیله مشدی . توتهم ، « بوی » ک اوز مالیدی « بوی » جمهوریتی و ده موقراندی . تودون ، معین زمانلرده آیین اجرا ایدن بروحانی رئیسدن عبارتدی . تودونلرک سیاسی و اقتصادی ماهیتلری یوقدی . بویک معشری حا کیتی بو تودون طرفندن غضب ایدیله مشدی .

ولایت عامه ، رئیسه دکل ، بویه عائددی . ایشته ، بو دورک آوجیلنی ده کندینه مخصوصدی .

بو دورده کی آوجیلق ، داها بویوک بر اهمیتی حائزدی . زیرا ، آوجیلق ، توتهمیزمه ده مربوطدی . بوزمانده ؛ یاپیله بیله جک ایشلر ، آوجیلق ، سورو

بسه مك ، و آقین یاقمقدن عبارتدی . بویك یر صوی و توتهمی ده ، بویك فردلرینه بوکبی ایشلری امر ایدردی .

«تکه» بوینده ، «خان» ک هیچ بر نفوذی یوقدر . حتی ، معاش و تخصیصاتی ده یوقدر . فقط «سردار» آدلی طبیعی قوماندانلر واردر که مزارغنک تپه سنه بر بایراق آصه رق چادیرک اوکنه آصار . بونشان ، آقینه کیديله جکنه اشارتدر : بودعوته برچوقلری اجابت ایدرلر .

«ایل» مرحله سی . — ایل مرحله سی (دده قورقود کتابنده کورورز : ایل مرحله سی برطاقم مسرفانه ضیافتلرده تجلی ایدر : بونلرک مشهورلری دورتدر : یغما شوله ن ، طوی و دوکوندر . اسکی زماندن بری اوغرلرایلنده ، «پوتلاج» دینیلن مؤسسسه تأسیس ، ایش و معشری حاکمیتی ، فردی حاکمیت حالنه کچیرمشدی . پوتلاج تعمیم ایشدی . تورکجه ده ، بوکا «اوینی یغمالاتمق» دیرلردی . پوتلاج واسطه سیله ، سالور قازان ابتدا کندی بوینی ، صوکر قونلی ، بو ، پوتلاج واسطه سیله سالور قازان ابتدا کندی بوینک اونغونی اولان اوچ قوشی صوکراده اول ، سالور قازان کندی ایلنده کندی بوینی پوتلاج واسطه سیله تسخیر ایتدیرمشدی . ثانیاً کندی قولی اولان صول قولک «اوچ اوق» اونغونی دها صوکر صاغ قوله عأد (بوز اوق) اویغوننی کندی نه مال ایشدر . اک نهایت ، «اوچ اوق» ایله «بوز اوق» توتهملرینی جامع اولان عمومی «اوق» توتهمنی تملک ایشدر . اوغوز ایلنک و قوللرینک آدلی بویله تحلیل ایديله بیلیر :

«بوز اوق + اوچ اوق = اوق»

ذاتاً ، اوغوز کلمه سی ده تحلیل اولونجه :

«اوق + اوز = اوغوز»

دستوری حصوله کلیر .

استحصالك تدقیقاتندن چیقاردینی نتیجه لره کوره ، سیاسی و اقتصادی تکامللرک «ایل» مرحله سنده ، یالکیز اقتصادی احتیاجلری تطمین ایچون

ثروت بیریکدیرمکه چالیشیلمازدی. بودورده هر فردك عزت و شرفی، یابدیغی مسرفانه ضیافتلرله، پوتلاج ایچون، قاریسندن باشقه هر نه سی وارسه، سنه ده ر کره یغمالاتمقله حاصل اولوردی.

فردی حاکمیت ده، بوصورتله حصوله کلتشدی. خالص «اونفونجیلق = توتنجیلک» مرحله سنده، «اونفون» کبی «حاکمیت» ده معشری وجدانه عاؤددی. «اونفون» هنوز فردیله شمه دیکی ایچون، حاکمیت ده، فردیله شمه مشدی.

اویغی یغمالاتمق، بر نوع میدان اوقومقدی، ضیافته کلوب ده یغمايه اشتراک ایدنلردن بری، داها بویوک بریغما ضیافتی یاپه رق ایلك ضیافت صاحبی مغلوب ایده بیلسه یدی، اوزمان اونفون و فردی حاکمیت بوکا کچمش اولوردی. فقط، بومقابله یی داها پارلاق و داها مسرفانه بر صورتده یاپامایان دعوتلیلر، اونفونلرینک و فردی حاکمیتلرینک ضیافت صاحبی طرفندن غصب ایدیله سنه رضا کوسترمکدن باشقه، برایش یاپه مازلردی.

بویغما ضیافتلری، بر نوع «مقاوله» ماهیتنده ایدی. فرانسز اجتماعیاتچیلرندن (داوی) یه کوره، «مقاوله نك» فردی حاکمیتک و فردی حقوقک منبعلری بو پوتلاجلردن عبارت تر. ه

اسکی اوغوز ایللرنده، عزت و شرفک، یوکسک درجه سی، بر بکک هر نه سی وارسه، بوتون ایچ اوغوز و طیش اوغوزله برابر یمکه قائم دی. دده قورقودک دیدیکی کبی، «ارمانه قییمادجه» آدی چیقمازدی [ص ۳] اسکی اوغوزلرده، سالور قازان، دیگر یکر می دورت بکدن فرقمزدی. شو قدر وارکه، بو، هر سنه، اویغی یغمالا تیردی. بو صورتله درکه، سالور قازان ابتدا کندی قبیله سی اولان «سالور» بوینک «اوج قوش»، توتهمیله سوکوکنی، تمغاسنی هپ کندی نام و حسابنه اوله رق، غصب ایتدی. اوندن سوکرا، کندی قولنک اؤنغونی اولان «اوج اوق» ی، داها سوکرا، قارشیکي قوله یعنی صاغ قوله عاؤد «بوز اوق» ی واک سوکرا، عموم اوغوز ایلینک تمثالی اولان «اوق» اونفوننی تیبست اوکوزینی وسائر تمثاللری برربر الده ایتدی.

بوصورتله ، اوغوز ایلی ایچنده ، اوچ یوز آلتش یکیت صاحبی ، بر بکلر
بکی اولدی . نفوذی ، خانلر خانی اولان بایاندر خان کچدی . دده قورقود
کتابنده ، حاکمیتک ، فردی ولایت عامه نك بالخاصه ، سالور قزانه
اولدیغنی کوریورز .

بوتورمده رولدی طسه ارغوزک ایچ ارغوزه قارشى عصبانى . —
اوچ اوق ، بوز اوق ییغیناق اولسه ، قازان اوینی یغمالاتیردی . قازان ینه
اوینی یغمالاتدی . اما ، طیش اوغوز برابرنده بولونمادی . یالکز ، ایچ
اوغوز ، یغمالادی . نه زمان ، قازان اوینی یغمالاتسه ، حلالنک الینی آلیر ،
دیشاری چیقاردی . اوندن صوگرا ، نه وار ، نه یوق ، هپسنى یغمالارلردی .
طیش اوغوز بکلرندن اوروز ، امن و قالان بکلر بونی ایشیتدیله ؛ دیدیلرکه :
— باق ، باق ! شیمیدی یه قدر . قازانک اوینی برابر یغمالاردق .
شیمیدی نه دن ، برابر اولمادق ؟ اتفاقله ، جمیع طیش اوغوز بکلری قازانه
کله دیلر . عداوت ایتدیله .

« قالباش » دیرلر برکیشی واردی . قازان ، اوکا صوردی : « بره ،
قالباش ! بو طیش اوغوز بکلری ، دائمله برابر ، دائماً ، بکا کلیرلردی .
شیمیدی ، نیچون ، کله دیلر ؟ عداوت کوستردیلر ؟
قالباش ، دیدی که ، بیلزم میسک نیچون کله دیلر ؟ بوسفر اویکی یغمالاتدیغک
زمان ، طیش اوغوزلر برابر بولونمادیله [ص ۱۶۵] سبب اودر .

قازان — بزه عداوت ایدیورلر اویله می ؟
قالباش — خانم ! بن کیده میم . اونلرک دوستلغنی ، دوشمانلغنی آکلایه میم ؟
قازان — سن بیلیرسک !

قالباش ، برقاج آدامله بینوب قازانک دایسی اوروزک اوینه کلدی .
اوروزده ، آلتون کونلکینی دیکمشدی . اوغوللریله اوطورمشدی .
قالباش کلوب اوروزده سلام ویردی . دیدی که :
قالباش — قازان بوکلو اولدی . البته دایم اوروز بکا کلسین دیدی .

قارا باشم بوکله ندى . اوزر مه ياغى كلدى . دوه لرى ، قارا قوچده آتلىرى
آلوب كيتديلر . قازه بكنزر قيرمز ، كلينمز فلا كته اوغرا ديلر . بنم قارا
باشمه ، كور نهر كلدى ؛ دايم كلسين .

اوروز — بره قالباش ! اوزمان كه اوچ اوقله بوز اوق ييغناق
اولورلردى ، قازان اووقت ، اويني ياغما ايتديرردى . بوسفر ، صوحز نهيدى كه
بز ، بوز اوqlر ، يغماده ، برابر بولونماق . دائما قازانك باشنه بلالر كلسين .
بز قازانه دوشماز ، ابي بيلسين .

قالباش — قازانك باشنه هيچ برفلاكت كلهدى . قازان خان آياغه قالدقدي ؛
آلا داغده ، چاديريني و اوتاغنى ديكدى . اوچ بوز آلتش آلپ اونلر
ياننه ييغناق اولدى . يمك ، ايجمك آراسنده ، بكلر سنى آكدى . اوستومزه .
ياغى (دوشمان) كلهدى . بن رنك دوستلغكى ، دوشمانلغكى چينامه يه كدم .
قازانه دوشمان ايمشسين ، آكلادم .

قالباق قالفوى ، « خوش قال ! » ديوب كيتدى . اوروز غايت مكدر
اولدى . طيش اوغوز بكلرينه آدام صادلى :

— « امد ، كلسين . آلپ رستم كلسين . دونه بنلمز دولك اورن كلسين .
كيري قالان بوز اوق بكلرى هپ كلسينلر » ديدى .

طيش اوغوز بكلرى هپ ييغناق اولدى . اوروز ، آلابارگاه اوتاقلرني
هپ دوزه ديكدى . آتدن آيغير ، دؤنه ده بوغرا ، قويوندن قوچ قيرديردي
طيش اوغوز بكلرينه آغيرلق ايدوب طوپلادى . « بن سزى نيچون چاغيردم
بيليرميسكز ؟ » ديدى .

اونلر « بيلمه يز ! » ديديلر .

اوروز ديدى كه : « قازان بزه قالباشى كوندرومش ، ايلم ، كونم چاپوله
اوغرادى . قارا باشمه فلاكت كلدى . دايم اوروز بكا كلسين ! » ديمش .
قالباشه ديدم كه اوزمان كه ، قازان اويني يغمالاتيردى ؛ طيش اوغوز بكلرى ،
برابر يغمالارلردى . بكلر ، كلير ، قازانى سلاملازلر ، كيدرلردى .

امن دیدی : « یا ، سن نه جواب ویردك ؟ » اوروز دیدی که : « بز قازانه دوشماز ! » دیدم .

امن دیدی : ابی دیمشك ! اوروز دیدی : بکلر ، یا سز ، نه دیرسیکز ؟ بکلر دیدیلر : « نه دیهلم ؟ مادام که سن قازانه دوشمان اولدك ، بزده دوشماز » دیدیلر .

اوروز آرایه مصحف کتیردی . هپ بکلر ، ال ووروب آند ایچدیلر : « سنك دوستکه دوست ، دوشمانکزه دوشماز » دیدیلر .

اوروز جمله سنی خلعتله دی . [۱۶۷ - ۱۶۵]
بوسوزلردن آکلاشیلورکه ، اسکی تورکلرک زنکین اولق ایسته مه لری ، یالکز فردی احتیاجلرینک تطمینن ایچون دکلدی . اونلر ، یغما ضیافتلری یاپمه سله ، اولری بونون اوغوزلره یغمالا تماسله ، نه ، فردی حاکمیتی احراز ایده بیلیرلردی ، نه اونو محافظه ایتکه موفق اوله بیلیرلردی .

سالور قازان ، سنه ده بر کره ، « هم اوچ اوق » ، هم ده « بوز اوق » قوللری حاضرکن ، اینی یغمالا تیردی . بو سایه ده درکه ، بونون اوغوزلر اونک فردی حاکمیتنه طوعاً اطاعت ایدیورلردی .

وقتا که ، بر کون ، بوز اوقلر یوقکن ، سالور قازان اینی یغمالا تندی . یغما ضیافتنده یالکز « اوچ اوقلر » بولونیورلردی . او زمان ، بوز اوقلر یغما ضیافتنده بولونما دقلرندن دولایی عمومیتله عصیان ایتدیلر . دیمک که سالور قازانک فردی حاکمیتی ، یغما ضیافتندن یعنی پوتلاچدن دوغمشلردی . سالور قازان ، یغما ضیافتنه ، « بوز اوقلر » قولنی دعوت ایتمه مکله ، اونلر اوزرنده کی فردی حاکمیتی اسقاط ایتشدی . یغما ضیافتی بر نوع « اجتماعی مقاوله » وجوده کتیریوردی . یغما ضیافتی یاپان آدامه ، مادام که داها مسرفانه و داها پارلاق بر ضیافته مقابله ایدیه میوردی ، اوکا طوعاً اطاعت ضروریدی . اجتماعی مقاوله اونو ایجاب ایتدیریوردی .

فقط ، یغما ضیافتی یاپیلرده بر زمراهه حصر اییلر و دیگر زمراهه ، بو

ضیافتدن محروم بیراقیلورسه، ایکنجی زمره نك آرتق طوعاً اطاعته بورجی قالمزدی . فقط ، بوز اوقلرک رئیس اولان اوروزك ، یکنی اولان قازان طرفندن اولدورولسی، رئیس-ز قالان بوز اوقلری بویوک برقورقویه دوشوردی . دیگر طرفدن بوندن سوکرکی یغما ضیافتلر نده بوز اوقلرک ده مشترک اوله جنی امیدنی ویردی .

شوله ن . — ایل دورینه عاڈ ضیافتلرک ایکنجیسی، شوله ن یعنی ، « ضیافتلی دولت دیوانی » در . بو، دیوانک مرکزنده خانلر خانی، یاخود اوکا وکالتله بکلر بکی ، اوطوروردی . بوندن سوکرکی ، صیرالری « بابیرک » ک آشاغیده سوزلرندن چیقاره بیلیرز : « صاغده اوطوران صاخ بکلر ، صول قولده اوطوران صول بکلر ! ایشیکده کی ایناقلر ! دیننده اوطوران خاص بکلر ! قوطلو اولسون، دولتکیز ! دیدی » [کتاب دده قورقود، ص : ۶۱] بونلرک دیشاریده معیتلری واردی : خانک و بکلر بکنک یعنی بایغونک ۳۶۰ شریکیویله هر بوی بکنک قرقر ، یکیدی واردی . شوله نک اک مهم عضوی « قورقود آغا » در . اوغوز خانک « اریقیل آتا » سی زمانندن بری، بو قوطلو اوزانلرک قیمتنه واقفز .

دده قورقود کتابنده قورقود آنانک یاپدینی ایشلری کوریورز :

(۱) تپه کوز حکایه سنده قورقود آتا . — تپه کوز حکایه سنده « آرسلان باساط » کلنجه یه قدر ، اوغوزی سلامتته ایردیرن قورقود آنانک تپه کوزله یامش اولدینی مقاوله ایدی .

(۲) دلی قارجار ماجراسنده قورقود آتا . — دلی قارجاری ده کرامتیه یاخود سحری قوتیه مغلوب ایدرک یوله کتیرن قورقود آنادر .

(۳) بوغاجک ، بابیرکک ، آرسلان باساط آدلرینی قویدی . آد قویق اسکی تورکلرجه قوطلو بر ایشدی کرامت اولمایانلر کیمسه یه آد قویامازلردی .

بوندن باشقه ، اون بش یاشن کوروب بویوک بر قهر مانلق کوسترمه دن ده هیچ بر کمنجه آد قویمازلدی . آد آلان بر کمنج « عاٹله آدمی » اولمقدن چیقار ، « ملت آدمی » اولوردی .

تار خانلق . — اسکی تورکرده بویوک بر ایش یاپان آدامه « تارخانلق » رتبه سی ویریلردی تارخان دو قوز جنایته قدر ایشله یه چکی جرملردن معافدی . حکمدارک حضورینه اذلسز کیروب چیقہ ییلردی و بو امتیازلری دو قوزنجی کوبکه قدر اولادینه قالردی .

مع مافیہ ، باشقہ تار خانلقلرده واردی مثلاً ، بایرکک اسارتکاهنده اولدیکی خبرنی تصنیع ایدوب ، وقتیلہ کندینه هدیه ایتمش اولدیغنی بر کوملکه طاوشان قانی سوردکن صوکرآ ، قیزک برادری (دلی قارجار) ه کوسترن و بایرکک نشانلیسیله نکاح اولوب ، بو کون کردک دو کونی یاپیلقدہ بولونان (یالانجق اوغلی یالینجق) کندی پاینک دلی اوزان النده ایکی پارچه یه بولوندیکنی کورونجه ، بایرکک اوق و یاینک کتیریلہسنی خدمتجیلره امر ایتدی .

یالانجق اوغلی یالینجق قارشیدسنده کی دلی اوزانک بالذات ، بایرک اولدیغنی بیلیموردی . بیلسه دیدی ، اوراده بر آن بیله دوراماز ، همان قاچاردی . دلی اوزان ، بایرکه عائد یانی قولایجه چکدی ، و یالینجیغک دو کون یوزو کندن عبارت اولان نشانکاهک دلیکندن کچیردی . بکلر ، هیچ کیمسه نک چکمه دیدی بویای واسطه سیله ، اونی یوزوکک دلیکندن کچرن بودلی اوزانی آلقیشلادیلر . بوتون بو احوالی ، اوزاقدن سیر ایتمکده بولونان سالور قازان ایدی : « بره دلی اوزان ! دیله بدن ، نه دیلرسک ؟ چترلی اوتاقی دیلرسک ؟ قول قارواشمی دیلرسک ؟ آلتون آچمه می دیلرسک ؟ »

بایرک دیدی : سلطاتم ! بی قویسه کده ، شوله ن یمكنک یانه وارسه م ، قارنم آچدر : دو یورسه م !

قازان دلی اوزانه دونه رک دیدی : « دلی اوزان ! دولک تپدی . » صوکرآ ، بکلره دوغرو دونه رک والیله دلی اوزانی کوستره رک ، « بکلر ! بوکونکی بکلکم بونک اولسون ! بیراقلک ، زره کیدرسه کیتسین ! نه ایلرسه ایله سین !

بایرک شوله ن یمكنک اوزرینه کلدی . قارنخی دو یورقدن صوکرآ ،

قازانلری تەپدی ، دوکدی قازان بکە خبر اولدی : سلطانم ! دلی اوزان ، هپ یمکلی دوکدی . شیمدی دە قیزلرک یاننه وارمق ایستر . قازان دیدی . بره ، بیراقک قیزلرک یاننه ده کیتسین ! »

بایرک قالقدی . قیزلرک یاننه کیتدی . ظورناجیلری قوغدی . نقاره جیلری قوغدی . کیمنی دوکدی . کیمنک باشنی یاردی . قیزلرک اوطوردینی اوتاغه کلدی . ایشیکنی آلدی اوطوردی .

بونى كورن قازان بکک خاتونى بويى اوزون بورله چیقیشدی : « بره هیچ عیب یوقى ؟ سکا دوشرمى ؟ تکلفسز بنم اوزرمه کلهسک ؟
بایرک دیدی : « خانم ! قازان بکدن بکا بو یروق اولدی . بکا کیمسه ، ایلشه مز . »

بورله خاتون دیدی : مادام که قازان بکدن بو یروق اولمشدر . بیراقک ، اوطورسون . یینه دوندی بایرکه دیدی : « بره دلی اوزان ! مقصدک ندره ؟
دلی اوزان دیدی : خانم ! مقصدم اودرکه ، قوجهیه واران قیز قالقه اوینایه ، بنده (قوبوز) چالهیم . »

ضیافتی سنانو . — اسکی اوغوزلر غایت کنیش برساحهیه بایلیرلردی . بونلرک، عینی زمانده ، هرکون برلشمه سی لازمدی . بو سببله ، نره ده دیوان قوروله جقسه ، یمکک ده اوراده یینلیمه سی اقتضاییدیوردی . بوندن دولاییدرکه اکثریا ، خانله بکلر بکنک ، دیگر کونلرده ده سائر بکلرک اوتاغلرئنده ، ضیافتی دیوانلر قورولوردی .

شولهن ، آریستوقراتیک بر دیوان اولدینی ایچون ، سناتویه بکزرردی . بوتون اعضالری بکلردندی . هر بکک بر (اونفونى) (سوکوکى) ، بر (معبودى) [بر پرصو یا خود بر رما کرما] سی وبر تمغاسی واردی .

شولهن قورولتایک کوچوکى ، قورولتای شولهنک بویوکیدر . ایلخانلغه نسبتله (قورولتای) نه ایسه ، ایله نسبتله (شولهن) ده اودر .

توركلرك مستقل عشيرت دورنده ، مستقل عشيرت مجلسى ، كرحكچدن بر خلق مجلسيدى . دولتك دائره سى بوودكجه ده موقراتلنى ده كيتدكجه آزالبوردى .

شولونك قدىسى تاثيرى . -- شولونى تركيب ايدن بلكر ، عبنى زمانده (قويون) درلر . اوغوز ايلنك اصل روحانى رئيسلى بونلردر . بلكردن كيمك برديله كى وارسه ، يا ياپيلمش برشولهن اثناسنده ديله كنى سويله ركه : بلكر هپ برابر ، يوز كووكه ديكرلر . ديله ك حاصل اولور . ياخود ، صاحبي خصوصى بر شولهن ياپار ، مقصدىنى بيان ايدر . بلكر ، برابرجه ، يوزلرئنى كووكه ديكرلر ؛ مراد حاصل اولور :

برنجيسنه مثال ، باى بوره بلك هپچ اوغلى يوقش . باياندير خانك ياپدىنى برشولنده ، باى بوره بك ، باشقه لرئنى اوغولرئنى كورونجه غبطه ايدبور . كنديسنك ده بر اركك اولادى اوله سى ايجون ، هپ بردن يوزلرئنى كووكه چورمه لرئنى رجا ايدر ؛ باى بيجان بك ده ، بو دوغه جق اوغلان بشيك كرتملى بر نشانلى اولمق اوزره ، برقىز ايستر . هر ايكيسى ايجون ده دعا ايدرلر ، ايكيسنك ده مرادلرئى حاصل اولور :

باى بوره بك « بويله ديينجه ، قالين اوغوز بلكرى يوز كووكه طوتيدلر . ال قالدوروب دعا ايتديلر . (الله سكا براوغول ورسين !) ديديلر . او زمانده ، آلقيشى ، آلقيش ؛ قارغيشى قارغيشدى [يعنى دطارى دعا ، بددعالرى بددعا ايدى] ؛ دعالرى مستجاب اولوردى . باى بيجان بك ده آياغه قالدقدى ، ديدى : بلكر ! بئم حقه ده بر دعا ايديكز : الله تعالى بكاده برقىز ورسين .

قالين اوغوز بلكرى ال قالدريدلر ؛ دعا ايتديلر : (الله سكا ده برقىز ورسين !) ديديلر .

باى بيجان بك ديدى : بلكر ! الله تعالى بكا برقىز ويره جك اولورسه ، سزئطانيق (شاهد) اولوك ، بئم قيزم باى بوره بك اوغلنه بشيك كرتمه ياووقلى (نشانلى) اولسون !

بونك اوزرينه برقاچ زمان كچدى : الله تعالى باي بوره بكة بر اوغول ،
باي بيچان بكدده ، برقيز وردى . قالين اوغوز بلكرى ، بونى ايشيتديلر؛ شاد
اولوب سوينديلر .

ايكنجيه مثال : (دده قورقود كتابى ، ص ۹) « درسه خان ، ديشى
اهلنك سوزيله ، اولو طوى ياپدى . حاجت ديلهدى . آتدن آيغير ، دوه دن
بوغرا ، قويوندن قوچ كسدردى . ايچ اوغوز ، طيش اوغوز بلكرينى اوستنه
يغيناقتا ايتدى . آچ كورسه دويوردى . چيپلاق كورسه كيدروب دوناتدى .
بورجلوي بورچندن قورتاردى . تپه كچي ، ات ييغدى . كول كچي قيميز
صاغدردى . ال كتيرديلر ، حاجت ديلهديلر . بر آغزى الينك آلقيشيله ،
الله تعالى برعيال وردى خاتونى حامله اولدى .
برنجيه مدت سوكر ، براوغلان دوغوردى .

آره باشلام صلاهيته ، سياسى ريسلمه عامردى . — آوه باشلامق
ولايت عامه صاحبي اولان بلكره عانددى . حتى ، بونلرك اوغوللارى بيله ،
بابالردن اذن آلمق سزىن ، كمدى باشلرينه آوه چيقارلسه ، تهمتلى ، جرملى ،
جانى اولورلردى : «درسه خانك بو قرق يكيديندن يكرميسى بريكا ، يكرميسى ده
بريكا اولديلر .

يكرميسى ابتدا كلديلر ، درسه خانه بوخبرى كتيرديلر
[كتاب دده قورقود (۱۱)] .

بونلر بويله ديينجه ، اونامردلرك يكرميسى ده چيجه كلديلر وبويله ديديلر :
اي درسه خان ! سنك اوغلك يرنده دوغورلدى كوكسى كوزهل قابا داغه ،
آوه چيقدى : سز واركن آو اولادى ، قوشلادى بويله اوغول نه كه
كرك ! اولدورسه كه نه ديديلر . [كتاب دده قورقود (۱۲)] .

ايل درزنده آتيميلر . — ايل دورنده اكرتيا ، آوجيلغك يرينه آقنيچيلق
قائم اولوردى . قوق ايلي چين قطعه سنى كچينمك ايچون ، بر اغتنامكاه عد
ايتدى . كنديسنه لازم اولان بوتون ثروتلرى اورادن الله ايتمكه باشلادى .

تورکاردن بويوک بر قسمنک آدی ، ميلاددن اول ، (قون) دی ؛
اوروپاليلير (ق) حرفني (خ) يه تبديل ايدهرک ، بويکله يي (هون) شکلنه
صوقديلر .

چينليلرده ، بويکله يي (هيونغنو) شکلنه صوقشيلردی .

تورکلر ، عربلر و عجملره کلنجه ، بونلر بو قومه (قوق) آديني
ويرمشلردی . (قوق) آوغو تورکلرنجه (قويوق) ديمکمش . ديمک ، که
بو قومک اونغوننده (قويون) دن عبارتدی .

« قونلره دائر ، قبلالميلاد ، ۲۶۰ تاريخندن اول ، بر قاق حکمدارک
آندن باشقه هيچ برشي ، بيلمه يز . بونلر ، يکي وجود بولان قومه قونلر ،
ياسالر ويرمشلر ، اونى انتظام آلتنه آلمشلردی . اک لزوملي صنايعي ايجاد
ايتمشلر و اورمانلرک ايچندن باربار آداملري چيقارهرق اكيلمه سي لازم اولان
اوالره سوق ايتمشلدر . ايشته برملتک منشاى و باشلانغيچي آديني بز بويک
ويره بيليرز .

قون قومى ، تاريخ عالمنه چينليلره برابر کيرمشدر . قونلر ، چين دولتتک
داها ايلک زمانلردن اعتباراً ، بونلردن بحث ايديلمکده در .
(ده کيني ، جلد : ۱ ، صحيفه ۱۶۱)

« اسکي هونلر ، مواشيلرينک اتيله ياشارلر ، دريلريني ، آله رق اثواب
وبايراق ياپارلردی . حصه لرينه دوشن ، اراضيني اکرلردی . يازى فننه ،
هيچ واقف دکالردی . فقط ، سوزلرنده دوغرولقلري ، او قدر چوقدى که ،
ياپدقلري معاهده لرده ، بوقوملر ، بزه نه قدر باربار کورونورسه کورونسونلر ،
ويردکلري سوز کافي کليردی .

بريسنى اولدورن ومهم برسرت ارتکاب ايدن آدام ، اعدام اولونوردی .
چوجوقلرينک تربيه سنه چوق اعتنا ايدرلردی . اونلري ملتک عمومى
منفعتنه اويغون صورتده بويوتورلردی . يعنى آوجيلغه ومحاربلكه آليشديرلردی .
بارکير رينه قويونلره بينن بو چوجوقلر ، کوچوک اوقلره قوش و صيچان

وورورلردی . داهای بویونجه طوشان و تیلکی آوینه کیدرلردی . بونلر ، کندیلرینه غذا خدمتی کوروردی .

داوانا قوتلی و آغیر سلاحلری قوللانمق بر یاشه کلدکلی زمان ، حربیه اشتراک ایدرلردی .

آنحجق ، بر آدام اولدوردکلی ، باخود اولدوره بیله جک بر قدرت و مهارت کسب ایتدکلی زمان آدام صاییلرلردی . آرتق بوتون مشغلهلری حربدن عبارت بولونوردی . ملتک تقدیر و حرمتی قازانه بیلیمک ایچون ، یکانه چاره بو ایدی . کنجلر برچوق مساعده دن مستفید اولورلردی . اسکی خدمتلی اونوتولان اختیارلر ، بو محارب کنجک طرفندن استخفاف ایدیلرلردی .

حالبو که اونلر ، عینی عاقبتک کندیلرینی ده ، نکه دیکنی عقللرینه کتیرمز . لردی . (ده کینی ، جلد ۱ ، صحیفه : ۱۸۲ — ۱۸۳)

آدمز لک آد آلمسی . — اسکی تورکرده ، کنجلر ، بر قهر مانلق پامادجه ، آد آله مازلردی . آدسز قالیرلردی . له نون قاهون ، آدسز لک نه دیمک اولدیغنی آ کلاماش .

درسه خانک اوغلنک آدی یوقدی . بایانذیر خانک اوردو کاهنده ، هر سنه (بوغا) اینه (بوغرا) قاوغا ایتدیریلدی . بر سنه ، درسه خان ، بواردو کاهه قاتیلمشدی : اونکله برابر ، قونوب کچیوردی . درسه خانک اوغلی اولان اون بش یاشنده کی بر آدسز ، آ زغین بوغایله قارشلی قارشلی به قالدیله . چوجوق بوغایی ییکرک باشنی کسدی .

« اوغوز بکلری ، اوغلانک اوستنه بیغیناق اولدیله ، تحسین دیدیلر : دده قورقود کلسین بو اوغلانه آد قویسون ! برابرینه آلهرق باباسنه کیتسین . باباسندن اوغلنه بکلک ایسته سین . تحت آلیورسین ! دیدیلر . [دده قورقود ؛ ص : ۱۰]

« بای یورهنک اوغلی بش یاشنه کیردی ؛ بش یاشندن اون یاشنه کیردی ؛ اون یاشندن اون بش یاشنه کیردی ؛ چالیلی ، کوزهل بریکیت اولدی ...

اوزمانده ، براوغلان باش كسمه سه ، قان دو كمه سه ، اوكا ، آدقو نماز لردى .
باى بوره بلك اوغلى آتلا ندى ، آوه چىقدى . آو آولار كن ، باباسنك طاوله سنى
اوزرينه كلدى . ايمراخور باشى قارشى يلا دى . ايندردى . قونوقلا دى .
ييوب ، ايچوب اوطورور لردى .

بو آنده بازركان لرده ، كلهرك قارادربند آغزينه قونمشلردى . يارماسين ،
يارچاسين ! (شيطانك قولاغنه قورشون !) اونك قلعه سنك كافرلرى بونلرى
جاسوسلا دى . بازركانلر غفلتله ياتاركن ، بش يوز كافر بازركانلر اوزرلرينه
قويولديلر . نهلرى وارسه چاپول ويغما اينديلر . بازركانلر بويوكى طوتولدى .
كوچوكى قاچهرق اوغوزه كلدى . باقىدى ، كوردى : اوغوزك اوچنده ،
بر آلا اوتاغ ديكيلمش ؛ كوزهل بر بكنزاده ، صاغنديكى و صولنده كى قرق
يكي تيله برابر اوطورورلر . بازركان كندى كندينه ديدى : بو اوغوزك آيى بر
يكيديدر . آنجق ، بوبكا امداد ايده ييلبر . بوندن يارديم ايسته يه يم .

بازركان ، بو بكنزاده نك اوتاغنه كلدى ديدى : ييكيت ، ييكيت ، بك
ييكيت ! اونمى بلكه ، سوزيمى ديكله ! اون آلتى ييلدر كه اوغوزك اوچندن
كيتمشلك . دانيشيقله آرادق ، سچدك ، اوغوز بكلرينه كوزهل ماللر آلدق .
بونلرى اوغوز بكلرينه كنىر مكدده اينك . (پاسين) ك قارا دربندينه آرقه
ويرمشلك . اونك ، قلعه سنك بش يوز كافرى اوزرمزه قويولديلر . قارده شم
طوتساق اولدى . مالزى ، رزقزى يغمالاديلر . كبرى دونديلر . سكا كقدم ،
ييكيت باشلك صدقه سى اولسون ، امداد بكا !

كنچ بكنزاده ، شراب ايچركن آرتق ايچمز اولدى . آلتون بارداغى
الندن يره چالدى ، وديدى :

نهديدك ، نهديدك ؟ هايدى بكا ، حرب البسه لرمه شهباز آتمى كتيرك !
هان حرب البسه سنى كهرك ، شهباز آته بيندى . سلاحلرني طاقدى .
« بنى سون ييكيتلر آرقه مدن كلوب يتيشسينلر ! » ديدى .

بازركان ده اوكلرينه دوشدى . قولاغوز اولدى . كافرلرده ، بربرده ،
قونمشلر ، پارالرى تقسيم ايتمكدده يديلر .

بوراده ، ارنلر میدانی آرسلان ، پهلوانلر قاپلانی، بوز اوغلان، غصب اولونان ماللرک تقسیمنه یتیشدی : بر ایکی دیمه دی . کافرله قیلدیچ ووردی . باش قالدیران کافرلی اولدوردی . غز ایتدی . بازرکانلرک ماللرینی قورتاردی . بازرکانلر ، دیدیلر : بک بیکیتم! بزه سن ، ارلک ایشهدک ! کل ، ایمدی ، بکندیکنک مالدن آل !

بیکیتمک کوزی بردکز قولونی بوز آیفیری طوتدی . برده آلتی پرلی کورزی ، برده آق توزلو یایی طوتدی . بو اوچنی بکندی . دیدی : بره بازرکانلر ! بو آیفیری ، بویایی و بو کورزی بکا ویریکز !؟

کنج بیکیتم بویله ، دینجه ، بازرکانلر ، مضطرب اولدیلر .

بیکیتم ، صوردی : بره ، بازرکانلر ! چوقی ایسته دم ؟

بازرکانلر دیدیلر : نه دن چوق اولسون ! فقط ، بزم ، بکمزک براوغلی واردر . بو اوچ شیء اوکا ارمغان دیه آلینمشدر .

اوغلان صوردی : بره ، بکمزک اوغلی کیمدر ؟

بازرکانلر دیدیلر : بای بوره نك براوغلی واردر . آدینه بامسی دیرلر . زواللی بازرکانلر ، قارشیلرنده کی کنج قهرمانک ، بکلرینک اوغلی اولدیغنی بیله مه دیلر .

بیکیتم ، پارماغنی ایصردی . کندی کندینه دیدی : بوراده منتله آلمقدنسه اوراده بابامک یاننده منتمز آلمق داها ایدر . آتی قامچیلادی . یوله کیردی . بازرکانلر ، آرقه سنندن باقه قالدیلر ، واللهی ! اینی بیکیتم ، مروتلی بیکیتم دیدیلر .

بوز اوغلان ، باباسنک اوینه کلدی . « بازرکانلر ، کلدی » دیه باباسی سویندی . چتر ، اوتاغ ، آلا صایدان دیکدیردی . ایپک خالیچه لرلی صالیدی . کچدی ، اوطوردی ، اوغلی صاغ یاننه آلدی . اوغلان بازرکانلره دائر آصلا ، سوز سوویه مه دی . کافرلی قیردیغنی آنادی . ناکهانی ، بازرکانلر ، کلدیلر . باش ایندیروب سلام ویردیلر . کورئیلرکه اویکیتم که

باش كسدى وقان دوكدى ؛ باى برره بلك صاغنده اوطورور : بازركانلر
يوروديلر ، بيكيك الينى اوپديلر .

بونلر ، بويله ياپينجه ، باى بوره بك ، اوفكله ندى ؛ بازركانلره ديدى :
بره ، ادبسنلر ، آما دوروركن ، اوغولك النى مى اوپرلر ؟

بازركانلر ديديلر : خانم ! بويكيك سنك اوغلكميدر ؟

باى بوره بك ديدى ! اوت ! بيم اوغلمر .

بازركانلر ، ديديلر : شيمدى اينجينمه ، خانم ! اوكله اونك النى اوپديكمزه
سبب شودر كه ، اكر ، سنك اوغلك اولماسه يدى ، بزم بونون ماللر من
كرجستانده قالمش اوله جقدى . هممز ، طو اتساق اوله جقدق .

باى برره ، ديدى : بره ، بيم اوغلم ، ناشمى كسدى ؛ قانمى دوكدى ! آدامى

آقتاردى ؟

بازركانلر ، ديديلر ، اوت ! باش كسدى ، قان دوكدى ، آدام آقتاردى .

باى برره ، ديدى : بره ، اوغلمك ياپديغى ايشلر بر آدقويه جق درجه ده ،

قيمتلیميدر ؟

بازركانلر ، جواب وريديلر : اوت ، سلطانم اوغلكك ياپديغى ايشلر ،

كنديسنه بر آدقويه جق قدر قيمتليدر .

باى برره بك ، بونك اوزرينه ، بوتون قالين اوغوز بلكرني چاغيردز .

قونوقلادى . دده قورقود ، كلدى ، يكيده آدقويدى : « سن اوغلكي (باسام)

ديه او قشارسك . بونك آدى : « بوز آيغىرلق باسى بايرك اولسون » ديدى .

بكلر ، هپ آوه بينديلر الخ »

[دده قورقود كتاني ، ۳۹ - ۴۱]

بكلرك آوى چوق اكنجه ليدى . آودن صو كرا ، « طوى » ياپارلر ،

بو آو اتلريني هپ برابر يرلردى . شرابك ، تاراسونك ، قيمينرك ، قيمرانك

اعلالريني ، بو آو اتلريله برابر يه رلر ايجرلر ، سرخوش اولورلردى . اوزان كلير

قوبوز چالار ، اوغوز نامه لر او قوردى . داها دوغروسى ، اسمكي توركلرك

شوله نلری ، اولری ، طوپلری ، دوکونلری ، کینکاشلری بربرینه بکزردی .
چونکه ، هپسنده اساس دول بوی بکارینه عانددی .

ایل دورنه رصلح زمانده آقینچیلر . — صلح زماننده هونلر ،
قومشولرینک اراضیلرینه وبالخاصه ، چینه آقینلریا پارلردی . منبتلکی وزنکینلکی
حسیبله ، چین اونلر ایچون ، بیتوب توکتمک بیلمه یین برخزینه ایدی . متصل
اورالینی یغما ایدرلردی . طالع کندیلرینه مساعدکیدرسه ، ایلریلره دوغرو
صوقولورلردی . فقط ، اوفاجق برموقیتسزک اوزرینه قاقچقندن ده حجاب
ایتمزلردی . مع مافیله ، قاچار کن ، داها مدهش اولورلردی . اونلرک ، بوجعلی
بوزغونلقلرنده ، دوشمانلری ، پک چوق احتیاطکارانه ، حرکت ایتمکه مجبور
ایدیلر . چونکه چوق کره ، بوقاچان قوتلرک بردن بره تکرار هجوم ایتمکاری
واقعدی . بارکیرلرینک چویکلکی ، بو طرز محاربه ایچون ایشلرینه یاراردی .
چینایلرککی کبی ، منتظم عسکر اونلره پک زورلقله قارشى قویدییلردی .
بولایعد ناتار (قون) اوردوسی ، پک یاقیندن تعقیب ایدیلرسه ، توزکبی ،
چول ایچنده داغیلردی . آرقه لری صیرا بومدهش بیابانلره دوشن دوشمانلری
اورالرده سفالت ایچنده تلف اولورلردی .

برحریده وفات ایدن آرقاداشنک نعشنى طاشیه بیلن کیمسه اونک وارثی
اولور ، اموالنه وضع ید ایدردی [بوندن آ کلاشیلورکه ، اسکی تورکلر ،
جنازه لرینک دوشمان ایچند قالمه سنه راضی اوله مازلردی . بو جنازه لر قوطلو
ایدیلر . دوشمانلرک بونلره حقارت ایتمه سنه یاخود سحرى آیدیلرینه هدف
انخاذا ایتمه لرینه اسکی تورکلر راضی دکایدیلر .

بو قوم ، آلآن اولدیغی کبی ، اللرندن کلدیکی قدر اسیر آلمغه چالیشیرلردی .
باشلیجه ثروتلری ، بواسرادن عبارتدی . اونلری سورولرنده ومواشیلرنده
استخدام ایدرلردی . سلاحلری بریایدن ، اوقلردن وقیلیدجن ترکب ایدردی .
هپسی ، قومشولری اولان قومره نظراً ، خیرسزوهایدوتدیلر . فقط ، آرالرنده
(بربرینه قارشى) صوگ درجه صداقت کوستیرلردی .

ضیرسز رارغری کلمه لری . — تورکیانک شرقنده و جنوبنده باشایان آذری و تورکمن اوروقلرندن ، (خیرسز) کلمه سی یرینه (خیرخیز) کلمه سی قولانیلمقده در .

(خیر خیر .) کلمه سنک اصلیده ، آرانسه (قیرغیز) کلمه سی اولدینی میدانه حیقار .

(اوغری) کلمه سنک اصلیده (اوغراق) کلمه سی اولوق محتملدر .

بو مثاللردن ، شو قوملرک ، چوق (آقینچی) و (چاپولجی) اولدقلری آکلایشیلور . زیرا ، کوچیه ایلرده و ملترده ، خیرسزلق ، بالکنز آقینجیلقله چاپولجیلقدن عبارتدر . اونلرده عادی خرسزلقلر یوقدر .

اسکی تورکلرده ، آقینجیلق و چاپولجیلق کبی یغما عادتلری ، عیب دکلدی . او زمانکی تورک اقتصادنده ، استحصال جهازلرندن بریسیده ، چاپولجیلقدی . بوکون بیله ، بین الملل حقوقک و اخلاقک موجودیتنه ، حتی ، ملتلر جمعیتی دییه برطاسلاغک وارلغنه رغماً ، حربده ، حالا اسکی چاپولجیلغک کوچوک بر بقیه سی اولان (اغتنام عادتی) موجوددر .

اسکی تورکلر ، استحصال نقطه نظرندن درت اقتصادی انموذجه آریلشلردی .

(۱) آوجی تورکلر

(۲) سورو صاحبی تورکلر

(۳) حفتجی تورکلر

(۴) صنعتکار تورکلر

۱ — آوجیلق

بولغازی اویغورلرک (یعنی دو قوز اوغوزلرک) اوچ بولوکه آریلدقلرینی برنجی بولوکک طورفانه کلهرک بش بالنی تأسیس ایتدکلرینی و اوراده چفتجیلکله باشادقلرینی آکلایور . قالان ایکی بولوکدن بریسی حیوان سورولری

بسله مكله، ديكري ده اورمانلرده آو آولامقله و كوللرده بالق طوقمله ياشادقلرني يازيور .

آوجي نوركلر . — ابوالغازي دوقوز اوغوزلرك يالكلز آوجيلقله ياشايان قسمندن بحث ايدركن ديوركه « بو ايل ايچنده بر بابا قيزيني تكدير ايتك ايستهديكي زمان دوستي سورو صاحبي قوجهيه ويريم . اوراده سورولري صاغارسك وقويون ، كچي كبي حيوانلرك اتني يرسك » ديه تهديد ايدر مش آوجي توركلره نظر آ ، سورو صاحبي توركلرك حياتي اوقدر طاتسز؛ آوجي توركلركي ايسه اوقدر طاتني دركه بوصورتله تهديد اولونان قيزلردن ، سورو صاحبي قوجهيه دوشمك قورقوسيله اتحار ايدنلر چوقدر .

جامع التواريخنده (ادريانكيت آدلي بزايدلق بحث اولونيور . ادريانكيت (اورمان آدامي) ديمكمش . بونلرده اورمانلرده آوجيلقله ياشارلرمش . ابوالغازينك دوقوز اوغوزلردن نقل ايتديكي حكايه يي، رشيدالدين بونلر حقتده نقل ايديور .

بوايكي حكايه، بزه آوجيلرك ده حياتلردن ممنون اولدقلرني كوسترييور . چونكه هرگون لذت آو اتلري يرلردى ، آو پوستلردن كوزل كوركار ، چيزمه لر ، قالپاقلر ياپوب كييرلردى بوندن باشقه ، آوجيلقدن اله كچيردكلري شيلري ، باشقه قوملرك محصولات ومعمولاتيله مبادله ده ايدرلردى . آوجيلر ، ايني سلاحلره وبالخاصه ايني اوقلره محتاجديلر . موتهنك ايجاد ايتديكي (ايسليق چالان اوق) صوك درجه مكمل ايمش .

اسمي (اوق + اوتنه) صورتنده تحليل اولونه بيلن (اوغوز) ايلي ، اوق عشيرتي ديمكدر . اسمني اوقدن آلان اوغوزلردن اونغونلري آوجي قوشلردن اولد يغنه كوره ، آوجي بر ايل اولدقلري آكلاشييور . في الحقيقه ، دده قورقود كتابنده آوجيلغه دائر كوزله سخته لر واردر .

سوركونه آوي . — توركلرك اك زياده سوديكي ، (سوركون) آويدر . سوركون آوي ، روض - الصفاده (جركه) عنواني آلتنده مفصلاً توصيف

اولونمشدر. محمود کاشغری، بوکا (سیغیر) دیور. بوکله، بیلدیکمز (سیغیر)
کله سندن باشقه برشی دکادر. تورکلرک ملی توتومی (تیبیت سیغیری) دینلن
(یاق) دی، توتهمک سنهده برکره رافشارک لوسی مأندهسی اوله رق سجه جه
تاوولی لازم کلدیکندن، وبونک آولانمهسی ایچونده سورکون آوی اقتضا
ایتدیکندن، (سیغیر)، دینی آیینلرک اک بو یوکلرندن صاییلردی. خاقانلرک
غایت بیوک آوجی تشکیلاتلری واردی. بونلرک دوامنی سلچوقیلرده،
عثمانلیلرده، آق قویونلیلرده کوربیورز.

آر قوشلری. — آوجیلقده آوقوشلرینه ده بو یوک احتیاج واردی.
اوغوزلرک اوتغونلرندن بشی، معروف آوقوشلریدی شاهین، قارتال،
طاوشانجیل، صونفور، چاغری. بونلر بزه، اوغوزلرک قوللاندقلمی آوی
قوشلرینی بیلدیرر. تورک اولککلرند سوره لرله آهولره، یابانی آتله،
پارسلره، وادیلره وکول کشارلرنده کییکلره قوغو قوشلرینه، « پامپرک » اک آچاق
یایلارنده « یاق » لره تیبیت یایلارندن کله بوینوزلری بورمالی « آرغال » دینن
قویونلر واردر.

۲. — سورو صاحبکی

سورر صامبی تورکلر. — تورکلرک اک بو یوک قسمی سورورولریله
کچینلردی. سورورولی قویون، کچی، آت، اوکوز، دوه سورورلیدی.
بو سورورلر، اونلره هر کون تازده سوت، قایماق، تره یانغی، یوغورت،
قیمیز، قیمران کبی غدالری تقدیم ایدردی. سورورلرک دریسندن، سراجلقده
استفاده ایدیلردی. بو دریلردن چیزمه لر، اکرلر و سائره یاپیلردی.
پوسته کیلرندن قالپاقلر، کورکلر، قفتانلر یاپیلردی. یوک ویاپاغیلرندن البسلر
چادیرلر، کچهلر یاپیلردی. بوسورورلر (کوچ) زمانی نقلیاند قوللانیلردی.

۳. — چیفتجیلک

چین تاریخلرینک بیاننه کوره اسکی تورکلر کوچبه اولقله برابر، هر برینک
آیریجه بر پارچه اراضیسه ده واردی.

« یورت » کلهسی عربلرده کی «دار» کلهسی کبی قیشلاقده چادیرقورولان معین محلك اسمیدر . هر عالنهك قیشلاقده خصوصی ولایتغیر بر (یورت) بی واردی . تورکلر غریبه کلدکدن سوکراده (یورت اصلی) نی اونوتامشلردر : سیحون ، جیجون اسملری ایرماق آدی اولهرق ، (آنقارا) کلهسی شهر آدی اولهرق ، قاراجوق کلهسی ده ، اسکی شکلنده موصله ، یکی شکلی اولان (قاراجه داغ) شکلنده دیاربکره ، بیلهجکه ، آنقریه کلشدر . ایلی ناریم سیحون ، جیجون وادیلرنده کی تورکلر اسکیدن بری بوغدای ، آرپه ، پرنج ، داری مصر اکرلر ؛ آصمه ، الما ، دوت فدانلری بیتیشدیرلردی . اراضی نی صولامق ایچون پک چوق آرقلر آچمشلردی .

تورکلر داریدن بر نوع شراب یاپارلردی . بونی قیمیزله قاریش-دیردقدن سوکرا ، حاصل اولان ایچکی به (تاراسون) آدنی ویریرلردی . اک نفیس ایچکیلری بو ایدی . (لهون قاهون)

۴ - صنایع

تورکلرده صنایع . - تورکلر کوچیه اولمقله برابر صنایعدن ده بوس بوتون محروم دکلدیلر . بوندن باشقه ، اسکی تورکلر دائما ، صلح دینی نشر اتمکه ، بوتون تورکلری بر ایلخانلق ادارهسی آلتنده برلشدرمکه مشتاق ایدیلر . بو ایشلری یایمق ایچون حرب به کیرمک ایجاب ایدیوردی . شو قدر وارکه اسکی تورکلر ایچون حرب بر غایه دکل بر واسطه ایدی .

اسکی تورکلرک دینلری ده اوزمانکی طبیعتلرینه او یغوندی : بودبنده ده یرصولر عشرتلیخی صاواشه سوق ایدرلردی . تا کریلرده ایللری ایچنده صاغ قول عشرتلیخی صلحجیلکه سوق ایدرلردی .

بو کتابده یالکنز اسکی تورکلرک تویونیزم دیننه وشامانیزم سحرینه مربوط اولان اوزمدیتی تدقیق ایدیلشدر . بوتدقیقلرک نتیجهسی کوستردی که تورکلر بومدیتی باشقلرندن استعاره اتمه مشلر ، بلکه کندیلری ایجاد ایدرک باشقه

ملتره او کره، شلردر . چینیلر ، بو تورک تصنیفلری ، ایشاه مشلر بوندن عنعنوی علملر وسحری فنلر وجوده کتیرمشلردر .

اسکی تورکار یارایچی بر قومدیلر چینیلر ایسه تورکارک کاتبلیدی . تورکه عائد بر چوق ابداع واختراعلری چین کتابلرنده بونورسه ق ، بوندن دولانی شاشمالی یز . تورک یاپار چینلی یازاردری .

ظفردن ظفره قوشان تورکار وقتی یازی یازمغه مساعد دکلدی . بوندن باشقه ، اسکی تورکار ، شهر مدینتندن زیاده کوچبه مدینتی سورلردی . بیلکه خان ، قان باباسنه شهر یاپق ایسته دیکنی ده سویله مشدی . قاین باباسی شیمدی یه قدر ، تورکارک ، کوچبه لک سایه سنده چینه آقینلر یاهرق زنگین اولدق لری ، چینیلر سفر برک یاهرق اوردو . طوپلانجه یه قدر ، تورکار ، اوزاق اولکلره رجعت ایدره ک چین اوردوسنی بوزدق لری سویله دی . تورکار شهرلرده اوطور ورلر سه ، چینیلر طرفندن قولایجه محاصره ایدیلوب استقلا . لری غائب ایده جکلری بیان ایدی . سلجوقنامه مؤلفی ابن بیبه ده ، دایسنک دایما کندیلرینه «صاقین ، اصلا ، شهرده اوطور ماییکز ، کوچبه لکی محافظه ایدیکز . چونکه بکلک و شان و شرف کوچبه لکده و قور کمنلکده در ، دیدیکی یازیور .

اسکی تورکارده انز یاده انکشاف ایدن صنعت ، دمیر جملک وسلاح جیلقدی . بونلر آراسنده ده ، موته نک ایصیلق چالان اوقلری دوام ایتدیرن (اوجیلق) دی . بوندن باشقه ، دباغلق ، سراجلق ، چادیر جبلق ، کچه و خالی صنعتلری ده ایلری کیتمشدی . قالدینلر وار ککلر ترخی جوق سورلردی . بوسیدبه ، قویو جیلق صنعتی ده چوق ایلر یله مشدی . کوچبه تورکار ، بو صنعتلرده مواد ابتدایه :

مواد ابتدایه . — طبیعی اوله رق حیوان عضوی قولانمق مجر ریتنده ایدیلر . بو ابتدائی ماده لر حیوانلردن چیقان دری ، پوستکی ، کورک ، بونوز ، آیاق کیمی ، ساق کیمی ، باغیر ساق ، قوش وینی کبی شیلردی . اسکی تورکار بوماده لردن خارق العاده کوزدل ال ایشلری وجوده کتیرمه که موفق اولدیلر .

اوکوزک ساق کیمکندن ، قیمیزی صاقلامق ایچون ، کوزهل صراحیلر یابارلردی . قیمیزی ایچمک ایچونده ، دونهک آیاق کیمکندن قدح اعمال ایدرلردی . شاعرلرک (ایاغ بادو) تعیری بوندن دوغدی .

اقصای شرق مدینتی اساساً تورک مدینتدی . تورکلردن بعض ایلر ، موسوی ، بودیست ، مانیشهئیست ، نسطوری دینلرینه کیرمش و بونلردن یکی مدینتیرک اساسلرینی اقتناس ایتشلرسهده ، بوکتابده ، اونلردن بحث ایدیلهیهچکدر . زیرا ، او مدینتیر مستعار اولمغه برابر ، تورک روحنهده اویغون دکلدی . تورکلرک ، صوکرادن ، اودینلری تامامیله ترک ایتمهسیده کوستررکه تورکلرک ملی حرثلری واجتماعی بینهلری بودینلرله ائتلافه مستعد دکلدی

تورکلرک صوکرادن اسلام دینی قبول ایتهلریده ، بودینک طبیعتلرینه اویغون کلهسندن ایلری کلدی . غزایی ، جهادی کندی فریضهلری آراسنه صوقان بردین ، تورکلر ایچونک موافق بر دینسدی . چونکه ، بودین ، تورکلری معنویاتیجه اولدینی قدر ، سیاستجه واقتصادجهده بوکسلتدی . اسلامیت تورکک مزاجنه موافق اولدینی کبی اسکی تورکلرک اساس عقیدهلری اولان جهان صلحنک نتیجهسیدر . اسکی تورکلر ، صلح ایچون ، حرب ایدرلردی . مملکتلریده ، کوک دکزدن آق دکزه قدر امتداد ایدیوردی . بو بوویوک ساحهک محافظه ایدیله بیلمهسی ایچون ، کنجکلرک عسکری برتریه آللری ، مکمل سلاحلرله سلاحلانه سنی اقتضا ایدیوردی . بوایشلری یاپه بیلمک ایچونده قوتلی صنایع تشکیلاتنه اجتیاجلری واردی .

۵ . — عائلوی ، سیاسی ، افرانی و مسلکی تشکیلاتلرک اقتصادی رولی . — اقتصادی حادثهلرک ، سائر اجتماعی حادثهلره و تشکیلاتلره تأثیری اولدینی کبی سائر اجتماعی حادثهلرک یعنی دینی ، اخلاقی ، حقوقی ، بدیی ، لسانی ، معاقلوی ، فنی حادثهلرک و تشکیلاتلرکده اقتصادی حیات و فعالیت اوزرنده تأثیرلری واردر .

بوزمره لردن بالخاصه ، دورت اجتماعی دائره نك اقتصادجه بويوك براهمتی واردر . اونلرده شونلردر :

(۱) عائله

(۲) دولت

(۳) ارقداشلق زمرة

(۴) مسلکی زمرة

عائله نك اقتصادی حیات ارزنده کی تأثیرمی . — عائله نك اقتصادی حیات ارزنده کی تأثیرلی بالخاصه شونلردر :

(۱) اسکی نوركلرده قادیله طابو دکلمی ، زوجه نك منمبیری . — ابتدائی قوملرده ، قادینلرک عادت کورمه سی یوزندن ، قادین ، (طابو) در . یعنی (تکین دکل ، چارپار) .

(۲) . — جنسی تقسیم اعمال . — قادین طابو اولدیغی یرلرده ، قادین ارککلک یاپدیغی صنعتلری یاپه ماز . ارککده متقابلاً قادینک یاپدیغی صنعتلری یاپه ماز . چونکه ، قادین ارککه قارشی طابو اولونجه ، ارککلک تماس ایتدیگی آلتلره و ماده لرده تماس ایده مز . او تقدیرده ارککده قادین ایچون (طابو) اوله رق ، قادین اونک تماس ایتدیگی آلتلره واشیایه تماس ایده مز. ایشته قادینک ارککه نظرآ ، (طابو) اولمه سی یوزندن ارککلک اوکا قارشی ارککده طابو اولور .

ده نه مونیله ک بیانته کوره ، قادینک ارککه وارککلک قادینه قارشی طابو اولمه سندن کائتاده کی مادی ومعنوی بوتون حادثلر وموجودیتلر ایکی بويوك صنفه آیریلیر . ارکک طابو اولونجه موجوداتک یالکیز نصفیله تماس ایده بیلیر . قادین ده ارککه قارشی طابو اولمه سی حسیلیه ، موجوداتک یالکیز یاریسیله تماس ایده بیلیر .

ابتدائی قوملر آراسنده کی ایلك تقسیم اعمال هم دینیدر ، هم ده ایکی جنس آراسنده در . بوجنس تقسیم اعمالک بعضی اجتماعی نتیجه لری واردر که آشاغیده صایمغه چلیشه جغز :

- (۱) قادينك طابو اولدينى خلقلرده ارکک وقادين بربرنى كوره مزملر .
- (۲) قادينك طابو اولدينى قوملرده پچه ، ياشماق ؛ چارشاف ، بيلديرمه ، حرم كبي مؤسسهر بولونور .
- (۳) قادينلرك حقوقه دون اولمهسى .
- (۴) جنس تقسيم اعمال
- (۵) لسانده تذكير وتائينك موجوديتى

(۱) قادينك طابو اولدينى خلقلرده ، بربرنى كوزه مهينلر ، سميه داشلردر . باشقه سميه لرك ارکكلرى ، كوره بيليرلر . مثلا ، دايى ، برادر ، دايى زاده ، برادر زاده كبي ، قادينله عيىن توتهمى طاشيان ارکكلر اونك توتهمداشلى اولمق حسييله ، كندى سميه سنك قادينلرينه ينه كورونمزلر . بو ارکكلر ، كويك ديشاريسنده ارکكلر ايچون ياپيلمش اولان ، عمومى اولرده يشارلر .

سميه لر قارشيلقلى اوله ندىلرندن ، بوسميه نك ارکكلرى ، قارشىكى سميه ده كى قادينلرك قوجه لرى اولدقلى كبي ، اونلرى كوره بيليرلرده !

(۲) پدرشاهى عائله لرده ده ، قادين كورونمه مكه محكومدر . فقط بوكرده بابانچيلره كورونمه يه رك كندى اقربالرينه كورونور .

بو ايكى تورلو جمعيتده قادين ارکكه قارشى طابودر يعنى (تكين دكل ، چارپار) قاعده سنه اويغوندر . يوطابو اولمه نك نتيجه سى شودر كه قادين ، ارکكدن ، قاچار . توركجه ده (قاچ كوچ) تعبيرى بومعنايى افاده ايدر .

اسكى چاغده تورك قاديننه كلنجه ، بو اصلا (طابو) دكلدى . تورك قادينى هر ايشده زوجنك متمميدى . اسكى توركلره كوره (زوج ايله زوجه) و (خاقان ايله خاتون) بربرينك متممليدر .

(۲) . -- قادينلرك (طابو) اولمه لرينك ايكنجى نتيجه سى ، قادينلرك حقوقه ارکكلردن دون اولمه لريدر . پدرشاهى عائله انمودجنه منسوب اولان بوكونكى چينليلرله اسكى روماليلرده ، عائله رئيسى ، زوجه سنى وچو جوقلرينى صاتمق و اولدورمك حقلرينه مالكديلر . توركلر ، بويله برجانا وارلنى هيچ

بر زمان قبول ایتمه مشلردر . تورک لرك منسوب اولدقلری عائله سیستمی ، (پدری عائله) در . بوندهده عائله رئیس ارككسهده قادینلری وچوچوقلری اولدورمك صلاحیتینی حائز دلددر . بوسیستمده آنا جهتندن اولان اقربالر بابا جهتندن اولان اقربالره مساویدرلر . پدرشاهی عائله ایله پدری عائله یی تفریق ایتمه مش اولانلر ، تورک عائله سنی انی آکلایه مازلر .

تورک عائله سی پدری عائله انمودجنه منسوب اولدیغندن وپدری عائله ، پدرشاهی عائله دن بوس بوتون فرقلی بولوندیغندن بولرك تفریقی لازمدر .

(۳) جنس تقسیم اعمال . — قادین طابو اولونجه تماس اییدیکی آلتلره اركك تماس ایده مز . ارككك تماس اییدیکی آلتلره وکرسته لره ده قادین تماس ایده مز . بو صورته ، جنس تقسیم اعمال دیندن دوغمش عنعنوی بر تقسیم اعمالدن عبارتدر .

(۴) لسانلرده تذکیر و تأنیث . — لسانیا تجیلر ، ایچون بعض لسانلرده تذکیر و تأنیثك موجود ، اولمادیغنی کوردکلری حالده سببنی بیان ایتمه مشلردر . مره مونیه ، زه بولسانی حادثه نك سببنی ایضاح ایتمکده در . قادین ، طابو اولونجه ، اشیا اونك ایچون دائره سی داخلنه کیرن یاخود دکیرن اشیا یه تماس اییدیکی بوتون حادثه لرك قادین طابو اولونجه اونك تماس ایده بیلدیکی اشیا نك اسملری اولور .

ارکك ده قادین ایچون طابو اولونجه ، اونك اجتماعی دائره سی ، داخلنه کیرن بوتون موجودات طابو اولور . قادین طابو اولونجه ، اونك تماس اییدیکی بوتون حادثه لر و اشیا لره عائد اسملرك ده (طابو) یعنی مؤنث اولمه سی لازم کلیر . اركك ایچون طابو اولمایان اشیا نك اسملری ده مذکر درلر تورکجه ده تذکیر و تأنیث کله لرك (طابو) اولوب اولمامه سیندن دوغمشدر . جنس طابودن ، تذکیر و تأنیث دوغدیغنی کچی ، جنس تقسیم اعمالدن ده ، عمومی تقسیم اعمال دوغدی . اوندن سوکرا سمیه لرك تقسیم اعمالی قادینی ، بونوع ایش ایچون ، کرچکدن فطری اولان براستعداده مالکدی . مرکب رسمی ،

ایچه و دوغرو چیزکیلی اولان بونفیس خالیری دو قومق ایچون ، اک ساده اعمال اصولرینی قوللانان بوقادینلرک کوستر دکلری مهارتی ، باشقه صورتله ایضاح ایتمک ممکن دکلدی ... اسکی برعاده کوره ، هرکنج قیزک دو قومه صنعتی اوکره نهمسی و کندیسنه جهاز صورتنده ویرله جک اولان خالیری دو قومه سی لازمدی . هرکنج قادین ؛ نکاح اولوندینی کوندن قوجاسنک چادیرینه قطعی بر صورتده یرلشه جکی کونه قدر ، برقاچ سنه بو ایشله اوغرا - شیردی . ذاتاً ، تورکنلرده ، اوصنعتلری بالخاصه کچه و یوک قوماش دو قومه سی صنعتلری موجوددی . بوتورکنلرده خدمتچی بولونمادینی واسیرلر آز بولوندینی ایچون ، بو ایشلر اکثریا تورکن قادینلری طرفندن یاپیلردی . [ص ۳۵۳] تورک قادینی احتیاجی اولماسده ال ایشیه اوغرا شیردی . اسکی تورک قادینلری احتیاجلری اولماسده ، ینه ال ایشلریله اوغرا شیرلردی . بوش قالب هوئی اکنجه لرله اوغرا شامزلردی . (اخلاق علائی) کتاینده یازیلدیغنه کوره ، سلچوقی پرنسس لرندن بریسی قزوین شهرینک صاحبه سی ایدی . هر سنه ایلاک بهارده ، بو شهرک کنارینه کاهرلر ، یشیل بر چمنلکده اوتاغنی قوراردی . برسنه ، قیزوینلیلر ، شهره عمومی برلغم یاپدیرمق اوزره آرالرنده اعانه طویلامش لردی . لازم کن مقداره اولاشمق ایچون ، داهار مقدار پارایه احتیاج واردی . شهرلیلر بو پارایه ده ینه سلطان خانمدن ایسته مکه قرار ویردک ، ایلری کلنلردن برهیتی سلطان خانمک چادیرینه کوندردیلر . بو هیئت ، اوتاغه یاقلاشنجه ، اوتاغک اوکنده کی برصندالیه اوزرنده اوطوران سلطان خانمک ، ال اورتوسی اورمکده اولدیغنی کورونجه ، بو پارایه سون قادینک پارا ویرمه سی امکانسز اولدیغنه قانع اوله رق کلدکلرینه پشیان اولدیلر . فقط سلطان خانم طرفندن کورولکلری ایچون ، کیزی دو نهملری ده قابل دکلدی . ایستر ایسته مز ، سلطانک چادیرینه کلدیلر واهالینک تکلیفی عرض ایتدیلر . سلطان ، بوتون مصرفلر کندی طرفندن ویرله جکندن ، طویلانان اعانه لرک صاحبیرینه کیری ویرله سنی امر ایتدی و خزینه مأمورینی چاغیرته رق لغملر ایچون لازم کن بوتون پارالری هیئته تسلیم ایتدی . هیئت ایچنده کی بر اختیار

سلطان خانمہ زندہ کی اور کو ایشندن دولابی عقلرینہ کان حقسز شہہینی
عرض ایتدی . سلطان خانم شوجوابی ویردی :

— اوت ، بنم ال ایشیلہ اوغراشدیغمی کورہن بوتون ایرانلیلر شاشیورلر
حال بوکہ بنم عائلم ایچندہ بوتون قادینلر ، بنم کچی ، دائمال ایشیلہ اوغراشیرلر .
بز سلطانلر ، بویله ال ایشیلہ اوغراشمازسہق نہ ایله اوغراشہ جغز . هوائی
شیلرلہمی ؟ بویله برشی بزم صومیزہ یاقیشماز . بز ، سلطنت ایشلرندن قور تولدقدن
صوکرآ ، بوش قانماق ایچون ، فقیرلر کچی ، ہپ ال ایشلریلہ واو ایشلریلہ
اوغراشیرز . بوحرکت ، صومیز ایچون عار دکل ، بلکہ بویوک بر شرفدر .
اخلاق علائی در .

۶ — آرقداشلق تشکیلاتی

سردارلر تشکیلاتی . — تہک لردہ ، رسمی تشکیلاتک خارجنسہ ،
سربست و مستقل سردارلق تشکیلاتی واردی . (سردار) عنوانی فعلیاتیلہ
قازانمش اولان بوطیبی قوماندانلر ، اصطفایلہ ، کندی کندینہ یتیشیر
وایش کورورلردی . سردارلردن بری چادیرینک اوکنہ بریایراق دیکنجنہ ،
بونو کورنلر ، یکی بر آقینہ دعوت اولوندقلرینی آکلارلردی . آقینہ اشتراک
ایتمک ایستہینلر ، سردارہ مراجعت ایدهرک اجتماعک وقتنی اوکرہ نیرلردی .
اجتماع کونندہ برایشیلہرک نہ صورتلہ حرکت ایدیلہ چکنہ قرار ویریلردی .
یالکیز هدفک ، نرہمی اولدینی سویلہ نمزدی . بونی یالکیز سردار بیلیردی .
اوغوزلردہ ، خان وارسہ ، سردار خاندن اذن آیردی . « قاضیلق قوجا
دیرلردی برکیشی واردی . بایاندیرخانک وزیریدی ... بایاندیرخاندن آقین
دیلهدی . نرہمی دیلرسہک وار دیدی [ص ۱۱۶]

قیرغیز قازاقلردہ آقینہ (بارانتا) آدی ویریلردی . ایشتہ ، بو آقینلر
سایہ سندنہ درکہ تورک و تورکمن ایللری ضرورتنہ قالمزدی . : « تورکمن
کوچیدر وارہ وارہ دوزہ لیر » ضرب مثلی بو حالی کوستریر . فطری قہرمانلر

اولان بوسردارلره (آپ) ، (آلباغوت) و (قوجه) آدلری وریلیردی .
(دولت) دورنده ، بونلر حاضر قوماندانلر ایدیلر .

قازاقلر . — قازاق (قازلی) دیمکدر . قازکبی حروسر بست دیمکدر .
(قازاق) کلمهسی بر قومک آدی اولدیغی کبی ، سیاسی مخالفتدن دوغان بر
خلقکده اسمیدر . موجود حکومتدن خشنود اوایلانلر ویاخود بر سببیه
حکمداردن داریلانلر بوزقیره (چوله) چکیهبرک قازاق اولورلردی .
موته ، باباسنک حکومتته قارشی قازاق اولدی . بوقازاقلقدن چوقق فائدهلی
بر نتیجه چیقدی : تورک ایلخانلیغی :

موته ده موقراتدی ، هر مسئلهینی (قورولتای) ده مذاکره ایتدیرر ،
اوراده ویریلن قرارلری اجرا ایدردی . قورولتایک قرارلری توره یه مطابقدی .
چونکه ، قورولتای عدالتی آریوردی . توره ایسه ، عدالتی آرامقدن
دوغمشدی . بالخاصه قورولتایک ریاستنده (موته) کبی بر داهی رئیس
بولونیوردی . بوداهینک (قازاق) اولمهسی ، قونایلنده کی حاکمیتی تودونلکدن
ایلخانلغه قدر حیقاردی . لوندیکلر بالخاصه ، قورولتایک ریاستنده طوپلانوب
جهاد ایدن اوزبک خانک مجاهدلریدی . اوزبکیخان زماننده جهاد ساحهسنده
طوپلانان مسلمان تورکاردلر . اوزبکیخانک وفاتندن سوکرا ، بونلر ، (آلتون
اوردو) ایلخانلغنه قارشی قازاق اولوب عصیان ایتدیلر و یورت اصلی اولان
شرقی تورکستانه چکیلدیلر . قیرغیز قازاقلرده ، مرکزی (اژدرکان) اولان
(آق اوردو) خاقانلغنه قارشی قازاق اولانلردن دوغدی . قریمدهده ، عثمانلی
دورنده بیله ، حکومتته مخالف اولانلرده قازاق اولدی دینیلیردی . تیمورلنکده
کنجلیکنده قازاق اولمشدی :

۷ — دولتک اقتصادده رولی

دولتک انصافده کی رولی . — بورول دولتک دورت درجه سنه کوره
دکیشیر : بودرجهلر شونلردر :
(۱) تودونلق (عشرت بکلکی)

(۲) يايغولق (ايل بىكلىكى)

(۳) خاقانلق

(۴) ايلخانلق

۱ نورونلك . — عشيرت بىكلىكى دىمكدر . تورك عشيرتلىرى ، هنوز مستقلكن ، مستحصلدىلر . يشىل ، اكينلى و آغاجلى واحه لده اوطورورلردى . هر عشيرتك كندينه مخصوص بر ايرماغيه بر داغى واردى . يازين داغده كى يايلاقده ، قيشين ايرماق كى قىشلاقده اوطورورلردى . كندى سوزولريله كچيندكارى ايجون مستحصل ايدىلر ؛ يالكز آقينه كچينن تورك عشيرتلىرى كى مستهلك دك ايدىلر .

۲ يايغولور . — يايغو تودونلرك فوقنده بر ريسدر . (ايل) ، (عشيرت) ك و اونك يرينه قائم بولونان (بوى) ك فوقنده بر جمعيت اولدىغى كى . ايللىرى ده وجوده كى تيرن واحه لدر . برواحه دن ديكر واحه لره كىتمك ايجون ، بر قاچ كونلك صوسز و اوتسز چوللردن كچىلردى ؛ بوسبيله ، واحه دن واحه يه سياحت ايتك ايجون ، بر قاچ كونلك ييه جك ايجو جكار برابر آلتىردى . ايشته واحه لرك بومنزويك حالى ايللىرى وجوده كى تيرمشدر . برواحه ايجنده ياشايانلر دائىمى مناسبت حالنده ايدىلر . بومناسبتدن واحه يه مخصوص مشترك وجدان دوغاردى . واحه لردن دوغان بو ايللرده مستحصل ايدىلر . چونكه ، سوزولريله و آوجىلقلريله ياشاردى و هر ايرماغك كى نارنده بر عشيرت ياشاردى . دىمك كه عشيرتلك تشككنه سببده ايرماق لردى . تورك ايللىرى آوجىلق ، كوچبهلك و جيفتجىلكه ياشارلردى .

۳ خاقانلور — هر خاقانلق بر اولكه ده كى واحه لرك يعنى ايجلر نده كى ايلك عشيرتلك عىنى بايراق آلتنده طوپلانمهلر ندىن وجوده كىلر . بو خاقانلقلر اكثر زمان ، مدنى بر ملتله ، متكامل بردولتله برلشهرك ، ازدواج ايدرلر . بواز دواجدن بر خاقانلق حصوله كىلر . دو قوز اوغوزلرك اويغورلرله برلشمه . لردن طورخان خاقانى دوغدى . تورك ايللىرى صيراسيه تورك تاتار چين ،

هند ، ایران ، روس ، بحار ، اولاح و بولغار ملتلیله ازدواج ایتدیله . یعنی تورک ملتلی ، باشقه ملتله متقابل طفیلی اولدیله . اونلر تورک کرک اقتصادی طفیلیلری اولدقلری کبی تورکرده اونلرک سیاسی و اقتصادی طفیلیلری ایدیله . (قانسز تورک اولماز ، باشسز تورک اولماز) مثلثی بو حیاتی کوستریر . خاقانلرده عین زمانده حربده کی اغتناملره بویوک ثروتلر الله ایدرلردی . خاقانلق دورنده آوجیلیق عنعنوی بر مؤسسسه شکنی آلیردی . حیوانچیلیق ، چیقچیلیک ، صنایع و تجارت ترقی ایدردی . محکوم اولان ملتله ، اقتصادی حیاتیکی اساس عامللری ایدیله . تورکر بونلره اکثریا کروانلر (آرقیشلر) بعضاًده آقینلر کوندریرلردی .

۳ — ایخانلر . — ایخانلق دورنده چینله آوروپا آراسنده کی ایپک تجارتی یولی تورکرک النده بولونوردی . ذاتاً ایخانلقلک کندیسی ده بویولدن دوغو یوردی . دکز یولی ونیدک و جنوه کبی دوتلری یاراتدیگی کبی ، قارا یولی ده بویوک تورک ایخانقلری وجوده کتیردی .

لهئون قاهون چیندن غریبه دوغرو ایکی یول اولدیغنی سویلیور : پلود شمال یولی ، نان بود جنوب یولی . کونک تورکرکدن (موقان خان ، جین ویزانس دولتلیله براتفاق مثلث یا پهرق ایپک تجارت یولنک ایراندن کچمه سنه ممانعت ایتمک و تمیق طریقله اجرایه تشبث ایتمشدی . بوضورتله تورک ایخانلغنی تشکل ایتدیکی زمانلرده مانچوریانن مجارستانه قدر اوزانان بویوک اولسکده ، امنیت و آسایش کمالک صوک درجه سنی بولوردی . صایسز حیوان سورولری اوجسز بو جاقسز چاییرلرده امنیتله اوتلار ، تجارت کروانلری چیندن آوروپا ده بویولدن چینه امنیتله کیدوب کایرلردی . بو بویوک یولن باشقه ایران و هند یوللری ده تورکرک النده بولونوردی . ایشته ، اسکی تورکرک زونکینلکی بو منبعلردن آقاردی .

اسکی تورکرک تجارلره (صارت) دیرلردی . بوکونکی صارت قومی تجارلغندن دولایی بو اسمی آلمش اولمالیدر .

تورك دكزى — بويوك دولتلىر ، دكز قيبلىرنده ياخود ايرماق كىنارلىرىنده تشكى ايتمشدر . اك مهم تجارت واسطهسى كىملىردر . نوركلاركده بويوك بر دكزى واردركه بوكا (چول) دىرلر . شرقده غوڭبى چولى وغربده قىچاق چولى ، برر صوسز دكز ماهيتنده درلر . تورك كىلىرىده آتلىر ، دودلر ، اوكوزلردر . بر تورك ضرب مثلى دىيوركه « توركك آتى قاناديدر » تورك كروانلىرى بو قانادلىرى آچهرق كوك دكزدن قارا دكزه و آق دكزه قدر يوللانيرلردى . بو بويوك چولده برچوق واحهلر واردركه دكزك لىانلىرى حكمندهدر . چول دكزنده ، سبر و سفره مانع داغلىر يوقدر . ايشته تورك تجارتى ، توركلارك بو برى دكزلىرى سايهسنده دىياني دولاشيوردى .

۷ . — دولتك اقتصادى ولايتى

دولتك اقتصادى ولايتى . — اسكى توركلارده اولان غايه اقتصادى بر اساسه مستنددى : حكومتك ناشنه كچن آدم ، ملتى بىله مكله ، بيدىروب كىدىرمكله مكلفدى . تورك خاقانسه (ايلزز) دىنيلردى . معناسى (ماتى دىرلتهن ، بيدىرن ، ايجىرن ، ياشاتان) دىمكدى . اورخون كىتابهسنده تورك خاقانى شويله سويليور . « تورك ملتى آچدى : دويوردم . چىپلاقدى كىدىردم . » تورك خاقانك ولايتى عامهسى بو بيدىروب كىدىرمكله قائمى ، دده قورقود كىتابك اون ايكنىچى حكايهسى بزه شونى اوكره تيور . اوغوزلرده بكلر بكى اولان (سالور قازان) هر سنه بويوك بر شولان (مىل ضياقت) ياپهرق عموم ايج اوغوزى و ديش اوغوزى دعوت ايدرمش « ايج اوغوز (اوچ اوقلر) ديش اوغوز (بوز اوقلر) در » بو ضياقتده هر كس بيوب ايجدكن صوركا ، سالور قازان خاتونك الندن طوتهرق ، اوتاقدن چىقارايكن « يالكىز بو قولمده كى بكا قالسين و بوندن باشقه هر نهم وارسه ياغما ايدىكىز » دىرمش و درحال بوتون وارى يوغى ياغما ايدىليرمش . بر سنه سالور قازان يالكىز اوچ اوقلرى ياغما ضياقتنه دعوت ايتمش . بو سنه ، بوزوقلر ياغمان استفاده ايدمه مشلر .

بونك اوزرينه بو او قىلر آرالرنده عهد و ميثاق ايدهر ك سالور قازان علمينه عريان ايشلر .

كرك اورخون كتابه سنده كي سوزلردن و كرك بو حكايه نك مألندن آكلاشيليور كه اسكي توركلرده ولايت عامه آنجق حكمدارك خلقى اعاشه ايمه سيله و يا خود سنوى يغما شولملىله بوتون ثروتى اونلره توزيع ايله مه سيله قائمى . بو اقتصادى وظيفه يي ايفا ايمه ين برسپاهى رئيسى ، خلق اوزرنده كي سياسى ولايت عامه سنى غائب ايدردى .

سوركونه آوى ولايت عامه علمدر . — اسكي توركلرده سوركون آوينه (صيغير) آدى و يريليردى . (صيغير) كلمه سندن عبارت اولان بولفظ ، تيب ت صيغيرينك آدى اولق لازم كلير . تيب ت او كوزى تورك ملتلك توتهمى يعنى تمثالى ايدى . بو حيوانه (قطاس) آدى ده و يريليردى كه (قوط) (اوز) تعبيرلرينك امتزاجندن حصوله كلن بولفظ (مقدس او كوز) معناسنى افاده ايدردى . شيمديكى (خوطوز) كلمه سى بو (قطاس) كلمه سندن دوغمشدر . ايلك زمانلرده دىنى و سحرى آينلرده بو تيب ت او كوزى قربان ايديلير و قويروغى (توغ) اوله رق قوللاينيليردى . توركلرجه توغله مقدس اولمه سى قطاسك قويروغى دده قورقود كتابنه باقيليرسه ، اسكي توركلرده (سوركون آوى) يامق ولايت عامه علمه عايدى . دولتك بو آو ايچون دوغانچيلر ، زاغارچيلر ، چغرىچيلر الح كى منتظم تشكيلاتلى و اردى . سوركون آونده اولكهنك بوتون آو حيوانلىرى بر ساحه ده طويلاندقدن سو كرا ، ابتدا آو حيواننه خاقان اوق آتاردى . خاقان ايسسته ديكى قدر اولاندقدن سو كرا ، ولى عهد آوندن سو كرا ده ديكر شهزاده لر اولانيرلردى . بونلردن سو كرا ، صيرا وزيرلره ، اميرلره ، بكلره و آغالره كليردى . توركلر آلتابدن اوزاقلاشنجه آرتق تيب ت او كوزينى بولاماديلر . اونك يرينه باشى آته بكمزه ديكى ايچون (آت) ي اقامه ايتديلر . بو دوردن سو كرا (توغ) ده آت قويروغندن باييلمغه باشلادى .

۸ . ملی اقتصاد

تورک کرده زراعت ، تجارت ، صنعت . — اسکی تورکر کوچیه اولمله برابر ، زراعتن ده بوس بوتون محروم دکدیله . (تاراسون) آدی ایچکیله ری داریدن یاپارلردی . بوندن باشقه ، (تارخانه) یی حبوباتدن یاپلمش یملکری واردی . محمود کاشغری به کوره بوره کلهسی (بغران) کلهسندن اشتقاق ایتشد . (بغرا) بر خاقانک اسمیدر . قایغانده (قازان) دن کلیر . (بورانی) اسمنده کی یمکده (بوران) کلهسندن کلیر . (بوران) هارون الرشیدک سراینده بر تورک جاریهسی ایدی .

اسکی تورکر چیفتجیه (تارانجی) دیرلردی . بوکون شرقی تورکستانک اهلایسنه تارانجی دینلمهسی بو یوزدندر . تجارهده (صارت) دیرلردی . ایرانده و قفقاسیهده بو اسمده بر تورک قوی وارد . جنکیز زماننده عموم شهری تورکاره (صارت) آدی وریلیوردی . بعضیلرینه کوره صوغدان کلهسیده فارسیده تجار معناسنه اولان (سودا کر) دن اشتقاق ایتشد .

اسکی تورکرده صنعتک قیمتلی اولدیغنی کویسترن برچوق منقوله واسطوره لر وارد . تورک شعبه لر دن برچوغی کندیسنگ بر دیرجیدن توره دیکنه قانعدر .

بر مینلی زبرک نصیحتی . — میلاددن ۱۷۴ سنه اول ، چیندن تورک حکمدارینه بر پرنسس کتیرمک اوزره تورک سراینه کلن (چونغ - هانغ - یوئه) اسمنده کی چینلی سفیر ، تورکرک چین مدنیتنه قارشی کویستر دکلری ملی حرث و ملی اقتصاد ایچون ، ضررلی کوردی . بو ذات تورکلری چوق سودیکی ایچون ، تورک سراینه قالدی ، برداها چینه دونمندی . بو زمانده تورکر مظهریت و ملی اتحاد نتیجهسی اوله رق زنگینلشمش لردی . اوکلرنده چین حرثی کی آلایشه ، دبدبهیه دالمش ییکی بر دنیا کوربیورلردی . بو حرثک ییه جکلری ، کیه جکلری ، مودالری یاواش یاواش تورکرک آراسنه کیرمکه باشلامشدی . اوغوزخان عنعنه سنده مهم بر شخصیت اولان (اسماعیل

آتابی) آکیران چینی وزیر، بو حالك تهلكه لرینی کوستریور، اونلری شوسوزلرله اویانمغه دعوت ایدیوردی :

« تورکک بوتون ایشی کوچی یا صیق آغاجلی اورمانلرده آوه کیتمک یاخود اووالرده صایسز سورولرینی اوتلاتمقدی . بویله حیات یاشایانلر چینده دوقونولان ایپکلی قوماشلر دکل ، کندیلرینک یاپدقلری دریدن وکورکدن البسلر الوریشلیدی . یوغورت ، قیمیز ، پنیر ، تره یاغی ، قایماق کبی سوتدن یاییلان ییه جکلر ، لذیذ آو اترلرله سورولرینک بسیلی حیوانلری چین یمکلرندن داها فائده لی وداها کوزلدی . اکر تورکلر ، چینلرک عادتلرینه اویارلرسه ، اونلرک حبوبات و ذخیره لرینه ، ایپکلی البسلرینه آایشه جقلرندن برکون چین دولتنک حاکمیتی آلتنه کیرمه یی اوقدر فنا کورمیه جکلردی . »

چینی سفیر ، دائماً حکمداره « تورک ایلنک آتالردن قالله تورهلردن آریلاماسنی اوکوت ویریوردی . چونکه ، بوتورهلردرکه اوشانلی آتالری یکیلمز قهرمانلر درجه سنه چیقارمشدی . » بو اوکوتلره بارقه تصیحتلرده علاوه ایدیوردی : « حکمدار تبعه سنک نه قدر نفوسدن عبارت اولدیغنی ، مختلف بویلرک ، اوبالرک نه قدر سورولری بولوندیغنی بیلنه لی ایدی . چونکه نفوس و اموالک مقداری معلوم بولونورسه ، برکون چین علیهنه سفر آچیلدیغنی زمان ، بویوک و مهماتلی اوردولر طوپلانمهی ممکن اوله بیله جکلدی . »

سیاسی رئیسارک بولمتی دویورمق وظیفه لری اونلرک کرک تجارت کروانلری و سورولریله ، کرک حرب ، اغتنام و جزیه آلمق صورتلریله بویوک ثروت صاحبی اولهلرینی ایجاب ایتدیریوردی . ملتی ییدوروب ، کیدوروب دویورمق وهرسنه ثروتی اونلرله یغما ایتدیرمک ایچون چوق ثروتلر قازانه بیلمک ایجاب ایدیوردی . ایشته تورک اقتصادینک اهمیت اساسلرندن بریده بوایدی .

لهئون قاهون اسکئی تورطری هیچ طانیماشدی . کوچیه تورکلری توصیف ایدرکن شوپله سوپله یور : « بونلر آنجق ضیافت کونلرنده بر سمیز طای ، بر قویون کسرلر واتدن دویوم اولورلردی . باشقه زمانلرده ، سقط یاخود خسته حیوانلردن باشقه ات یملردی . کوچیه تورک ، کندی سوروسیه

دکل ، سورولرینک محصوللریله چیمیردی . حال بوکه ، برچوبان بیله ایسته دیکی زمان بر قوزو کسر پیشیریردی . قاراجق چوبان کندی بکنه دیورکه : « کیجه دن بر قوزو پیشیردیوردم . کل بو آغاچ دیننده اینهلم ، بیلم . » کورولورکه برچوبان ایسته دیکی زمان صاغلام بر قوزو کسه ییلیر .
یشم طاشندن یاپیلش اولان زینتلره چوق قیمت ویریرلردی .

اعمالاتخانه ، شهرلر و مهارتیلر — تورکلرک بر قسمی ، اولرخی آرابه لری اوزرنده قورمشلردی . بو آرابه لردن بعضیسی اعمالاتخانه ماهیتنده ایدی . بو آرابه لر بریره قوندقزی زمان ، آرالرنده سواقاقلر و جاده لر تشکیل ایدرلر ، چارشیلر ، بازارلر وجوده کتیریرلردی . بو کوچ ، بریره قوندینی زمان ، دائمی بر شهری آکدیردی . فقط ، ابرته سی کون اورادن کوچونجه ، سیار بر شهر اولدینی آکلاشیلوردی . بو سیار شهر دائمائیک بهاری تعقیب ایدردی . اولدینی یرده اولر آزالنجه ، اورانی براقیر ، داها یشیل برچایرلغه کیدر ، اوراده قوناردی . اسکی تورکلرک صنایعی بالخاصه دباغلق ، سر اچلق ، چایرچیلق ، حالجیلق ، دمیجیلک ، قویومچیلق ، کلیمجیلک ، کچه جیلک کی شیلردی .

ارکلربیله ، اک کوزمه البسه لری کیه رلر . اسکی تورکلر ویشم طاشندن یوزوکلر طاقارلردی . آتلینه ده یشم طاشندن زینتلر طاقیلردی . فقط ، یشم طاشنک کرک قادینلرک و کرک ارکلرک نظرنده کی بو یوکسک قمعی ، مادی خاصه لرندن دکل ، سحری قوتلرندن ایلری کلیردی . چونکه ، اولرک اعتقادینه کوره ، یشم طاشی ، صویه قونولورسه یا غمور یا غدیریر ، آتک یله سنه باغلانیرسه اوراده سالاندنجه خفیف بر روزکار اسدیریردی . فیرظنه لری دور دورور ، قاصیرغله سکونت ویریردی . برزه صاریله رق یانغینه آتیلیرسه یانغینی سوندوروردی . بوندن باشقه چینلر و پریلر اوزرنده ده مؤثر اولدینی ایچون ، کرک قادینلر و کرک ارکلرک بوقوللانیلان طاشلره چوق قیمت ویریرلردی .
(۳) قادینلر حقونجه ارکلردن آشاغی ایدیلر . اسکی تورکلره کلنجه ، بونلرده قادین تابو اولمادینی ایچون ، ارکلرله آرالرنده معنوی براوچوروم

یوقدی . ارککک یاپدینی برصنعتی قادینده یاپه بیلیردی ، تورک قادینی ارکککردن قاجاز و ضیافت مجلسلرینده و سیاست ، حرب ، آواجتماعلرینده اونلرله برابر بولونوردی . بوندن باشقه کرک عائله حقوقنده و کرک دولت حقوقنده قادین تامامیه ارککله مساویدی . فقط ، بوبرابر بولونوش و بمساوات اختیاره بر اقلمش برایش ظن اولونماسین . باشقه ملتدرده مثلا ، اقصای شرق مدنیتنه منسوب چینلیلرده قادینلرله ارکک کرک آیریله سی و حقوقه مساواتسزلی مجبور اولدینی کبی ، اسکی تورکلرده ده ، قادینلرله ارکک کرک هر ایشده برابر بولونمیه سی و حقوقه مساویلیکی مجبوریدی . شهه سز بوقاعده نك تورک اقتصادیاتنه بویوک تأثیری اولان و اقتصادده انتصادی زمره لرك رولی: زمره لر اینکیر : عائله اراقداشلق در .

عائله نك تأثیری -- اسکی جمعیتلرک بر چوغنده و مثلا اقصای شرق مدنیتنه منسوب چینلیلرده (قادین) ازکک ایچون (تابو) ایدی . تورکجه ده ، مثلا برتر به ایچون (تکین دکل ، چارپار) دیرز . ایشته ، بو جمله (تابو) کله سنک قارشیلیغیدر . ابتدائی جمعیتلرده قادین تکین دکلدر ، اوکا یا قلاشان یا خود تماش ایدن ارککی چارپار . اسکی جمعیتلرده ، قادینک تابو اولمیه سی ، بر چوق اقتصادی و حقوقی نتیجه لر دوغور مشدر .

(۱) ارککک قوللانیدینی آلتلره قادینلر تماش ایده مزیدی . بناء علیه ، ارکک کرک حرفتلی باشقه ، قادینلرک حرفتلی باشقه ایدی .

(۲) قادینلر ، ارککدن قاجار ، ارکک مجلسنده بولونامازلردی . بونک فنا تأثیرلی اولمشدر . چونکه ، کرک تستر و حرم قاعده لری ، کرک ارکک کرله آرهلرنده دینی بر تقسیم اعمالک موجودیتی و ارککلیکی قادینک مساواتسزلی اقتصادی حیاتی بر طاقم لزومسز قیدلرله باغلا دینی ایچون ، چوق مضردی . اسکی تورکلرده ، قادین ارککک (ضدی) دکل ، بالعکس (متممی) ایدی . مثلا چینلیلرده ارککی (+) اشارتیه قادینی (--) اشارتیه کوستره بیلیرز . بوصورتله ، قادینه ارککک مناسبتی شو شکلده افاده اولونور :

ارکک — قادین

اسکی تورکارده ایسه ، بوچفتک ایکی فردی ده (+) در. او حالده ، قادینه ارکک شو صورتله افاده اولونه یلیر . ارکک قادین . تورکلرله چینلیر آراسنده کی بو آریلق عینی مدنیته منسوب ایکی ملتک حرث اعتباریله ناصیل آریلدیغنی کوستریر .

تورک عالمیبد یهین عالمی نیک فرقی — ایلاک چاغده کی تورک عائله سی آکلامق ایچون ، اقصای شرق مدینتده تورکلرله مشترک بولنان چین ملتک عائله سیله مقایسه ایتمک کافیدر . چینلیرده ، ایکی اوچ بیک سنه دن بری هیچ بر دکیشیکلک اولمادیغنی ایچون ، چین عائله سی هنوز اسکی شکلی محافظه ایتمکده در . تورک عائله سی ایسه ، اسلامیتدن سوکرا ، کرک اسلامیتک ، کرک شرق مدینتک تأثیرلیله بویوک تحوللره اوغرا مشدر .

چین عائله سی (پدر شاهی عائله) انموذجنه منسوب اولدیغنی حالده ، اسکی تورک عائله سی (پدری عائله) انموذج بر بندن چوق فرقیدر . باشلیجه فرقلری شونلدر : (۱) پدرشاهی عائله ده اقربالر یالکز (عصبه) دن عبارتدر . آنا جهنتندن قانداش اولانلر اقربا دکلددرلر . اسکی رومالیلرده اولدیغنی کبی شیمدیکی چینلیرده ده اقربالق شو طرزده در . پدری عائله ده ایسه ، بابا جهنتندن اولان قانداشلینه درجه ده اقربا ایسه لر ، آنا جهنتندن اولان قانداشلرده اودرجه ده اقربالدرلر . اسکی تورکارده آنا بابایه ، همشیره برادره ، ذاتی عمیجه ، تیزه خالایه ، همشیره زاده برادر زاده یه مساویدی .

بونلر بویوک سرگذشتلره آتیلرلر و بویوک قهرمانلقلر یاپدقن سوکرا حکمدارلردن آدوغنوان آلهرق موقع ومنصب صاحبی اولورلردی . تورک تاریخی تدقیق اولونونجه ، برچوق آدلرک غربت ایللیینه کیدوب سرگذشتلره آتیلهرق بویوک مقاملره کچدیکی کورولور . چین فغفورلردن و عباسیه خلیفه لرندن

آدا ایسته مک ایچون آیلرجه آت صیرتنده داغ طاش دیه یئرک یورویوب کلن تورک آدسزلی بومملکتده قوماندانقلره والیدیکلره کچدکن صوکرآ برچوغی حکمدارلغه قدر اولاشمشدر . کوریلدیورکه تورک عائله سی اقتصادی حیاتک اساسی (ایل) ک ولایت عامه سی آلتنه کیرر . عائله سندن کندی حصه سنه اصابت ایدن میراث حصه سنی آله یق وبر قیزله اولهنه رک یکی بر (اوبارق) تأسیس ایدر . ایشته ، بوضورتله داها اون بش یاشنده ایکن استقلالنی اله کچیرن بر تورک چوجوغی ، کوچوک یاشدن اعتباراً شخصی تشبته مالک برکنج اولور بوکنجلیر برربرر بابا یوردینی ترک ایدر یالکیز کوچوک اوغولی اوننی ترک ایتمز . اوجان بکجیسی (اوف جیکین) صنعتیه اوراده قالیر .

تورک چوجغنک رشیدینی بر قهرمانلق امتحانیه اثبات ایتدکن صوکرآ ملی بر آد الهرق ، جمعیت حیاتنه قاریشمه سی اسکی تورکر ایچون چوق فائده لی اولمشدر . چونکی ، بر چوق کنجلیر ، ملی آد آلمق ایچون اوزاق مملکتلره کیده رک ، اورالرده شخصی تشبث منکسه سی دوغورمقله ، تورک اقتصادینه چوق فائده لی اولمشدر .

تورک عائله سنره اقتصادی حیات — اسکی تورکر ، بیه جکلرینی وکیه - جکلرینی مالک اولدقلری حسابسز حیوان سورولردن الده ایدرلردی یدکلری پنیر ، قایماق ، یوغورت ، تره یاغی ، سوت ، آیران ، قیمریدی .
کییدکلری : حیوان دریسندن اییسه لر ، کورکر ، قالاقلردی .

اسکی تورکرده صنایع ده چوق ایلرله مشدی . فقط بواعمال اولونان بوتون بوشیلر ، اتلرک ، اوکوزلرک ، دوه لرک ، قویون و کچیلرک آو حیوانلرینک (۲) پدر شاهی عائله ده ، عائله رئیس ی بوتون عصبه نک حاکم مطلقیدر . کرک بونلردن ، کرک کندی قاریسیله چوجوقلردن ایسته دیکنی صاته بیلیر ، اولدوره بیلیر ، قوغه بیلیر . بوندن باشقه عائله نک بوتون اموالی یالکیز عائله رئیسنه

عائددر. عائله رئيسى بونى هبه طريقيه ايستهدىكى كيمسه يه ويره بيلير. (۳) پدر شاهى عائله ده چوجوق اداره واستقلالنه مالك اولمادىغندن ، شخصى تشبئله كيريشمه سنه امكان يوقدر . تورك عائله نك منسوب اولدىغى پدرى عائله ده ايسه ، قادين كچى چوجوق ده حر ومستقلدر. بناء عليه برتورك چوجوغى اون بش ياشنه كلنجه وبر قهرمانلق ياپارق رشدينى اثبات اينجه ، عائله نك ولايت خاصه سندن چيقار .

3 1761 06980666 9

